

JUSTITSMINISTERIET

كولتور
MINISTERIET

Vejledning

om sikkerhed ved
udendørs musik-
arrangementer
o.lign.

JUSTITSMINISTERIET

MINISTERIET

Vejledning **om sikkerhed ved udendørs musik- arrangementer o.lign.**

UDGIVER: JUSTITSMINISTERIET OG KULTURMINISTERIET

DESIGN: KP2

FORSIDEFOTO: ROCKPHOTO, ROSKILDE FESTIVAL

INDLEDNING

BAGGRUND

Med udgangspunkt i tragedien på Roskilde Festival 2000, som kostede 9 unge mænd livet, offentliggjorde det af regeringen nedsatte Festivaludvalg i december måned 2000 en rapport om sikkerheden ved musikfestivaler.

Rapporten indeholder bl.a. en beskrivelse af lovgivning og vejledende retningslinjer med særlig betydning for musikfestivaler/koncerter og peger på en række fokuspunkter, som spiller en væsentlig rolle for sikkerheden ved sådanne arrangementer.

Festivaludvalget anbefalede i sin rapport bl.a., at der udgives en vejledning i kortlægning af de risikomomenter, der bør indgå i en risikovurdering ved musikfestivaler og lignende arrangementer. Udvalget anbefalede samtidig, at der stilles krav om, at arrangøren af en sådan større musikbegivenhed på baggrund af vejledningen skal udarbejde en risikovurdering, som skal danne grundlag for myndighedernes godkendelse af arrangementet og dets sikkerhedsforanstaltninger.

Som opfølgning på Festivaludvalgets anbefalinger etablerede Kulturministeriet og Justitsministeriet en styregruppe, som bl.a. fik til opgave i samarbejde med de relevante myndigheder at udarbejde en vejledning, der kan anvendes som udgangspunkt for arrangørens risikovurdering.

En arbejdsgruppe med repræsentanter udpeget efter aftale med en gruppe af større festivaler og Politimesterforeningen og med repræsentanter fra Rigspolitechefen og fra politiet i København, Roskilde og Svendborg, Justitsministeriet og Kulturministeriet har udarbejdet bidrag til vejledningen.

Endvidere har Indenrigs- og Sundhedsministeriet udarbejdet bidrag til vejledningen (kapitlerne om brandsikkerhed og præhospitalt beredskab).

Derudover har samfundsforsker Johannes Andersen fra Aalborg Universitet bidraget med en beskrivelse af unges festivalkultur, herunder en beskrivelse af nogle centrale publikumsaktiviteter som f.eks. "Crowd Surfing", "Stage Diving" og "Bølger og Train". Bidraget medvirker til forståelse af bl.a. publikums adfærd, som det er af stor betydning, at man – navnlig som arrangør – er opmærksom på og derfor bør have kendskab til, når man skal planlægge, tilrettelægge og gennemføre et musikarrangement. Bidraget er indsat som bilag 1 bagest i vejledningen.

Statsadvokaten for Sjælland offentliggjorde den 11. juni 2002 sin redegørelse om ulykken på Roskilde Festival 2000. Endvidere har Politimesteren i Aalborg udarbejdet en redegørelse vedrørende Jean Michel Jarre-koncerten "Aero", der blev afholdt i Gl. Vrå Enge den 7. september 2002.

Begge redegørelser kan med fordel anvendes som erfaringsgrundlag for såvel arrangørernes som myndighedernes, herunder politiets, planlægning, tilrettelæggelse og afvikling af fremtidige musikarrangementer.

INDHOLD

Formålet med vejledningen er at give arrangører af større musikarrangementer et værktøj, der kan bruges til at planlægge, tilrettelægge og gennemføre arrangementerne på en sikkerhedsmæssig forsvarlig måde.

Vejledningen indeholder i kapitel 1 en mere generel beskrivelse af den planlægning, som må foretages med henblik på at tilrettelægge og gennemføre et sådant arrangement på en sikkerhedsmæssigt forsvarlig måde, og i tilknytning hertil beskrives i kapitel 2, hvordan en risikoanalyse og sikkerhedsvurdering kan udfærdiges.

Vejledningen indeholder herefter i de øvrige kapitler en nærmere beskrivelse af forhold, som det i almindelighed vil være nødvendigt at inddrage i planlægningen og sikkerheds- og risikovurderingen i forbindelse med afholdelsen af et arrangement.

Hvert kapitel indledes med en punktopstillet oversigt over, hvilke emner der behandles i det pågældende kapitel. Det er derved hensigten, at man som bruger af vejledningen hurtigt kan danne sig et overblik over kapitlets indhold, og at vejledningen derved kan anvendes som opslagsværk under f.eks. planlægningen af arrangementet. Det skal understreges, at oversigterne ikke er egnede som udtømmende tjeklister for arrangørens planlægning, tilrettelæggelse mv. af et musikarrangement.

Oversigterne for hvert kapitel er samlet i bilag 4 bagest i vejledningen.

Sikkerhedsvejledningen indeholder bagest – som bilag 2 og 3 – to eksempler på en skriftlig sikkerheds- og risikovurdering på henholdsvis forholdene omkring en scene og trafikforhold i forbindelse med et musikarrangement.

Vejledningen henvender sig hovedsageligt til arrangører af udendørs musikarrangementer, hvor publikum ikke har faste siddepladser, men kan bevæge sig rundt på det område, hvor arrangementet finder sted, sådan som det f.eks. er tilfældet ved musikfestivaler.

Uanset at vejledningens formål således primært er at kortlægge de risikomomenter, der bør indgå i en sikkerheds- og risikovurdering ved udendørs musikarrangementer, kan vejledningen – eller dele heraf – naturligvis også anvendes i forbindelse med planlægningen og afviklingen af andre typer arrangementer, hvor der er behov for at vurdere, hvordan det pågældende arrangement kan afholdes på en sikkerhedsmæssig forsvarlig måde.

Selv om vejledningen er udformet med umiddelbart sigte på arrangørerne, vil det være naturligt, at den også indgår i grundlaget for sagsbehandlingen hos de myndigheder, der skal give tilladelse til afholdelse af arrangementerne, herunder bl.a. politiet, redningsberedskabet, sundhedsmyndighederne og andre kommunale myndigheder. I det omfang en arrangørs sikkerheds- og risikovurdering indeholder en fyldestgørende beskrivelse af sikkerhedsforholdene ved et arrangement, vil den kunne

danne grundlag for myndighedernes vurdering af, om det pågældende arrangement kan afholdes sikkerhedsmæssigt forsvarligt.

Det skal understreges, at sikkerhedsforanstaltningerne ved et musikarrangement i høj grad må baseres på en vurdering af deltagerne (publikum, kunstnere, medarbejdere m.fl.) og af den adfærd, som må forventes ved den pågældende type arrangement. Der vil selvsagt være stor forskel på publikum og dets forventede adfærd ved en klassisk koncert og en rockkoncert. En arrangørs sikkerheds- og risikovurdering samt den deraf følgende planlægning og etablering af sikkerhedsforanstaltninger skal naturligvis afspejle sådanne forskelle.

Det gælder også i øvrigt, at en arrangørs overvejelser og foranstaltninger i forhold til sikkerheden må tilpasses det enkelte arrangement, og at en række af de forhold, som omtales i denne vejledning, kun vil være relevante i visse tilfælde. Overvejelser om brandsikkerhed på campingområder vil selvsagt ikke være aktuelle, hvis arrangementet er en enkelt aftenkoncert, hvor publikum ikke overnatter på stedet.

Det er arrangøren, der i det enkelte tilfælde har ansvaret for at foretage den fornødne vurdering af, hvilke risici der kan være forbundet med et arrangement, og hvilke sikkerhedsforanstaltninger der i den anledning bør planlægges og gennemføres for at varetage deltagernes sikkerhed.

Det skal derfor understreges, at sikkerhedsvejledningen ikke er en udtømmende beskrivelse af de sikkerhedsmæssige forhold, der vil kunne indgå ved vurderingen af, hvordan et arrangement skal tilrettelægges og afvikles. Vejledningen beskriver en række af de forhold, der i almindelighed indgår i vurderingen. Vejledningen er derfor tilsigtet at skulle anvendes som et idékatalog over, hvilke spørgsmål og problemer det som udgangspunkt vil være naturligt at overveje i forbindelse med de større udendørs musikarrangementer, som vejledningen hovedsageligt sigter på.

Det skal samtidig understreges, at det ikke med vejledningen er tilsigtet at give entydige svar på de spørgsmål, der kan være i forbindelse med tilrettelæggelsen og afviklingen af et arrangement. Vejledningen har derimod som nævnt til formål at være et redskab, der kan bruges af en arrangør i dennes egen vurdering af de sikkerhedsmæssige forhold i forbindelse med det enkelte arrangement.

Det skal derfor også understreges, at det er arrangørens ansvar at iagttage de regler, der til enhver tid gælder for afviklingen af et musikarrangement i Danmark. Som hjælp til arrangøren er der som bilag 5 til vejledningen udarbejdet en ikke udtømmende liste over retsregler, der kan være relevant i forbindelse med planlægningen og tilrettelæggelsen af et musikarrangement. Ud over, at oversigten ikke er en udtømmende liste, skal arrangøren være opmærksom på, at de anførte retsregler kan være ændrede efter vejledningens udgivelse, ligesom der kan være fastsat nye retsregler, der kan være relevante.

Store dele af sikkerhedsvejledningen er i øvrigt udarbejdet på grundlag af de engelske publikationer, ”The Event Safety Guide” og ”Managing Crowds Safely”. Arrangører og de relevante myndigheder kan derfor eventuelt finde yderligere informationer om tilrettelæggelse og afvikling af musikarrangementer i de nævnte publikationer. En oversigt over disse og andre relevante publikationer findes bagest i denne vejledning. Man skal i givet fald være opmærksom på, at der i de engelske publikationer henvises til gældende engelsk ret.

Med denne danske vejledning om sikkerhed ved udendørs musikarrangementer er det håbet, at såvel arrangører som relevante myndigheder får et redskab til at kunne planlægge, tilrettelægge og gennemføre fremtidige musikarrangementer på en sådan måde, at den blomstrende danske musikkultur fortsat kan trives under størst mulig hensyntagen til deltagernes sikkerhed.

1	KAPITEL 01	PLANLÆGNING AF SIKKERHED
2	KAPITEL 02	SIKKERHEDS – OG RISIKOVURDERING
3	KAPITEL 02A	ARBEJDSMILJØ
4	KAPITEL 03	ARRANGEMENTSPLADSENS INDRETNING
5	KAPITEL 04	HEGN OG BARRIERER
6	KAPITEL 04A	BYGGESAGSBEHANDLING
7	KAPITEL 04B	VEJRLIG
8	KAPITEL 05	INFORMATION, KOMMUNIKATION MV.
9	KAPITEL 06	PUBLIKUM
10	KAPITEL 07	FØDEVARESIKKERHED
11	KAPITEL 08	TRAFIK OG TRANSPORTFORHOLD
12	KAPITEL 09	INSTALLATIONER, LYD, LYS OG SPECIAL EFFECTS
13	KAPITEL 10	KUNSTNERE
14	KAPITEL 11	BRANDSIKKERHED, FYRVÆRKERI MV.
15	KAPITEL 12	PRÆHOSPITALT BEREDSKAB
16	KAPITEL 13	EVALUERING OG OPFØLGNING
17	BILAG 1	
18	BILAG 2	
19	BILAG 3	
20	BILAG 4	
21	BILAG 5	
23	ORDLISTE	
24	LITTERATUR- OG KILDEFORTEGNELSE	
25	EXECUTIVE SUMMARY	

INDHOLDSFORTEGNELSE

INDLEDNING

I	KAPITEL 1. PLANLÆGNING AF SIKKERHED	
	1.1. Indledning	4
	1.2. Arrangementets sikkerheds- og risikovurdering	4
	1.3. Arrangementets faser	6
	Ad fase 1: Planlægning af forberedelsen	6
	Ad fase 2: Planlægning af opbygningen	7
	Ad fase 3: Planlægning af afviklingen	7
	Ad fase 4: Planlægning af nedtagningen	8
	1.4. Organisering af sikkerhedsindsatsen	8
	1.5. Sikkerhedspersonale	8
	1.6. Planlægningsmøder	11
	1.7. Overvågning og tilsyn	12
	1.8. Evaluering og justering af sikkerhedsindsatsen	12
	1.9. Forbindelse til lokale myndigheder	13
2	KAPITEL 2 . SIKKERHEDS - OG RISIKOVURDERING	
	2.1. Formålet med en sikkerheds- og risikovurdering	3
	2.2. Fem-trins-modellen	4
	Ad Trin 1: Identificér risici	4
	Ad Trin 2: Identificér årsager og mulige konsekvenser	6
	Ad Trin 3: Vurdér risici, identificér sikkerhedsforanstaltninger	8
	Ad Trin 4: Dokumentér vurderingen og beslutningerne	9
	Ad Trin 5: Evaluér vurderingen	9
3	KAPITEL 2A . ARBEJDSMILJØ	
	2A.1. Indledning	3
	2A.2. Arrangørernes ansvar og RUT	3
	2A.3. Frivillig arbejdskraft	4
	2A.4. Arbejdsmiljø på musikfestivaler	4
	2A.4.1. Forebyggelse og arbejdsmiljørådgivning	4
	2A.4.2. Arbejdspladsvurdering (APV)	4
	2A.4.3. Organisering af arbejdsmiljøarbejde (AMO)	5
	2A.4.4. Instruktion, oplæring og førstehjælp	5
	2A.4.5. Fokus på de prioriterede arbejdsmiljøproblemer	6
	Ulykker	6
	Muskel- og skeletbesvær (ergonomi)	7
	Psykisk arbejdsmiljø	8
	2A.5. Støj	8
	2A.6. Lov om røgfri miljøer	8
	2A.7. Særlige events	9
	2A.8. Uforudsete hændelser	9
	2A.9. Udenlandske virksomheder på festivaler og musikarrangementer	10
	2A.10. Nærmere oplysninger	10

4	KAPITEL 3. ARRANGEMENTSPLADSENS INDRETNING	
	3.1. Overordnede hensyn ved arrangementspladsens indretning	4
	3.2. Vurdering af arrangementspladsens egnethed	4
	3.3. Om arrangementspladsens indretning	6
	Arrangementspladsens kapacitet	6
	Adgangsvejene til arrangementspladsen	7
	Indgange	8
	Udgange, nødudgange og flugtveje	8
	Synslinier og spredning af publikum	9
	Storskærme	9
	Skråninger	10
	Observationssteder	10
	Faciliteter bag scenerne	10
	3.4. Politi, brandvæsen og ambulance	11
	3.5. Medarbejdere og gæster/VIP's	12
	3.6. Støj	12
	3.7. Catering og varesalg	12
	3.8. Omgivende hegn	13
	3.9. Barrierebehovet foran scenen	14
	3.10. Skilte og informationssteder	14
	3.11. Sanitetsfaciliteter	15
	3.12. Den endelige pladsindretning	16
5	KAPITEL 4. HEGN OG BARRIERER	
	4.1. Formålet med hegn og barrierer	3
	4.2. Frontbarrierer	3
	4.3. Frontzonen	7
	4.4. Korridorsystemer	10
	4.5. Podier	12
	4.6. Sidebarrierer	13
6	KAPITEL 4A. BYGGESAGSBEHANDLING	
	4A.1. Indledning	3
	4A.2. Kommunernes rolle som bygningsmyndighed	3
	4A.3. Kommunernes byggesagsbehandling	4
	4A.4. Kommunernes reaktionsmuligheder, hvis en konstruktion ikke har en byggetilladelse	5
	4A.5. Hvem har ansvaret for en manglende byggetilladelse?	5
7	KAPITEL 4B. VEJRLIG	
	4B.1. Indledning	3
	4B.2. Vejrlig der påvirker udendørs arrangementer	3
	4B.2.1. Nedbør og torden	3
	4B.2.1.1. Regn og byger	3
	4B.2.1.2. Skybrud	4
	4B.2.1.3. Torden	4
	4B.2.1.4. Vinterens nedbør	7

	4B.2.2. Vind	8
	4B.2.3. Temperatur og fugtighed	10
	4B.2.3.1. Sol og varme	10
	4B.2.3.2. Kulde og kuldepåvirkning	10
	4B.3. Planlægning før arrangementet	12
	4B.3.1. Vind og vindstød	14
	4B.3.2. Regn og byger	14
	4B.3.3. Torden	14
	4B.3.4. Temperatur	14
	4B.4. Opfølgning på vejsituationen under arrangementet	14
	4B.5. Definitioner	15
8	KAPITEL 5. INFORMATION, KOMMUNIKATION OG MEDIEHÅNDTERING	
	5.1. Formål og behov for information, kommunikation og mediehåndtering	4
	5.2. Risici ved mangelfuld information og kommunikation	5
	5.3. Informationssteder og -måder	5
	5.4. Kommunikations- og kommandoveje	8
	5.5. Kommunikationsudstyr	10
	Alarmer	10
	Megafon	10
	Højtaleranlæg	11
	Lokalt radiosystem	11
	Fastnettelefoner	12
	5.6. Kommunikationscenter	12
	5.7. Information til publikum	13
	5.8. Information til medarbejdere	15
	5.9. Information til myndigheder	16
	5.10. Informationshåndtering ved større faretruende hændelser og ulykker	17
	5.11. Mediehåndtering	18
9	KAPITEL 6. PUBLIKUM	
	6.1. Indledning	3
	6.2. Publikumsprofil og dynamikken i en menneskemængde	4
	6.3. Adgangsforholdenes betydning for publikums adfærd	6
	6.4. Adgangspolitikens betydning for publikums adfærd	8
	6.5. Uacceptabel publikumsadfærd	9
10	KAPITEL 7. FØDEVARESIKKERHED	
	7.1. Indledning	3
	7.2. Lovgivning	3
	7.3. Hvem har ansvaret? 3	
	7.4. Fødevareregionen	4
	7.5. Egenkontrol	5
	7.6. Indretningen af boder	6
	7.7. Forholdsregler ved håndtering af fødevarer	11
	7.8. Fødevarer sikkerhed	14

11	KAPITEL 8. TRAFIK OG TRANSPORTFORHOLD	
	8.1. Trafikplanlægning	4
	8.2. Skiltning på offentlig vej, jernbane- og busstationer mv.	5
	8.3. Kørende færdsel	6
	8.4. Trafikregulering	7
	8.5. Parkering	7
	8.6. Redningsveje 8	
	8.7. Gående	9
	8.8. Trucks og andre særlige køretøjer på pladsen	9
	8.9. Togtrafik	10
	8.10. Trinbræt	11
	8.11. Bustrafik	12
	8.12. Bobusser	12
	8.13. Taxa	12
12	KAPITEL 9. INSTALLATIONER, LYD, LYS OG SPECIAL EFFECTS	
	9.1. Begrænsning af risici for skader ved påvirkning af lyd	3
	9.2. Begrænsninger i lydniveau	3
	9.3. Installationer	3
	9.4. Special effects	4
13	KAPITEL 10. KUNSTNERE	
	10.1. Kunstnernes adfærd og ansvar	3
	10.2. Generel information	3
	10.3. Kunstnernes område og omklædning	4
	10.4. Ankomst og afgang	4
	10.5. Medarbejdere og gæster	5
	10.6. Sikkerhed for kunstnerne	5
	10.7. Kunstnernes hjælp i nødsituationer	5
14	KAPITEL 11. BRANDSIKKERHED, FYRVÆRKERI MV.	
	11.1. Indledning	3
	11.2. Planlægning og ledelse	3
	11.3. Pladsens indretning	6
	11.4. Musikscener og anden underholdning	13
	11.5. Brandslukning og brandslukningsmateriel	14
	11.6. Fyrværkeri og andre brandfarlige effekter	14
	11.7. Installationer	15
	11.8. Anvendelse af sportsarenaer til arrangementer	16
	11.9. Beredskabsplanlægning	17
	11.10. Byggetilladelse til telte	18

FOTOGRAF: HANS CHR. GABRIELGAARD, TONDER FESTIVAL

Kapitel 1 planlægning af sikkerhed

I DETTE KAPITEL BEHANDLES FØLGENDE FORHOLD:

ARRANGEMENTETS SIKKERHEDS- OG RISIKOVURDERING

- Hvilke forhold indgår i udarbejdelsen af en samlet sikkerheds- og risikovurdering
- Hvornår er der behov for justering og opdatering af sikkerheds- og risikovurderingen
- Hvem skal orienteres om sikkerheds- og risikovurderingen og eventuelle justeringer heri
- Koordinering med eksisterende sikkerhedsforanstaltninger for arrangementspladsen

ARRANGEMENTETS FASER

- Fase 1 – forberedelsen
- Fase 2 – opbygningen
- Fase 3 – afviklingen
- Fase 4 – nedtagningen

ORGANISERING AF SIKKERHEDSINDSATSEN

- Uddelegering af kompetencer og opgaver
- Tilrettelæggelse af sikkerhedsindsatsen mv.

SIKKERHEDSPERSONALE

- Hvilket ansvar og kompetencer har sikkerhedspersonalet
- Udarbejdelse af en logbog eller anden form for registrering af kompetencerne for sikkerhedspersonale
- Generelle betingelser for sikkerhedspersonale

PLANLÆGNINGSMØDER

- Hvem skal have kendskab til planernes indhold
- Hvem bør deltage i planlægningsmøder
- Hvornår skal der afholdes møder
- Drøftelse af sikkerheds- og risikovurdering i øvrigt

OVERVÅGNING OG TILSYN

- Etablering af proaktive og reaktive overvågningssystemer
- Dokumentation af information opnået ved overvågning og tilsyn

EVALUERING OG JUSTERING AF SIKKERHEDSINDSATSEN

- Indhentelse af oplysninger til brug for evaluering

FORBINDELSE TIL LOKALE MYNDIGHEDER

- Indhentelse af fornødne tilladelser
- Planlægningsmøder

I.1. INDLEDNING

Det er arrangøren, det vil sige den enkeltperson eller organisation, der planlægger og styrer afviklingen af et arrangement, der har ansvaret for, at arrangementet kan gennemføres på en sikkerhedsmæssig forsvarlig måde.

Tilrettelæggelse af sikkerheden er en væsentlig del af planlægningen af det samlede arrangement, og denne tilrettelæggelse bør derfor begynde samtidig med planlægningen af arrangementet i øvrigt.

EKSEMPEL:

Allerede inden man første gang kontakter en kunstner for at aftale en eventuel optræden, bør arrangøren have gjort sig tanker om, hvordan kunstnerens og publikums forventede adfærd vil være.

En effektiv planlægning skal identificere og analysere de risici, der kan være ved et arrangement, og danne grundlag for, at sådanne risici kan fjernes eller begrænses. Hvor mange ressourcer det er nødvendigt at bruge på planlægningen, vil i høj grad afhænge af størrelsen, typen og varigheden af arrangementet. For store arrangementers vedkommende viser erfaringen, at planlægningen bør begynde mindst 9-12 måneder før, arrangementet skal afvikles.

I.2. ARRANGEMENTETS SIKKERHEDS- OG RISIKOVURDERING

Sikkerhedsmæssige hensyn må indgå i planlægningen af en række forskellige forhold i forbindelse med et arrangement. Ofte vil der være behov for at have særskilte detaljerede planer for de enkelte dele af arrangementet (delplaner).

For at tilvejebringe en oversigt over alle planlægningsaspekter kan det være nyttigt at lave en *samlet sikkerheds- og risikovurdering*, der omfatter de enkelte delplaner for arrangementet, og som bl.a. vil kunne indeholde følgende:

- beskrivelse af forholdene under arrangementet, herunder opbygningen af arrangementspladsen, campingområder, publikumsprofil og -kapacitet, arrangementets varighed, fødevarer, drikkevarer, toiletter, affald, vand, sikring mod brand (herunder fyrværkeri), førstehjælp, indgange og udgange, herunder nødudgange, redningsveje, osv.,
- risikovurdering for arrangementet (denne del skal arrangøren altid udarbejde – herom henvises til kapitel 2),
- plan for arrangementspladsen, hvor der nøje redegøres for pladsens sikkerhedsregler, sikkerhedsberegninger, tegninger over konstruktioner, arbejdsmiljø mv.,

- planer for håndtering af publikumsmængden, hvor der nøje redegøres for antallet og typer af medarbejdere, arbejdsmetoder og kommandoveje, informationsmuligheder og kommunikation i det hele taget,
- planer for tilrettelæggelse af trafikken, hvor der nøje gøres rede for parkeringsordninger, skiltning, håndtering af hovedfærdselsårer og offentlige transportmidler mv.,
- planer for arrangørens egen førstehjælpsindsats, der nøje beskriver procedurer for den lægelige indsats/førstehjælp på arrangementspladsen og for aftaler med ambulancevæsen og lokale sygehuse, og alarmering heraf,
- planer, der nøje beskriver procedurer og personel til håndtering af nødsituationer eller større/uforudsete hændelser.

Der henvises i øvrigt til kapitel 10 om brandsikkerhed, fyrværkeri mv.

Det vil oftest være nødvendigt løbende at justere og opdatere sikkerheds- og risikovurderingen. Arrangøren bør derfor være opmærksom på, at alle relevante medarbejdere er orienteret om eventuelle ændringer, og at de har den nyeste udgave af planen.

Sikkerheds- og risikovurderingen vil kunne anvendes for en række arrangementer, hvis disse arrangementer i store træk ligner hinanden og afholdes af den samme arrangør. Der vil dog være behov for justeringer i planen, så der tages højde for netop det enkelte arrangements særlige forhold.

Arrangøren skal være opmærksom på, at hvert enkelt arrangement kræver politiets tilladelse.

EKSEMPEL:

Skal der afholdes en række koncerter med de samme kunstnere, men forskellige steder i landet, kan man lave en sikkerheds- og risikovurdering for hele koncertrækken, idet publikum og kunstnernes adfærd må forventes at være relativt ens ved alle koncerter, men planen må justeres for hver koncert afhængig af f.eks. forholdene på det lokale spillested og erfaringerne fra de allerede afholdte koncerter i rækken af arrangementer.

Hvis et arrangement foregår på f.eks. et fast opbygget koncertsted eller på et stadion, må arrangøren koordinere sin plan med de eksisterende sikkerhedsforanstaltninger.

I.3. ARRANGEMENTETS FASER

Planlægningen af et arrangement skal omfatte alle arrangementets faser:

1. **FORBEREDELSEN**, som omfatter arrangementets infrastruktur og konstruktioner, indhentelse af tilladelser, tegning af ansvarsforsikring, udvælgelse af kompetente medarbejdere, udvælgelse af samarbejdspartnere, leverandører og underleverandører, kontakt med myndigheder osv.
2. **OPBYGNINGEN**, som omfatter arrangementsområdet, herunder scener og området omkring scenerne, camping- og parkeringsområder osv. Opbygningsfasen omfatter også levering og installering af udstyr og andet, som skal bruges i forbindelse med arrangementet, f.eks. sceneudstyr, lys, lyd, barrierer, sanitært udstyr og udstyr til restaurationer mv.
3. **AFVIKLINGEN**, som bl.a. omfatter håndtering af menneskemængden op til og under arrangementet og sanitære forhold som tømning af latriner, anvendelsen og bortskaffelsen af eventuelt brandfarligt materiale og transport samt håndtering af f.eks. brand, førstehjælp, uforudsete hændelser og nødsituationer.
4. **NEDTAGNINGEN**, som omfatter, hvad der skal gøres, når selve arrangementet er færdigt, og publikum skal forlade arrangementspladsen, og pladsen herefter skal ryddes ved eksempelvis nedtagning af scener, fjernelse af udstyr, indsamling af affald og bortskaffelse af spildevand.

AD FASE I: PLANLÆGNING AF FORBEREDELSEN

For at begrænse mulige risici under opbygningen må arrangøren fra begyndelsen sikre sig, at arrangementspladsens opbygning og indretning – dvs. infrastruktur – tager højde for sikkerheden. I planlægningen må indgå placeringen af scener, afspærringer, lydtårne, ind- og udgangssteder, nødudgange, områder med førstehjælp, placering af toiletter og anden sanitet, salgsboder, camping- og parkeringsområder osv.

Det kan være nødvendigt fra ejeren, beboerne eller andre at få fat i f.eks. grundplanerne over de eksisterende lokaliteter, hvor arrangementet skal foregå. For at sikre den korrekte placering af de forskellige konstruktioner, der skal bruges ved arrangementet, kan det f.eks. være nødvendigt, at grundplanerne er til rådighed for de leverandører, der står for opbygningen af infrastrukturen.

EKSEMPEL:

Skal der opstilles toiletter og badefaciliteter med adgang til rindende vand, bør leverandøren have at vide, hvor der er vandtilslutning og kloak på området.

I planlægningen indgår også, at scener og andre konstruktioner skal udformes sådan, at de kan opbygges og anvendes på en sikkerhedsmæssig forsvarlig måde. Beskrivelser, tegninger og beregninger vedrørende scenernes opbygning, publikumsareal og

konstruktioner i øvrigt må derfor om fornødent fremskaffes eller udarbejdes. Sådant materiale vil typisk også være relevant ved arrangørens ansøgning om tilladelser til arrangementet hos myndighederne, herunder i forbindelse med myndighedernes planlægning af deres indsats i forbindelse med arrangementet.

Det må indgå i planlægningen, hvilke tilladelser der skal indhentes fra de forskellige myndigheder, og hvilke oplysninger der skal være til rådighed for, at arrangøren kan indlevere en fyldestgørende ansøgning.

Arrangøren bør også være opmærksom på kravet om ansvarsforsikring, og om der eventuelt skal tegnes andre forsikringer i forbindelse med arrangementet.

Der kan også peges på, at f.eks. leverandørers ankomst bør planlægges og aftales, så deres aktiviteter på arrangementspladsen bliver koordineret med øvrige aktiviteter, og at der skal være tilvejebragt sanitetsfaciliteter for de mennesker, som kommer for at arbejde på arrangementspladsen.

Herudover bør der naturligvis allerede tidligt i forberedelsen tages højde for, hvordan medarbejdere skal udvælges og sammensættes (erfarent personale sammen med mindre erfarent personale) og eventuelt uddannes eller instrueres inden arrangementet.

AD FASE 2: PLANLÆGNING AF OPBYGNINGEN

Når infrastruktur og konstruktioner mv. er planlagt, må det planlægges, hvordan opbygningen af infrastrukturen og konstruktionerne kan ske sikkert, og hvordan lydtårne, scener, tribuner, telte mv. konkret skal opbygges, så de er sikre under hele arrangementet.

EKSEMPEL:

En scene skal f.eks. kunne bære flere tons udstyr, og scener, lydtårne og storskærme skal være konstrueret sådan, at de kan modstå kraftig vind og nedbør, og sådan at publikum ikke kan klatre op i dem.

Det skal også planlægges, hvordan udstyr mv. skal bringes til arrangementspladsen og installeres i eller på arrangementspladsens konstruktioner (f.eks. scener og lydtårne). F.eks. skal hegn, scener, lyd- og lysudstyr, barrierer osv. opsættes. Dette kan f.eks. indebære, at der skal løftes tungt udstyr, som eventuelt skal hejses op i tårne eller lignende. Der kan også i den forbindelse være behov for at fastsætte sikkerhedsregler for arrangementspladsen, herunder særlige sikkerhedsregler for færdsel med lastvogne, gaffeltrucks, kraner og lignende på pladsen.

AD FASE 3: PLANLÆGNING AF AFVIKLINGEN

Efter planlægning af forberedelsen og opbygningen (fase 1-2) skal afviklingen af arrangementet planlægges. Det omfatter blandt andet håndtering af menneskemængden og trafikken, men også f.eks. indsatsen i tilfælde af brand, muligheden for at yde førstehjælp og nødsituationer.

Det gælder ikke mindst i denne forbindelse, at en succesfuld planlægning og afvikling af arrangementet kræver et godt samarbejde mellem alle involverede parter, og at der herunder kan være behov for at indhente bistand og råd fra andre. Typisk vil der kunne være grund til at inddrage f.eks. andre (mere erfarne) arrangører, faglige eksperter, politiet, ambulance- og brandvæsenet (i relation til planlægning af arrangementens egen førsthjælpsindsats), sundhedsmyndighederne, andre lokale myndigheder og erfarne medarbejdere eller leverandører.

AD FASE 4: PLANLÆGNING AF NEDTAGNINGEN

Udover planlægning af forberedelse, opbygning og afvikling af arrangementet, skal der ske planlægning af, hvordan udstyr mv. ved arrangementets slutning skal fjernes fra scener, telte og lignende.

Nedlukning af scenerne, teltene og boderne skal planlægges, så de afmonteres sikkert og derefter fjernes fra arrangementspladsen på en kontrolleret måde. Det vil ofte kunne være hensigtsmæssigt, at de samme sikkerhedsregler, der fastsættes for arrangementspladsen ved opbygningen, også gælder i forbindelse med nedtagningen i denne sidste fase af arrangementet.

Planlægningen bør omfatte hele forløbet, indtil den endelige rydning af arrangementspladsen er afsluttet.

I.4. ORGANISERING AF SIKKERHEDSINDSATSEN

Planlægningen og afviklingen af sikkerhedsforanstaltningerne under et arrangement omfatter naturligvis også, at sikkerheden organiseres i forhold til de medarbejdere, samarbejdspartnere, leverandører og underleverandører, kunstnere m.fl., der arbejder på arrangementspladsen. Organiseringen indebærer, at ansvar placeres, og at de nødvendige kompetencer sikres f.eks. i form af uddannelse, træning, erfaring, fagkundskab eller lignende. Organiseringen må også omfatte tilrettelæggelsen af kontrol af sikkerhedsindsatsen, formalisering af nødvendige samarbejdsfora og sikring af den nødvendige kommunikation.

I.5. SIKKERHEDSPERSONALE

I forbindelse med et større arrangement vil der kunne være behov for et betydeligt antal medarbejdere til at varetage de mange forskelligartede funktioner, der er knyttet til arrangementet. De forskellige funktioner vil ofte blive udført indenfor forskellige "enheder" som f.eks. sceneproduktion, catering og sanitet. Der vil ligeledes ofte være en række forskellige ordensmæssige funktioner, som varetages af f.eks.

indgangs-/udgangs-personale, hegn-, parkerings-, og campingpersonale. Mange af disse funktioner vil samtidig direkte eller indirekte varetage – eller f.eks. i forbindelse med nødsituationer skulle varetage – sikkerhedsmæssige opgaver i forbindelse med arrangementet.

Hertil kommer det personale, hvis direkte funktion er at varetage publikums sikkerhed, f.eks. som frontzonepersonale ved scenen under en koncert.

Antallet, placeringen og organiseringen af personale vil selvsagt bero på størrelsen og karakteren af et arrangement og – for sikkerhedspersonales vedkommende – tillige på den sikkerheds- og risikovurdering, som er foretaget forud for arrangementet.

Sikkerhedspersonalets væsentligste opgave er at assistere og vejlede publikum og at assistere politi og andre fra redningsberedskabet, hvis det bliver nødvendigt. Sikkerhedspersonale bør på grundlag af sikkerheds- og risikovurderingen placeres på nøglepositioner typisk blandt publikum foran scenen og ved barriereområderne, ved ind- og udgange og f.eks. som observatører ved mixertårne eller delay-tårne.

Det må generelt anbefales, at de mange forskellige funktioner, der under en koncert er knyttet til vedkommende scene og koncertproduktion, koordineres omkring den pågældende scene, mens kommunikation mellem den enkelte scene og arrangementets øvrige funktioner og mellem sikkerhedspersonalet og det øvrige beredskab (politi og redningsberedskab m.fl.) f.eks. koordineres i et særligt kommunikationscenter.

Ved organiseringen af sikkerheden må det sikres, at den enkelte medarbejder gennem uddannelse og erfaring har den kompetence, der er nødvendig i forhold til vedkommendes opgaver og ansvar.

Særligt for sikkerhedspersonale ved scenerne – og eventuelt andet personale med nøglefunktioner – bør det overvejes at føre en løbende logbog eller anden form for registrering af de kompetencer, den enkelte medarbejder har.

INDHOLDET I LOGBOGEN KAN VÆRE:

- oplysninger om fagligt relevante uddannelser, kurser og lignende, f.eks. kurser i førstehjælp og brandbekæmpelse mv.,
- oplysning om relevante erfaringer fra andre lignende sikkerhedsopgaver, og
- oplysning om, hvilke funktioner den enkelte kan varetage.

Alle, der varetager sikkerhedsmæssige opgaver i forbindelse med et arrangement, må nøje instrueres om deres opgaver og ansvar, herunder i forhold til andre medarbejdere.

SIKKERHEDSPERSONALES ANSVAR OG KOMPETENCER MÅ OMFATTE:

- at de forstår deres generelle ansvar med hensyn til sikkerhed for alle kategorier af publikum (inklusive publikum med særlige behov), andet personale, arrangementets øvrige medarbejdere og dem selv,

- at de er fortrolige med arrangementspladsens indretning og er i stand til at hjælpe publikum med oplysninger om de tilgængelige faciliteter, herunder især henvisning til læge- og førstehjælp, men også gerne toilet- og vandfaciliteter samt faciliteter for publikum med specielle behov osv.,
- at de er opmærksomme på personaleind- og udgange og andre strategiske steder, f.eks. udgangsdøre/-porte, som er åbne under hele arrangementet,
- at de assisterer publikum, som ankommer til eller forlader arrangementet,
- at de hjælper med, at der opnås en jævn strøm af publikum til og fra de forskellige dele af arrangementspladsen, således at trængsel på enkelte områder søges begrænset,
- at de hjælper med til en sikker afvikling af arrangementet ved hele tiden at holde ind- og udgange ryddet samt sikre, at publikum tager hensyn til hinanden,
- at de ved hjælp af en god dialog med publikum og på en rolig måde skrider ind over for uønsket adfærd og medvirker til publikums gode oplevelse og adfærd,
- at de er fortrolige med arrangementets kommunikationsopbygning og tekniske kommunikationsmidler, og at de kommunikerer med kollegaer, deres holdledere og kommunikationscentret, herunder melder om iagttagelser af potentielt farlige situationer eller nødsituationer,
- at de er fortrolige med foranstaltningerne i forbindelse med evakuering af publikum, herunder de særlige opgaver, der skal udføres i en nødsituation,
- at de er fortrolige med sikkerhedskommunikationen, den tekniske anvendelse af kommunikationsmidlerne og kommandovejene,
- at de har gennemgået førstehjælpskursus, hvis der ikke er særligt uddannet personale til stede i form af samaritter, sygeplejersker eller læger,
- at de medarbejdere, der arbejder i frontzone/barriere-områder, er trænet i, hvordan de sikkert og uden risiko for publikum og sig selv kan løfte personer ud fra publikumsområdet, og
- at de er fortrolige med myndighedernes, herunder politiets opgaver.

Ved sammensætningen af f.eks. sikkerhedspersonale bør arrangøren være opmærksom på, at personalet – så vidt muligt – bør sammensættes således, at det mindre erfarne personale arbejder sammen med mere erfarent personale.

Arrangøren bør sørge for, at sikkerhedspersonalet modtager en skriftlig redegørelse for deres opgaver og en tjekliste (hvis det er hensigtsmæssigt). Sikkerhedspersonalet bør være tilstrækkeligt trænet i deres opgaver, således at opgaverne er indarbejdede rutiner for de pågældende.

Arrangøren bør overveje muligheden for at udstyre udvalgte personer – som f.eks. visse nøglepersoner – med et lamineret kort eller lignende over arrangementspladsens indretning med angivelse af f.eks. zoneinddeling og/eller fixpunkter, telefonnumre mv. og oplysninger om, hvor der findes instruktionsoplysninger mv.

FOR SIKKERHEDSPERSONALE BØR DET I ØVRIGT ALTID GÆLDE:

- at de er fyldt 18 år,
- at de aldrig forlader deres position uden tilladelse (og afløsning), og
- at der under en vagt aldrig må indtages – eller forud for en vagt må være indtaget – alkohol eller andet, som kan påvirke evnen til at udføre deres opgaver.

ROCKPHOTO, ROSKILDE FESTIVAL

1.6. PLANLÆGNINGSMØDER

Der vil ofte med fordel – især ved større arrangementer – kunne afholdes interne planlægningsmøder. Sådanne møder kan være en god måde at sikre, at alle arrangementets sikkerhedsansvarlige fuldt ud kender til sikkerheds- og risikovurderingens indhold. Samtidig kan møderne f.eks. bruges til at drøfte sikkerhedsforhold på et systematisk og kvalificeret grundlag. Antallet og hyppigheden af sikkerheds- og risikovurderingsmøder må naturligvis bero på arrangementets karakter. Er der tale om et større arrangement, vil der ofte kunne være behov for gentagne møder i ugerne/månederne, der går forud for arrangementet. Hvis arrangementet strækker sig over flere dage, må møderne desuden ofte finde sted mindst én gang om dagen under arrangementet.

Det kan – afhængig af arrangementets størrelse – også anbefales at arrangere en række planlægningsmøder mellem arrangøren og eksterne faglige eksperter, politi, ambulance- og brandvæsen, sundhedsmyndigheder m.fl. vedrørende sikkerheds- og risikovurderingen. Her kan der udveksles informationer mellem parterne og skabes sikkerhed for, at de relevante instanser er orienteret om planlægningsprocessen. Sådanne møder vil samtidig kunne anvendes ved f.eks. planlægningen for nødsituationer ved forberedelsen af eventuelle “skrivebords-øvelser” og kommunikationsøvelser med henblik på at teste planernes anvendelighed. Møderækken kan med fordel fortsætte under arrangementets afvikling.

I.7. OVERVÅGNING OG TILSYN

Det må indgå i planlægningen af sikkerheden ved et arrangement, at arrangøren til stadighed kan følge sikkerhedsforholdene og sikre sig, at de er i orden.

Arrangøren kan bl.a. sikre vedligeholdelse og forbedring af sikkerhedsindsatsen ved at indhente information om sikkerhedsindsatsen gennem *overvågning*. Det kan sikres ved at etablere:

- proaktive overvågningssystemer, og/eller
- reaktive overvågningssystemer.

Proaktive overvågningssystemer giver information om sikkerhedsindsatsen *før* et uheld eller en episode opstår. Proaktiv overvågning kan være inspektioner af den sikkerhedsmæssige indsats på arrangementspladsen under opbygningen og nedtagningen samt under afviklingen af arrangementet. Arrangøren – eller en udpeget sikkerhedsansvarlig medarbejder – kan f.eks. med jævne mellemrum kontrollere, at medarbejdere overholder arrangementets alkoholpolitik. Der bør også gennemføres behørigt tilsyn og undersøgelser for at påse, at alle bygninger, installationer og udstyr – uanset om det er midlertidigt eller fast – er velegnede og sikre at anvende til de formål, de skal bruges til.

Reaktive overvågningssystemer sættes i gang *efter* f.eks. et uheld eller en ulykke. Det kan være identificering og rapportering af skader og andre tab, f.eks. ødelæggelse af ejendom, episoder med risiko for skader, og svagheder eller udeladelser i sikkerheden. Hvis f.eks. en frontbarriere vælter, skal det undersøges, hvorfor den væltede, om nogen kom til skade, og hvad der straks skal gøres for at undgå, at andre barrierer vælter.

Information, der fremkommer i forbindelse med overvågningen, bør skrives ned. Denne dokumentation kan bl.a. bruges efterfølgende til at evaluere og revidere arrangementet.

Arrangøren må sikre, at overvågning og tilsyn udføres af kvalificeret personale, og at der føres fornøden dokumentation for udførelsen af disse sikkerhedsopgaver.

I.8. EVALUERING OG JUSTERING AF SIKKERHEDSINDSATSEN

Som et naturligt led i sikkerhedsindsatsen må indsatsen evalueres med henblik på at vurdere, om den sikkerhedsmæssige indsats er passende for arrangementer af den pågældende art, og om den planlagte indsats er blevet udført i praksis. Evalueringen bør sikre, at problemer, der er blevet identificeret i planlægningen, og problemer, som er identificeret under arrangementet, kan blive analyseret og løst til brug for fremtidige arrangementer.

Der bør under en evaluering indhentes informationer og synspunkter fra politiet, ambulance- og brandvæsenet, sundhedsmyndighederne og andre lokale myndigheder samt fra sikkerhedskoordinatorer, ydere af førstehjælp og lægehjælp, leverandører, underleverandører og medarbejdere.

Se i øvrigt kapitel 12 om evaluering.

I.9. FORBINDELSE TIL LOKALE MYNDIGHEDER

I forbindelse med afholdelse af musikarrangementer er det efter § 1 i bekendtgørelse om offentlige forlystelser nødvendigt at indhente en tilladelse fra politiet til offentlig underholdning, og der vil meget ofte skulle indhentes tilladelser også fra andre offentlige myndigheder.

Arrangøren vil eventuelt – og afhængig af arrangementets størrelse – med fordel kunne invitere politi, redningsberedskabet, sygehuse og andre lokale myndigheder og samarbejdspartnere til et indledende møde, hvor forslag vedrørende arrangementet kan blive præsenteret og diskuteret. Det kan være en god idé at få vejledning fra de lokale myndigheder om, hvilke betingelser der vil blive stillet, og hvilke informationer der skal skaffes, for at der kan gives tilladelse til arrangementet. Arrangøren bør også undersøge, om der gælder tidsfrister for fremsendelse af ansøgninger og informationer til de forskellige myndigheder.

Arrangøren vil bl.a. skulle tilvejebringe de fornødne oplysninger til, at myndighederne kan vurdere arrangementets sikkerhedsmæssige opbygning og tilrettelæggelse og om fornødent undersøge/vurdere de udarbejdede planer, beregninger og tegninger, der indgår i arrangørens sikkerheds- og risikovurdering.

Afhængig af arrangementets karakter vil det kunne være en fordel at etablere en løbende kontakt til myndighederne også efter, at de nødvendige tilladelser til arrangementet er blevet givet. Myndighederne vil eventuelt kunne deltage i planlægningsmøder og evalueringer i forbindelse med arrangementet.

Arrangøren bør endvidere være opmærksom på, om der skal udarbejdes en skriftlig arbejdspladsvurdering for arrangørens personale. Der henvises til Arbejdstilsynets hjemmeside www.at.dk. Der er endvidere mulighed for at hente vejledning i Arbejdstilsynets Arbejds miljøvejviser om, hvilke arbejdsmiljøforhold arrangøren særligt bør være opmærksom på.

Der henvises i øvrigt særligt til kapitel 10 om brandsikkerhed, fyrværkeri mv. og til kapitel 11 om præhospitalt beredskab.

ROCKPHOTO, ROSKILDE FESTIVAL

NO CROWDSURFING

Kapitel 2 **sikkerheds- og risikovurdering**

I DETTE KAPITEL BEHANDLES FØLGENDE FORHOLD:

UDARBEJDELSE AF EN RISIKOVURDERING

- Identifikation af de risici, der er forbundet med arrangementet, dvs. identificere de forhold og situationer, som kan indebære risiko for f.eks. skade på mennesker og/eller materiel
- Vurdering af årsag til og størrelse af disse risici
- Vurdering af hvem og/eller hvad der kan være udsat for en eventuel skade
- Vurdering af skadens alvorlighed, karakter og omfang.

UDARBEJDELSE AF EN SIKKERHEDS- OG RISIKOVURDERING

- Kategorisering af de identificerede risici i høj, middel og lav risikogruppe
- Vurdering af, hvilke sikkerhedsforanstaltninger der er truffet for at fjerne, begrænse eller kontrollere de identificerede risici
- Vurdering af, hvilke yderligere sikkerhedsforanstaltninger, der er behov for at iværksætte med henblik på enten at fjerne, begrænse eller kontrollere de identificerede risici.

DOKUMENTATION AF SIKKERHEDS- OG RISIKOVURDERING

- Er den skriftlige sikkerheds- og risikovurdering egnet til at danne grundlag for myndighedernes vurdering af arrangementet
- Er den skriftlige sikkerheds- og risikovurdering egnet til at formidle videre til relevante medarbejdere m.fl. i forbindelse med den praktiske tilrettelæggelse og gennemførelse af sikkerhedsindsatsen.

LØBENDE EVALUERING AF SIKKERHEDS- OG RISIKOVURDERING

- Evaluering og tilpasning af sikkerheds- og risikovurdering i forbindelse med planlægningen af arrangementet
- Evaluering og tilpasning af sikkerheds- og risikovurdering under gennemførelsen af arrangementet.

2.1. FORMÅLET MED EN SIKKERHEDS- OG RISIKOVURDERING

Sikkerheds- og risikovurderingen skal sikre, at arrangementet indebærer den mindst mulige risiko for publikum og for de medarbejdere, kunstnere og leverandører m.fl., der på en eller anden måde er involveret i arrangementet.

Formålet med *risikovurderingen* er *at* identificere de risici, der er forbundet med arrangementet, det vil sige identificere de forhold og situationer, som kan indebære en risiko for f.eks. fare eller skade på mennesker eller materiel, og *at* vurdere karakteren og omfanget af en sådan skade. Det må i den forbindelse beskrives, *hvad* der er årsagen til, at en sådan risiko for fare eller skade kan opstå, *hvor* stor risikoen er for, at faren eller skaden opstår, *hvem* eller *hvad* der i givet fald kan skades, og *hvor* alvorlig skaden vil kunne være.

Formålet med *sikkerhedsvurderingen* er herefter at vurdere de identificerede risici og beslutte, hvilke sikkerhedsforanstaltninger der er behov for at iværksætte med henblik på at fjerne, begrænse eller kontrollere disse risici.

EKSEMPEL:

Risikovurdering

Kan der ske noget farligt ved indgangene til et arrangement, f.eks. på grund af voldsom trængsel?

Hvad kan der i givet fald ske skade på – personer, hegn eller andet – og hvor alvorlige kan skaderne være?

Sikkerhedsvurdering

Er de planlagte indgangsforhold – f.eks. ved at der kan åbnes en ekstra indgang, hvis presset bliver for voldsomt – tilstrækkelige til at fjerne denne risiko for fare eller skade?

Hvis ikke det er tilfældet, hvad bør man så gøre yderligere – kan man eksempelvis sørge for flere indgange eller åbne indgangene tidligere, så risikoen for skader på grund af voldsom trængsel kan fjernes eller begrænses?

Sikkerheds- og risikovurderingen af et arrangement må omfatte alle væsentlige forhold ved arrangementet og må løbende tilpasses i lyset af den øvrige planlægning af arrangementet.

Der henvises om brandsikkerhed særligt til kapitel 10.

En sikkerheds- og risikovurdering er ikke nødvendigvis to forskellige og helt adskilte øvelser; sikkerheds- og risikovurderingen er tæt knyttet til hinanden og kan derfor beskrives i ét og samme dokument. Der stilles ingen bestemte krav til udformningen af hverken sikkerheds- eller risikovurderingen, men nedenfor gennemgås en model, som man kan tage udgangspunkt i, hvis man ikke allerede har udarbejdet sin egen model.

2.2. FEM-TRINS-MODELLEN

De overvejelser, vurderinger og beslutninger, der indgår i en sikkerheds- og risikovurdering, vil kunne følge den nedenstående model. Der henvises i øvrigt til bilag 2 og bilag 3, hvor der er udarbejdet eksempler på en sikkerheds- og risikovurdering.

1. TRIN	Identificér	<ul style="list-style-type: none">■ de risici, som er forbundet med arrangementet, herunder i forbindelse med de enkelte aktiviteter under arrangementet.
2. TRIN	Identificér	<ul style="list-style-type: none">■ hvad der er årsagerne til disse risici,■ hvem og/eller hvad der kan lide skade, og■ hvad er omfanget og karakteren af denne skade.
3. TRIN	Vurdér, identificér og beslut	<ul style="list-style-type: none">■ størrelsen af de identificerede risici,■ eventuelle eksisterende sikkerhedsforanstaltninger,■ hvilke – evt. yderligere – sikkerhedsforanstaltninger, der må iværksættes.
4. TRIN	Dokumentér	<ul style="list-style-type: none">■ hvilke – evt. yderligere – sikkerhedsforanstaltninger, der må iværksættes. identificeringen og vurderingen af de relevante risici og de truffe sikkerhedsforanstaltninger i en skriftlig sikkerheds- og risikovurdering for arrangementet.
5. TRIN	Evaluéér	<ul style="list-style-type: none">■ hvilke – evt. yderligere – sikkerhedsforanstaltninger, der må iværksættes. Foretag sikkerheds- og risikovurderinger løbende og foretag ændringer, hvis det er nødvendigt.

AD TRIN I: IDENTIFICÉR RISICI

Alle forhold ved arrangementet bør vurderes med henblik på at identificere, hvor der kan være risiko for fare eller skade på mennesker og/eller materiel.

Der kan med fordel indhentes erfaringer fra andre, der har kendskab til at arbejde med lignende arrangementer, og som kan have kendskab til risici, der ikke umiddelbart er indlysende for en mindre erfaren arrangør.

Der bør i første omgang fokuseres på de væsentlige risici, der vil kunne medføre personskaade, herunder de risici, der er forbundet med store menneskemængder ved bl.a. ind- og udgange og ved området foran en scene.

Både i forbindelse med planlægningen af et arrangement, men også under afviklingen af arrangementet er det vigtigt løbende at vurdere risici, der kan opstå f.eks. på grund af et nyt indslag i programmet eller en anden ændring af arrangementet. Sådanne ændringer vil kunne have stor betydning for sikkerheden ved arrangementet og bør derfor indgå i sikkerheds- og risikovurderingen og den løbende tilpasning heraf.

EKSEMPLER PÅ RISICI, DER KAN OPSTÅ I FORBINDELSE MED MENNESKEMÆNGDEN FORAN EN SCENE:

- at blive klemt mellem mennesker,
- at blive klemt op mod faste installationer, f.eks. barrierer, hegn eller afspærringer,
- at blive skubbet eller presset omkuld,
- bølgen, svajen eller fremstormen,
- aggressiv adfærd og
- farlig adfærd, såsom at kravle op på udstyr, løbe ned ad stejle skrånninger eller at kaste med genstande.

EKSEMPLER PÅ RISICI, DER KAN HAVE FORBINDELSE MED ARRANGEMENTSPLADSEN:

- at glide eller snuble på grund af utilstrækkeligt oplyste områder eller dårlige underlag, herunder på trapper,
- køretøjer i fart, der benytter samme veje som fodgængere,
- mennesker, der bliver fanget i mængden, f.eks. kørestolsbrugere i en menneskemængde,
- at en konstruktion styrter sammen over menneskemængden,
- at mennesker bliver skubbet op mod genstande, f.eks. barrierer, hegn eller afspærringer,
- boder eller installationer, der er en hindring for bevægelse og kan forårsage trængsel i travle perioder,
- menneskemængdens bevægelse hindres af folk, der står i kø,
- strømme af mennesker, der krydser hinanden, eksempelvis når folk trænger gennem mængden for at komme til andre områder som scenen, toiletter, salgsboder mv.,
- fejl på udstyr, f.eks. tælleapparater og
- kilder til brand, såsom kogegejr og brandfarligt affald.

Det bør indgå i overvejelserne, at en aktivitet (f.eks. en bestemt koncert under et musikarrangement) kan blive forsinket eller aflyst, og at det kan føre til særlige risici. Selv en mindre hændelse, som f.eks. forsinkelse eller aflysning af en enkelt koncert ud af flere koncerter under et musikarrangement eller forsinkelse eller aflysning af et tog, vil kunne have væsentlig indflydelse på bl.a. publikums adfærd og på driften og kontrollen af arrangementet.

På samme måde vil evakuering i forbindelse med nødsituationer, f.eks. i tilfælde af brand, kunne indebære nye risici som følge af menneskestrømme.

EKSEMPLER PÅ SCENARIER, DER KAN INDEBÆRE NYE SÆRLIGE RISICI:

- aflysning eller forsinkelse af indslag, f.eks. på grund af tekniske problemer,
- nødsituationer – f.eks. brand, bombetrusler, sammenbrud af konstruktioner, udslip af giftstoffer mv.,
- ulykker som f.eks. trafikulykker uden for eller inden for arrangementspladsen,
- lukning af en omfattende eller vital del af arrangementspladsen,
- lukning af et nærved beliggende eller beslægtet sted som f.eks. lukning af en tilstødende jernbanestation,
- væsentlige tab af faciliteter som f.eks. strømafbrydelse og
- omfattende uroligheder i menneskemængden.

AD TRIN 2: IDENTIFICÉR ÅRSAGER OG MULIGE KONSEKVENSER

Når det er identificeret, *hvilke* forhold og/eller situationer der kan indebære en risiko for fare eller skade i forbindelse med arrangementet (trin 1), skal det vurderes, *hvad* der er årsag til denne risiko, og *hvilke* mulige konsekvenser/skader risikoen kan indebære.

En vurdering af disse forhold vil kunne bidrage til at beslutte, *hvilke* sikkerhedsforanstaltninger der skal iværksættes for at fjerne, begrænse eller kontrollere de identificerede risici for fare eller skade.

EKSEMPEL: BRAND I EN MADBOD

Hvorfor kan der opstå brand – tilberedes mad f.eks. ved friturestegning, eller grilles der kød på åben grill?

Hvem og hvad kan lide skade – personale og/eller publikum, evt. tilstødende boder?

Hvad kan skadernes omfang blive – mindre brandsår ved berøring af en varm grill, antændelse af boden med fare for svære forbrændinger på tilstedeværende, eksplosionsfare?

For så vidt angår *årsagerne*, bør arrangøren være opmærksom på, at der ikke nødvendigvis kun er én årsag til en identificeret risiko for en fare eller en skade. En potentiel risiko kan også skyldes en kombination af flere forskellige forhold, f.eks. områdets beskaffenhed, publikumsmængden og publikumsadfærd, metoderne anvendt til håndtering af publikumsmængden eller tilstedeværelsen af farlige genstande eller stoffer.

Nogle årsager er måske ikke umiddelbart indlysende. Trængsel kan f.eks. være en følge af, *at* en genstand blokerer for menneskestrømmene, *at* der er utilstrækkelig kapacitet f.eks. flaskehalse ved ind- eller udgange, *at* publikum samles eller venter på hinanden i et område, eller *at* for mange mennesker har adgang til et bestemt område. Trængsel kan også skyldes et problem opstået et andet sted på arrangementspladsen eller noget, der sker uden for arrangementspladsen som f.eks., at publikum forlader en fodboldkamp tæt på arrangementet samtidig med, at publikum forlader arrangementspladsen.

For så vidt angår *hvilke* mulige konsekvenser der kan følge af en risiko for fare eller skade, bør arrangøren nøje overveje, *hvem* der kan komme til skade, og/eller *hvilket* materiel der kan blive beskadiget. Er det f.eks. enhver, der deltager i arrangementet, der kan komme til skade, eller er det kun visse personer, der har en særlig adgang til det sted, hvorfra risikoen for fare eller skade udspringer? *Hvor* mange personer kan i givet fald blive berørt, og er der en risiko for det personale, som kommer til stede for at hjælpe? Det må også overvejes, *hvilke* konsekvenser det kan have, hvis der opstår skade på materiel under arrangementet.

EKSEMPEL:

Anvendelse af trapper/bro over en jernbane mellem et campingområde og et sceneområde på en arrangementsplads.

Risiko

Folk kan falde på en trappe eller falde ned fra en bro,

Årsager

Utilstrækkelig kapacitet (for mange mennesker til for smal en trappe),
Utilstrækkelig belysning på området,
Dårlig konstruktion af trapper eller bro (f.eks. glat trappeoverflade),
Folk, der maser sig frem gennem menneskemængden.

Hvem kan komme til skade

Folk, der snubler eller bliver skubbet, kan falde ned ad trapperne,
Folk vil kunne blive trådt på,
Børn, handicappede og mennesker, der er påvirkede af rusmidler, er særligt sårbare.

Hvor store skader kan der ske

Der kan være tale om alt fra småskrammer til brækkede arme eller ben, slag i hovedet eller i værste fald svær tilskadekomst.

AD TRIN 3: VURDÉR RISICI, IDENTIFICÉR EKSISTERENDE SIKKERHEDSFORANSTALTNINGER, OG BESLUT OM – OG I GIVET FALD HVAD – DER SKAL GØRES MERE

Når man har identificeret mulige risici for fare eller skade (trin 1), årsagerne til disse risici og de mulige konsekvenser/skader (trin 2), må der foretages en samlet vurdering af de risici, der er forbundet med arrangementet med henblik på at vurdere, hvilke sikkerhedsforanstaltninger der er behov for.

I den forbindelse må det vurderes, *hvad* sandsynligheden er for, at de identificerede risici vil kunne indtræde og medføre f.eks. skade på mennesker og/eller materiel, og *hvad* omfanget og karakteren er af eventuelle skader, som risikoen vil kunne føre til. Ved en sådan vurdering kan det være en god idé – så vidt muligt – at inddele risikomomenterne i høje, middelhøje og lave risikogrupper med henblik på at tage stilling til, hvilke sikkerhedsforanstaltninger der er behov for at iværksætte for at fjerne, begrænse eller kontrollere de identificerede risici.

Arrangøren må *identificere nødvendige påtænkte, planlagte eller allerede eksisterende sikkerhedsforanstaltninger*. Det er i den forbindelse vigtigt at vurdere, *hvor* effektive sikkerhedsforanstaltningerne er og – i det omfang, at det er muligt – undersøge, *hordan* de rent faktisk virker i praksis. Det må indgå i disse overvejelser, at sikkerhedsforanstaltninger eventuelt kan svigte eller blive mindre effektive. F.eks. kan faciliteter på stedet – som porte eller elektriske installationer – være udsat for hærværk, slid, nedbrud mv., således at de ikke virker efter hensigten.

For at kunne vurdere, om de nævnte sikkerhedsforanstaltninger er tilstrækkelige, bør arrangøren tidligt i planlægningen af et arrangement foretage en indledende risikovurdering. Denne vurdering må så udbygges og ændres, efterhånden som planlægningen af arrangementet skrider frem, og eventuelle nye informationer fremkommer.

Sikkerhedsforanstaltningerne må naturligvis afpasses og prioriteres i forhold til hver af de identificerede risici. I tilfælde af en stor risiko for fare eller skade vil der i almindelighed kræves en større indsats, herunder anvendelse af større økonomiske ressourcer på sikkerhedsforanstaltninger med henblik på at kunne fjerne eller begrænse risikoen for fare eller skade.

Vurderingen og planlægningen af sikkerhedsindsatsen bør føre til, at aktiviteter, som er kategoriseret med en høj risiko – så vidt muligt – omkategoriseres til aktiviteter med en lav eller middel risiko, således at sandsynligheden for, at der vil kunne ske alvorligere skader, i alle tilfælde er begrænset mest muligt.

Det må vurderes, om nogle af de identificerede risici helt kan fjernes. Dette vil f.eks. kunne opnås ved at fjerne eller påvirke årsagen til en identificeret risiko for fare eller skade. F.eks. kan det overvejes at forbyde kørende trafik på (visse) områder med gående trafik. Dette gælder både før arrangementets begyndelse, men også under selve arrangementet. Herved fjernes risikoen for, at mennesker påkøres af køretøjer i de pågældende områder.

EKSEMPEL:

Ved et musikarrangement kan arrangøren – for at mindske risikoen for, at publikum bliver påkørt – f.eks. kræve, at leverancer med bil til madboder skal finde sted på tidspunkter, hvor der kun er få personer, f.eks. sen aften/tidlig morgen. Uden for dette tidspunkt kan arrangøren f.eks. stille krav om, at varer kun bringes/hentes på trækvogne.

Kan en risiko for fare eller skade ikke fjernes helt, må det vurderes, hvordan risikoen kan begrænses eller kontrolleres. Det kan f.eks. ske ved at reducere sandsynligheden for, at en ulykke eller et uheld indtræder og/eller ved at begrænse omfanget af de skader, som ulykken eller uheldet vil kunne føre med sig.

I vurderingen skal det indgå, om der i lovgivningen findes krav til f.eks. indretning og anvendelse af materiel, og om almindeligt anerkendte standarder og normer er fulgt.

AD TRIN 4: DOKUMENTÉR VURDERINGEN OG BESLUTNINGERNE

Når der er foretaget en identifikation af de potentielle risici for fare eller skade (trin 1) og årsagerne til disse risici og de mulige konsekvenser/skader (trin 2), og der er foretaget en samlet vurdering af risici og sikkerhedsforanstaltninger (trin 3), færdiggøres den (foreløbige) sikkerheds- og risikovurdering.

Arrangøren skal udarbejde sin sikkerheds- og risikovurdering skriftligt. Der er ingen formkrav til udarbejdelsen. Der er således f.eks. mulighed for at udarbejde en samlet sikkerheds- og risikovurdering i ét dokument eller at udarbejde henholdsvis sikkerheds- og risikovurdering adskilt i to dokumenter.

Der henvises i øvrigt til bilag 2 og 3, hvor der er eksempler på en sikkerheds- og risikovurdering.

Ved udarbejdelsen af den skriftlige sikkerheds- og risikovurdering bør arrangøren være opmærksom på, at sikkerheds- og risikovurderingen dels skal kunne danne grundlag for myndighedernes vurdering af arrangementet, dels skal kunne formidles til de relevante medarbejdere m.fl. i forbindelse med den praktiske tilrettelæggelse og gennemførelse af sikkerhedsindsatsen.

AD TRIN 5: EVALUÉR VURDERINGEN

En sikkerheds- og risikovurdering må som anført ovenfor løbende tilpasses og ændres dels i takt med planlægningen af arrangementet i øvrigt, dels i lyset af eventuelle forhold, som opstår eller ændres i forbindelse med afvikling af arrangementet.

Ved planlægning og afvikling af arrangementet må arrangøren løbende gennemgå de vurderinger, der er foretaget, og revidere dem, hvis nye oplysninger eller forhold indebærer, at vurderingerne ikke længere udgør et tilstrækkeligt grundlag for sikkerhedsindsatsen. Det kan for eksempel være:

- større ændringer af området, f.eks. at man er ude af stand til at benytte græsklædte parkeringsarealer, der står under vand eller mudder efter kraftige regnskyl eller lignende,
- vigtige ændringer i arrangementet, f.eks. programændringer eller nye aktiviteter og/eller
- hændelser, hvor personer blandt publikum eller personale er blevet kvæstet eller kunne være blevet kvæstet. Det vil f.eks. kunne være tilfældet, hvis publikums adfærd viser sig at være markant anderledes end forventet.

Kapitel 2A

Arbejds miljø

I DETTE KAPITEL BEHANDLES FØLGENDE FORHOLD:

ARBEJDSMILJØ

- Arrangørernes ansvar og RUT
- Frivillig arbejdskraft
- Arbejdsmiljø på musikfestivaler
- Støj
- Lov om røgfri miljøer
- Særlige events
- Uforusete hændelser
- Udenlandske virksomheder på festivaler og musikarrangementer

2A.1. INDLEDNING

Som på enhver anden arbejdsplads i Danmark vil der ved afvikling af udendørs musikarrangementer, musikfestivaler og lignede være en række arbejdsmiljø- og sikkerhedsmæssige forhold for medarbejderne, som der skal tages højde for. Det er Arbejdstilsynets opgave at føre tilsyn med, at Arbejdsmiljølovens bestemmelser følges, og at der er styr på arbejdsmiljøforholdene¹.

Større musikarrangementer og festivaler er for Arbejdstilsynet bl.a. karakteriseret ved at være forholdsvist store og komplekse arbejdspladser, der i afviklingsperioden er præget af en høj arbejdsintensitet i en komprimeret periode, har en meget bred vifte af arbejdsfunktioner og -områder og ofte også beskæftiger en meget stor arbejdsstyrke, hvoraf mange arbejder som frivillig arbejdskraft i hele eller dele af den periode, hvor det pågældende musikarrangement finder sted.

Arbejdstilsynet skal føre tilsyn med arbejdsmiljøet på alle danske virksomheder med mindst 2 årsværk ansatte og halvdelen af virksomheder med mellem 1-2 årsværk ansatte. Det gælder også udendørs festivaler og musikarrangementer.

Arbejdstilsynet vil føre tilsyn med alle relevante forhold, der er omfattet af arbejdsmiljøloven. I denne vejledning vil der kort blive skitseret, hvilke forhold og områder som Arbejdstilsynet i udgangspunktet navnlig vil have fokus på. Arbejdstilsynet vil dog under et tilsyn altid lægge en konkret vurdering af de enkelte arbejdsforhold på de enkelte arbejdssteder til grund for evt. reaktioner eller påbud.

Det er oplagt at se arbejdsmiljøarbejdet på musikfestivalerne i forlængelse af festivalernes arbejde med publikums sikkerhed, fødevarerikkerhed, hensyn til miljø osv. På en række punkter vil arbejdet tilmed være overlappende. Det giver samtidig festivalerne mulighed for at lade sikringen af medarbejdernes arbejdsmiljø indgå i de enkelte festivalers profilering udadtil på samme måde som f.eks. miljøhensyn. Signalværdien retter sig her især mod festivalernes medarbejdere og ikke mindst den frivillige, løst tilknyttede arbejdskraft.

2A.2. ARRANGØRERNES ANSVAR OG RUT

Ansvar for overholdelsen af arbejdsmiljøloven (og lov om røgfri miljøer) er den enkelte arbejdsgivers. Det vil som udgangspunkt sige den enkelte musikarrangør.

Mange musikarrangementer bruger ofte underleverandører til f.eks. at sætte scener og telte op. I disse tilfælde er det den enkelte arbejdsgiver, der har ansvaret for, at arbejdsmiljøloven overholdes. Arrangøren har dog stadig forpligtigelse til at sikre planlægning og koordinering mellem de enkelte underleverandører. Arrangøren skal også sikre sig, at

¹ Fokus i denne vejledning er arbejdsmiljøforholdene i forbindelse med selve musikarrangementet. Arbejdsmiljø- og sikkerhedsforhold i forbindelse med f.eks. sekretariater, der fungerer op til eller mellem de enkelte arrangementer, er således ikke omfattet.

den enkelte underleverandør er bekendt med sine forpligtelser efter arbejdsmiljøloven. Hvis underleverandørerne er udenlandske er dette særlig vigtigt. Udenlandske firmaer, der opererer i Danmark, skal nemlig efterkomme de danske arbejdsmiljøregler, og det udstyr, de bruger, skal være godkendt efter eller leve op til danske regler. Derudover skal de udenlandske virksomheder og selvstændige uden ansatte, der midlertidigt arbejder i Danmark, tilmelde sig Registret for Udenlandske Tjenesteydere (RUT).²

2A.3. FRIVILLIG ARBEJDSKRAFT

Mange udendørs musikarrangementer bruger også frivillig, ulønnet arbejdskraft i betydeligt omfang. Den enkelte musikarrangør har også ansvaret for, at det frivillige arbejde udføres arbejdsmiljømæssigt forsvarligt. Det gælder uanset, hvor længe det frivillige arbejde foregår.

2A.4. ARBEJDSMILJØ PÅ MUSIKFESTIVALER

2A.4.1. FOREBYGGELSE OG ARBEJDSMILJØRÅDGIVNING

Sikring af det forebyggende arbejdsmiljø- og sikkerhedsarbejde er blandt de centrale omdrejningspunkter i arbejdsmiljøloven og er således et helt grundlæggende aspekt for sikring af et sundt og sikkert arbejdsmiljø. Dette gælder også i forbindelse med afviklingen af større udendørs musikarrangementer.

Arbejdstilsynet vil derfor lægge vægt på, at arrangørerne af et musikarrangement i god tid inden arrangementet tager skridt til at overveje og planlægge, hvordan arrangementet kan afvikles sikkerheds- og sundhedsmæssigt forsvarligt for de ansatte ved arrangementet. Arbejdstilsynet opfordrer derfor arrangørerne til allerede under planlægnings- og projekteringsfasen at sikre, at forhold omkring sikkerhed og arbejdsmiljø for de ansatte indgår i arbejdet. For mange festivaler kan det være en fordel at knytte sagkyndig rådgivning i form af en arbejdsmiljørådgiver til dette arbejde. Det er dog ikke et krav.

2A.4.2. ARBEJDSPLADSVURDERING (APV)

Ifølge arbejdsmiljøloven skal alle virksomheder med ansatte udarbejde en skriftlig arbejdspladsvurdering (APV), hvor sikkerheds- og sundhedsforholdene på arbejdspladsen gennemgås og vurderes. Det gælder også, når virksomhedens ansatte deltager i afviklingen af festivaler og musikarrangementer. APV'en er et vigtigt instrument for arrangørerne til at sikre sunde og sikre arbejdspladser for de ansatte ved arrangementet.

Ved større festivaler og musikarrangementer bør der udarbejdes APV'er for alle de arbejdsområder og -funktioner, der virker under arrangementet. Her er der ofte flere samtidige arbejdsfunktioner i gang, og der kan være behov for at koordinere vurderingen af

² Anmeldelsespligten til RUT gælder bl.a. ikke udenlandske musikere, der optræder på festivaler. Du kan læse mere om udtagelser fra anmeldelsespligten til RUT på <http://arbejdstilsynet.dk/da/regler/bekendtgørelser/u/undtagelser-fra-anmeldepligten-til-rut-1517.aspx>.

arbejdsmiljørisici i forhold til hinanden og på tværs af virksomheder, underleverandører, foreninger etc. Det kan f.eks. være ved opstilling af telte og scener.

Ofte er der også betydelig forskel på arbejdsmiljøforhold og -risici i f.eks. en udskænkingsbod og ved en indgangskontrol. Derudover vil der også være betydelig forskel på arbejdsmiljøforholdene ved et 1-dags-arrangement og et arrangement, der strækker sig over flere dage og måske inkluderer campingfaciliteter og lignende.

Arbejdstilsynet stiller en række krav til indholdet i APV'en, men ikke til en bestemt udformning. Det vil sige, når APV'en skal udarbejdes, skal de ansatte inddrages, men den enkelte musikarrangør kan selv udforme APV'en. Arbejdstilsynet har lavet en vejledning, som evt. kan hjælpe i dette arbejde. Det kan også være en fordel at tage afsæt i de skabeloner, som brancheforeninger og andre har udarbejdet, som er særlig rettet mod de konkrete arbejdsfunktioner, der er under et musikarrangement. Live.dk har også lavet skabeloner, der kan danne basis for konkrete APV'er på festivaler.

APV'en er lovpligtig, og en manglende APV kan føre til påbud fra Arbejdstilsynet i forbindelse med et evt. tilsynsbesøg. Derimod stiller Arbejdstilsynet ikke krav om APV for det arbejde, der udføres af frivillige.

2A.4.3. ORGANISERING AF ARBEJDSMILJØARBEJDE (AMO)

I alle virksomheder, hvor 10 eller flere ansatte udfører arbejde for en arbejdsgiver, skal samarbejdet om sikkerhed og sundhed foregå i en arbejdsmiljøorganisation (AMO). Det gælder også festivaler og musikarrangementer.

På et midlertidigt arbejdssted, som f.eks. en festival, skal samarbejdet om arbejdsmiljø foregå i en AMO, når arbejdet foregår i mindst 14 dage, og når der er 5 eller flere ansatte, der arbejder for samme arbejdsgiver på festivalen.

Ansatte, der kun udfører en enkeltstående opgave og ikke har fast tilknytning til en virksomhed, skal ikke regnes med, når der tælles ansatte. De personer, der arbejder frivilligt, tæller heller ikke med, når Arbejdstilsynet på tilsyn skal vurdere, om der er krav om AMO.

Arbejdstilsynet vil ved et tilsynsbesøg spørge ind til koordineringen af arbejdsmiljøarbejdet ved det enkelte arrangement. Se evt. mere om AMO på Arbejdstilsynets hjemmeside – www.at.dk/amo.

2A.4.4. INSTRUKTION, OPLÆRING OG FØRSTEHJÆLP

Ved festivaler og musikarrangementer er det vigtigt, at de ansatte får en grundig oplæring og instruktion, så de kan udføre arbejdet fuldt forsvarligt. Det er kun et lovkrav, når arbejdet udføres for en arbejdsgiver, men det er altid en god ide at bruge tid på at instruere de frivillige ordentligt i de arbejdsopgaver, som de udfører. Manglende erfaring

i kombination med utilstrækkeligt instruktion, viden og tilsyn kan nemlig medvirke til, at de bliver mere udsat for ulykker end andre.

Arbejdstilsynet vurderer ved tilsyn, om de ansatte har fået instruktion i de arbejdsopgaver, de udfører.

Oplæring og instruktion skal selvfølgelig være tilpasset arbejdets art og den enkeltes forudsætninger. Det gælder uddannelse, alder, rutine mv., og det er op til arrangørerne at bruge egnede formidlingsmåder til det. Se evt. mere på Arbejdstilsynets hjemmeside under – Instruktion og oplæring.

Festivals og musikarrangementer kan have en særlig risiko for arbejdsulykker, fordi forskellige personer udfører forskellige arbejdsopgaver samtidigt. Arrangørerne skal derfor sørge for, at der er de nødvendige foranstaltninger til førstehjælp til rådighed for de ansatte. Førstehjælp omfatter både fysisk og psykisk førstehjælp. Om nødvendigt skal der indhentes bistand fra særligt sagkyndige. Se evt. mere på Arbejdstilsynets hjemmeside under – Førstehjælp.

Ud over arbejdsulykker har festivaler og musikarrangementer også særlig risiko for vold. Arrangørerne skal her sørge for, at de ansatte, der har været udsat for en voldsepisode, har adgang til den psykiske førstehjælp. Det gælder uanset, om de har været direkte udsat for vold eller været vidne hertil.

Arrangørerne skal også udpege personer, der skal stå for førstehjælpen. I hvilket omfang den enkelte festival har brug for foranstaltninger til førstehjælp, herunder psykisk førstehjælp, beror på en konkret vurdering. Se evt. mere på Arbejdstilsynets hjemmeside under – Psykisk førstehjælp.

2A.4.5. FOKUS PÅ DE PRIORITEREDE ARBEJDSMILJØPROBLEMER

Under et tilsyn på festivaler og musikarrangementer vil Arbejdstilsynet være opmærksomme på alle forhold, der falder ind under arbejdsmiljølovens område. Det vil – navnlig under større musikfestivaler, der strækker sig over flere dage – betyde, at det er en meget omfattende vifte af arbejdsmiljølovgivnings bestemmelser, der kan komme i fokus.

Arbejdstilsynet har særligt fokus på tre prioriterede arbejdsmiljøproblemer: ulykker, muskel- og skeletbesvær samt psykisk arbejdsmiljø. For mange arrangører kan det således være hensigtsmæssigt i det forebyggende arbejde at tage afsæt i disse tre prioriterede arbejdsmiljøproblemer, hvor det er relevant i forhold til de arbejdsfunktioner, der udføres på festivalen.

De tre prioriterede arbejdsmiljøproblemer er:

ULYKKER

Ulykkesrisici kan opstå mange steder i forbindelse med etableringen, afviklingen og nedtagningen af et større udendørs musikarrangement. Det gælder i forbindelse med f.eks. opsætning og nedtagning af scener, telte og lignende konstruktioner, hvor arbejdet i en række sammenhænge minder om arbejdet på en byggeplads. Det kan f.eks. handle om risikoen for nedstyrtning fra stilladser eller lifte, betjening af kraner, hejse og andet maskinel eller i forbindelse med kørsel på arbejdspladsen.

Ulykkesrisici opstår også i forbindelse med f.eks. elinstallationer, komfurer osv. på spise- og serveringssteder, kørsel og håndtering af fustager eller andre tunge genstande eller i forbindelse med kørsel på festivalpladsen. Løse eller fritliggende kabler, rørledninger og lignende frembyder risiko for faldulykker. El-kabler og -brugsgenstande kan medføre elektrisk chok, hvis de ikke er beskyttet mod nedbør eller påkørsel, f.eks. når de føres hen over en færdselsvej.

Ulykker kan også opstå som følge af f.eks. uhensigtsmæssig belysning på arbejdsområder, der er i funktion om natten eller f.eks. i forbindelse med et campingareal til gæster.

Et andet oplagt ulykkesområde på festivalerne handler om adskillelse af gående og kørende trafik. Ofte vil man på festivalerne have mange samtidige arbejdsfunktioner, hvor det er vigtigt at sikre sig, at samspillet mellem funktionerne ikke giver ulykkesrisici. Se mere på Arbejdstilsynets hjemmeside under – Forebyg ulykker

MUSKEL- OG SKELETBESVÆR (ERGONOMI)

Risici i det ergonomiske arbejdsmiljø, dvs. forhold der kan give anledning til muskel- og skeletbesvær, findes i en lang række forskellige arbejdsfunktioner under afvikling af udendørs musikarrangementer og festivaler. Muskel- og skeletbesvær opstår typisk i forbindelse med tunge løft, uhensigtsmæssige arbejdsstillinger og lignende.

Opsætning og nedtagning af scener, telte mv. vil være et område, hvor der ofte vil kunne ses risici for problemer med muskel- og skeletbesvær. Også håndtering af f.eks. fustager til udkænkingssteder, transport af scene- og lydudstyr før og efter koncerter osv. kan indebære tunge og uhensigtsmæssige løft. Navnlige scenearbejde kan ofte give udfordrende situationer i forbindelse med håndtering af sceneelementer, musik- og lydudstyr mv. Her er adgangsforholdene ofte af stor betydning, dvs. f.eks. de ramper eller andet, hvor sceneudstyret skal transporteres. Desuden kan selve udformningen af det udstyr, der anvendes, være af betydning. Ofte kan f.eks. større hjul under en transportkasse eller ordentlige håndtag på siden af kassen betyde en væsentlig lempelse af den byrde, som medarbejderne flytter på.

Håndtering af affald på campingområdet, hvor flere affaldssække håndteres manuelt,

indeholder både risici i det ergonomiske arbejdsmiljø i forhold til bæring og ulykkerisiko, idet affaldssække kan indeholde glasskår og bakteriefyldt affald. Her kan man med fordel anvende en vogn til at køre affaldssækkene på.

PSYKISK ARBEJDSMILJØ

Psykisk arbejdsmiljø i forbindelse med festivaler og musikarrangementer vil typisk være relevant i forbindelse med sikring af ansatte/frivillige mod vold, trusler og traumatiske hændelser, der kan opstå under arrangementer, hvor mange gæster er samlet.

Psykisk belastende situationer kan f.eks. opstå i omgangen med alkoholpåvirkede gæster, hvor mange gæster færdes på lille plads eller under opsyn med campingarealer og lignende.

Psykisk belastende situationer kan også opstå i forbindelse med alvorlige ulykker, voldsepisoder eller røveri og kan både opstå, når ansatte/frivillige overværer sådanne situationer eller er direkte involveret i disse.

Hos ansatte/frivillige, der beskæftiger sig med afholdelsen af en musikfestival igennem længere tid, kan der også opstå risici for det psykiske arbejdsmiljø i forbindelse med stor arbejdsmængde og tidspres.

2A.5. STØJ

I forbindelse med festivaler og musikarrangementer er sikring af ansatte/frivillige mod høreskadende støj et oplagt fokusområde, og arrangørerne skal her være opmærksomme på, at de generelle regler om støj på arbejdspladsen siden februar 2008 også har været gældende for musik- og underholdningsbranchen.

Det betyder, at man i forbindelse med afvikling af festivaler og musikarrangementer skal sikre ansatte/frivillige, der arbejder i eller omkring stærkt støjfyldte omgivelser, mod høreskadende støj. Det vil typisk dreje sig om scenemedarbejdere, vagtpersonale og andre medarbejdere tæt ved højtaleranlæg og lignende.

Ofte vil det også være relevant at sikre ansatte/frivillige ved udskænkingssteder, boder og lignende, der arbejder tæt på scenerne. Desuden kan områder bag scener og lignende også ofte være støjfyldte, hvorfor ansatte/frivillige, der opholder sig i disse områder, også bør sikres mod støj.

Støj vil dog også kunne forekomme i andre sammenhænge i forbindelse med musikarrangementer. Det kan f.eks. være i forbindelse med opsætning og nedtagning af scener, telte mv., hvor støjende maskineri bliver anvendt.

2A.6. LOV OM RØGFRI MILJØER

Ud over arbejdsmiljøloven har Arbejdstilsynet også ansvaret for tilsyn med overholdelsen af lov om røgfri miljøer. Dette gælder også under afviklingen af festivaler og musikarrangementer udendørs.

For festivaler og musikarrangementer udendørs vil rygning i de fleste tilfælde ikke være forbudt, så længe at dette sker udendørs. Hvis et telt bruges som serveringssted – f.eks. på en festival – og teltet har tag og vægge på alle sider, gælder rygeforbuddet imidlertid. Dette er uanset teltmaterialet, eventuelle huller i teltsiderne mv.

Hvis der derimod ikke er tag eller vægge til alle sider, betragtes teltet ikke som et indendørs serveringssted. I sådanne telte kan arrangøren derfor tillade rygning.

2A.7. SÆRLIGE EVENTS

Mange festivaler og musikarrangementer inkluderer forskellige events til publikumsunderholdningen. Typisk vil disse events skifte fra år til år, og der opstår derfor nye arbejdsmiljøaspekter, som arrangørerne skal tage stilling til.

Det kan være events, der inkluderer Tivoli-udstyr som f.eks. pariserhjul, pyrotekniske events eller udstillings- og demonstrationsudstyr med trykbærende anlæg.

Sådanne faciliteter vil ofte indebære en række særlige arbejdsmiljø- og sikkerhedskrav og i en række tilfælde også forudgående godkendelse af det udstyr, der skal anvendes. Det vil for arrangørerne derfor ofte være en fordel i god tid at danne sig et overblik over de arbejdsmiljøregler, der kan komme i spil under eventen, og under planlægningen af festivalen sørge for at indhente de fornødne tilladelser eller andet. En forudgående dialog med det lokale tilsynscenter i Arbejdstilsynet kan typisk være en god idé.

2A.8. UFORUDSETE HÆNDELSER

Trods al forberedelse og god planlægning er festivaler og musikarrangementer også karakteriseret ved, at pludselige, uforudsete eller ikke-kontrollerbare hændelser kan opstå. Det er bl.a. en konsekvens af, at mange mennesker er samlet på relativt lille plads, og at festivalerne foregår udendørs.

Uvejr med stærk blæst og voldsom regn kan på meget kort tid radikalt ændre forudsætningerne for arbejdet, der skal udføres på festivalen – både foran og bag scenerne samt på campingarealer. Ligeledes kan publikums adfærd, når disse f.eks. vælter hegn op til festivalens start, give anledning til meget pludselige skift i arbejdsbetingelserne.

Stormvejr og regnvejr, hvor der kan samles store vandlommer på sceneoverdækningen og telte, hvis vandafledningen ikke er tilstrækkelig, kan få dem til at bryde sammen. Et

godt beredskab – også når det gælder arbejdsmiljø og sikkerhed – er således et centralt punkt i det forberedende arbejde for arrangørerne.

2A.9. UDENLANDSKE VIRKSOMHEDER PÅ FESTIVALER OG MUSIKARRANGEMENTER

Udenlandske virksomheder f.eks. underleverandører, herunder selvstændige uden ansatte, der midlertidigt opererer i Danmark, har pligt til at anmelde sig til RUT. Anmeldelse skal ske digitalt på www.virk.dk/rut.

Når Arbejdstilsynet i forbindelse med et tilsynsbesøg konstaterer, at en virksomhed – i strid med reglerne – ikke er anmeldt i RUT eller har opgivet urigtige eller mangelfulde oplysninger, vil Arbejdstilsynet anmelde sagen til politiet, og SKAT vil samtidigt blive underrettet.

2A.10. NÆRMERE OPLYSNINGER

Nærmere oplysninger om arbejdsmiljølovens bestemmelser, vejledninger om enkeltområder, informationsmateriale samt oplysninger om autoriserende arbejdsmiljørådgivere findes i betydeligt omfang på Arbejdstilsynets hjemmeside: www.at.dk.

Derudover vil en række supplerende og udbyggende oplysninger kunne findes hos Branchearbejdsmiljørådene: www.bar-web.dk.

FOTOGRAF: HANS CHR. GABELGAARD, TØNDER FESTIVAL

Kapitel 3 arrangements- pladsens indretning

I DETTE KAPITEL BEHANDLES FØLGENDE FORHOLD:

OVERORDNEDE HENSYN VED INDRETNING AF ARRANGEMENTSPLADSEN

VURDERINGEN AF ARRANGEMENTSPLADSENS EGNETHED

- Terræn og jordbundsforhold
- Veje og stier, til- og frakørselsforhold, skiltning mv.
- Geografisk placering f.eks. i forhold til boligområder, offentlig transport, redningsberedskab og sygehus
- Særlige faciliteter og installationer

INDRETNING AF ARRANGEMENTSPLADSEN

- Hvor stor kapacitet har arrangementspladsen
- Adgangsveje til arrangementspladsen
- Ind-/udgange – skal der være særskilte ind-/udgange for redningsberedskab, politi, kunstnere m.fl.
- Synslinier og spredning af publikum
- Storskærme
- Skråninger på arrangementspladsen
- Observationssteder
- Behov for etablering af faciliteter bag scenerne

POLITI, BRANDVÆSEN OG AMBULANCE

- Særskilte ind-/udgange og veje til redningskøretøjer og politi
- Opsamlingssteder for tilskadekomne (ventepladser), læge- og førstehjælpssteder mv.

MEDARBEJDERE OG GÆSTER/VIP'S

STØJ

- Placering af scener og andre lydkilder f.eks. i nærheden af boligområder
- Overvejelser i forbindelse med anvendelse af delay-lyd system

CATERING OG VARESALG

- Krav om særlig godkendelse fra myndigheder
- Overvejelser om placering af f.eks. catering og barer

OMGIVENDE HEGN

- Formål med indhegning af arrangementspladsen
- Overvejelser om hel eller delvis indhegning af arrangementspladsen
- Personalekontrol som alternativ eller som supplement til indhegning

SKILTNING OG INFORMATION

- Formålet med skiltning og information
- Effektiv skiltning og information

SANITETSFACILITETER

DEN ENDELIGE PLADSINDRETNING

3.1. OVERORDNEDE HENSYN VED ARRANGEMENTSPLADSENS INDRETNING

Indretningen af arrangementspladsen er et væsentlig led i sikkerheden i forbindelse med afviklingen af et arrangement. Arrangementspladsen omfatter både de områder og faciliteter, som publikum har adgang til, og de områder og faciliteter, som kun medarbejdere, kunstnere, pressefolk m.fl. har adgang til. Det er således ikke alene pladsen foran en scene, men samtlige områder, som arrangementet inddrager, herunder opbygning af scener og barrierer, skiltning, sanitære forhold, campingområder, præhospitalt beredskab mv., der skal tages hensyn til ved indretning af arrangementspladsen.

Ved indretning af en arrangementsplads skal der skabes et område eller en plads, hvor publikum kan nyde det pågældende arrangement trygt og behageligt, og hvor medarbejderne kan medvirke til at sikre publikum denne oplevelse.

Der indgår en række forskellige forhold i vurderingen af, om en bestemt plads (og de konstruktioner og installationer, der eventuelt er på pladsen) er egnet til, at det pågældende arrangement kan gennemføres sikkerhedsmæssigt forsvarligt.

Udover karakteren af arrangementet – hvilken type musik der spilles, publikums sammensætning, arrangementets størrelse og varighed mv. – vil det være nødvendigt at tage højde for bl.a. de eksisterende geografiske og miljømæssige forhold på stedet.

Om redningsberedskabet og krav til brandsikkerhed henvises i øvrigt til kapitel 10.

3.2. VURDERING AF ARRANGEMENTSPLADSENS EGNETHED

Arrangementspladsen kan være et sted, der normalt benyttes til musikarrangementer, og hvor der derfor allerede er en række faciliteter til stede, men der kan også være tale om en plads – f.eks. en bar mark – der skal indrettes fra bunden.

GRUNDLÆGGENDE FORHOLD, DER NAVNLIG BØR OVERVEJES:

- plads-, forsynings-, og installationsforhold sammenholdt med den forventede publikumsmængde, publikumsdynamik og arrangementets varighed mv.,
- allerede etablerede varige eller midlertidige konstruktioner, eventuelle bagscene-faciliteter, samt publikumsfaciliteter,
- til- og frakørselsforhold,
- parkeringsarealer eller mulighed for etablering heraf,
- campingområder eller mulighed for etablering heraf, hvis det påtænkte arrangement strækker sig over flere dage, og
- naboforhold (trafik-, støj- og adfærdsgener mv.).

BLANDT ANDET FØLGENDE OMSTÆNDIGHEDER MÅ TAGES
I BETRAGTNING:

TERRÆN OG JORDBUNDSFORHOLD

- Hvordan ligger arrangementspladsen i forhold til sine omgivelser?
- Er der naturlige karakteristika ved arrangementspladsen, der kan hjælpe med at formindske støjen?
- Er der faste veje/fast belægning på området?
- Er jordbundsforholdene jævne, veldræned, kloakerede? Åbne områder er som udgangspunkt bedst egnede.
- Er der naturlige risici/karakteristika, f.eks. (stejle) skrænter, mose-områder, søer og/eller vandløb?

VEJE OG STIER

- Er det muligt for det forventede publikum at komme ubesværet frem til området?
- Trafik- og fodgængerruter, indgange og udgange – hvilke ruter eksisterer allerede?
- Er de tilstrækkelige og passende, f.eks. hensigtsmæssigt placeret?
Er skiltningen tilstrækkelig?
- Er der nødudgange/flugtveje eller mulighed for at etablere nødudgange/-flugtveje?

GEOGRAFISK PLACERING

- Hvor er arrangementspladsen placeret?
- Beliggenhed i forhold til støjfølsomme områder – er pladsen f.eks. placeret i nærheden af boligområder?
- Er det muligt at tilfredsstille både publikums og naboernes forventninger?
- Hvor langt væk i tid er sygehus, politi og brandvæsen, offentlige transportmidler, parkeringspladser, større veje, lokale servicetilbud og –faciliteter osv.?

SÆRLIGE FACILITETER OG INSTALLATIONER

- Vand, kloak, naturgas, elektricitet, telefon (inklusive luftledninger og signalforstærkninger til mobiltelefoni) – er der sådanne faciliteter på eller ved arrangementspladsen, og kan de anvendes?
- Er der nogle restriktioner eller farer?
- Ligger arrangementspladsen i nærheden af en farlig installation / olie- eller gasledning el. lign.?

De nævnte forhold bør efter omstændighederne vurderes ved besøg på arrangementspladsen, studium af kort over området eller f.eks. indhentelse af råd og information fra grundejeren eller de lokale myndigheder. For eksisterende spillesteder vil mange af disse informationer kunne indhentes hos spillestedets ejer eller ledelse og/eller de lokale myndigheder.

Arrangementspladsens indretning må planlægges på grundlag af en vurdering af de nævnte forhold og den risikoanalyse og sikkerhedsvurdering, som disse forhold giver anledning til.

3.3. OM ARRANGEMENTSPLADSENS INDRETNING

ARRANGEMENTSPLADSENS KAPACITET

Arrangementspladsens kapacitet – hvor mange mennesker den kan rumme – er almindeligvis afhængig af, hvor meget plads der er til publikum, kunstnere og medarbejdere, kapaciteten af ind- og udgange samt nødudgange og flugtveje.

Ofte vil dele af pladsen skulle bruges til midlertidige bygninger/tekte af forskellig art, herunder salgsboder, restauranter, depoter, sanitære installationer og andet. Det er vigtigt kun at tage resten af pladsen i betragtning, når det skal vurderes, hvor mange mennesker arrangementspladsen kan rumme.

Det må også overvejes, om hele arrangementets publikum på samme tid skal have mulighed for at overvære koncerten(/-erne) og have direkte udsyn til scenen. Hvis der i givet fald er områder, hvor publikum ikke har et rimeligt udsyn til scenen/scenerne, bør dette område trækkes fra det disponible areal, og der må regnes med en mindre publikumskapacitet.

Det bør endvidere indgå i arrangørens overvejelser, om der er områder, der kan yde delvis eller fuldstændig ly til publikum i tilfælde af regn- eller blæsevejr. Virkningen af, at publikum i givet fald vil søge hen til disse områder, må i så fald tages i betragtning.

Som led i overvejelserne om arrangementspladsens kapacitet må det vurderes, hvor der vil være behov for personale, og hvilket antal og hvilken type medarbejdere der er nødvendige for at håndtere menneskemængden på en hensynsfuld og forsvarlig måde – både under normale forhold og i nødsituationer.

Ved arrangementer, hvor der er siddepladser, vil antallet af siddepladser sammen med kapaciteten af ind- og udgange samt nødudgange og flugtveje være afgørende for, hvor mange mennesker stedet kan rumme.

I andre tilfælde bør en beregning baseres på den acceptable mennesketæthed. Almindeligvis beregnes 2 personer pr. m² (beregnet for hele det frie område) ved musikarrangementer. For andre dele af arrangementspladsen som f.eks. handelsområder, campingområder bør der være mere plads.

Arrangementspladsens kapacitet må også vurderes på, om publikum kan evakueres med en passende hastighed. Antallet og størrelsen af de tilgængelige rednings- og flugtveje skal være tilstrækkelig til, at menneskemængden – i tilfælde af nødsituationer opstået ét sted på arrangementspladsen – hurtigt kan flyttes til et andet sted enten inden for eller uden for arrangementspladsen.

ADGANGSVEJENE TIL ARRANGEMENTSPLADSEN

Adgangsvejene skal kunne klare de forventede spidsbelastninger. Arrangøren må vurdere, hvornår, hvordan og hvorfra publikum vil ankomme, samt om dette vil ske over en længere periode eller på én gang.

Etablering af adgangsruiter vil være afhængig af arrangementspladsens indretning og beliggenhed.

Hvis det er muligt, kan adgangsruiter eventuelt tilrettelægges til forskellige dele af arrangementspladsen *dels* for at begrænse spidsbelastninger, *dels* for at sikre, at ruterne ikke løber sammen. Alle ruiter bør være enkle, lette at følge, direkte og undgå krydsende strømme af mennesker, køretøjer mv.

INDGANGE

Indgangene skal gøre det muligt på forsvarlig vis at lede publikum hen til arrangementet, og ethvert kø-system, der skal ekspedere menneskemængden ved indgangene, bør planlægges og designes omhyggeligt. Det vil oftest være nødvendigt at etablere separate indgange for kunstnere, medarbejdere, publikum, leverandører, redningsmandskab m.fl.

Det må endvidere overvejes, hvorvidt der skal etableres særlige indgange for handicappede.

Indretningen og lokaliseringen af indgangene må vurderes ud fra, hvilken indgangskapacitet der kræves. For specialbyggede spillesteder gælder det, at indgangene oftest allerede er blevet vurderet og godkendt til et bestemt antal personer. Dette bør vurderes i forhold til det aktuelle arrangement.

Menneskestrømmens hastighed afhænger af indgangens type og indretning, herunder indgangenes bredde, og af om der foretages kropsvisitation, undersøgelse af publikums tasker og adgangstegn (armbånd, billet eller lignende), om der sælges programmer, udleveres merchandise osv. Den tid det tager at tillade alle at få adgang til arrangementet, vil også afhænge af arrangementets type og varighed samt af publikumsprofilen. Vejret vil eventuelt også kunne indvirke herpå.

Det er væsentligt med tydelig skiltning med klare anvisninger ved indgangene. Det bør tilstræbes, at skiltene om nødvendigt er belyst i mørke, og at skiltenes budskab er klart forståeligt på alle relevante sprog.

Områder omkring indgange bør friholdes for anden trafik, f.eks. bus og taxi, privat afsætning mv. Ligeledes bør områder omkring indgangene friholdes for andre salg- eller pantboder, musik, optræden mv., så der ikke opstår trængsel, fordi folk stopper op for at lade sig underholde eller for at købe mad, drikke eller andet.

Der henvises i øvrigt til kapitel 6.3 – 6.4 om adgangsforholdenes og adgangspolitikens betydning for publikums adfærd.

UDGANGE, NØDUDGANGE OG FLUGTVEJE

Den nødvendige kapacitet af udgangene fra en arrangementsplads må vurderes i sammenhæng med pladsens kapacitet og sikre, at området kan ryddes for mennesker på forsvarlig tid. Hvis det er praktisk muligt, bør der etableres særskilte udgange for henholdsvis fodgængere og køretøjer. Det bør også overvejes at etablere særlige udgange for handicappede.

Udgange, der indgår i flugtveje, skal være synlige og meget tydeligt skiltet f.eks. ved brug af store – og i mørke, belyste – skilte med let læselig tekst eller piktogram på relevante sprog.

Antallet og placeringen af flugtsvejsskilte skal afpasses efter arrangementspladsen, således at publikum fra et hvilket som helst sted på pladsen kan se et flugtsvejsskilt. Det må i den forbindelse sikres, at skiltene er læselige i størrelsen i forhold til afstanden, hvorfra de skal ses.

Udgangsporte (herunder porte til flugtveje) skal åbne udad og skal fungere korrekt og effektivt. Der må ikke være hindringer ved siderne af udgange og flugtveje. Udgange og flugtveje bør også friholdes for anden trafik, salg, optræden mv.

Placeringen af de yderste udgangssteder fra arrangementspladsen til offentligt område bør overvejes nøje. Udgangene bør føre ud i et åbent område til et samlingssted eller lignende og ikke ud til en hovedvej eller et andet sted, hvor der f.eks. er stærk trafik.

SYNSLINIER OG SPREDNING AF PUBLIKUM

Det er vigtigt, at publikum har en bred synsline til scenerne, så man undgår, at publikum bevæger sig for meget fremad og ind mod midten foran en scene. De bredest mulige synslinier hjælper med til at formindske publikumstætheden foran scenen og begrænser risikoen for, at folk kommer til skade eller bliver skræmt. Der bør derfor tages højde for, at synslinierne udformes på en sådan måde, at der skabes områder med optimalt udsyn fra siderne af scenen. Salgsaktiviteter bør ikke finde sted i publikumsmængden foran scenerne, da det kan nedsætte publikums udsyn og skabe konflikter mellem lyttende og handlende publikum.

Det kan overvejes at etablere stå- eller siddetribuner bagest eller yderst i siderne af publikumsområdet, så man også på denne måde kan udvide det attraktive publikumsområde. Det er i givet fald vigtigt samtidig at sørge for en god lyddækning af sådanne områder, eventuelt ved hjælp af delay-lyd.

Det bør overvejes, om der skal etableres tilskuerpladser, så f.eks. kørestolsbrugere sikres et godt udsyn til scenerne og ikke påvirkes af menneskemængdens bevægelser, f.eks. pludselige bevægelser fremad. Det må i den forbindelse også sikres, at kørestole ikke blokerer ind- og udgange eller midtergange.

STORSKÆRME

Ved store publikumsmængder medfører de store afstande mellem scenen og den bageste del af publikumsområdet en nedsat syns- og lyd kvalitet og dermed en reduceret underholdningsværdi. Dette kan føre til bevægelser frem mod scenen og dermed føre til trængsel foran scenen.

Dette kan f.eks. imødegås ved at opsætte storskærme. Skærme anbragt i en vis afstand fra scenen opmuntrer en del af publikum til at bruge den del af arrangementspladsen, hvor der er mindre trængsel, men godt udsyn til skærmene. Skærme nær scenen kan også hjælpe med til at få folk til at holde en vis afstand fra scenen. Skærme ved siden af scenen kan desuden sprede publikum ud til siderne og dermed mindske trængslen umiddelbart og midt foran scenen. Da lys og lyd har forskellig hastighed, er det endvidere – især ved store afstande – væsentligt, at arrangøren sikrer en teknisk løsning, så lys- og lyd gengivelsen passer sammen. Ellers er der risiko for, at publikum vil undlade at bruge skærmene og i stedet bevæge sig frem mod scenen og derved øge presset dér.

Storskærme kræver et solidt fundament og støtte. Der skal derfor i givet fald tages højde for det ved pladsindretningen. Ikke alle skærme fungerer godt i dagslys, så hvis man ønsker at bruge en skærm om dagen, skal man sikre sig den rette funktionalitet.

Det er vigtigt, at placeringen og udformningen af skærme ikke i øvrigt forringer publikums synslinier.

SKRÅNINGER

Er der skråninger ved arrangementspladsen, må virkningen heraf – både i vådt og tørt vejr – nøje overvejes. Det kan eventuelt være nødvendigt at overveje at anskaffe trapper eller ramper af materiale, der i al slags vejr har en skridsikker overflade.

Området foran en scene bør altid være fladt for at undgå, at folk snubler, maser eller bliver skubbet mod scenen. Ved indretning af arrangementspladsen bør man derfor undgå kraftigt skrånende publikumsområder foran scenen.

OBSERVATIONSSTEDER

Observationssteder kan være nødvendige for at sikre, at sikkerhedspersonalet kan få et tilstrækkeligt overblik over publikumsmængden. Herved er det muligt at opdage eventuelle uheld eller hændelser, der kan kræve indgriben fra arrangementets medarbejdere, det lægelige beredskab eller andre. Disse observationssteder kan f.eks. placeres på scenen, i lyd- eller lystårne, i mixertårne eller andre konstruktioner, eller på jorden blandt publikum. Det er i alle tilfælde vigtigt at sørge for, at publikums udsyn til scenen ikke unødigt hindres.

Det er væsentligt med en effektiv og direkte kommunikation til/fra alle observationssteder og til/fra scenen eller arrangementets kommunikationscenter. Observationsstederne (eller observatørerne på observationsstederne) bør derfor være udstyret med telefon eller radio, så meldinger kan videregives hurtigt og effektivt.

FACILITETER BAG SCENERNE

Behovet for faciliteter bag scenen vil afhænge af arrangementets type, størrelse og varighed. Typisk er det nødvendigt at skaffe plads – almindeligvis bag scenen – til produktionskontorer, forfriskningsfaciliteter for kunstnere og scenemedarbejdere, omklædningsrum, lagerplads, udstyr osv. Ved tilrettelæggelsen af sådanne faciliteter må der samtidig bl.a. tages højde for brandfare, adgangsruiter, placering af generatorer, læge- og førstehjælpssteder, ambulancer samt brandvæsenets og politiets behov.

Det vil ofte være hensigtsmæssigt at adskille kunstnernes område fra produktions- og arbejdsområderne, men under alle omstændigheder bør det generelt tilstræbes at bevare bagsceneområdet som en arbejdsplads for scene, produktionsfolk og kunstnere. Øvrige medarbejdere, mediefolk mv. bør normalt ikke have adgang til dette arbejds- og sikkerhedsområde.

3.4. POLITI, BRANDVÆSEN OG AMBULANCE

Indretningen af arrangementspladsen må naturligvis tage højde for krav fra myndighederne til parkeringsarealer, campingarealer, læge- og førstehjælpssteder, mødesteder, flugt- og redningsveje, opsamlingssteder for tilskadekomne (ventepladser), nødudgange mv. Arrangementspladsen må indrettes på en sådan måde, at det er let at komme til disse steder, og at de er lette at identificere.

Redningsberedskabets køretøjer og brandslukningsmateriel skal kunne komme frem til alle steder på arrangementspladsen og til alle områder i forbindelse med pladsen.

Der må i almindelighed etableres særlige redningsveje/ambulanceveje, som holdes ryddet under hele arrangementet, ligesom der kan være behov for adskilte indgangs- og udgangsporte, der har den tilstrækkelige højde og bredde til, at brand- og ambulancekøretøjer kan komme igennem. Efter omstændighederne kan det være nødvendigt at etablere midlertidige kørespor, f.eks. hvis jorden er våd.

Antallet og placeringen af sikkerhedspersonale og tilstedeværelsen af bl.a. politi vil afhænge af karakteren og typen af arrangementet. Myndighederne vil vurdere omfanget af indsatsen ud fra bl.a. arrangementets karakter, erfaringer fra tidligere eller andre tilsvarende arrangementer og ud fra arrangørens sikkerheds- og risikovurdering.

3.5. MEDARBEJDERE OG GÆSTER/VIP'S

For store arrangementers vedkommende vil der skulle være et betydeligt antal medarbejdere på arrangementspladsen. Disse medarbejdere vil have behov for deres egne faciliteter, f.eks. catering, toiletter, brusebade, kontorer, sovepladser osv. Sådanne faciliteter kan befinde sig på et afgrænset område eller fordeles mellem bagsceneområder og/eller hovedområdet.

Udover det almindelige publikum vil der ofte til et arrangement være et antal særligt indbudte gæster/VIP's. Omfanget af sådanne gæster vil selvsagt variere alt efter arrangementets karakter og størrelse og være afhængig af den politik, som arrangøren følger. Afhængig af antallet af gæster og den service, arrangøren ønsker at tilbyde disse gæster, skal der muligvis sørges for plads og bispising til flere tusinde mennesker.

Det er vigtigt, at der tages højde for medarbejdere og særlige gæster ved den samlede vurdering af arrangementets kapacitet – herunder f.eks. i forbindelse med nødudgange og flugtveje.

3.6. STØJ

Pladsindretningen bør naturligvis tilstræbe, at publikums oplevelse bliver bedst mulig, men bør samtidig beskytte eventuelle naboer mod støjgener. Scenernes og andre lydkilders placering i forhold til f.eks. institutioner, beboelseskvarterer, og andre støjfølsomme områder i nærheden må derfor nøje overvejes. Arrangementspladsens topografi bør indgå i disse overvejelser.

Det kan være en fordel at bruge et delay-lydsystem, så lyden fordeles jævnt på publikumsområdet foran scenen/erne, og således at der ikke – for at dække hele publikumsområdet – skal spilles meget højt fra scenen/erne. Placeringen af delay-tårne bør overvejes omhyggeligt både i relation til det samlede lydbillede, publikums synslinier og i relation til, om placeringen vil indebære en risiko for, at publikum kan blive presset op mod tårnene. Der bør også tages højde for, at publikum ikke må kunne kravle op i tårnene for at forbedre deres udsigtsmuligheder til scenen.

3.7. CATERING OG VARESALG

Restauranter og barer er forsamlingssteder. Der skal i god tid indsendes beskrivelse og tegningsmateriale til det lokale redningsberedskab med henblik på godkendelse.

Restauranter, barer og andre steder, hvor der sælges mad og drikkevarer, samt andre salgsteder bør placeres i områder, hvor der ikke kan forventes at være så stor publikumskoncentration. De bør derfor f.eks. ikke placeres i nærheden af scener, indgangs- eller udgangs-

ruter. Der bør tages højde for, at der ved nogle af boderne kan være en særlig brandrisiko, f.eks. ved anvendelse af flaskegas. Der henvises i øvrigt til kapitel 10 om brandsikkerhed.

I forbindelse med restauranter, barer mv. på arrangementsområdet skal der endvidere planlægges mht. elforsyning, vand, afløb, toilet og køkkenfaciliteter, renovation og affaldshåndtering og plads til opbevaring af varer mv.

3.8. OMGIVENDE HEGN

Om det er nødvendigt at indhegne arrangementspladsen – helt eller delvist – afhænger bl.a. af typen og karakteren af arrangementet samt af arrangementspladsens placering.

Opsætning af hegn kan være nødvendig *dels* for at forhindre uvedkommende (f.eks. folk, der ikke har købt adgangsbillet) i at skaffe sig adgang til arrangementspladsen, *dels* for at kunne tilrettelægge og styre arrangementet på en sikkerhedsmæssig forsvarlig måde, herunder regulere antallet af deltagere i forhold til arrangementspladsens kapacitet.

Ved nogle arrangementer er det tilstrækkeligt med markeringer i form af afmærkninger eller personale, mens det ved andre arrangementer er nødvendigt med et (solidt) yderhegn. På nogle arrangementspladser, hvor der er opsat hegn, kan der være behov for at supplere med personale.

Det kan f.eks. være tilfældet, hvis der er risiko for, at folk – trods det opsatte hegn – skaffer sig adgang gennem hegnet, og hvor det sikkerhedsmæssigt er forbundet med fare for folk, når de skaffer sig adgang trods hegnet; det kan f.eks. være tilfældet, hvor folk skaffer sig adgang gennem et hegn for at krydse f.eks. en landevej, motorvej eller en jernbane. I sådanne tilfælde bør det overvejes, om opsætning af hegn – eventuel suppleret med personale – er en tilstrækkelig foranstaltning, eller om det er nødvendigt med mere bastante afspærringer på de steder, hvor arrangementspladsen støder op til f.eks. en landevej, motorvej eller en jernbane.

Ved flerdages arrangementer må det vurderes, om der bør etableres et ydre område – forbeholdt til camping – omgivet af hegn samt et indre område hvor musikken mv. foregår. Herved vil der være mulighed for dobbeltkontrol af publikum ved at foretage optælling og kontrol af adgangstegn både ved adgang til campingområdet og til musikområdet. Der bør i så fald tages højde for, at der er et tilstrækkeligt antal porte mellem de to områder, så kødannelse undgås.

3.9. BARRIEREBEHOVET FORAN SCENEN

Barrierer foran scener kan være nødvendige, især hvis der forventes et betydeligt publikumspres. For de fleste store musikarrangementers vedkommende er det nødvendigt med en eller anden form for barriere eller frontzone foran scenen.

Se nærmere om hegn og barrierer i kapitel 4.

3.10. SKILTE OG INFORMATIONSTEDER

For permanente og særligt indendørs arrangementers vedkommende er der almindeligvis stationær skiltning i forbindelse med nødudgange, brandslukningsmateriel, ind- og udgange, parkeringsarealer, steder forbeholdt ambulancer, brandslukningskøretøjer mv. Ved andre arrangementer er skiltning på de tilsvarende steder naturligvis lige så vigtig og vil som oftest skulle etableres af arrangøren.

Effektiv brug af skilte er en hurtig måde at give orientering, vejledning og information på. Skiltning er derfor en hjælp i forbindelse med en forsvarlig gennemførelse af arrangementet og i tilfælde af nødsituationer. Skiltene skal være tydelige – også på afstand – og bør være lette at forstå. Er der tale om et aften- eller natarrangement, bør der sikres tilstrækkelig belysning, når det er mørkt. Det må tilstræbes, at skiltene kan forstås af alle sproggrupper, der er repræsenteret i nævneværdigt omfang ved arrangementet.

Ud over skilte kan der være behov for at opstille informationssteder på arrangementspladsen. Det kan være en eller flere opslagstavler eller et sted med personlig betjening i en bygning eller et telt, internetadgang til publikumsinformation eller andet. Den bedste placering vil ofte være et centralt sted på arrangementspladsen, men ikke for nær scener, porte eller ind- eller udgange, herunder nødudgange og flugtveje.

Arrangøren skal være opmærksom på Arbejdstilsynets regler om bl.a. flugtsvejsskilte og anden sikkerhedsskiltning.

Se i øvrigt kapitel 5 om Information, kommunikation og mediehåndtering.

3.II. SANITETSFACILITETER

Behovet for toiletter, bademuligheder, vandforsyninger, afløb osv. afhænger af typen og varigheden af arrangementet.

Bade, toiletter, håndvaske og vandhaner bør fordeles på arrangementspladsen på en måde, der ikke forstyrrer publikums udsyn til scenen/erne, og hvor behovet for sådanne faciliteter typisk er størst, f.eks. nær restauranter og andre steder, hvor der sælges mad og drikkevarer, samt i forbindelse med campingarealer. Hvis der anvendes tørklosetter eller toiletter, der ikke har afløb til kloaksystem, må der tages højde for, at tankvogne skal kunne komme frem og tømme dem.

Indretningen af pladsen må sikre, at sanitære installationer er synlige og tydeligt afmærkede, og at eventuelle kødannelser ikke spærrer for porte, nødudgange, flugtveje osv.

Vandforsyningen er oftest mest hensigtsmæssigt placeret ved siden af de sanitære indretninger. Hvis der anvendes tankvogne, må der derfor ved placeringen heraf indgå eventuelle særlige krav til plads og jorddræning. Ved områder med badefaciliteter og vandudtag i øvrigt bør der etableres afløb/dræning og stabilt underlag, der kan tåle vand.

3.12. DEN ENDELIGE PLADSINDRETNING

Når alle nødvendige behov og faciliteter er gennemgået og vurderet, bør placeringen af de forskellige scenefaciliteter, camping- og parkeringsarealer, ind- og udgange mv. fastlægges i en samlet plan over arrangementspladsen. Et *zoneinddelt kort* eller kort, hvor der er markeret *faste fixpunkter*, kan med fordel bruges (navnlig) ved større musikarrangementer for at gøre det lettere at identificere en placering inden for området.

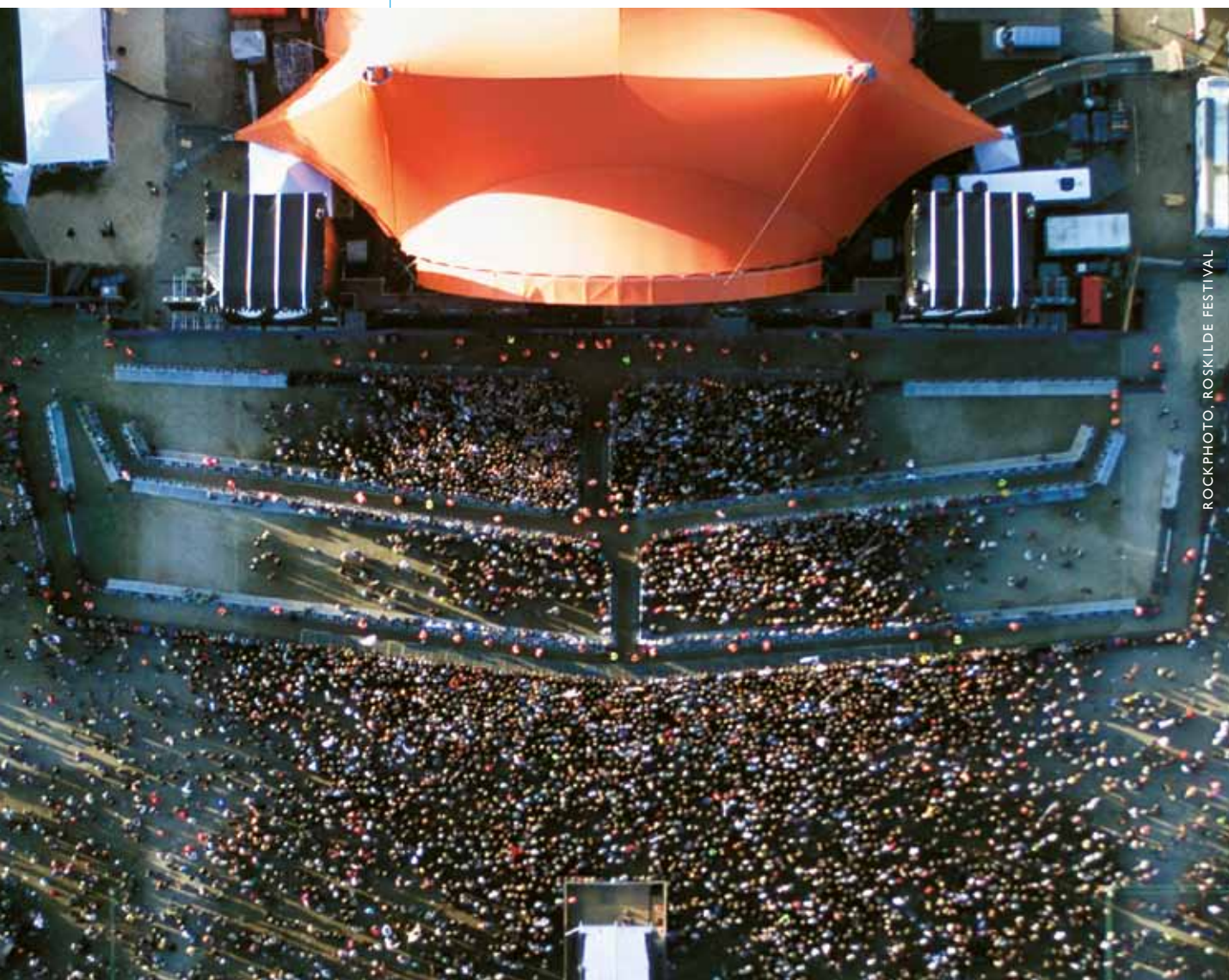
Kortets zoneinddeling eller de angivne fixpunkter kan eventuelt anvendes i beredskabet til mere præcist (og derved hurtigere) at kunne lokalisere det sted, hvorfra der er f.eks. anmodet om hjælp.

Kopi af kortet bør findes i publikumsprogrammet og i medarbejdernes instruks. Samme kort bør udleveres til politiet, andre relevante myndigheder og samarbejdspartnere, så alle parter arbejder med samme kort, og ingen derved er i tvivl om, hvilket sted eller område der refereres til f.eks. i tilfælde af indsats eller ulykke.

JUSTITSMINISTERIET

Kultur
MINISTERIET

ROCKPHOTO, ROSKILDE FESTIVAL

Kapitel 4 hegn og barrierer

I DETTE KAPITEL BEHANDLES FØLGENDE FORHOLD:

FORMÅL OG ANVENDELSE AF HEGN OG BARRIERER

FRONTBARRIERER

- Hvad er formålet med frontbarrierer
- Er der behov for frontbarrierer ét eller flere steder på arrangementspladsen
- Hvordan skal frontbarriererne udformes og konstrueres
- Hvilke forhold skal tages i betragtning ved udformningen og konstruktionen af frontbarrierer
- Kontrol af barrierens konstruktion mv.

FRONTZONEN

- Hvordan skal frontzoneområdet udformes og indrettes
- Er der tilstrækkeligt udsyn for såvel frontzone personalet som for publikum
- Hvem skal have adgang til frontzoneområdet
- Skal der være adgangskontrol ved frontzonens ind-/udgange
- Hvordan ledes publikum fra frontzoneområdet tilbage til arrangementspladsen
- Hvilke opgaver har frontzonepersonalet
- Er personalet i frontzonen tilstrækkeligt kvalificeret
- Skal frontzonepersonale være særligt uniformeret med f.eks. ens veste
- Skal der udarbejdes arbejdsplaner for frontzonepersonalet
- Hvordan sikres, at der altid er tilstrækkeligt med personale i frontzonen

KORRIDORSYSTEMER / FINGERBARRIERESYSTEMER

PODIER

SIDEBARRIERER

4.1. FORMÅLET MED HEGN OG BARRIERER

Anvendelsen af hegn og barrierer kan have flere formål i forbindelse med et arrangement. Hegn og barrierer skal naturligvis være konstrueret efter deres formål, f.eks. for at kunne modstå ethvert pres.

HEGN vil typisk være trådhegn på stolper eller mobilhegn placeret omkring arrangementspladsen eller som en opdeling af arrangementspladsen i mindre enheder.

BARRIERER vil normalt være solide konstruktioner foran scenen eller ved indgange, og vil være beregnet til at modstå et stærkt pres fra publikum. Barrierernes højde og øvrige udførelse bør være nøje afstemt efter deres funktion og formål.

HEGN OG BARRIERER KAN TYPISK ANVENDES TIL:

- indhegning af arrangementspladsen (hegn),
- adgangskontrol (hegn og/eller barrierer),
- at hindre publikum i at komme helt frem til scenen (frontbarrierer),
- sektionsopdeling af publikumsområdet foran en scene (barrierer),
- at forhindre publikum i at kravle op i mixertårne eller andre installationer (hegn), og
- at styre køer foran boder, toiletter, telefonbokse mv. (barrierer).

4.2. FRONTBARRIERER

Udover at barrieren skal sikre publikum mod pres, skal arrangøren samtidig sikre sig, at der kan skabes flugtvejsmuligheder fra indhegningen i nødstilfælde.

Ved etablering af barrierer i telte er det muligt at foretage brandteknisk dokumentation, hvor det er muligt at fastsætte flugtvejsmulighederne.

Ved valg eller konstruktion af frontbarrierer er det væsentligt, at arrangøren gør sig klart, hvad der er formålet med barrieren, udover at barrieren har til formål at afgrænse publikumsområdet og sceneområdet. Formålet skal indgå i overvejelserne om udformningen og konstruktionen af frontbarrieren, så arrangøren derved sikrer sig, at frontbarrieren er egnet til formålet.

Det må naturligvis vurderes, om der overhovedet er behov for barrierer. Der må således i hvert enkelt tilfælde foretages en konkret vurdering af arrangementet og de enkelte scener. De faktorer der her skal tages højde for, er bl.a. den forventede publikumsmængde, publikumstæthed, koncerttypen og den deraf forventede publikumsdynamik. Hvis der er den mindste tvivl om, hvorvidt der vil kunne opstå et pres på publikum foran scenen, bør der etableres barrieresystemer for at mindske dette pres og sikre publikum bedst muligt.

Presset på den forreste del af publikum er normalt størst ved frontbarrieren. Hvis publikum skaber bølgebevægelser mv., kan belastningen for det forreste publikum blive betydelig og konstant.

Pres fra publikum, varme, dynamik, væskemangel eller f.eks. alkohol kan medføre, at nogle blandt publikum bliver bange, paniske, hyperventilerer eller besvimer. Er presset stort, kan det i værste fald indebære, at nogle blandt publikum falder og har svært ved at komme op igen, og at andre kan blive presset hen over de liggende. Derfor er det meget væsentlig at begrænse risikoen for et sådant pres mest muligt. Det kan bl.a. gøres med udformningen af frontbarrierer og barrieresystemer.

Presset fra og på publikum er normalt størst midt for scenen og aftager erfaringsmæssigt ud mod scenens sider og bagud i publikumsområdet. En frontbarriere bør udformes sådan, at der tages højde herfor.

Ved udformningen af frontbarrieren skal også tage højde for, at den skal kunne beskytte en flugtvej, dvs. det skal være muligt at hjælpe publikum over barrieren og væk fra menneskemængden. Barrieren må derfor ikke være for høj, men dog så høj, at publikum ikke presses ind over den.

På bagsiden af barrieren bør der være en afsats eller lignende, som sikkerhedspersonalet kan træde op på for at kunne se ud over publikumsmængden og eventuelt løfte publikum over barrieren.

Der findes mange forskellige udformninger af frontbarrierer. Nogle er udformet som et V, mens andre er buede. Barrierer på publikumssiden bør være helt plane eller rundede i toppen af hensyn til publikum.

Frontbarrieren kan være fritstående, men der opnås normalt større stabilitet ved at støbe barrieren i betonfundamenter, at hæfte barrieren sammen med et fast objekt, f.eks. scenen eller ved, at barrieren er "selvstøttende" (hegnstypen, hvor publikum står på en plade, som barrieren er fastgjort på, og hvor publikum med sin vægt holder barrieren fast).

Ved etableringen af frontzonen bør arrangøren være opmærksom på, hvorfra et eventuelt pres vil kunne komme, så konstruktionen og eventuel fastgørelse tager højde herfor.

Arrangøren bør – eventuelt med bistand fra faglig ekspertise – sikre sig, at en barriererekonstruktion er egnet til formålet, herunder om barrieren har den korrekte konstruktion og styrke. Hvis arrangøren er i tvivl, bør han søge faglig ekspertise, f.eks. hos (eller via) mere erfarne og/eller mere kompetente musikarrangører.

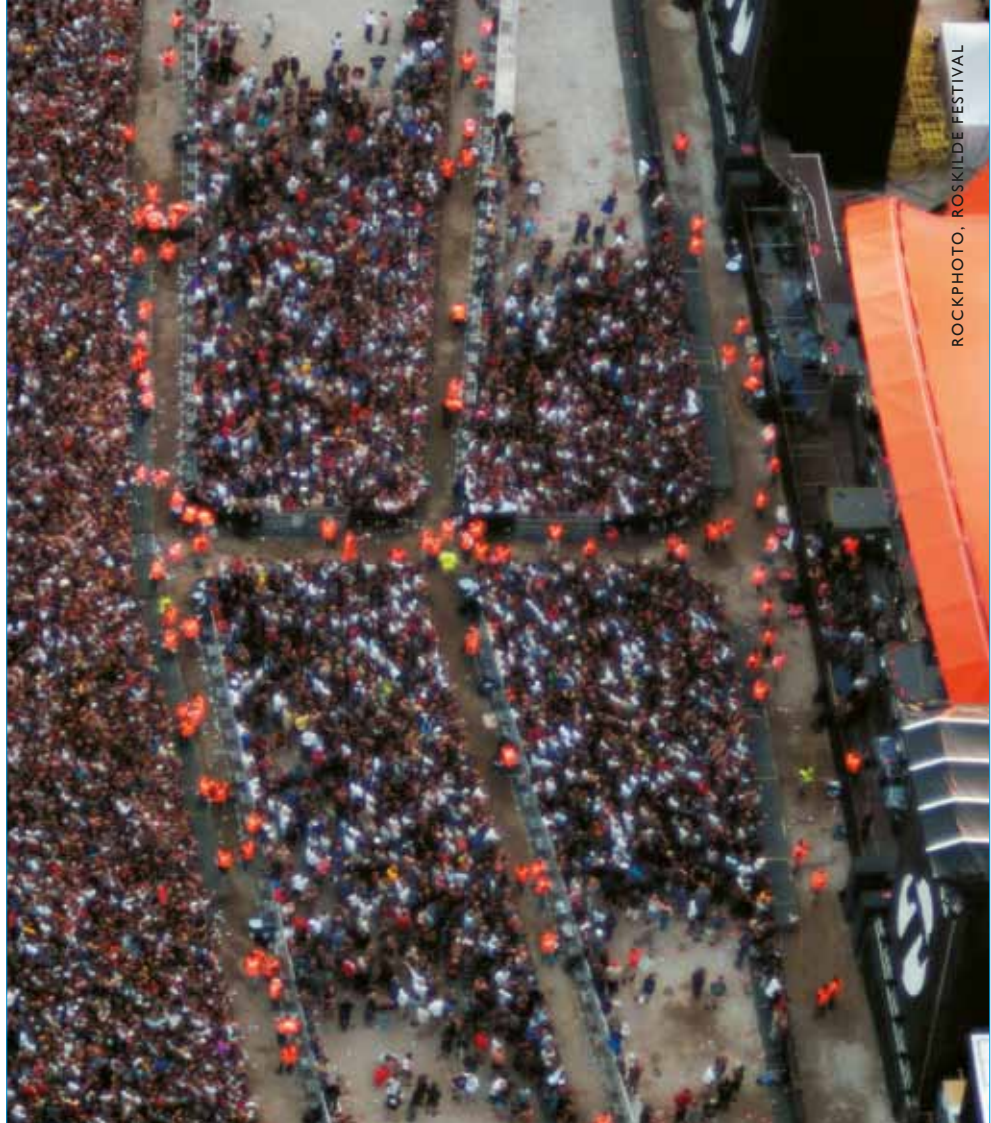
Arrangøren bør sikre sig, at der foreligger dokumentation for det valgte materiales egnethed fra producent/udlejer.

FOR AT UNDGÅ SKADER BØR ARRANGØREN VÆRE OPMÆRKSOM PÅ FØLGENDE:

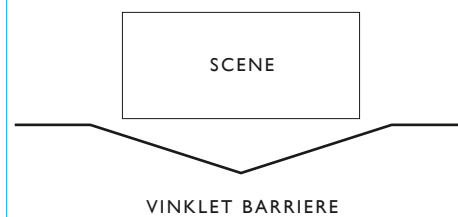
- at barrierer bør være glatte og uden skarpe kanter samt fri for steder, hvor medarbejdere og publikum kan risikere at hænge fast,
- at barrierer bør fastgøres på en sådan måde, at de ved pres ikke forrykker/flytter sig eller går i stykker, og
- at barrierer bør være helt plane eller afrundede i toppen af hensyn til publikum.

En vinklet eller buet barriere vil normalt være at foretrække, hvis pladsforholdene tillader det.

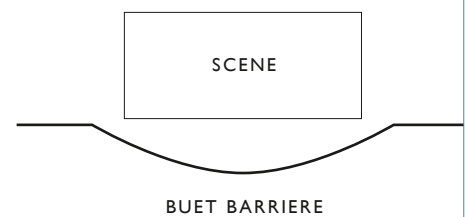
Vinklen – eller buen – bør vende ud mod publikum og aldrig indad mod scenen, da dette vil kunne medføre, at publikum "fanges" uden mulighed for at kunne bevæge sig ud mod siden.

EKSEMPEL A:

EKSEMPEL B:

FORDELENE VED EN VINKLET/BUET BARRIEREKONSTRUKTION ER:

- at den får publikum – specielt, hvis der er bevægelser blandt publikum – til at søge væk fra frontbarrierens midte,
- at den forbedrer muligheden for, at publikum kan komme væk fra området midt for scenen, hvor presset som regel er størst,
- at den giver bedre udsyn for publikum i de forreste rækker, og
- at den forbedrer personalets arbejdsvilkår.

Udover etablering af frontbarrierer må det generelt overvejes, om der er behov for at mindske presset mod de forreste i publikumsmængden ved andre tiltag, f.eks. ved opstilling af storskærme eller ved inddeling af området foran scenen i lukkede sektioner, jf. nedenfor om korridorsystemer.

4.3. FRONTZONEN

Når der etableres frontbarrierer, vil der oftest samtidig være behov for at foretage en nøje vurdering af, hvordan frontzone-området mellem barrieren og scenen skal udformes og indrettes, ligesom adgangsforholdene til området nøje bør overvejes og tilrettelægges.

Området mellem frontbarrieren og scenen er frontzonepersonalets arbejdsplads og bør være udformet, så det gør personalets – ofte vanskelige – arbejdsbetingelser bedst mulige.

FRONTZONEPERSONALE VIL I ALMINDELIGHED

BL.A. HAVE TIL OPGAVE:

- at sørge for, at publikumsområdet foran frontbarrieren er forsvarligt at opholde sig i,
- tilse, at publikum foran scenen sikres den optimale koncertoplevelse, og at der gribes ind over for eventuel uønsket adfærd blandt publikum,
- at tilbyde publikum vand, og
- at hjælpe publikum, som ønsker at komme bort fra området foran frontbarrieren, eller som er i nød eller har problemer, f.eks. ved at løfte dem over frontbarrieren og føre dem ad en sideudgang tilbage til publikumsområdet eller til lægehjælp.

Frontzonens udformning og størrelse bør tage højde for, at disse opgaver kan udføres så let og sikkert som muligt. Der bør derfor være god plads i frontzonen, hvilket samtidig medvirker til at sikre, at der er en vis afstand til scenen, så publikum hindres i at kravle op på scenen.

Frontzonens underlag bør være skridsikkert under alle vejrforhold.

I frontzonen bør der ikke være forhindringer, som kan genere frontzonepersonalets arbejde. Der bør endvidere ikke ydes førstehjælp eller anden lægehjælp i frontzonen. Der bør derfor placeres f.eks. et lægetelt i umiddelbar tilknytning til frontzonen, hvor der kan ydes førstehjælp og anden lægehjælp, hvis det bliver nødvendigt.

Der bør som absolut udgangspunkt ikke gives andre end frontzonepersonalet adgang til frontzonen. Politiet skal dog altid kunne få adgang til frontzoneområdet. Hvis andre end frontzonepersonalet og politiet skal have adgang til frontzonen, bør det planlægges nøje, *dels* for at undgå misforståelser om de pågældendes tilstedeværelse og arbejdsopgaver i frontzonen, *dels* for at sikre frontzonepersonalets varetagelse af deres opgaver i frontzonen.

Det personale, der arbejder i frontzonen, bør være tydeligt og ensartet uniformeret (både i farve og tekst). Ligeledes bør (navnlig) ikke-uniformeret politi – efter en konkret vurdering, der foretages af politiet – bære en vest med teksten "politi", når de er i frontzonen. Hvis arrangøren giver andre en særlig tilladelse til at opholde sig i frontzonen, bør det overvejes at udstyre de pågældende med en vest, der markerer, at de har særlig adgang og tilladelse til at opholde sig i frontzonen.

Ved at alle personer, der opholder sig i frontzonen, bærer en vest eller en uniform sikres det, at de pågældende har mulighed for umiddelbart at sikre sig, at ingen – uden særlig tilladelse – er inde i frontzonen. Samtidig sikres, at publikum umiddelbart kan se, at der er tale om personale med særlige opgaver i frontzonen.

Ind- og udgange til frontzonen bør være bemandet, så kun frontzonepersonale i korrekt påklædning og politiet kan få adgang til stedet.

Der bør være en afsats eller platform på bagsiden af frontbarrieren, som personalet kan træde op på for bedre at kunne løfte publikum over barrieren og for at forbedre personalets udsyn over publikum. Der vil normalt ikke være behov for, at personale konstant skal stå på en sådan platform, og generelt bør det ved tilrettelæggelsen af arbejdet i frontzonen også tilstræbes, at frontzonepersonalet i mindst muligt omfang forstyrrer publikums udsyn.

Det bør overvejes at etablere rindende vand, således at det vil være muligt for personalet at tilbyde publikum vand i bægre, hvis de pga. varme eller lignende kan risikere at dehydrere.

Det bør endvidere vurderes, *hvordan* publikum, der er hjulpet over frontbarrieren og ført ud derfra, sikres mulighed for at vende tilbage til publikumsområdet, og *hvordan* det sikres, at det ikke fremstår som sjovt eller attraktivt for publikum at blive løftet ind over frontbarrieren.

Det bør sikres, at frontzonepersonalet via uddannelse/kurser har de fornødne kvalifikationer til at udføre opgaverne i frontzonerne.

Der vil i almindelighed være behov for at udarbejde detaljerede arbejdsplaner for frontzonepersonalet (om f.eks. observation af publikumsmængden, løft af publikum over barrieren, vandservice, kommunikation, ledelse, oprydning mv.) for at sikre, at alle typer af opgaver løses på en kvalificeret og sikkerhedsmæssigt forsvarlig måde.

Arrangøren bør også overveje at nummerere barriererne på indvendig side (ind mod frontzoneområdet) for, at frontzonepersonalet ved en melding til redningsberedskabet – mere præcist – kan beskrive, hvor der f.eks. er brug for hjælp, således at redningsberedskab hurtigst muligt kan lokalisere det sted, hvor der er brug for hjælp.

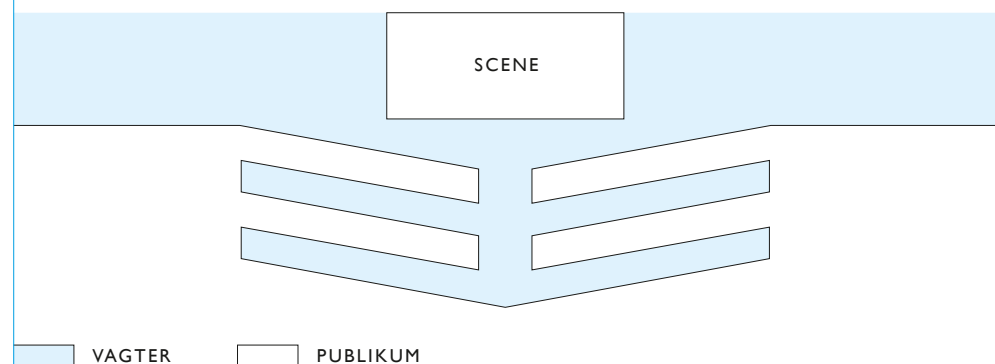
4.4. KORRIDORSYSTEMER

Ved særlige – navnlig store – koncerter kan det overvejes at lave et “korridorsystem”/”finger-barrieresystem”/”juletræ” eller lignende multibarrieresystemer.

Et “fingersystem” udformes normalt som en dobbeltbarriere-finger vinkelret på frontbarrieren og ud i publikumsområdet. Dette kan kombineres med en eller flere dobbeltbarrierer på tværs heraf og altså parallelt med scenen og i en vis afstand fra denne.

Fingrene bør udformes med samme stabilitet og trykstyrke som frontbarrieren og være dobbelte, så det tillader personalet at bevæge sig i dem. De bør have en vis bredde, så personalet ikke blot kan bevæge sig i to retninger (udadgående og indadgående) i fingrene, men også kan hjælpe publikum ud via fingrene.

EKSEMPEL PÅ ET KORRIDOR/FINGERBARRIERESYSTEM:

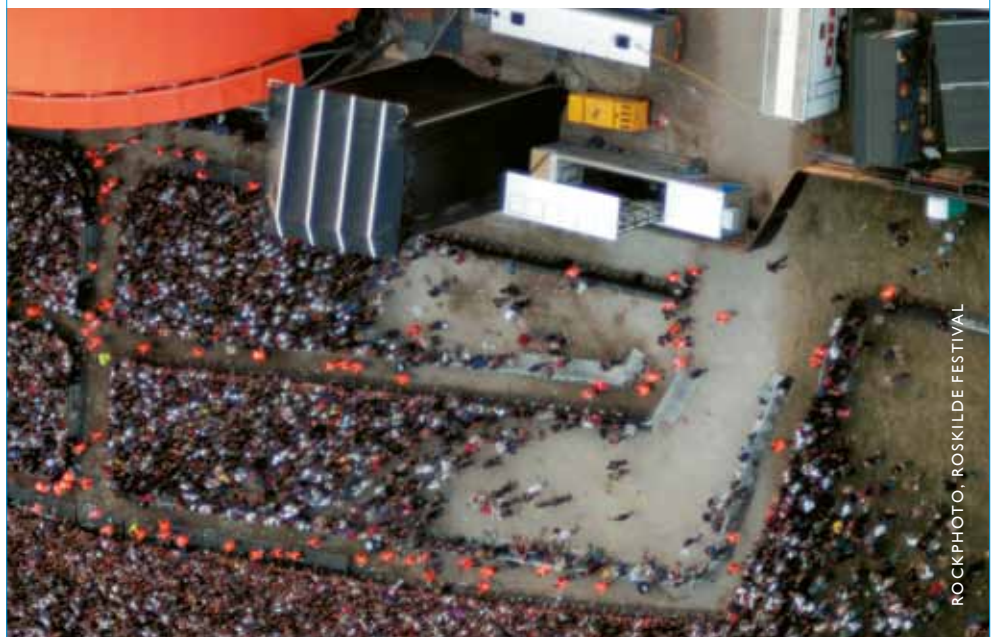
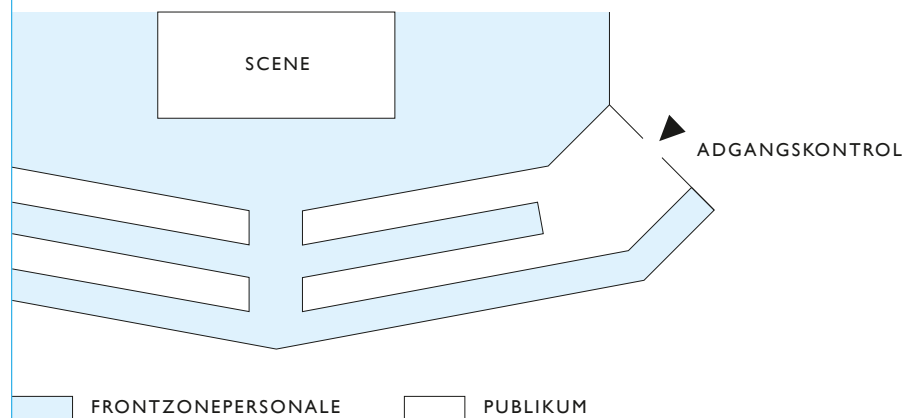

Som udgangspunkt bør der fra fingrene være direkte adgang til frontzonen.

Ved udformningen af “fingerbarrierekonstruktionen” er det væsentligt at være opmærksom på, at publikum ikke må kunne “fanges” uden mulighed for at komme væk. Fingrene parallelt med frontbarrieren bør derfor udformes, så de følger frontbarrierens form.

Det kan overvejes at etablere lukkede sektioner – afgrænset af dobbeltbarrierer med mulighed for at lukke i siderne – i områderne nær scenen, hvor kun et begrænset antal publikum lukkes ind. Dette kræver, at der er adgangskontrol til sektionerne.

EKSEMPEL PÅ BARRIEREKONSTRUKTION, MED ADGANGSKONTROL TIL SEKTIONERNE:

Ved udformningen af en sådan barrierekonstruktion er det væsentligt at vurdere, om der kan opstå områder foran scenen, hvor publikum utilsigtet kan risikere at blive lukket inde uden mulighed for at komme væk, og at være opmærksom på behovet for flugtveje.

Arrangøren bør også være opmærksom på, at indgangene til finger/korridorsystemet ligger uden for det område, hvorfra de optrædende på scenen kan ses. Det skyldes, at publikum vil standse op og følge med i musikken på scenen – i stedet for at gå videre ud i finger/korridorsystemet – hvis de kan se de optrædende på scenen.

Etableres en barrierekonstruktion af denne karakter, vil barrieren længst væk fra scenen komme til at svare til frontbarrieren, men med et mindre pres. De problemer, der ved et dynamisk publikum opleves ved frontbarrieren, vil afhængigt af afstanden i formindsket omfang kunne opstå her. Det er væsentligt at være opmærksom herpå, bl.a. når det vurderes, hvor meget personale der er behov for ved barrieren.

Arrangøren bør være opmærksom på, at det kan være vanskeligt at styre publikumstilgangen i et fingerbarrieresystem.

Ved anvendelse af et åbent fingersystem bør arrangøren sikre sig, at der er mulighed for at styre publikumstilgangen, f.eks. ved at placere personale der kontrollerer tilgangen og sørger for at lukke for tilgangen af publikum, når det er nødvendigt. Tilsvarende bør arrangøren – ved et lukket fingerbarrieresystem – sørge for at placere personale til kontrol af publikumsmængden.

4.5. PODIER

Et podium er en udbygning af scenen, som går fra scenen ud mod publikum. Strækker podiet sig ud i publikumsområdet, bør frontbarrieren udformes, så den inddækker også dette podium, uden at der herved opstår “lommer” eller indadrettede fælder, hvor publikum kan risikere at blive fanget nær scenen.

Ved udformningen af podiet er det også væsentligt at vurdere, om udsynet fra publikum forringes visse steder, og således vil kunne føre til bevægelse blandt publikum og dermed bl.a. vil kunne øge risikoen for, at nogle blandt publikum falder.

4.6. SIDEBARRIERER

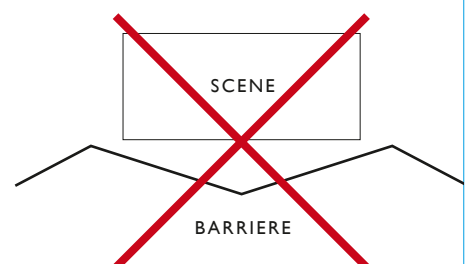
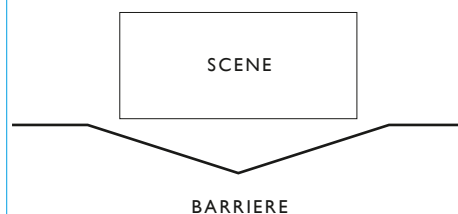
Afhængig af forholdene foran en scene kan det overvejes at etablere sidebarrierer som en forlængelse af frontbarrieren eventuelt forbi scenens afslutning og eventuelle lyd-tårne eller endnu længere ud til siderne.

Sidebarrierer bør opbygges således, at man sikrer publikum fri adgang til at gå ud mod siderne.

Sidebarrierer bør derfor føres parallelt i linie med scenens forkant (se eksemplet nedenfor til venstre).

Sidebarrierer bør *ikke* føres ind mod scenen (se eksemplet nedenfor til højre). En sådan konstruktion kan være farlig, idet sidebarriererne medvirker til at danne en kile i området foran scenen.

EKSEMPEL PÅ SIDEBARRIERE:

Kapitel 4A **Byggesags- behandling**

I DETTE KAPITEL BEHANDLES FØLGENDE FORHOLD:

BYGGESAGSBEHANDLING

- Kommunernes rolle som bygningsmyndighed
- Kommunernes byggesagsbehandling
- Kommunernes reaktionsmuligheder
- Ansvaret for manglende byggetilladelse

4A.1. INDLEDNING

Når der i forbindelse med større arrangementer, hvor mange mennesker samles og opholder sig, opsættes konstruktioner, skal arrangørerne og ejerne af konstruktionerne være opmærksomme på, at større konstruktioner kræver en byggetilladelse fra kommunen, inden de må stilles op. Dette vil gælde uanset, om konstruktionerne sættes op uden for i det fri eller inden for i et telt, i en hal eller lignende.

Byggeloven finder anvendelse på faste konstruktioner af bygningsmæssig karakter. Faste konstruktioner af bygningsmæssig karakter kan ud over sædvanlige bygninger også omfatte master, vindmøller, større rutsjebaner og forlystelser mv.

Byggeloven finder dog også anvendelse på transportable konstruktioner, der ønskes gjort til genstand for bygningsmæssig udnyttelse, der ikke er af rent forbigående art. Dette fremgår af byggelovens § 2, stk. 3.

Når en transportabel konstruktion anvendes på samme måde som en permanent konstruktion, er der således ikke grund til, at den transportable konstruktion ikke behandles efter de samme regler i byggelovgivningen som den permanente konstruktion.

Varigheden af benyttelsen af den transportable konstruktion er derfor kun et af de momenter, der skal indgå i vurderingen af, om en transportabel konstruktion skal sidestilles med en permanent konstruktion. Konstruktioner, som opstilles til brug for en enkelt dag, kan derfor sagtens være omfattet af byggelovens regler.

Transportable konstruktioner, der ofte vil være omfattet af byggeloven, er større telte, scener, højtalertårne, tribuner, gangbroer og lignende.

4A.2. KOMMUNERNES ROLLE SOM BYGNINGS- MYNDIGHED

Det er kommunalbestyrelsen, der er bygningsmyndighed. Dette fremgår af byggelovens § 16 c, stk. 1. Det betyder, at det altid er kommunen, der konkret skal vurdere, om en transportabel konstruktion ved et givent arrangement vil være omfattet af byggeloven.

Når kommunen skal vurdere, om en transportabel konstruktion er omfattet af byggeloven, skal kommunen foretage en vurdering af de konkrete forhold vedrørende anvendelsen på et givent sted og inden for et givent tidsrum.

Kommunen skal ved vurderingen tage konstruktionens størrelse i betragtning. Konstruktioner af en vis størrelse vil meget ofte blive gjort til genstand for bygningsmæssig benyttelse. Endvidere er antallet af personer, som kan benytte konstruktionen, en stærk indikator på, om konstruktionen anvendes på samme måde som en fast bygning. Såfremt dette er tilfældet, vil konstruktionen skulle byggesagsbehandles.

Hvis kommunen f.eks. modtager en ansøgning om byggetilladelse til et midlertidigt telt, vil kommunens afgørelse af, om teltet skal byggesagsbehandles, bero på en konkret vurdering af teltets konkrete anvendelse, herunder hvad teltet skal bruges til, hvor længe teltet skal benyttes, samt hvordan og af hvem teltet skal benyttes. Kommunen foretager med andre ord en risikovurdering af forholdene. Dette gælder ikke kun for telte men for alle midlertidige konstruktioner.

En byggetilladelse bortfalder, hvis konstruktionen ændrer anvendelse eller placering. Hvis en konstruktion ændrer anvendelse eller placering, skal der derfor ansøges om en ny byggetilladelse.

4A.3. KOMMUNERNES BYGGESAGSBEHANDLING

Hvis en kommune vurderer, at en transportabel konstruktion kræver byggetilladelse inden opsætning, skal kommunen foretage en byggesagsbehandling. Bygningsreglementet indeholder alle de regler, som en konstruktion efter sin opførelse skal leve op til.

Kommunen skal som led i byggesagsbehandlingen foretage en samlet vurdering af den konkrete konstruktion og i denne forbindelse vurdere, i hvilken udstrækning bygningsreglementets regler er relevante i forhold til den pågældende konstruktion. Det er således konstruktionens konkrete udformning og anvendelse, der er afgørende for, hvilke krav der er relevante og derfor skal overholdes i den enkelte byggesag.

Bygningsreglementets regler om og krav til konstruktioners stabilitet (de konstruktive forhold) og brandforhold skal dog altid påses i byggesagsbehandlingen af en transportabel konstruktion. Kravene til dimensioneringen fremgår af bygningsreglementets kap. 4.2 og indeholder blandt andet krav til projekteringsgrundlaget, snelast, vindlast, stålkonstruktioner mv.

Såvel de konstruktive krav som brandkravene er funktionsbaserede krav. Dette betyder, at bygningsreglementet ikke indeholder faste regler om, hvordan konstruktionen eller flugtvejen skal udføres. Bygningsreglementet indeholder i stedet krav til, hvilket sikkerhedsniveau en konstruktion skal frembyde. Hvilken udformning konstruktionen har, eller hvordan konstruktionen er opført, er derfor ikke afgørende, så længe bygningsreglementets sikkerhedsniveau opnås.

Sikkerhedsniveauet kan opnås ved, at de gældende eurocodes eller danske standarder følges, men sikkerhedsniveauet kan også opnås på anden vis. Det er dog en forudsætning for at opnå en byggetilladelse, at byggeansøgningen indeholder dokumentation for, at bygningsreglementets sikkerhedsmæssige krav er opfyldt.

Eksempelvis kan der ved den konkrete vurdering af brandsikkerheden i et telt tages udgangspunkt i anvendelsen og det konkrete materialevalg, som f.eks. ofte vil betyde, at

teltet meget hurtigt vil blive røgdudluftet, da teltdugen smelter, og at der derfor ikke er behov for egentlig brandventilation.

På tilsvarende vis kan risikoen ved kollaps af telte være mindre end for traditionelle bygninger, hvorfor funktionskravene om stabilitet og sikkerhed i et konkret tilfælde kan tænkes efterlevet på anden måde end ved opfyldelse af de gældende eurocodes. Dette ses også af bygningsreglementets kap. 4.2, stk. 5, hvoraf det fremgår, at eurocodes kan fraviges, når det dokumenteres over for kommunen, at fravigelsen er forsvarlig.

4A.4. KOMMUNENS REAKTIONSMULIGHEDER, HVIS EN KONSTRUKTION IKKE HAR EN BYGGETILLADELSE

Hvis en midlertidig konstruktion er opstillet og taget i brug uden, at der er indsendt en ansøgning om byggetilladelse til kommunen, kan kommunen som bygningsmyndighed gribe ind, selv når den transportable konstruktion er blevet opstillet og taget i brug. Kommunen kan gribe ind ved at udstede en standsningsmeddelelse i henhold til byggelovens § 16 c, stk. 4. Herefter kan konstruktionen kun lovligt tages i brug igen, når der er meddelt byggetilladelse. Indtil en sådan tilladelse foreligger, vil konstruktionen ikke lovligt kunne benyttes, hvilket kommunen skal meddele ejeren af konstruktionen.

Byggelovens § 16 c, stk. 3, bestemmer, at kommunen, hvis den bliver opmærksom på et ulovligt forhold i henhold til byggelovgivningen, skal søge forholdet lovliggjort, medmindre det er af ganske underordnet betydning. Dette betyder, at kommunen har pligt til at reagere, hvis den bliver opmærksom på, at en konstruktion er opsat, uden at der på forhånd er indhentet byggetilladelse.

Derudover kan den, der opsætter en konstruktion uden tilladelse fra kommunalbestyrelsen, blive straffet med bøde efter byggelovens § 30, stk. 1, litra a.

4A.5. HVEM HAR ANSVARET FOR EN MANGLENDE BYGGETILLADELSE?

Det er som udgangspunkt ejeren af en konstruktion, der efter reglerne i byggeloven er ansvarlig for, at en konstruktion er lovlig, herunder om en konstruktion har den fornødne byggetilladelse, når den stilles op. Dette betyder, at det er ejeren af konstruktionen, der skal bringe det ulovlige forhold til ophør. Dette kan enten ske ved, at der indhentes en byggetilladelse hos kommunen, eller ved at konstruktionen tages ned igen.

Hvis det ulovlige forhold består i ulovlig brug af konstruktionen, kan ansvaret også påhvile brugeren. En bruger kan for eksempel være en person, der har lejet en konstruktion. Ulovlig brug kan være, hvis konstruktionen anvendes eller opstilles på en anden måde, end der er meddelt byggetilladelse til, eller hvis der slet ikke er indhentet en byggetilladelse fra kommunen.

Kapitel 4B

Vejrlig

I DETTE KAPITEL BEHANDLES FØLGENDE FORHOLD:

VEJRLIG

- Vejrlig der påvirker udendørs arrangementer
- Planlægning før arrangementet
- Opfølgning på vejsituationen under arrangementet
- Definitioner

4B.1. INDLEDNING

Vejret i Danmark er kun yderst sjældent livsfarligt, men voldsomt og farligt vejr kan forekomme. Voldsomt vejr kan sammen med andre uheldige omstændigheder være en medvirkende faktor til at påvirke situationer i en forkert retning. Selv i mindre kritiske situationer kan vejret påvirke både deltagerne, arrangementets hjælpere samt medarbejdere. Som arrangør af udendørs koncerter, festivaler og andre arrangementer er vejret et vigtigt parameter, som bør indgå dels i forberedelserne og dels under afviklingen af selve arrangementet.

Nogle vejrfænomener opstår lokalt og kommer hurtigere og mere uventet end andre. Disse uventede fænomener vil have en mere overraskende effekt end forventelige vejrfænomener og kræve mere opmærksomhed af arrangøren.

4B.2. VEJRLIG DER PÅVIRKER UDENDØRS ARRANGEMENTER

4B.2.1. NEDBØR OG TORDEN

Store regnmængder er det vejrfænomen, der oftest giver problemer ved udendørs arrangementer, og nedbør er nok den største skræk for deltagere ved udendørs arrangementer. Store mængder regn forekommer stort set hver sommer i Danmark.

Små mængder af regn vil være med til at lægge en dæmper på støv, snavs og ikke mindst lugten af urin, mens store mængder regn ødelægger muligheden for at sætte sig på jorden. Små mængder af regn kan klares med regntøj eller regnslag, men overstiger intensiteten 1 mm/time, vil mange begynde at søge ly.

NYTTIG VIDEN

- Under 0,5 mm/time
Regntøj ikke nødvendig, men anbefales ved længere ophold udendørs.
- 0,5 – 1 mm/time
Regntøj nødvendigt.
- 1-2 – 2mm/time
Godt regntøj, regnslag eller paraply nødvendig. De fleste søger i ly.

I tordenvejr kan det være farligt at opholde sig udendørs, men også indendørs i telte og pavilloner bør man tage sine forholdsregler, når mange festivalgæster vil søge indendørs på grund af regn/torden.

4B.2.1.1. REGN OG BYGER

Nedbør kan forekomme enten i bygeform, hvor nedbøren ofte er kortvarig, men ofte forekommer det mange gange i løbet af døgnet, eller som regnvejr, der er mere vedvarende.

Når der kommer store nedbørsmængder, kan en plads blive en stor mudderplæne, der er tung og beskidt at færdes på. Foran scenerne kan mudder betyde, at festivalgæsterne kan have svært ved at stå fast, og det udgør en stor risiko ved en tæt pakket menneskemængde. Skaderne kan afbødes ved at køre materiale på pladsen f.eks. halm eller træffis.

Regnvejr skyldes store vejrsystemer, som lavtryk og fronter, der kan give vedvarende regn over store områder. Denne type regnvejr er normalt ikke særlig kraftig, men da regnen kan vare ved i timevis, kan de samlede nedbørmængder blive store. Kraftig regn flere dage i træk er ikke ualmindeligt og kan give oversvømmelser samt mudrede plæner og pladser.

Byger er mest udpræget i sommerhalvåret, men forekommer hele året. I bygevejr vil bygerne typisk komme og gå med opholdsvejr indimellem. Både intensitet og hyppighed af byger kan variere meget, og byger kan være ledsaget af kraftige vindstød, samt torden eller hagl.

GODE RÅD TIL ARRANGØRER

- Sørg for at medarbejdere og hjælpere kan passe jobbet i ly for regn.
- Vær forberedt på at afhjælpe store vandmængder på pladsen.
- Vær opmærksom på at til- og frakørsel til pladser kan blive besværliggjort.
- Sørg for at el-apparater er beskyttet mod vand.

GODE RÅD TIL DELTAGERE

- Husk passende tøj og skiftetøj.
- Grav render omkring dit telt.
- Lad være med at slå teltet op på det laveste sted i terrænet.
- Pas på med at gå barfodet rundt i mudderet – man ved ikke, hvad der gemmer sig af skarpe genstande.

4B.2.1.2. SKYBRUD

Skybrud kan opstå i forbindelse med kraftige byger, der eventuelt kan være ledsaget af torden og måske hagl. Skybrud er i reglen kortvarige, men kan på kort tid sætte en plads under vand. I forbindelse med skybrud vil der oftest forekomme kraftige vindstød.

4B.2.1.3. TORDEN

Tordenvejr er ikke ufarligt, og selv om sandsynligheden for at blive ramt af lynet er lille, er det vigtigt at have respekt for vejrphænomenet.

Sommermånederne er højsæson for festivalerne, men også højsæson for lyn og torden i Danmark. 85 % af alt tordenvejr herhjemme forekommer i sommermånederne, juni, juli og august. Maj og september står for hver cirka 5 %.

Der findes to slags tordenvejr.

Fronttorden dannes i forbindelse med en frontzone, hvilket oftest resulterer i et sammenhængende område med regn og torden, der driver forbi i løbet af nogle timer. Skydækket bliver tættere og kan virke som en massiv og mørk mur, der kommer nærmere. Tordenbragene vil kunne høres i det fjerne. Bliver der kortere og kortere mellem lynet og tordenbraget, er tordenvejret på vej tættere på. Kommer tordenvejret tæt nok på, bliver lynene synlige og tordenbragene højere.

Varmetorden (lokal torden) dannes mere lokalt på grund af lokal opvarmning. Om sommeren opstår varmetorden typisk sidst på eftermiddagen og går i opløsning sidst på aftenen. Skyerne vokser sig højere og højere. Når den øverste del af skyen bliver sløret og ligner en ambolt, er risikoen for tordenvejr stor. Jo varmere det er, jo kraftigere kan tordenbygerne blive. Risikoen for denne type tordenvejr er størst i eftermiddags- og aftentimerne.

NYTTIG VIDEN

Afstanden til tordenvejr kan beregnes ved at tælle antallet af sekunder imellem lyn og tordenskraldet. For hver tre sekunder er afstanden til lynet 1 kilometer f.eks. 15 sekunder ~5 km.

Når lynet slår ned, løber strømmen i langt de fleste tilfælde den korteste direkte vej til jorden. Der er en lidt forhøjet sandsynlighed for, at lynet slår ned i høje, godt ledende genstande, men der er ingen garantier. Et lyn kan springe tilfældigt inden for en kritisk radius på cirka 100 meter, og man kan derfor aldrig vide sig 100 % sikker.

Lyn kan løbe langs el-ledninger, kabler, vandrør eller trærødder.

GODE RÅD TIL ARRANGØRER

- Hold øje med skyerne på himlen, hvis der er risiko for tordenvejr. Tordenvejr kommer ikke ud af det blå, men kan opstå hurtigt i eftermiddagstimerne en varm dag.
- Sørg for at medarbejdere og hjælpere ikke opholder sig i høje tårne eller metal-konstruktioner (Funktionerne skal helst kunne udføres fra andre steder).
- Sørg for at medhjælpere ikke står oprejst på åbne områder f.eks. parkeringsareal.
- Lad være med at arbejde med større, elektrisk ledende genstande – f.eks. hegn, rækværk, vandhaner eller apparater forbundet til el- og telefonnettene.
- Det er rimeligt sikkert at tale i mobiltelefon, men husk, at det er en elektrisk ledende genstand, man har i hånden.
- Hold afstand til metalmasterne i koncertteltene. Kommer der lynnedslag på festivalpladsen, er disse høje metalmaster i høj risiko for at blive ramt.

GODE RÅD TIL DELTAGERE

- Hold øje med skyerne på himlen.
- Søg i ly FØR tordenvejret er lige over pladsen.
- Det bedste ly er i en bil/bus. På campingområdet er et lille lavt telt mere sikkert at være i end et højt telt med lange metalstænger.
- Søg ikke ly under træer, specielt ikke et enkeltstående træ og heller ikke i et telt under et træ.
- Lad være med at røre større, elektrisk ledende genstande – f.eks. hegn, rækværk, vandhaner eller apparater forbundet til el- og telefonnettene.
- Det er rimeligt sikkert at tale i mobiltelefon, men husk, at det er en elektrisk ledende genstand, man har i hånden. Begræns brugen til det mest nødvendige.
- Lad være med at tro, at cykling er ufarligt.
- Undgå badning i åbent vand.
- Læn dig IKKE op af metalmasterne i koncertteltene. Kommer der lynnedslag på festivalpladsen, er disse høje metalmaster i højrisiko for at blive ramt. (Vær opmærksom på at torden ofte er ledsaget af kraftig bygenedbør, og det vil få mange til at søge i ly, så i koncertteltene kan det være svært at holde sig fri af master og kabler.)

- Læg eventuelle faner og paraplyer fra dig, så du ikke står med en lynafleder i hånden.
- Hvis tordenvejret er lige over festivalpladsen, og du ikke er nået i ly, så sæt dig på hug med hovedet mellem benene, hvis det kan lade sig gøre, uden det er til fare for dig selv og andre. Gør dig så lav som mulig med så lille et areal, der rører jordoverfladen, som muligt. Luk øjnene og åbn munden.

4B.2.1.4. VINTERENS NEDBØR

I vinterhalvåret påvirker nedbøren ofte jordoverflader og kan give store udfordringer for arrangører af udendørs arrangementer.

Nedbøren kan i vinterhalvåret falde som sne, slud, isslag eller regn, og det kan være nødvendigt at sørge for en mekanisk eller kemisk fjernelse. Sne vil ofte lægge sig på overfladen, mens slud ofte giver en glat sjappet masse. Nedbøren om vinteren vil på grund af vægten være en ekstra belastning på telte, pavilloner og andre bygninger.

Løs sne kan ved store vindhastigheder begynde at flygte.

Vedvarende sne, slud eller isslag skyldes store vejrsystemer som lavtryk og fronter, der kan give nedbør over store områder. Denne type nedbør kan være ved i timevis, og de samlede nedbørsmængder kan blive store.

Snebyger kan stedvis give store mængder sne. Især de kystnære egne med pålandsvind vil være udsatte for snebyger i vinterhalvåret.

Isdannelse på overflader: Der er tre måder, hvorpå der kan blive dannet is på overflader, hvilket medfører meget glatte overflader, som arrangøren skal tage forholdsregler for at afbøde.

Den første måde er regn, der falder på en overflade, der har en temperatur under 0 grader. Det vil fryse og danne et islag.

Tilsvarende vil isslag være en nedbørform, der sætter sig som is på overflader uafhængigt af overfladens temperatur.

Endelig vil vand på overflader kunne fryse, når temperaturen falder til under frysepunktet, hvilket typisk kan ske i nattetimerne.

GODE RÅD TIL ARRANGØRER

- Sørg for udstyr til mekanisk eller kemisk overfladerengøring.
- Det kan være nødvendigt at fjerne sne/isslag fra tag/teltdug, pga. vægt (afhængigt af konstruktion). De konstruktioner og bygninger, der ikke kan modstå vægten af nedbør, skal enten tages ned eller rømmes.
- Vær forberedt på at afspærre områder pga. nedfaldende istapper.

4B.2.2.VIND

Vind kan give arrangørerne store udfordringer med at sikre festivalpladsen mod skader, som kan indebære en risiko for såvel mennesker som udstyr. Kraftige vinde og vindstød kan få pavilloner, markedsparasoller, telte, sceneoverdækninger og lignende til at løsne sig. Løse genstande kan begynde at flyve rundt på festivalpladserne. Kan pladsen ved kraftig vind eller vindstød ikke sikres mod flyvende genstande f.eks. grene, skilte m.m., skal arrangøren aflyse arrangementet.

Vær især opmærksom på at kraftige vindstød ofte forekommer i forbindelse med kraftige regn- eller tordenbyger.

Vind kan hvirvle eventuelt støv og snavs op på festivalerne. Det kan være generende at få i ansigtet, men udgør ikke nogen fare. Kraftige vinde og vindstød kan påvirke festivaldeltagernes oplevelse af arrangementet negativt.

Kraftige vinde fra dybe lavtryk forekommer sjældent om sommeren. Kraftige vinde er ofte længerevarende fænomener.

Vindstød er mere uberegnelige og kan pludselig vælte ting. Kraftige vindstød kan optræde både, når det generelt er blæsende, men oftest i forbindelse med kraftige byger.

NYTTIG VIDEN

- Under 6 m/s
Fint vejr
- Jævn vind 5,5-7,9 m/s
Fint vejr – støv og papir rejser sig
- Frisk vind 8,0-10,7 m/s
Oplever at det blæser – affald blæser rundt
- Hård vind 10,8-13,8 m/s
Pavilloner bevæger sig* – enkelte telte har behov for barduner*

- Stiv kuling 13,9-17,1 m/s
Trættende at gå mod vinden. Pavilloner flyver rundt – telte skal have barduner*
- Hård kuling 17,2-20,7 m/s
Besværligt at gå mod vinden. Kviste og grene brækkes af
- Stormende kuling 20,8-24,4 m/s
Store grene knækkes – tagsten blæser ned

*Afhængig af konstruktion

Pladsens udformning kan have en indvirkning på vindens styrke. Opsættes telte og scener i smalle gader, tæt ved træer eller andre forhindringer, kan det betyde, at der opstår en tunneleffekt, hvilket vil give ekstra kraftig vind.

GODE RÅD TIL ARRANGØRER

- Vær opmærksom på de midlertidige telte og bygningers vindbegrænsninger i forhold til konstruktionen. De konstruktioner og bygninger, der ikke kan modstå vindforholdene, skal enten fastgøres bedre, tages ned eller rømmes.
- Vær opmærksom på at vindfølsomme ting er sikret.
- Kan pladsen, ved kraftig vind eller vindstød, ikke sikres mod flyvende eller nedfaldende genstande f.eks. grene, skilte m.m., bør arrangøren aflyse arrangementet.
- Vær opmærksom på at pladsens udformning kan betyde forstærket vind nogle steder.
- Sæt ekstra pløkker og barduner på telte.

GODE RÅD TIL DELTAGERE

- Beskyt ansigtet mod støv og snavs. Sørg for at tunge og vindfølsomme ting er bundet godt fast.
- Sæt ekstra pløkker og barduner på telte.
- Søg i ly, men ikke i små telte, hvor du ikke kan se, hvis der kommer en stor genstand flyvende.
- Indtag ekstra mængder af vand, da kraftig vind kan øge fordampningen fra kroppen.

4B.2.3. TEMPERATUR OG FUGTIGHED

4B.2.3.1. SOL OG VARME

Solen kan skinne i mange timer i Danmark om sommeren, fordi landet ligger så nordligt. Dens stråler indeholder UV-stråling, der er skadeligt for huden. Ved udendørs arrangementer er deltagerne ude i mange timer, og på skyfri dage er solbeskyttelse derfor nødvendig for alle. Solskoldninger på grund af manglende eller for lidt solbeskyttelse ses hyppigt i forbindelse med udendørs arrangementer.

NYTTIG VIDEN

UV-indeks	UV-strålings intensitet	Beskyttelse
Mindre end 3	Lav	Nej
3-6	Moderat	Ja
6-8	Høj	Ja
8-10 (ikke i Dk)	Meget høj	Ja, mere
Større end 10	Ekstrem	Ja, ekstra

Det danske sommervejr kan svinge meget. Mange danskere synes, at det er varmt, når temperaturen ligger mellem 20 og 25 grader. På varme sommerdage sveder kroppen, og væsketabet er stort.

Dans, gang mellem scenerne og teltejren og ikke mindst indtagelse af alkohol giver ekstra væsketab. Hvis kroppen dehydreres for meget, får man det rigtig, rigtig dårligt, og det er i yderste konsekvens livstruende.

GODE RÅD TIL ARRANGØRER

- Sørg for at det er muligt at skaffe rigeligt med drikkevand.
- Sørg for at der er vand nok til, at deltagerne også kan blive vasket.

GODE RÅD TIL DELTAGERE

- HUSK at drikke rigeligt med vand.
- HUSK solbeskyttelse: tøj, hat, solbriller og solcreme.

4B.2.3.2. KULDE OG KULDEPÅVIRKNING

I vinterhalvåret kan temperaturen være en udfordring. Lave temperaturer sætter store krav til påklædningen, og der bør være steder, hvor medhjælpere og deltagerne kan få varmen, f.eks. telte, varmeovne m.m.

Indtagelse af alkohol kan betyde en udvidelse af blodkarrene og en forøget fordampning og dermed en øget risiko for afkøling.

GODE RÅD TIL ARRANGØRER

- Sørg for at det er muligt at få varme drikke uden alkohol.
- Sørg for et sted hvor medarbejdere og hjælpere kan komme ind og få varmen.

GODE RÅD TIL DELTAGERE

- HUSK varmt tøj og vandtæt tøj.
- Sørg for at det er muligt at få varme drikke uden alkohol
- Hav steder hvor det er muligt at få varme
- Undgå at drikke alkohol.
- Når udendørs arrangementer afholdes i vinterhalvåret bør man tage højde for afkølingsfaktoren (chill-faktoren), som er et udtryk for kuldepåvirkningen af den menneskelige hud som en kombination af temperatur og vind.

NYTTIG VIDEN

Vinden kan øge fordampningen og sammenholdt med lave temperaturer udløse en ekstra afkølingsfaktor – Windchillfaktor (kuldeindeks)

Temp i °C ->			25	20	15	10	5	0	-5	-10	-15	-20	-25	-30	-35	-40	-45	-50
Kmt	m/s	kt																
0	0	0	25	20	15	10	5	0	-5	-10	-15	-20	-25	-30	-35	-40	-45	-50
7	2	4	25	20	15	9	5	-1	-6	-11	-16	-21	-26	-31	-36	-41	-46	-51
14	4	8	23	17	12	5	0	-6	-12	-18	-24	-30	-36	-42	-48	-54	-60	-66
22	6	12	23	16	10	3	-3	-10	-16	-23	-29	-36	-42	-49	-55	-62	-68	-75
29	8	16	22	15	8	1	-6	-13	-19	-26	-33	-40	-47	-54	-61	-68	-75	-82
36	10	19	21	14	7	0	-7	-15	-22	-29	-36	-43	-50	-58	-65	-72	-79	-86
43	12	23		14	6	-1	-9	-16	-23	-31	-38	-46	-53	-61	-68	-75	-83	-90
50	14	27		13	6	-2	-10	-17	-25	-32	-40	-47	-55	-63	-70	-78	-85	
58	16	31			5	-3	-10	-18	-26	-33	-41	-49	-57	-64	-72	-80	-87	
65	18	35					-11	-19	-26	-34	-42	-50	-58	-65	-73	-81	-89	
72	20	39							-27	-35	-43	-50	-59	-66	-74	-82	-90	

Dette kuldeindeks er et pejlemærke for, hvor hurtigt der kan opstå forfrysninger, og derfor er det vigtigt, at bar hud er dækket til:

Kuldeindeks	Ved vedvarende påvirkning og korrekt påklædt
0°C til -20°C	Minimal risiko
-20°C til -40°C	Tiltagende risiko, lettere forfrysning af blottet hud.
-40°C til -60°C	Fare, forfrysning af blottet hud indenfor kort tid.
under -60°C	Stor fare, forfrysning af blottet hud øjeblikkeligt.

Fugtigheden kan ligeledes have en betydning for oplevelsen af kulde, og ved temperature under ca. 10 grader vil mennesker fryse mere, hvis der er stor luftfugtighed.

GODE RÅD

- Undgå udækket hud.
- Brug cremer så huden ikke udtørres.

4B.3 PLANLÆGNING FØR ARRANGEMENTET

I forbindelse med et udendørs arrangement er det vigtigt at have overvejet, hvordan vejret forventes at blive, og hvordan vejret kan påvirke arrangementet. Vejret kan betyde aflysning af et arrangement på forhånd.

Vejret skal indgå allerede i planlægningsfasen. Der er forskel på planlægningsgraden afhængigt af arrangements varighed. I forbindelse med korte arrangementer vil medarbejdere, hjælpere og deltagere have haft mulighed for at have forberedt sig på forhånd, og dermed er risikoen for at blive overrasket af vejrlig mindre. Der vil dog fortsat være nogle aspekter, arrangøren skal have overvejet i langtidspanlægningen og have revurderet i perioden op til selve arrangementet.

I forbindelse med planlægningen kan det anbefales at lave en inddeling af vejrelementer i kategorier. Der kan laves inddelinger til de vejrelementer, der har betydning for arrangementet f.eks. kraftig nedbør eller vind. Til hver kategori kan der opstilles arbejdsopgaver, og en tilhørende ansvarlig person. Kategorierne kan f.eks. være normalt vejr (uproblematisk), ukomfortabelt vejr, udfordrende vejr og risikobetonet vejr. Bemærk, at f.eks. vind kan have en påvirkning på en type telte, men en anden påvirkning på andre typer af telte. Det kan således være nødvendigt at dele planerne op i mange mindre planer.

Her bringes et eksempel, der viser, hvordan en arrangør på forhånd kan have planlagt detaljer i forbindelse med nedbør. De enkelte foranstaltninger afhænger af arrangementet, stedet og mange andre faktorer:

Et udendørs sommerarrangement, der varer fra kl. 16-24:

Kategori	Nedbør	Aktion
Normalt	Ingen nedbør	Ingen
Ukomfortabelt vejr	5-8 mm nedbør	Regntøj til personale, vagter skifter hver halve time, og der sættes vagttelt op. Mulighed for at personale kan komme i tørvejr.
Udfordrende vejr	10-20 mm nedbør	Godt regntøj til personale, mulighed for at personale kan komme i tørvejr. Afdræning af pladsen, halm og flis til at køre på pladsen. Luk sydlige indgang for at sikre til- og frakørselsforhold. Afspær stien gennem skoven til søen, evt. afspærring af særlige områder.
Risikobetonet vejr	25-50 mm	Overvej evakuering. Afdræning af pladsen, halm og flis til at køre på pladsen. Luk sydlige indgang for at sikre til- og frakørselsforhold. Afspær alle skovstier samt området ned til søen. Eventuel børneafspærring af små søer og særlige områder. Godt regntøj til personale, mulighed for at personale kan komme i tørvejr.

På tilsvarende måde kan der laves planer og delplaner for temperatur, vind, torden mv.

FØLGENDE ASPEKTER KAN MED FORDEL OVERVEJES:

- Undersøg hvilket vejr der er normalt for årstiden.
- Undersøg om der er specielle geografiske vejrforhold.
- Lokale forhold på pladsen, der kan have betydning, f.eks. på vind og vindstød.
- Vejræssige risici ved arrangementet. (Fastsæt grænser for, hvornår arrangementet kan afvikles forsvarligt.)
- Hvor og hvordan indhentes meteorologiske oplysninger.
- Hvornår og hvor ofte indhentes meteorologiske oplysninger.
- Overvågning af vejret. (Specielt hvis det er et længerevarende arrangement).
- Procedurer i forhold til vejrfænomener.
- Udpeg en person, der er ansvarlig for vejret.
- Oplysninger om vejr kan indhentes flere forskellige steder. I forbindelse med indhentning af oplysninger er det værd at bemærke nogle af de specielle forhold ved vejrfænomenerne og deres forudsigelighed.

4B.3.1. VIND OG VINDSTØD

Søg meteorologisk information både om forventet vind(middelvind) og vindstød samt vindretning. Vindprognoserne er i dag meget præcise inden for de første 2 døgn. Det gælder især vind(middelvind) og -retning, mens vindstød er lidt sværere at forudsige. Vær opmærksom på, at vind(middelvind), og især vindstød kan påvirke midlertidige opførte pavilloner, telte og bygninger. Undersøg, om der er udsendt varsler om kraftig vind.

4B.3.2. REGN OG BYGER

Søg meteorologisk information om nedbørstype og forventede nedbørmængder, både den totale mængde og de forventede intensiteter. Forudsigelser af vedvarende regn er i reglen ret præcise inden for det første døgn. Kraftige byger, som evt. kan give skybrud, falder ofte lokalt, og disse er ikke nemme at forudsige præcist lang tid i forvejen. I vejr-situationer med kraftige byger bør vejrinformation derfor hentes løbende med få timers mellemrum. Undersøg, om der er udsendt varsler om kraftig regn eller skybrud.

4B.3.3. TORDEN

Søg meteorologisk information om risiko for torden. Undersøg, om der er risiko for kraftige vindstød i forbindelse med tordenbygerne. I vejr-situationer med forøget risiko for torden bør vejrinformationer indhentes løbende med få timers mellemrum.

4B.3.4. TEMPERATUR

Søg meteorologisk information om forventede dagtemperaturer og i sommerhalvåret om forventet UV-indeks for de kommende dage.

I vinterhalvåret er det interessant at vide, om der er frost eller ej, og om temperaturen passerer frysepunktet.

I forbindelse med lave temperaturer er det vigtigt at sammenholde temperaturen med fugtigheden og vinden.

4B.4. OPFØLGNING PÅ VEJRSITUATIONEN UNDER ARRANGEMENTET

Under selve arrangementet overvåges vejret løbende, og det er vigtigt at lægge mærke til markante afvigelser i forhold til de oplysninger, der er indhentet på forhånd. Det kan være nødvendigt at aflyse et arrangement, hvis der opstår en uforudset vejr-situation, eller at vejret bliver værre end forventet.

ARRANGØRER KAN MED FORDEL:

- Indhente nye oplysninger løbende.
- Monitere situationen med eget udstyr.
- Holde øje med himlen i situationer med kraftige byger og/eller torden.
- Kontakte leverandøren af meteorologiske oplysninger i forbindelse med uventede ændringer.

4B.5. DEFINITIONER

Sommerdag: Dækker over, at temperaturen skal være 25 grader eller derover.

Varmebølge: Dækker over, at der i en periode på mindst 3 dage har været temperaturer over 25 grader.

Hedebølge: En periode på mindst 3 dage med temperaturer på mindst 28 grader.

Vind(middelvind): Gennemsnits vindhastighed over 10 minutter.

Vindstød: Maksimal vindhastighed inden for et tidsrum (afhængigt af målertype).

Orkan: Middelvindhastighed overskrider 32,6 m/s.

Storm: Middelvindhastighed overskrider 24,5 m/s.

Byger: Kortvarig nedbør med en markant start og slut.

Skybrud: Nedbørmængde overstiger 15 mm på 30 minutter.

Vedvarende nedbør (regn, slud, sne, isslag): Nedbør, der skyldes store vejrsystemer, og som vil falde i et længere tidsrum.

Kraftig regn: Nedbørmængde overskrider 24 mm på 6 timer (gennemsnit 4 mm/time).

Kraftigt snefald: Over 15 cm sne på 6 timer.

Snestorm: Snefald på mere end 10 cm på 6 timer og middelvind over 10 m/s.

Snefygning: Løs sne og middelvindhastigheder over 10 m/s.

Isslag: Udbredt nedbør, der danner is på overfladen.

ROCKPHOTO, ROSKILDE FESTIVAL

Kapitel 5 **information, kommunikation og mediehåndtering**

I DETTE KAPITEL BEHANDLES FØLGENDE FORHOLD:

FORMÅL OG BEHOV FOR INFORMATION, KOMMUNIKATION OG MEDIEHÅNDTERING

- Tilrettelæggelse af information og kommunikation
- Hvad skal der informeres om, hvem skal informeres og hvem informerer
- Hvor, hvornår og hvordan skal information gives

RISICI VED MANGELFULD INFORMATION OG KOMMUNIKATION

INFORMATIONSTEDER OG –MÅDER

- Information inden og under arrangementet
- Plakater, skilte, informationstavler, søjler mv.
- Ind-/udgange og nødudgange/flugtveje
- Programmer, pjecer, annoncering i pressen mv.
- Storskærme, lystavler, internet TV/radio
- Nødstrømsanlæg
- Medarbejderes “uniformering”

KOMMUNIKATIONS- OG KOMMANDOVEJE

- Sikkerhedsmæssig organisationsopbygning
- Hvem har ansvaret for kommunikation til f.eks. publikum, personale, myndigheder

KOMMUNIKATIONSUDSTYR

- Alarmer, megafoner, højtaleranlæg, lokalt radiosystem, fastnettelefoner mv.
- Udarbejdelse af checkliste med kommunikationsforhold i nødsituationer
- Fastlæggelse af terminologi for prioritetsopkald som f.eks. alarmopkald

BEHOV FOR ETABLERING AF ET KOMMUNIKATIONSCENTER

- Kommunikationscenterets opgaver og udstyr
- Hvem skal være repræsenteret i kommunikationscenteret
- Kommunikationscenterets placering på arrangementspladsen

INFORMATION TIL PUBLIKUM, MEDARBEJDERE OG MYNDIGHEDER

- Forudgående information (og instruktion) inden arrangementet
- Løbende information under arrangementet
- Akut information om f.eks. nødsituationer

INFORMATIONSHÅNDBLING VED STØRRE OPMÆRKSOM- HEDSSKABENDE HÆNDELSER OG ULYKKER

- Hvem har kompetencen til at give information
- Hvilke informationer skal der gives og hvornår
- Hvordan sikres en præcis, effektiv og hurtig information

MEDIEHÅNDBLING

- Hvem er medieansvarlig
- Mediestrategi f.eks. i forbindelse med opmærksomhedsskabende hændelser mv.
- Hvornår kan der være behov for at afholde pressemøde

5.1. FORMÅL OG BEHOV FOR INFORMATION, KOMMUNIKATION OG MEDIEHÅNDBLING

Tilrettelæggelsen af information og kommunikation i forbindelse med et arrangement skal sikre, at publikum og andre deltagere og tilstedeværende orienteres om f.eks. arrangementspladsens indretning, spilletider og eventuelle programændringer.

Tilrettelæggelsen af information og kommunikation er samtidig et væsentligt element i forbindelse med tilrettelæggelsen af sikkerheden. Om information og kommunikation i forhold til brandsikkerhed henvises særligt til kapitel 10.

Arrangøren bør på forhånd fastlægge klare og tydelige procedurer for, *hvad* der skal informeres om, *hvem* der skal informeres, samt *hvor*, *hvornår* og *hvordan* informationen skal gives. Der bør tilsvarende ikke være tvivl om, hvem i arrangørens organisation, der har kompetence til at formidle informationer til publikum, medier m.fl.

Arrangøren må sikre, at den information, der gives, *dels* er relevant, aktuel og effektiv, *dels* tydelig, let forståelig og tilpasset modtageren, således at risikoen for misforståelser og fejlfortolkninger undgås.

Tilrettelæggelsen af information og kommunikation strækker sig fra detaljer om arrangementet, musikprogrammet, kunstnere, placering af faciliteter, sanitetsforhold, indretning af arrangementspladsen og scene, til presserende kontaktmeddelelser eller instruktioner ved større hændelser og i nødsituationer.

Visse informationer vil først være aktuelle under selve arrangementet, men arrangøren må f.eks. i passende tid forud for arrangementet sørge for information til publikum, medarbejdere, kunstnere og andre om, hvordan man kommer til og fra arrangementet, overnatningsmuligheder, sanitet og fortæringsservice, billetordninger, adfærdregler, og hvor man går hen ved ankomsten, og overveje hvordan der skal informeres, hvis arrangementet eller dele heraf ændres, afkortes eller aflyses.

5.2. RISICI VED MANGELFULD INFORMATION OG KOMMUNIKATION

Irrelevant, uaktuel og ineffektiv *information* medfører risiko for, at informationsmodtagerne undlader at reagere på efterfølgende vigtige informationer, fordi deres koncentrationsevne nedsættes, og budskaberne drukner i mængden.

Utydelig og uforståelig information medfører en risiko for misforståelser og fejlfortolkninger af informationer og kan i værste fald medføre uhensigtsmæssige reaktioner eller direkte utilsigtede handlinger.

Risici ved manglende eller mangelfuld *kommunikation* kan være, at der opstår misforståelser, rygtedannelser, vrede, frustrationer osv., når f.eks. vigtige informationer vedrørende arrangementet eller en koncert ikke bliver kommunikeret til rette modtager. Det vil kunne føre til, at publikum, ledelse, medarbejdere, samarbejdspartnere, myndigheder m.fl. i vigtige situationer reagerer anderledes end forventet.

Hvis arrangøren f.eks. vil informere publikum om, at arrangementets åbning er forsinket to timer på grund af en aflyst koncert, så de kan vente med at ankomme til arrangementspladsen, nytter det ikke meget at dele løbesedler ud med denne information ved indgangen til arrangementspladsen. Arrangøren bør i stedet forsøge at informere om en sådan forsinkelse i radio, tv, på internettet samt på de togstationer og lignende, som publikum benytter for at komme til arrangementet.

5.3. INFORMATIONSTEDER OG –MÅDER

INFORMATION OG KOMMUNIKATION KAN F.EKS. SKE PÅ FØLGENDE MÅDER:

INDEN ARRANGEMENTET:

- via arrangørens hjemmeside,
- via SMS- og WAP-tjenester,
- annoncering i pressen,
- kampagner og spots i TV, radio (lokal, regional- og landsdækkende) og på internet,
- plakater, pjecer, løbesedler og
- programmer og billetter.

UNDER ARRANGEMENTET:

- programmer,
- intern arrangementsavis (f.eks. festivalavis), arrangementsradio/tv (f.eks. festivalradio/tv),
- ved indgange/udgange/nødudgange/flugtveje mv.,
- informationstavler (-søjler),
- storskærme/lystavler,
- newsroom,
- telekommunikation – internet/hjemmeside/e-mail/SMS/WAP mv.,
- pressemøder/pressemeddelelser,
- højtalere på arrangementspladsen og
- medarbejdere i informationskontorer og på arrangementspladsen i øvrigt.

PLAKATER – SKILTE – INFORMATIONSTAVLER/-SØJLER

Ved skriftlig information med plakater/skilte/informationstavler/søjler mv. skal format, skriftstørrelse, belysning i mørke og placering nøje overvejes for at tilgodese formålet med informationen. Informationen bør eventuelt udfærdiges på flere sprog. Der henvises i øvrigt til kapitel 3.10 om størrelsen af skilte.

IND-/UDGANGE – NØDUDGANGE/FLUGTVEJE MV.

I forbindelse med ind- og udgange, herunder nødudgange og flugtveje, samt skadestue, førstehjælp, pladskontor, telefon og andre steder med f.eks. myndighedsrepræsentanter er det vigtigt med information, der kan ses på lang afstand.

Publikum skal således på kort tid kunne finde frem til eventuelt tilstedeværende politi, brandvagter, læger og samaritter på arrangementspladsen, ligesom de hurtigt skal kunne finde nødudgange/flugtveje. Belysning er særdeles vigtig uden for dagtimerne, så publikum kan få nødvendig information, selv om det er mørkt.

PROGRAMMER – PJECE – ANNONCERING I PRESSEN – INTERNET

Information, som publikum og andre skal kende, når de færdes på og omkring et arrangementsområde, kan kommunikeres ud til et meget stort og relevant publikum mv. via programmer, pjecer og/eller annoncering i pressen.

Det er dog vigtigt at være opmærksom på, *at* kun en begrænset mængde information kan formidles på disse måder, og *at* opmærksomheden over for information, der meddeles bredt i f.eks. programmer eller ved annoncering i pressen, oftest vil være begrænset.

STORSKÆRME – LYSTAVLER – INTERNT TV – INTERN RADIO

Storskærme, lystavler og internt TV/radio kan alt efter arrangementets karakter være nyttige informations- og kommunikationskanaler. Er skærme og lystavler placeret uden forbindelse med scener, kan de anvendes til meddelelser under hele arrangementet. Storskærme, der anvendes under koncerter, kan anvendes til koncertrelevante meddelelser og til meddelelser til publikum i eventuelle nødsituationer, og de kan anvendes til anden relevant information, når skærmene ikke bruges til koncerter. For presserende meldingers vedkommende kan de forstærke en mundtlig meddelelse og desuden informere personer med hørevanskeligheder. Skærmene mv. bør naturligvis placeres på steder, hvor flest muligt kan se dem.

Inden arrangementet bør der udarbejdes og forberedes standardinformationstekster på alle relevante sprog og eventuelt med anvendelse af piktogrammer (skilt, der giver oplysning ved hjælp af et billede) til brug ved generel håndtering af publikums adfærd i forbindelse med f.eks. forsinkelse, aflysning af koncerter mv. samt til brug i nødsituationer og ved større hændelser.

NØDSTRØMSANLÆG

Publikums mulighed for at orientere sig, samt deres mulighed for at kunne modtage informationer fra arrangørerne er særdeles vigtig. Det bør derfor overvejes at etablere nødstrømsanlæg, så dette sikres i tilfælde af udfald i den normale strømforsyning.

MEDARBEJDERES UNIFORMERING

Direkte og positiv kontakt mellem personale og publikum er en væsentlig informations- og kommunikationskanal, især i forbindelse med adfærds- og sikkerhedsforhold. Tilgængelige og hjælpsomme medarbejdere spiller en særlig vigtig rolle, når der skal skabes et positivt forhold til publikum. Den enkelte medarbejder skal kunne besvare spørgsmål inden for sit eget område og i øvrigt kende arrangementets struktur, så publikum eller andre kan henvises til det relevante sted eller den relevante person, der vil kunne svare. Medarbejdernes rolle kan blive afgørende i en nødsituation, hvor de skal hjælpe publikum og give klare og præcise anvisninger.

Personale, der har en særlig rolle eller funktion under arrangementet, bør være lette at identificere. Det bør overvejes om visse medarbejdere skal bære specielt og meget synligt tøj (f.eks. særlig T-shirt, vest eller lignende). Tøjet bør være forsynet med synlig tekst, der angiver, hvilken funktion den pågældende har. Tøjet kan eventuelt også påføres et nummer, så de pågældende medarbejdere hurtigt/lettere vil kunne identificeres. Det anbefales i øvrigt, at nøglepersonale beklædes ens.

Den specielle beklædning kan endvidere hjælpe kolleger eller – hvis et sådant findes – det interne tv's operatører til at få øje på og opdage, når personale eller publikum er i vanskeligheder eller har behov for hjælp.

Personale, der arbejder med publikum i en frontzone eller i et barriersystem, kan f.eks. bære veste i en given farve med påskriften "crowd safety", "publikumsservice" og lignende relevante betegnelser. Herudover kan medicinsk personale med fordel bære ens veste, idet det dog samtidig bør være muligt at skelne en læge fra en sygeplejerske.

Der henvises i øvrigt til kapitel 4.3. om bl.a. sikkerhedspersonalets beklædning.

5.4. KOMMUNIKATIONS- OG KOMMANDOVEJE

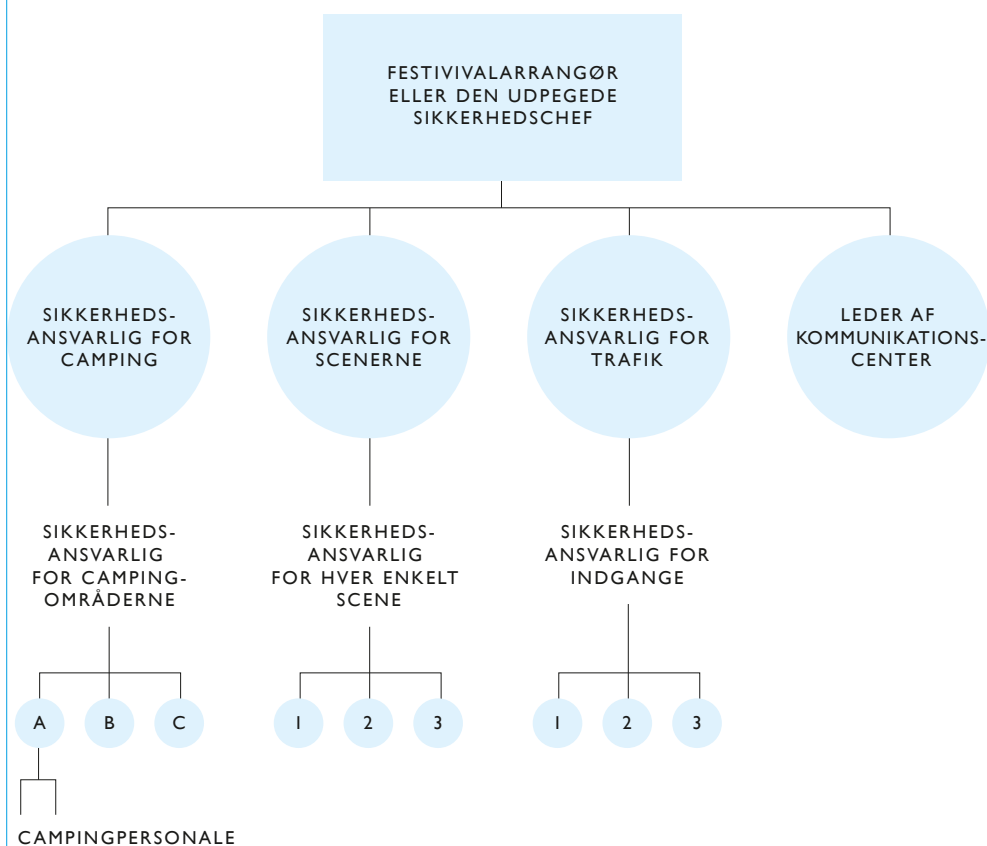
Kommunikations- og kommandoveje, ansvarsområder og kompetencer ved et arrangement bør fastlægges og meddeles medarbejdere, myndigheder m.fl. inden arrangementet.

Manglende kendskab til informationsveje/kommunikationsveje/kommandoveje, ansvar og kompetencer kan medføre en risiko for, at vigtige informationer ikke når frem til rette vedkommende i tide. Herved opstår der risiko for, at nødvendige handlinger ikke iværksættes eller unødigt forsinkes.

Hvis frontzonepersonalet f.eks. opdager, at publikum tæt ved scenen er ved at dehydrere, og vandforsyningen svigter, skal personalet vide, hvem de skal henvende sig til for at melde fejlen og få bragt nye vandforsyninger ind i frontzonen hurtigst muligt. Frontzonepersonalet bør ikke selv forlade frontzonen under en koncert.

Det er væsentligt, at der opbygges en kommunikationsstruktur med en enkel og entydig opbygning, en klar ansvarsfordeling og klare kommunikationslinier. I forbindelse med planlægningen af et større arrangement bør det fremgå af planerne for arrangementet, hvem der har ansvar for hvert enkelt element af arrangementet, herunder det sikkerhedsmæssige ansvar i de mange forskellige funktioner.

EKSEMPEL PÅ EN SIKKERHEDSMÆSSIG ORGANISATIONSOPBYGNING:

DET ER VIGTIGT, AT DET ER BESKREVET, HVEM DER HAR ANSVARET FOR KOMMUNIKATION TIL:

- arrangementets ledelse,
- publikum,
- kunstnere,
- personale og
- forskellige myndigheder,

og hvordan denne kontakt skal finde sted både i forbindelse med den almindelige afvikling af arrangementet og i forbindelse med nødsituationer.

5.5. KOMMUNIKATIONSUDSTYR

Udover det naturlige kommunikationsbehov, der er forbundet med afviklingen af et arrangement, er det i en nødsituation af afgørende betydning, at der hurtigt og korrekt kan gennemføres nødvendig kommunikation til publikum, til personale og til de myndigheder, som skal involveres.

Arrangøren må nøje overveje, hvilket kommunikationsudstyr der må forventes at være behov for i forbindelse med arrangementet – både i forhold til den almindelige kommunikation om arrangementet og dets program og i forhold til nødsituationer. Det kan f.eks. være:

- alarmer,
- megafoner,
- højtalere,
- lokalt radiosystem og
- fastnettelefoner.

Mobiltelefoner skal kun benyttes som et supplement til andet kommunikationsudstyr – *aldrig* som det eneste eller den sidste kommunikationsmulighed. Nødprocedurer bør *aldrig* baseres på mobiltelefoni, da mobiltelefonnettet kan blive uvirksomt, f.eks. som følge af overbelastning.

ALARMER

Alarmer, der kan høres, kan være nyttige beredskabsanordninger, men de overbringer ikke information om, hvad der foregår. Aktiveringen af en alarm, der kan høres af publikum m.fl., vil derfor som oftest skulle følges af en forklaring på, *hvad* der er sket, og *hvad* man skal gøre, eller *hvad* der skal ske.

MEGAFON

Megafoner bør placeres på bestemte steder, så de kan bruges af arrangementets medarbejdere, beredskab og politi til presserende information, og som en nødforanstaltning. Megafoner har dog en meget begrænset rækkevidde. Megafoner kan især bruges

i støjfrie områder over for ca. 50 – 100 personer. Arrangementets medarbejdere – eller i hvert fald udvalgte nøglepersoner – bør instrueres i brugen af en megafon og informeres om, hvor megafonerne er placeret. Der skal sørges for, at der altid er nye batterier til rådighed under hele arrangementet.

HØJTALERANLÆG

Højtaleranlæg er et væsentligt informationsmiddel, når man informerer publikum. Der kan være tale om både højtalere på og ved scenen, og om højtalere placeret rundt omkring på arrangementspladsen. Lyden skal være tydelig og forståelig for enhver med normal hørelse, der opholder sig på eller i umiddelbar nærhed af arrangementspladsen eller det pågældende sceneområde.

Det bør tilstræbes, at den person, der anvender højtaleranlægget på scenen, har et godt udsyn over scenen og området omkring scenen, og at den pågældende har gode kommunikationsforbindelser med de sikkerhedsansvarlige.

Ønskes meddelelser ud over højtaleranlægget, f.eks. i tilfælde af en større hændelse, må arrangøren sørge for, at meddelelserne så vidt muligt kommer ud uden væsentlige forstyrrelser af andre lydkilder. Alle højtaleranlæg bør gennemprøves inden arrangementet.

Hvis arrangementets højtaleranlæg er det primære kommunikationsudstyr i forhold til publikum, er det vigtigt at sikre, at der er et nødstrømsanlæg, så anlægget fortsat virker, selv om arrangementet rammes af strømsvigt.

Der kan efter omstændighederne være behov for at kunne bruge et mobilt højtaleranlæg på et køretøj med henblik på at kunne kommunikere med publikum, der befinder sig på steder, hvor faste højtaleranlæg ikke findes.

LOKALT RADIOSYSTEM

For at sikre en effektiv kommunikation mellem medarbejdere under større arrangementer og på store arrangementspladser kan et lokalt radiosystem med tilstrækkelig kanalkapacitet være en nødvendighed. Radiosystemet skal kunne virke uafhængigt af den almindelige strømforsyning og skal være tilstrækkelig kraftigt til, at hele arrangementsområdet har den fornødne radiodækning. Det kan være nødvendigt at give personale, der skal arbejde i stærk støj (f.eks. frontzonepersonale), specielt lytte- og taleudstyr som eksempelvis hovedtelefon, strubemikrofon eller øremikrofon, således at den nødvendige kommunikation kan gennemføres også under ekstreme lydforhold.

Der bør udpeges kommunikationsansvarlige, der har til opgave at kontrollere udstyret og sikre, at fornøden batteri- og opladningskapacitet er til stede.

Arrangøren bør udarbejde en *radio-kommunikationsplan*, der indeholder en signalplan for arrangementet med en beskrivelse af signalopbygning, herunder hvilke kaldesignaler og kanaler de enkelte personer/funktioner skal benytte, samt eventuelt hvilke telefonnumre de pågældende personer/funktioner kan kontaktes på.

Det er væsentligt, at der opretholdes en god radiodisciplin med korte, præcise meldinger for ikke at belaste radionettet unødigt og eventuelt blokere for andre meldinger.

EN KORREKT RADIOMELDING KAN F.EKS. LYDE SOM FØLGER:

- “Campingkontor – Campingkontor, her er en melding fra Camping Syd – Skift”
- Campingkontoret svarer: “Her er Campingkontoret – Skift”
- Herefter giver Camping Syd sin melding og afslutter med skift
- Campingkontoret kvitterer for meldingen og afslutter med “Slut”

Der må ikke opstå tvivl om, hvilke områder på arrangementspladsen der omtales i kommunikationen. Et *zoneinddelt kort* og/eller kort, hvor der er markeret *faste fixpunkter* på arrangementspladsen, vil kunne være en fordel ved større arrangementer for at gøre det lettere for personalet at identificere en placering inden for området; det kan f.eks. medføre, at en observatør blandt publikum i Zone 3, der ser en person i en alvorlig situation, hurtigt kan dirigere et lægehold til det rigtige sted. Om indretning af arrangementspladsen, herunder zoneinddeling og angivelse af fixpunkter, henvises i øvrigt til kapitel 3.12.

For at sikre, at kommunikationsopgaverne udføres rigtigt, kan man overveje at udarbejde checklister over relevante emner og forsyne relevant personale mv. med disse checklister. Checklisten for en nødsituation kan f.eks. angive, hvem der skal kontaktes i en given nødsituation og i hvilken rækkefølge.

Der bør desuden fastlægges en *terminologi* for prioritetsopkald som f.eks. alarmopkald, hastemelding og lignende.

FASTNETTELEFONER

Fastnettelefoner er mindre følsomme end mobiltelefoner og kan med fordel benyttes som forbindelsesled til faste nøglepositioner på arrangementspladsen. Derudover kan fastnettelefoner benyttes som forbindelsesled til andre myndigheders kommandocentraler. Hvis telefoner er bestemt til alene at skulle benyttes i nødsituationer, bør disse ikke benyttes til anden kommunikation. Dette bør skrives på selve telefonapparatet, så der ikke er tvivl om, at de kun skal bruges til nødsituationer.

Felttelefoner kan benyttes som backup mellem sikkerhedsansvarlige og nøglepersonale.

5.6. KOMMUNIKATIONSCENTER

Beredskabet i Danmark anvender samme principper ved såvel afvikling af større opgaver som ved normal drift. Man anvender således kendte fremgangsmåder også i krisesituationer, frem for at avende procedurer, som ikke er fast indarbejdede. Det har vist sig, at dette princip med fordel kan overføres til afviklingen af større musikarrangementer mv.

Der kan med fordel etableres et kommunikationscenter, som koordinerer den daglige (normale) drift, og som i tilfælde af en ulykke eller en opmærksomhedsskabende hændelse har det bedste mulige udgangspunkt for at bevare overblikket. I kommunikationscentret har man overblikket over de ressourcer, der er til rådighed, samt mulighed for umiddelbart at rekvirere yderligere ressourcer, hvis det skønnes nødvendigt.

Kommunikationscentret skal bemannes med relevante nøglepersoner. Afhængigt af arrangementets størrelse og art kan bemanningen af et kommunikationscenter være forskellig, men listen over potentielle deltagere kan f.eks. omfatte:

- arrangementets leder (person udpeget med kompetence til at træffe overordnede beslutninger i forhold til afviklingen)
- koordinator for samaritter og/eller læger
- leder af politiindsatsen/politiets forbindelsesofficer
- brandvæsen
- koordinator for security
- personale til betjening af telefoner og radioer

I kommunikationscentret bør der være fyldestgørende kortmateriale over arrangementspladsen med de benævnelser for de enkelte lokaliteter, som er fastlagt, og som er kendt af personale, myndigheder og øvrige samarbejdspartnere. Hvis kortene opdateres løbende, skal det sikres at alle relevante parter har den samme version.

5.7. INFORMATION TIL PUBLIKUM

Det er væsentligt, at publikum er velorienteret om arrangementspladsen og dens indretning og om arrangementets praktiske "spilleregler". Det er også hensigtsmæssigt, at publikum løbende opdateres om praktiske og programmæssige forhold og generelt om arrangementets forløb.

Det er vigtigt, at publikum har kendskab til, hvordan de skal forholde sig, herunder i en eventuel nødsituation, hvor der findes ind- og udgange og nødudgang/flugtveje, hvor og hvordan de kan få oplysninger osv. Publikum, der kommer ud for vanskeligheder med at få information, kan føle sig utilfredse, misfornøjede eller endog blive aggressive, og der vil kunne være en større risiko for, at de ikke efterkommer instrukser.

Derfor er det nødvendigt for arrangøren at sikre fornøden information til publikum både inden, under og efter arrangementet.

Det skal overvejes, *hvad* arrangøren skal fortælle publikum i en nødsituation, *herunder* hvornår denne information skal gives. Det vil afhænge af situationens karakter, hvornår de tilstedeværende skal informeres.

INFORMATION TIL PUBLIKUM KAN BL.A. OPDELES I:

- **FORUDGÅENDE INFORMATION**, der i uger og måneder forud for arrangementet skal gøre publikum opmærksom på informationskanaler, forholdsregler og vigtigheden af hensynsfuld og passende publikumsadfærd. Denne information kan f.eks. ske på foldere, via internettet, løbesedler, plakater, skilte, lystavler, radio- og tv meddelelser, SMS-service, pressemeddelelser mv.
- **LØBENDE INFORMATION**, der under arrangementet skal gøre publikum opmærksom på forsinkede koncerter, procedurer ved eventuelle uheld, efterlysninger, osv. kan ske via storskærme, højtaleranlæg, lystavler, SMS, WAP, arrangement/festival-radio, arrangement/-festivalavis mv.
- **AKUT INFORMATION**, der under arrangementet skal få publikum til at reagere hensigtsmæssigt i forbindelse med nødsituationer, så nødsituationen ikke forværres af en uhensigtsmæssig adfærd. Denne information kan ske via storskærme, højtaleranlæg, lystavler, radio, tv og tale. Nøglemeddelelser bør gives flere gange på en klar og præcis måde for, at misforståelser så vidt muligt undgås.

HVIS NØDSITUATIONSMELDINGER ER NØDVENDIGE, BØR FØLGENDE ELEMENTER TAGES I BETRAGTNING I FORBINDELSE MED KOMMUNIKATION TIL PUBLIKUM:

- Hvis man har kendskab til en nødsituation, er en tidlig information af stor betydning.
- Præcis information i rette tid er vigtig for at sikre publikums samarbejde.
- Der opnås den bedste respons fra publikum, hvis informationen kommer fra en person, der er kendt på stedet, og som opfattes som en autoritet. Det kan derfor være hensigtsmæssigt at benytte en konferencier eller arrangementsleder og ikke en musiker eller entertainer.
- Planlæg på forhånd så meget som muligt af indholdet og ordlyden af en nødsituationsmeddelelse – indspil eventuelt på forhånd forskellige meddelelser på forskellige sprog til brug i forskellige nødsituationer som “forlad venligst området ved indgang A”.
- Instruktioner til publikum bør knyttes sammen med skilte, piktogrammer og andre synlige signaler. Instruktionerne skal være klare og specifikke, og hovedindholdet af budskabet bør gentages, specielt om en episodes karakter, hvilke handlinger der kræves, og hvad publikum konkret skal gøre for at bistå hertil eller for at undgå at modvirke disse handlinger.

EKSEMPLER PÅ DEN INFORMATION, DER KAN GIVES

TIL PUBLIKUM:

- Årsagen til instrukserne (f.eks. “for at undgå for megen trængsel i Område A bedes man benytte udgang 3 eller 4 og gå til Område B . . .”).
- Forsikring om, at der vil blive truffet foranstaltninger til at give publikum kompensation eller refundere udgiften eller fastsætte en ny dato for arrangementet.
- Hvor publikum skal samles – eventuelt hvilke udgange der skal benyttes.
- Hvor der er mødested for venner/familie, man er blevet skilt fra.
- Om der findes toiletter og telefoner uden for forlystelsesstedet.
- Information om eventuelle transportmuligheder, der er til rådighed.
- Information om, hvor arrangementsledelsens informationscenter og krisecenter findes.

5.8. INFORMATION TIL MEDARBEJDERE

Manglende eller forkert instruktion af medarbejdere øger risikoen for, at vital information forsinkes, misforstås eller aldrig når frem til den rette person. Arrangøren bør derfor sikre sig, at alle relevante medarbejdergrupper modtager fornøden information. Det anbefales at gennemføre obligatorisk uddannelse/kurser for alt personale i en række nøglefunktioner, og at der udstedes kursusbevis for deltagelsen i sådanne kurser.

INFORMATION/INSTRUKTION TIL PERSONALET KAN BL.A. OPDELES I:

- **FORUDGÅENDE INFORMATION OG INSTRUKTION**, der skal sætte personalet i stand til at gennemføre en kort, korrekt og præcis kommunikation. For at gennemføre og udøve den nødvendige disciplin er det afgørende, at personalet er kendt med kompetencefordeling og kommandoveje. I forbindelse med radiokommunikation bør der kun benyttes kaldesignaler i henhold til den signalplan, som arrangøren bør have udarbejdet for arrangementet.

Signalplanen kan med fordel opbygges som en pyramide, hvor den overordnede afviklingsansvarlige eller sikkerhedsansvarlige kommunikerer med den områdeansvarlige for f.eks. en scene/et campingområde/en indgang osv., og hvor de områdeansvarlige kommunikerer med eget personale på en alternativ kanal. Nødopkald bør sendes på en fast arbejdskanal, så man undgår fejlmuligheder ved at skulle skifte mellem flere kanaler. Den forudgående instruktion skal endvidere sætte personalet i stand til at gennemføre nødvendige tiltag i forbindelse med nødsituationer, som f.eks. at tilkalde lægehjælp eller anmode publikum om at forlade et bestemt område på stille og rolig vis.

- **LØBENDE INFORMATION**, der under arrangementet skal give personalet melding om, hvordan arrangementet forløber, og om der – pga. ændrede praktiske dispositioner, programændringer mv. – kan forudses problemer for eller med publikum eller dele af publikum.
- **AKUT INFORMATION**, der i forbindelse med nødsituationer eller optakt til en mulig nødsituation skal give personalet mulighed for – så tidligt som muligt – at forberede sig på den pågældende situation og dermed sikre, at personalet kan håndtere den optimalt. Personalet kan eventuelt alarmeres ved specielle lydsignaler som supplement til meddelelser via f.eks. arrangementets interne tv og radiosystem. Det er vigtigt, at der anvendes en terminologi, der er kendt og forstået af alle, så misforståelser undgås, ligesom der kun bør benyttes og henvises til fælles kortmateriale ved information om stedsangivelser.

5.9. INFORMATION TIL MYNDIGHEDER

INFORMATION TIL MYNDIGHEDERNE KAN BL.A. OPDELES I:

- **FORUDGÅENDE INFORMATION**, der skal give myndighederne mulighed for at danne sig et indtryk af arrangementet, herunder karakter, type og omfang, forventet publikumstilstrømning, adfærdsregler, varighed, arrangementspladsens indretning, hvilke former for underholdning der vil finde sted, alkohol- og anden rusmiddelpolitik osv.
- **LØBENDE INFORMATION**, der under arrangementet skal give myndighederne en fornemmelse af, om arrangementet forløber planmæssigt, hvor stort et publikum der er til stede ved arrangementet, om der er eller kan forventes problemer med publikum eller dele af publikum, og om eventuelle trafikale problemer i forbindelse med arrangementet.
- **AKUT INFORMATION**, der i forbindelse med nødsituationer skal give myndighederne mulighed for – så tidligt som muligt – at forberede sig på den pågældende nødsituation og dermed sikre, at myndighederne har de nødvendige ressourcer til at håndtere situationen. Det er vigtigt, at der anvendes en terminologi, der er kendt af arrangementets medarbejdere, og som myndighederne er bekendt med, så misforståelser undgås. Der bør kun benyttes og henvises til fælles kortmateriale over arrangementspladsen, så der ikke opstår misforståelser.

5.10. INFORMATIONSHÅNDBLING VED STØRRE OPMÆRKSOMHEDSSKABENDE HÆNDELSER OG ULYKKER

Hvis større opmærksomhedsskabende hændelser indtræder, vil der være behov for meget hurtig og effektiv information om fakta og situationsudviklingen for, at tilstedeværende og offentligheden kan være velorienteret, og for at modvirke misforståelser, rygtedannelser, frustrationer og aggressivitet i arrangementsområdet samt ængstelse blandt pårørende.

Arrangørens plan for handling i forbindelse med opmærksomhedsskabende situationer og ulykker skal angive, hvem der har kompetencen til at bestemme, om en nødsituationsmeddelelse er nødvendig, hvem der skal fremsætte den og under hvilke omstændigheder. Arrangøren bør derfor som tidligere omtalt på forhånd planlægge så meget som muligt af ordlyden af de mulige meddelelser. Der bør være klarhed mellem arrangøren og de myndigheder eller personer, der skal involveres i nødsituationer, og klarhed over, hvilke meddelelser der skal gives, herunder hvem der skal give dem.

Det kan være hensigtsmæssigt at påkalde sig publikums opmærksomhed ved hjælp af høje og tydelige signaler for at få deres opmærksomhed, før der gives information. Der skal bruges et let forståeligt sprog og – så vidt det er muligt – korte og positive sætninger. Det kan være nødvendigt at give den samme information på et eller flere fremmedsprog, hvis der er publikum, som ikke forstår dansk.

Meddelelserne skal give klare og specifikke henvisninger til lokaliteter i det omfang, det er praktisk muligt (undgå så vidt muligt relative henvisninger, som kan fortolkes på forskellige måder, for eksempel “væk fra forgrunden” eller “længere tilbage”). Det er bedst *at* give korte, klare instrukser, *at* gentage vigtige oplysninger og *at* formulere instrukserne positivt (sig f.eks. “brug den grønne port” i stedet for “brug ikke den røde port”). Meddelelsen bør gives høfligt, bestemt og roligt. Det er vigtigt, at informationen gives på en måde, der ikke er urovækkende.

Det mest hensigtsmæssige i alvorlige situationer er at kombinere verbale meddelelser med tekster, piktogrammer og anvisninger fra medarbejdere/sikkerhedspersonale i meget synligt tøj. Forskellige mennesker vil reagere forskelligt på de samme typer af signaler; samtidig anvendelse af de nævnte meddelelsesformer tager også højde for, at visse kommunikationskanaler ikke kan anvendes over for folk, der f.eks. har hørelse eller synsnedsettelse.

Forstærkning og gentagelse er nødvendig for at fastholde publikums opmærksomhed, og hovedindholdet i budskabet bør gentages. Det gælder f.eks., hvilken handling der kræves og hvorfor. Det bør meddeles, at budskabet vil blive gentaget, idet publikum ellers kan blive bange for ikke at få nogen information, hvilket kan betyde, at publikum standser op f.eks. for at lede efter medarbejdere, der kan udspørges, eller for at vente på yderligere informationer.

Der bør gives meddelelser, der holder publikum ajour med situationen, også selv om der ikke er sket nogle forandringer. Information om, at situationen er uændret, kan også være relevant information, der bl.a. kan komme individuelle forespørgsler i forkøbet. At sende information bredt ud er mere effektivt og rationelt end at give individuelle svar.

Der bør fortsat informeres, også når publikum f.eks. i forbindelse med en nødsituation har forladt et område, idet der vil kunne være behov for at få af vide, f.eks. om et arrangement vil fortsætte, hvorvidt og hvornår der kan afhentes efterladte køretøjer, og hvad man i øvrigt skal gøre i forhold til et arrangement, som måtte være udsat, programsat igen eller aflyst.

Den bedste form for respons opnås, hvis informationerne kommer fra en kilde, der betragtes som en autoritet. Det kan f.eks. være scenens konferencier eller en fra arrangementets ledelse. Eventuelt vil den kunstner, der aktuelt befinder sig på en scene, kunne være det eneste eller det bedst mulige valg. Det er i så fald vigtigt, at den optrædende inddrages i samarbejdet om sådanne sikkerhedsforhold og forud for arrangementets begyndelse er informeret og forberedt på sin rolle i en given nødsituation.

Er der tale om en så alvorlig nødsituation, at evakuering kan komme på tale, er tidlig information yderst vigtig. Mange beregninger vedrørende evakueringstider for menneskemængder regner kun med tiden mellem det tidspunkt, hvor en menneskemængde begynder at bevæge sig, til området er ryddet. I mange situationer er tiden fra, at man første gang anmoder folk om at evakuere et område, til de efterkommer anmodningen, imidlertid en betydningsfuld faktor for hele evakueringen. Overtalelsestid skal således lægges til bevægelsestid.

En grund, der ofte nævnes for ikke at angive årsagen til en evakuering, er frygten for at forårsage panik. Tidligere episoder og videnskabelig forskning peger imidlertid på, at laden stå til kan være en meget større fare. Hvis der opstår panik, sker det sædvanligvis kun, når folks flugttid er så sammenpresset, at de føler, de ikke længere har nogen flugtmulighed. Man har almindeligvis oplevet forsinket kommunikation som værende en meget større fare end den fare, der giver anledning til evakuering eller lignende. Præcis information i rette tid er derfor afgørende.

5.II. MEDIEHÅNDTERING

Et arrangement og eventuelle større opmærksomhedsskabende hændelser eller ulykker, vil naturligt kunne indebære interesse fra medierne – både fra medier, som er til stede ved arrangementet og fra andre, herunder udenlandske medier.

Også af den grund bør der ofte være udpeget en medieansvarlig, som kan udtale sig på ledelsens vegne, og der bør ligeledes være udarbejdet en mediestrategi, således at medierne kan gives en præcis og troværdig information under arrangementet og ikke mindst ved større opmærksomhedsskabende hændelser og ulykker. Der bør tillige være en tydelig og beskrevet struktur for procedurerne omkring informationen.

Det er væsentligt på forhånd at fastlægge, hvem der udtaler sig, og hvordan man fra arrangørens side ønsker et budskab sendt ud til offentligheden. Mediestrategien skal være kendt af relevante medarbejdere i organisationen, og der skal kunne henvises til et telefonnummer og/eller en lokalitet, hvor den medieansvarlige kan træffes eller give oplysninger om pressemøde eller lignende.

Den medieansvarlige bør kun udtale sig om forhold, der vedrører arrangementets ansvarsområde. Spørgsmål, der vedrører f.eks. offentlige myndigheders ansvarsområde, bør henvises til rette myndighed. På denne måde er der mulighed for at sikre, at medierne kun modtager korrekte og fyldestgørende oplysninger.

Det er vigtigt, at den medieansvarlige sikres en opdateret viden, der gør vedkommende i stand til at servicere medierne med de faktuelle oplysninger, der efterspørges.

Hvis et arrangement på grund af en ulykke eller andre forhold udsættes for en meget massiv mediebevågenhed, kan det være hensigtsmæssigt at arrangere et særligt *pressemøde* i den anledning. Pressemødet giver mulighed for at møde et stort antal mediefolk samtidig og dermed minimere de ressourcer, der ellers måtte anvendes for at betjene medierne.

Et pressemøde kan arrangeres som et fælles pressemøde, hvor også andre samarbejdspartner deltager. Mødet kan eventuelt følges op med én eller flere pressemeddelelser, så ikke-tilstedeværende medier også får korrekte informationer, og den medieansvarlige har mulighed for at supplere med senere modtagne oplysninger/nye udviklinger.

JUSTITISMINISTERIET

Kultur
MINISTERIET

ROCKPHOTO, ROSKILDE FESTIVAL

Kapitel 6

publikum

I DETTE KAPITEL BEHANDLES FØLGENDE FORHOLD:

PUBLIKUMSPROFIL OG DYNAMIKKEN I EN MENNESKEMÆNGDE

- Hvilke forhold skal overvejes i forbindelse med en større menneskemængde
- Hvilke faktorer kan påvirke en menneskemængdes bevægelse og dynamik
- Hvilken viden bør arrangøren sikre om f.eks. kunstneres adfærd, publikumsprofilen mv.
- Betydning i forhold til sikkerhedsforanstaltninger

ADGANGSFORHOLDENES BETYDNING FOR PUBLIKUMSADFÆRD

- Hvilke forhold bør arrangøren have fastlagt rutiner for inden arrangementets begyndelse
- Instruktion af medarbejdere
- Hvilke særlige forhold skal iagttages ved indgangene til arrangementspladsen
- Hvilke forhold har betydning for arrangørens billetpolitik

ADGANGSPOLITIKKENS BETYDNING FOR PUBLIKUMSADFÆRD

- Hvilke forhold har betydning for indgangshastigheden og håndteringen af menneskemængden i indgangsområdet

UACCEPTABEL PUBLIKUMSADFÆRD

- Hvilken betydning vil uacceptabel publikumsadfærd kunne have
- Hvordan skal der reageres overfor uacceptabel publikumsadfærd

6.1. INDLEDNING

Formålet med et arrangement er naturligvis at tiltrække et publikum og sikre publikum en god oplevelse. Et af de grundlæggende elementer i en sikkerhedsmæssig forsvarlig afvikling af et arrangement er, hvordan publikums adfærd kan forventes at være i forskellige situationer, og hvilke midler arrangøren og personalet kan bruge for at påvirke publikum til at udvise den mest hensigtsmæssige adfærd i de situationer, der kan opstå under arrangementet.

Forhold vedrørende publikum og håndteringen af publikumsmængden indgår derfor også i vurderingen af de sikkerhedsmæssige foranstaltninger, der er beskrevet i andre kapitler af denne vejledning. Det gælder f.eks. følgende forhold:

- ved opbygningen af arrangementspladsen skal der tages højde for gode ind- og udgangsforhold og for, at menneskemængden kan bevæge sig rundt på pladsen. Herom henvises til kapitel 3,
- publikums antal og arrangementspladsens kapacitet skal afpasses, således at der ikke er risiko for, at stedets samlede kapacitet overbelastes, eller at for mange mennesker samles på ét sted,
- arrangøren bør sikre sig kontrolforanstaltninger for at kunne styre besøgstallet for derved at kunne sikre sig, at kun det tilladte antal publikum lukkes ind på arrangementspladsen,
- etablering af tilstrækkelige faciliteter for mad og drikke, sanitære behov osv. med henblik på at undgå u hensigtsmæssig kødannelse og trængsel og u hensigtsmæssig publikumsadfærd, og
- tydelig og effektiv information til og kommunikation med publikum skal bl.a. medvirke til at forebygge misforståelser og uoverensstemmelser og skal sikre, at publikum kan reagere hensigtsmæssigt i tilfælde af uregelmæssigheder under arrangementet, større faretruende situationer eller ulykker.

Herom henvises til kapitel 5.

I dette kapitel beskrives en række forhold, der direkte vedrører publikum, publikumsadfærden og håndteringen af menneskemængden.

FOTOGRAF: BJARNE HYLDGAARD, SKAGEN FESTIVAL

6.2. PUBLIKUMSPROFIL OG DYNAMIKKEN I EN MENNESKEMÆNGDE

TO VIGTIGE FORHOLD, DER SKAL OVERVEJES I FORBINDELSE MED EN STØRRE MENNESKEMÆNGDE, ER:

- menneskemængdens profil og
- adfærds- og bevægelsesmønstre for menneskemængden.

MANGE FAKTORER KAN PÅVIRKE EN MENNESKEMÆNGDES BEVÆGELSE OG DYNAMIK, F.EKS.:

- underholdning på flere scener eller attraktive forlystelsestilbud under arrangementet,
- anvendelse af satellitscener, platforme og fremskudt spillepodium,
- delay-tårne og storskærme,
- scene- og/eller barrierekonstruktioner, der begrænser publikums udsyn,
- systemer med flere barrierer og adskilte publikumsafsnit,
- placering af faciliteter, herunder toiletter, udskænkingssteder og telefonbokse,
- “special effects” (fyrværkeri, brug af røgmaskiner og lignende) og
- “ritualer” i forbindelse med bestemte orkestres/særlige musikgenrers koncerter.

ARRANGØREN BØR BL.A. SIKRE SIG VIDEN OM:

- kunstnernes adfærd; bevæger/Stage Diver kunstneren sig ud blandt publikum, kastes der genstande ud til publikum (trommestikker, T-shirts, CD'ere og lignende), anvendes der special effects?
- publikumsprofilen; er det f.eks. fortrinsvis unge mænd med en adfærd, der er karakteristisk for netop det pågældende bands publikum, eller er det et blandet publikum med forskellig type musikprofil? Publikums alder (blandet voksne og børn)? Er der sandsynlighed for, at publikum er særligt påvirket af alkohol og/eller narkotika?
- mulige masseaktiviteter som Body Surfing, Slam Dancing, Moshing, Crowd Surfing mv.

Som nævnt i indledningen til sikkerhedsvejledningen har samfundsforsker Johannes Andersen bidraget til sikkerhedsvejledningen med en generel beskrivelse af unges festivalkultur, herunder bl.a. unges koncertoplevelse og adfærd som publikum.

Bidraget medvirker til forståelse af bl.a. publikums adfærd, som det er af stor betydning, at man – navnlig som arrangør – er opmærksom på og derfor bør have kendskab til, når man skal planlægge, tilrettelægge og gennemføre f.eks. et musikarrangement.

Bidraget, der er indsat som bilag 1 bagest i vejledningen, indeholder afslutningsvis en beskrivelse af nogle af de centrale publikumsaktiviteter, som f.eks. "Crowd Surfing", "Stage Diving" og "Bølger og Train". Helt generelt vil bl.a. masen, fald og iltmangel oftest kunne være farer i forbindelse med dynamikken i en menneskemængde. Som et middel til at undgå skader under et større publikums bevægelser mv. bør det derfor også sikres, at menneskemængdens adfærd og bevægelse følges nøje og effektivt.

Der er vigtigt, at alle medarbejdere kender deres nøjagtige opgaver i forbindelse med arbejdet med menneskemængden, herunder at de ved, hvem der har beføjelse til øjeblikkeligt at træffe de fornødne foranstaltninger (f.eks. at standse en kunstner), hvis publikum udsættes for risiko for f.eks. fare eller skade.

Det er væsentligt, at arrangøren sikrer, at den sikkerhedsansvarlige og sikkerhedspersonalet er i stand til at genkende og forstå, hvad der er "normale" aktiviteter for publikum, så de kan reagere i det øjeblik, aktiviteterne udvikler sig ud over det "normale" og indebærer fare for publikums sikkerhed.

6.3. ADGANGSFORHOLDENES BETYDNING FOR PUBLIKUMS ADFÆRD

FØR PUBLIKUM ANKOMMER TIL ARRANGEMENTET, BØR ARRANGØREN HAVE FASTLAGT RUTINER TIL BL.A. SIKRING AF, AT:

- udgange er ulåste eller åbne og frit tilgængelige,
- skiltning er tilstrækkelig og på plads,
- redningsveje, nødudgange og flugtveje er frie for hindringer,
- nødstrømsanlæg og nødbelysning virker,
- brandslukningsudstyr og eventuelle alarmer er klar til brug, og
- højtaleranlæg, der skal bruges i en nødsituation, kan høres tydeligt alle planlagte steder.

De medarbejdere, der skal kontrollere sådanne forhold, bør instrueres omhyggeligt.

Det bør sikres, *at* der er tydelige skilte ved indgange og udgange, *at* skiltningen fungerer effektivt og er affattet på relevante sprog, og *at* skiltene (om nødvendigt) kan ses i mørke. Det anbefales at etablere særskilte indgange og udgange og at adskille fodgængere fra adgangsruiter, der bruges af leverandører og servicekøretøjer, arrangementets egne køretøjer samt beredskabskøretøjer.

Det bør sikres, at der omkring ind- og udgange ikke finder aktiviteter sted, som kan genere fri og sikker ind- og udgang til publikum og andre.

Der kan opstå problemer ved indgangsstederne, hvis et stort antal mennesker forsøger at få adgang på samme tid og kapaciteten er utilstrækkelig (både i dimensionering og bemanning). Hvis situationen ikke håndteres effektivt, kan dette medføre stort publikumspres med risiko for uheldige situationer. Det anbefales derfor:

- *at* indgangene åbnes i rimelig tid (ved én dagsarrangementer nogle timer, ved flerdagesarrangementer eventuelt nogle dage) inden, arrangementet skal begynde, og at publikum informeres herom via hjemmeside på internettet, billetter, programmer, plakater eller på anden måde, og
- *at* publikumstilstrømningen forskydes, f.eks. ved at der tilbydes en eller anden form for tidlig underholdning, som vil tiltrække en del af publikum til et tidligere tidspunkt end resten.

Det er vigtigt at huske, at der – fra det tidspunkt indgangene åbnes – vil der være behov for faciliteter, f.eks. fjernelse af affald, sanitære indretninger, catering, beredskab og sikkerhed.

Når indgangene til et arrangement uden faste siddepladser åbnes, har noget publikum en tendens til at søge hurtigt hen imod området foran en scene. Arrangøren bør derfor overveje omhyggeligt, hvordan området foran en scene skal indrettes og bemannes med personale, når indgangene er åbne. Hvis der er et område med ståpladser

FOTOGRAF: BJARNE HYLDGAARD, SKAGEN FESTIVAL

foran en scene, bør indgangene ikke åbnes, før faciliteterne foran scenen er klar, og sikkerhedspersonalet er på plads.

BILLETPOLITIKKEN KAN HAVE EN DIREKTE INDVIRKNING PÅ EN SIKKER HÅNDTERING AF PUBLIKUM. I DEN FORBINDELSE KAN OVERVEJES FØLGENDE:

- hvis man forventer et fremmøde til et arrangement, der (næsten) svarer til kapaciteten, bør det effektivt forud for arrangementet meddeles, at der kun gives adgang til publikum med forsalgsbillet,
- hvis der er mere end én indgang, så indfør en farve- eller nummerkodning af billetterne, der svarer til forskellige – og tydeligt mærkede – indgange, og sørg for, at tilskuerne fordeles mellem indgangene, og
- hvis der er tale om et spillested med faste pladser, bør alle sektioner, alle gange, rækker og eventuelle siddepladser være klart markerede eller nummererede. Nummereringen bør kunne ses i mørke og være i overensstemmelse med informationen på billetten.

6.4. ADGANGSPOLITIKKENS BETYDNING FOR PUBLIKUMS ADFÆRD

En række forhold i forbindelse med adgangspolitikken har væsentlig betydning for adgangshastigheden og håndteringen af menneskemængden i indgangsområdet.

Hvis der *betales for billetten ved indgangen*, bør der fastsættes en pris, som er et rundt tal, for at sikre, at tilskuerstrømmen glider støt og roligt ind på arrangementspladsen. På denne måde undgår man at skulle håndtere store mængder af småpenge, hvilket ellers kan forsinke publikums adgang til arrangementspladsen og dermed skabe trængsel ved indgangen.

Modtages mere end én valuta, bør omregningstabeller være synlige for publikum, og det bør overvejes nøje, om der er praktisk mulighed for at tilbagebetale i andet end danske kroner – af hensyn til ikke at sinke indgangen.

En fordel ved kun at sælge *billetter i forsalg* til et arrangement er, at adgangshastigheden vil være højere end ved salg ved indgangene. Hvis billetter sælges ved arrangementet, vil det i almindelighed være hensigtsmæssigt – hvis det er muligt – at lave salgssteder, der er adskilt fra indgangssteder for folk med billetter købt på forhånd. Der må i givet fald sørges for tydelig skiltning herom.

Hvis alle billetter er solgt på forhånd, eller hvis billetter ikke sælges ved arrangementet, bør arrangøren tydeligt offentliggøre dette forud for arrangementet. Derudover bør der om muligt anbringes informationsskilte langs alle adgangsveje til arrangementet.

Billetdesign kan have en direkte indvirkning på adgangshastigheden. Tydelig, let læselig information vil gøre det hurtigere og lettere for den person ved indgangen, der skal kontrollere billetten. Det må vurderes, om der skal indføres karakteristika, der kan afsløre forfalskning, og sikres procedurer, der muliggør, at indgangspersonalet kan tjekke hver enkelt billets gyldighed. Der kan efter omstændighederne være behov for at overveje et billetdesign, som eventuelt gør det muligt at anvende scannere til billetkontrol.

Arrangøren bør overveje, om det er hensigtsmæssigt at tillade, at børn deltager i det pågældende arrangement, idet visse arrangementer ved deres menneskemængde, lydtryk eller publikumsadfærd kan forekomme voldsomme for børn. Hvis børn ikke må deltage, eller der er fastsat en særlig aldersgrænse eller vilkår for deres deltagelse, som f.eks. at de skal være ifølge med voksne, bør dette annonceres tydeligt på forhånd. Hvis man tillader, at børn deltager, bør arrangøren overveje foranstaltninger for barne- og klapvogne, og specielle børneområder kan være en god idé. Der bør planlægges særlige forholdsregler i tilfælde af uforudsete hændelser i forbindelse med børn, f.eks. opsamling på et specielt område, og der bør være procedurer klar for de personer, der skal assistere på et sådant samlingssted.

Adgangstegn, som f.eks. armbånd, kan evt. anvendes for at lette publikums mulighed for at forlade et arrangement i et kortere tidsrum og vende tilbage igen, hvilket ofte kan være hensigtsmæssigt ved arrangementer, der varer mere end få timer.

Der vil kunne være brug for særskilte adgangssteder for særlige typer af gæster, f.eks. samarbejdspartnere og VIP-personer, kunstnere og deres følge, medarbejdere, myndigheds personer og redningsberedskabets ansatte. Placeringen af portene mellem disse områder og publikumsområder bør nøje overvejes for at forhindre, at for mange mennesker samler sig disse steder. Tydelig identifikation af personer, der har adgang til sådanne områder, vil være en hjælp for de personer, der skal kontrollere adgangen, og det vil formindske mulige forsinkelser og kødannelser i forbindelse med adgangen. Identifikationen kan være særlige adgangskort eller armbånd, herunder eventuelt særlige koder på armbåndene.

Undersøgelser for effekter ved indgangene kan være nødvendige for at undgå, at ikke tilladte genstande, f.eks. møbler, glasflasker, våben, drikkevarer mv. bringes ind på arrangementspladsen. Arrangøren bør informere om dette på forhånd og i øvrigt sikre, at undersøgelsen kun udføres af kvalificeret personale og af personale af samme køn som vedkommende publikum.

6.5. UACCEPTABEL PUBLIKUMSADFÆRD

Enkeltpersoners adfærd i en menneskemængde kan påvirkes af adfærd, de har set på musikvideoer, eller som de ser andre publikummer udøve. Nogle få menneskers uheldige eller uønskede adfærd kan medføre, at et større antal personer følger deres eksempel eller reagerer med aggression eller angst. Enkeltpersoner i en menneskemængde kan udvise adfærd, som de ikke ville udvise, hvis de var alene. Inspiration fra musikvideoer og andre koncerter, påvirkning af alkohol eller narkotika, eller manglende hensynsfuldhed kan også indebære, at personer udviser uønsket adfærd.

Hvis sikkerhedsregler ikke efterleves af publikum og personale, kan spredningen af uønsket adfærd få alvorlig indvirkning på publikums velbefindende og sikkerhed. Hvis f.eks. nogle få personer tiltvinger sig adgang til et forbudt område ved at kravle over eller under en afspærring, er der måske andre, der følger efter, hvis sikkerhedspersonalets reaktion er for langsom eller svag eller helt udebliver. Den deraf følgende strøm af mennesker kan føre til overfyldning og deraf afledte risici.

Det må overvejes, hvordan der skal reageres over for publikum, som ikke efterlever de ordens- og sikkerhedsforskrifter, der er fastsat ved arrangementet, og hvordan der skal informeres om forskrifter og reaktioner ved overtrædelser heraf, herunder om nødvendigt i sidste ende eventuelt i form af bortvisning fra arrangementet. Ved bortvisning bør overvejes følgekonskvenser for den bortviste (adgang til venner, telt, bagage, fælles hjemtransport om 3 dage osv.).

Der henvises i øvrigt til samfundsforsker Johannes Andersens bidrag til sikkerhedsvejledningen, der er indsat i bilag 1 bagest i vejledningen. Bidraget indeholder en beskrivelse af unges festivalkultur og beskriver afslutningsvis nogle centrale publikumsaktiviteter, som f.eks. "Crowd Surfing", "Stage Diving" og "Bølger og Train".

LARS SCHOU, ROSKILDE FESTIVAL

Kapitel 7

fødevarsikkerhed

I DETTE KAPITEL BEHANDLES FØLGENDE FORHOLD:

LOVGIVNING

HVEM HAR ANSVARET?

FØDEVAREREGIONEN

- Autorisation eller registrering
- Midlertidige og lejlighedsvisse arrangementer
- Kontakt inden opstart

EGENKONTROL

- Hvad er egenkontrol
- Hvilken type boder skal lave egenkontrol

INDRETNINGEN AF BODER

- Overvejelser inden opstart
- Materialevalg
- Bodens størrelse
- Faciliteter i forbindelse med boden
- Indretning, hvis der skal tilberedes mad

FORHOLDSREGLER VED HÅNDTERING AF FØDEVARER

- Opbevaring af fødevarer
- Modtagekontrol
- Tilberedning
- Salg og servering
- Opvask, rengøring og desinfektion
- Skadedyrssikring
- Krav til personale
 - Personlig hygiejne
 - Arbejdstøj
 - Hygiejneuddannelse

FØDEVARESIKKERHED

- Sygdomsfremkaldende mikroorganismer
- Hvordan kan man undgå fødevarebåren sygdom

7.1. INDLEDNING

Ved større musikarrangementer er det normalt ikke tilladt at medbringe sine egne mad- og drikkevarer. Der vil derfor ofte skulle etableres et antal madboder, som passer til deltagerantallet. I hver enkelt bod skal der være mindst én ansvarlig, som sørger for, at fødevarerlovningen og anden lovgivning overholdes.

7.2. LOVGIVNING

Hensigten med bestemmelserne i fødevarerlovningen er bl.a. at sikre, at fødevarer virksomheder fremstiller fødevarer på en hygiejnisk forsvarlig måde, så forbrugerne ikke bliver syge af at spise den mad, de køber eller får serveret.

FØDEVAREVIRKSOMHEDER – HERUNDER MADBODER VED MUSIKARRANGEMENTER – ER UNDERLAGT:

- fødevarerforordningen (EU),
- hygiejneforordningen (EU) og
- nationale regler i bl.a. autorisationsbekendtgørelsen, hygiejnebekendtgørelsen og evt. uddannelsesbekendtgørelsen.

Den til enhver tid gældende hygiejne Lovgivning og tilhørende vejledninger kan downloades på Fødevarerstyrelsens hjemmeside under Fodevarerstyrelsen.dk – Lovgivning på hygiejneområdet.

7.3. HVEM HAR ANSVARET?

HVILKET ANSVAR HAR MAN, HVIS MAN LAGER OG SÆLGER MAD?

Der er en række regler, man skal overholde, hvis man laver og sælger mad ved større udendørs musikarrangementer.

Ifølge fødevarerlovningen er det virksomhedens ansvar at sørge for, at reglerne overholdes, dvs. den ansvarlige for boden. Det kan være ejeren eller en anden person, der er udpeget til at have ansvaret.

NÅR MAN SÆLGER FØDEVARER, HAR MAN ANSVAR FOR:

- at fødevarerne er sunde og friske og har en passende holdbarhed, når de tilberedes eller sælges,
- at råvarer, halvfabrikata og færdige fødevarer kommer fra en autoriseret eller registreret virksomhed,

- at fødevarerne ikke har været opbevaret i private hjem eller er blevet tilberedt i private hjem/private køkkener, og
- at uemballerede fødevarer er effektivt afskærmet, så de ikke kan blive berørt eller forurenede af kunderne.

Alle krav til holdbarhedsfrister, opbevaringstemperatur og mærkningsoplysninger m.m. skal naturligvis overholdes. Færdigpakkede fødevarer skal være korrekt mærket.

7.4. FØDEVAREREGIONEN

HVORNÅR SKAL BODEN AUTORISERES ELLER REGISTRERES AF FØDEVAREREGIONEN?

Det er altid en god idé, at ejeren af en bod kontakter fødevareregionen, inden arrangementet skal holdes, hvis man er i tvivl om reglerne.

Deltager en bod (vogn, telt eller lignende) højst 8 gange om året i et arrangement, for eksempel til et dyrskue eller en musikfestival, behøver boden ikke at være registreret eller autoriseret hos fødevareregionen. Bodden falder ind under begrebet ”lejlighedsvist arrangement”, som højst må foregå 8 gange om året, og som hver varer højst 10 dage. Selv om boden ikke skal være registreret eller autoriseret, skal indretningen og driften af boden leve op til fødevarerlovgivningen. Den ansvarlige for boden skal for eksempel have styr på, at maden opbevares korrekt, og at tilberedningen foregår hygiejnisk forsvarligt.

En bod (vogn, telt eller lignende), hvori der regelmæssigt tilberedes eller sælges fødevarer på markeder eller festivaler – f.eks. hver lørdag – falder derimod ikke ind under begrebet ”lejlighedsvist arrangement”. Bodden skal derfor autoriseres eller registreres hos den fødevareregion, hvor virksomheden hører hjemme.

Såvel boder, som ikke skal registreres, og boder, der skal autoriseres eller registreres, kan få kontrolbesøg af fødevareregionen. Hvis fødevareregionen kommer på kontrolbesøg, skal den ansvarlige for boden kunne forevise en eventuel autorisation eller registrering og skal huske at hænge kontrolrapporten op, så den er synlig for kunderne.

7.5. EGENKONTROL

HVAD ER EGENKONTROL?

DEFINITION:

Egenkontrol er de tiltag, som enhver virksomhed indfører og følger for at kontrollere, at alle de krav i fødevarerlovgivningen, der er relevante for virksomhedens aktiviteter, overholdes.

Egenkontrol er altså den måde, virksomheden sikrer sig, at forbrugerne ikke bliver syge af den mad, der fremstilles eller sælges. Det er ejeren af en virksomhed eller en anden udpeget ansvarlig person, der har ansvaret for, at der er styr på bl.a. fødevarer-sikkerheden, og med egenkontrollen har den ansvarlige for virksomheden et værktøj til at sikre, at der leves op til dette ansvar.

En virksomheds egenkontrol beskrives i et såkaldt egenkontrolprogram. Det er de ansvarlige for virksomhederne, der selv udarbejder egenkontrolprogrammet. Dette gøres ved at gennemgå virksomhedens aktiviteter og opbygge et system, der sikrer, at ingen kan blive syge af den mad, der serveres eller sælges.

GODE ARBEJDSGANGE

Alle fødevarer virksomhederne skal have gode arbejdsgange for, hvordan de holder øje med, at reglerne overholdes. Disse gode arbejdsgange kaldes også for "gode rutiner", "mundtlige procedurer", "god fremstillingspraksis", "god hygiejnepraksis" eller Good Manufacturing Practice (GMP).

Virksomhederne må selv bestemme, hvordan de fastlægger deres gode arbejdsgange – hovedsagen er, at arbejdsgangene er tilstrækkelige til, at fødevarerlovgivningen overholdes.

Nogle vil sandsynligvis vælge at skrive deres gode arbejdsgange ned for på den måde at holde styr på, hvilke regler de skal overholde. Det kan især være en fordel for virksomheder med flere ansatte. Her har arbejdsgange ofte karakter af arbejdsbeskrivelser eller arbejdsinstrukser. Men det er ikke et krav.

Typiske gode arbejdsgange er rengøring, skadedyrsbekæmpelse, håndtering af affald, personalets personlige hygiejne og uddannelse. Mere specialiserede gode arbejdsgange er f.eks., når butikker, der fremstiller fødevarer, sikrer sig, at den emballage, de anvender, er egnet til kontakt med fødevarer.

Virksomheder med lav risiko, dvs. virksomheder med meget lav eller ingen risiko for fødevarer-sikkerheden, skal ikke have egenkontrol udover de gode arbejdsgange. Det er f.eks. boder, der sælger varer, som ikke kræver køl eller frys.

HVILKEN TYPE BODER SKAL LAVE SKRIFTLIG EGENKONTROL – EGENKONTROLPROGRAM?

Den ansvarlige for en bod, der falder ind under begrebet ”lejlighedsvist arrangement”, skal have styr på, at reglerne overholdes. Bodene behøver ikke at have et egentligt egenkontrolprogram, men der skal være styr på, at fødevarerne opbevares ved den rigtige temperatur, at hygiejnen er i orden, og at fødevarerne kan spores bagud. Med andre ord skal de ansatte i boden kunne fortælle kontrollen, om temperaturen var i orden, da den blev målt, der skal være rent i boden, og så skal man huske at gemme fakturaer for de indkøbte fødevarer.

Registrerede og autoriserede boder, som sælger mad, der er tilberedt i boden, f.eks. pølser, sandwich, varme retter, salater og kager m.m. skal kunne dokumentere, at de har styr på temperaturerne, både ved opbevaring, opvarmning og eventuel nedkøling i et egenkontrolprogram. Her kræves altså skriftlig egenkontrol. Er maden tilberedt på forhånd, skal det foregå i et autoriseret køkken, der har kapacitet til den pågældende aktivitet, og egenkontrollen for tilberedningen skal foreligge i dette køkken og ikke i selve boden.

De ansatte skal derfor skrive ned, hvornår de har målt temperaturen ved fødevarerne, og hvad den var. Derudover skal boden have styr på, at hygiejnen er i orden, og at fødevarerne kan spores bagud – ligesom boder ved ”lejlighedsvisse arrangementer”.

7.6. INDRETNINGEN AF BODER

HVAD SKAL OVERVEJES, INDEN BODEN INDRETTES?

FOR AT FÅ EN IDE OM, HVILKEN INDRETNING DER ER NØDVENDIG I EN MADBOD, ER DET VIGTIGT AT FORETAGE EN VURDERING AF FØLGENDE FORHOLD:

- **HVILKET VARESORTIMENT ØNSKES TILBEREDT?**

Er det mad helt fra bunden – dvs. råt kød og friske grønsager – eller skal maden tilberedes ud fra halvfabrikata. Dette har bl.a. betydning for, hvor mange vaske, der skal være i boden, og hvor meget bordplads, der er nødvendig, samt om der er behov for løbende desinfektion af udstyret, eller det eventuelt er tilstrækkeligt at desinficere det 1 gang dagligt.

- **HVOR MANGE MÅLTIDER SKAL DER TILBEREDES DAGLIGT?**

Denne vurdering er nødvendig – sammenholdt med hvor ofte man kan modtage råvarer – for at kunne vurdere, hvor stor kapacitet der er nødvendig m.h.t. lagerplads og eventuel kølelagringskapacitet.

ER DER FORVENTNING OM TIDSPUNKTER MED SÆRLIG SPIDSBELASTNING?

Denne vurdering er nødvendig for at kunne afgøre, om maden skal fremstilles og afkøles i forvejen, så den i spidsbelastningen kan genopvarmes hurtigt. Og den er også vigtig for at kunne afgøre, om det er nødvendigt at anskaffe udstyr, for eksempel en blæstkøler, der hurtigt, sikkert og uden risiko kan nedkøle fødevarer fra 65° C til 10° C, så det efterfølgende kan opbevares på køl.

HVOR MANGE PERSONER SKAL KUNNE LAVE MAD SAMTIDIGT?

Denne vurdering er nødvendig i forhold til at kunne afgøre, hvor meget bordplads der skal være i boden, og f.eks. hvor mange vaske der skal være til rådighed. Vaskene har forskellige funktioner. Man skal kunne vaske fødevarer, man skal kunne vaske op, og man skal kunne vaske sine hænder. Det skal derfor være tydeligt for de ansatte, hvilken funktion den enkelte vask har, så der ikke står salat til afdrypning i den vask, der skal bruges til at vaske hænder. I boder med mange ansatte og med et stort vareudvalg vil det ofte være nødvendigt at have mere end en vask til hver funktion.

HVILKE MATERIALER SKAL MAN VÆLGE, NÅR BODEN INDRETTES?

GULVE, VÆGGE, LOFTER OG DØRE

Fødevarerne skal beskyttes mod forurening og vejrlig. Ved en udendørs bod er det ofte nødvendigt med en overdækning for at beskytte mod regn eller sollys samt fugle og skadedyr. Nogle gange vil det være nok med en parasol, f.eks. hvis der udelukkende sælges indpakkeede fødevarer, som indpakket is.

Boden kan også indrettes i telte eller ved hjælp af faste vægge.

Når der i øvrigt skal foretages valg af materialer til indretning af boden, er det vigtigt, at der vælges nogle materialer, som er lette at rengøre. Hvis overfladen er for ujævn og ru, vil der være meget snavs, som ikke forsvinder ved en almindelig rengøring. Til vægge og lofter vil en kraftig plast eller et lignende glat materiale være egnet.

Oftest vil det være en god ide med faste gulve af hensyn til de ansatte, men også fordi det letter rengøringen. I tilfælde af regnvejrr kan det hurtigt blive vanskeligt at komme omkring i pløret. Hvis det er meget tørt, vil der til gengæld være risiko for, at støv hvirvles op og havner i madvarerne. Gulvet i boden skal kunne rengøres for den type snavs, gulvet udsættes for, og om nødvendigt flere gange i døgnet – også under produktion. I områder, hvor der steges, grilles, samles sandwiches / burgere eller tilberedes brøddej, vil der være behov for gulve, der er mere rengøringsegne end gulve i de områder, hvor der ekspederes, skæres kage, omhældes drikkevarer mv. Der findes mange typer gulve på markedet. Egnede materialer til gulve vil f.eks. være overfladebehandlet træ, betonfliser eller vinyl, plastkassetter o.lign.

Det vil endvidere være en god ide at hæve det faste gulv fra jorden med træpaller for på den måde at undgå græs, snavs og vand, der trænger op mellem samlingerne i gulvet.

BORDE OG SERVERINGSDISKE

Borde og serveringsdiske skal være lette at rengøre. Derfor er det vigtigt, at det materiale, bordene er lavet af, er glat og afvaskeligt, f.eks. rustfrit stål eller Formica. Træborde kan evt. beklædes med en kraftig voksdug eller kraftig plast, som let kan vaskes og tørres af.

De krav, der i øvrigt stilles til indretningen af en bod, afhænger af, om der skal tilberedes mad i boden, og hvilken mad det drejer sig om. Jo mere kompliceret tilberedningen er, jo større krav vil der også stilles til indretningen.

HVOR STOR SKAL BODEN VÆRE?

Dette afhænger af, hvilke aktiviteter der skal være i boden, herunder hvor mange der skal laves mad til, hvis der skal foregå madlavning. En bod skal altid være så stor og indrettet sådan, at der kan gøres ordentlig rent, og således at fødevarerne kan håndteres og opbevares uden risiko for, at de bliver forurenede. Det vil sige, at råvarer altid skal bearbejdes og opbevares adskilt fra spiseklare fødevarer. Generelt kan man sige, at jo mere plads, jo bedre.

HVILKE FACILITETER SKAL DER VÆRE I FORBINDELSE MED BODEN?

VANDFORSYNING

Der skal være tilstrækkelige forsyninger af vand af drikkevandskvalitet. I boder, hvor der tilberedes mad, og hvor arrangementet er af flere dages varighed, kan vandforsyningen enten være adgang til rindende vand fra ledningsnettet eller fra en vandtank med vand af drikkevandskvalitet. I en bod, der udelukkende sælger øl og vand og eksempelvis færdigt fremstillede sandwiches, vurderes det at være tilstrækkeligt med rindende vand af drikkevandskvalitet fra en vandbeholder / vandtank. I boder med et begrænset udvalg af fødevarer, der er holdbare, kan vand fra en ”campingdunk” eller tilsvarende være tilstrækkeligt.

Spildevand skal opsamles i en spildevandstank eller en spand, der tømmes efter behov.

LAGERPLADS

Der skal være tilstrækkelig med lagerplads til opbevaring af fødevarer og emballage. Dette gælder for såvel tørvarer, kølevarer og frostvarer. Hvis lagrene er placeret udenfor boden, skal der etableres gangarealer, sådan at varerne under alle vejrforhold kan hentes, uden at der f.eks. slæbes mudder med rundt, eller fødevarerne bliver våde. Fødevarerne skal altid opbevares beskyttet og hævet over gulvet eller jorden. Lagerplads kan være en container eller et lukket telt med gulv.

PERSONALETOILETTER

I fødevarerlovgivningen er der et generelt krav om, at personalet i fødevarer virksomheder skal have mulighed for at benytte særskilte personaletoiletter. Dette skyldes, at der til dette personale kan stilles krav om, at man har en god personlig hygiejne. Det krav kan man ikke stille til musikfestivalens øvrige gæster. Hvis personalet bruger de samme toiletter, som festivalens øvrige gæster eller frivillige medarbejdere, vil der være en risiko for, at der kan ske overførsel af smitsomme sygdomme til køkkenpersonalet, som igen betyder en risiko for, at fødevarerne kan forurennes og forårsage madforgiftninger. Der skal derfor være adgang til særskilte personaletoiletter for de ansatte / frivillige i madboderne (se senere om arrangørernes ansvar).

AFFALDSBEHOLDERE

Der skal være et passende antal affaldsbeholdere til rådighed i en bod, uanset om der tilberedes mad eller ej. Affald skal fjernes løbende i arbejdstiden, så det ikke hober sig op, og bringes til festivalens affaldscontainer / affaldsopsamlingssted. Det gælder for alle typer affald, både fødevareraffald og emballage o. lign. Hvis boden skal stå på festivalpladsen natten over, skal affaldet altid fjernes inden boden lukkes ned for natten, da der ellers er risiko for, at skadedyr tiltrækkes.

MATERIALER OG GENSTANDE, DER KOMMER I KONTAKT MED FØDEVARER

Materialer og genstande, der kommer i kontakt med fødevarer, skal være beregnet til dette, f.eks. de plastikposer, der bruges til at pakke mad ind i eller baljer, der bruges til at vaske salat i. For at være sikker på dette skal man sikre sig, at de er forsynet med oplysning om, at de er beregnet til fødevarer eller forsynet med glas- og gaffelsymbolet eller en varebetegnelse, der karakteriserer anvendelsen.

HVORDAN SKAL BODEN INDRETTES, HVIS DER TILBEREDES MAD?

I BODER, HVOR DER TILBEREDES MAD, STILLES DER SKÆRPEDE KRAV TIL INDRETNINGEN. DER SKAL DERFOR OGSÅ VÆRE:

- mulighed for håndvask, opvask og eventuelt afskylning af fødevarer i rimelig nærhed af det område, hvor maden tilberedes,
- beskyttelse af uindpakkede varer, så kunderne ikke kan forurene dem (hoste, nys, berøring),
- en disk eller et arbejdsbord, der er let at rengøre, og
- et overdækket område, hvor al tilberedning som udgangspunkt skal foregå. Ved grillstegning kan grillen dog stå under åben himmel på et fast underlag, mens al forbehandling (udskæring, marinering, kryddring etc.) og al efterbehandling (udskæring anretning m.v.) skal ske i det overdækkede område.

VED MERE KOMPLICEREDE FORMER FOR MADTILBEREDNING (MAD FRA BUNDEN) SKAL MAN DERUDOVER HAVE MULIGHED FOR:

- at adskille og håndtere råvarer, færdigvarer og opvask,
- at foretage en effektiv opvask af arbejdsredskaber m.v. med varmt vand og evt. desinfektion,
- at gøre rent løbende i åbningstiden,
- at opsamle eller bortlede spildevand på en hygiejnisk forsvarlig måde, og
- at kontrollere temperaturen, hvis man skal opvarme, varmholde og/eller nedkøle fødevarer.

7.7. FORHOLDSREGLER VED HÅNDTERING AF FØDEVARER

HVILKE RUTINER SKAL BODER, HVOR DER TILBEREDES MAD, VÆRE SÆRLIG OPMÆRKSOMME PÅ?

OPBEVARING AF FØDEVARER

Fødevarer skal opbevares ved temperaturer, som ikke medfører nogen hygiejnisk risiko. Man skal overholde de opbevaringstemperaturer, fødevarerne er mærket med. Hvis der ikke er anført opbevaringstemperatur, skal letfordærvelige fødevarer opbevares ved højst 5° C. Visse letfordærvelige fødevarer skal dog opbevares ved en lavere temperatur, f.eks. skal fersk fisk opbevares ved højst 2° C.

Det er vigtigt, at fødevarerne holdes tilstrækkeligt adskilt i køleskabet, så fødevarerne ikke forurener hinanden.

Dybfrosne fødevarer skal opbevares ved højst -18° C. Hvis varen skal optøs før tilberedning, skal det ske i en bakke eller lignende i køleskabet, så der ikke drypper kondens eller kødsaft ned på andre varer.

Temperaturkravene gælder også ved transport.

MODTAGEKONTROL

Den ansvarlige for en fødevarer virksomhed – herunder en madbod – har ansvaret for, at de fødevarer, der modtages, er af en god kvalitet. Hvis der er noget galt med fødevarerne, eller de f.eks. ikke har været transporteret ved en korrekt temperatur, skal varerne sendes retur til leverandøren.

TILBEREDNING

Ved varmebehandling af fødevarer skal produktet som hovedregel opvarmes så meget, at temperaturen er mindst 75° C overalt i fødevarens indre. Det er ikke nødvendigt at måle temperaturen i alle produkter, men der kan eventuelt foretages nogle indledende målinger, så det kan beskrives i retningslinjer, hvordan de enkelte produkter skal tilberedes.

Nogle produkter skal tilberedes og serveres straks, mens andre måske skal varmholdes, indtil de sælges. Ved varmholdelse er det vigtigt, at temperaturen i hele produktet hele tiden er minimum 65° C for at undgå fremvækst af bakterier.

LARS SCHOU, ROSKILDE FESTIVAL

Nedkøling af varmebehandlede letfordærlige fødevarer skal foregå hurtigst muligt. Normalt bør nedkølingen efter varmebehandling ske sådan, at temperaturen falder fra 65° C til 10° C i løbet af højst 3 timer. Derefter skal fødevarerne opbevares ved højst 5° C.

SALG OG SERVERING

Hvis letfordærlige fødevarer opbevares udenfor køl i over 3 timer, er der risiko for, at kunderne bliver syge af maden. Derfor bør brød med pålæg, kager med creme og flødeskum, salater og lignende hentes fra køleskabet kort før salget eller serveringen. Varme retter bør sælges så hurtigt som muligt efter tilberedningen. Hvis det er muligt at holde retterne varme ved mindst 65° C, kan de dog sælges, f.eks. indtil boden lukker for natten.

OPVASK, RENGØRING OG DESINFEKTION

Rengøring og eventuel desinfektion af udstyr og inventar foretages efter behov – dog mindst én gang dagligt. Er der tale om en åben bod, er det nødvendigt at gøre rent inden åbning. Desinfektion foretages først efter omhyggelig rengøring. Især er det vigtigt at desinficere køkkenredskaber og borde, når der sker tilberedning af råt kød og fersk fisk. Desinfektion af køkkenredskaber kan for eksempel gøres ved at overhælde dem med kogende vand. Hvis en bod anvender rigtig service anbefales det, at vaske op i en opvaskemaskine, der har en skyllevandstemperatur på mindst 80° C.

SKADEDYR

Skadedyr, som f.eks. mus og rotter, kan tiltrækkes af steder, hvor der laves mad eller opbevares fødevarer. Skadedyr kan overføre alvorlige sygdomme til mennesker, f.eks. Weils syge. Det siger sig selv, at det kan være vanskeligt at sikre en bod mod skadedyr i og med, at de materialer, en bod er lavet af, f.eks. en teltpresenning, ikke er skadedyrsikre. Hvis boden skal blive på festivalpladsen natten over, er det derfor vigtigt, at alle fødevarer opbevares i køleskab eller fryser eller et skadedyrssikret lager, og at man, inden man tager boden i brug, rengør alle overflader, der kommer i kontakt med fødevarer (se ovenfor, under opvask, rengøring og desinfektion).

UVEDKOMMENDE INVENTAR

Uvedkommende inventar, som f.eks. sko, tøj, tasker o.lign., skal opbevares i et særligt område i boden, der er tydeligt adskilt fra fødevarer, f.eks. i en kasse eller lign.

HVILKE KRAV STILLES DER TIL PERSONALET, DER ARBEJDER I EN BOD?

PERSONLIG HYGIEJNE

Det er vigtigt, at alle, der håndterer fødevarer, er klar over, at det er meget vigtigt at vaske hænderne ofte med vand og sæbe – og altid efter toiletbesøg. Personalet skal også vide, at de ikke må være beskæftiget med tilberedning eller forhandling af fødevarer, hvis de har væskende sår eller smitsomme sygdomme, som diarré eller virusinfektioner.

Nogle boder vælger, at de ansatte skal bære plastikhandsker, når de arbejder i boden. Hvis man bruger handsker, skal man gøre det på en fornuftig måde. Handsker kan –

ligesom hænder – transportere bakterier m.m. fra en fødevarer til en anden. Det kan derfor nemt blive en falsk tryghed at benytte handsker, bl.a. fordi man ikke har den naturlige trang til at vaske hænder efter at have berørt fødevarer med handsker.

ARBEJDSTØJ

Alle, der håndterer fødevarer, skal bruge passende og rent arbejdstøj. Det kan eventuelt være den, der ejer boden, der stiller arbejdstøjet til rådighed for de ansatte.

HYGIEJNEUDDANNELSE

Den ansvarlige for en madbod skal sørge for, at de personer, der håndterer fødevarer, får den nødvendige instruktion eller eventuelt uddannelse i, hvordan de skal behandle og sælge fødevarerne på en hygiejnisk forsvarlig måde.

For en mobil bod, et fast torvestade og lignende, som er registreret eller autoriseret af den lokale fødevareregion, er der krav om kursus i fødevarerhygiejne eller en fødevareruddannelse, hvis der tilberedes mad i boden.

7.8. FØDEVARESIKKERHED

Når et udendørs musikarrangement planlægges, handler det om at sikre, at deltagerne på alle måder får en god oplevelse. Udover at få en god musikoplevelse skal deltagerne også kunne indtage mad og drikke, der ikke er forurenede med sygdomsfremkaldende mikroorganismer – fødevarer sikkerheden skal være i orden.

SYGDOMSFREMKALDENDE MIKROORGANISMER

Sygdomsfremkaldende mikroorganismer er bakterier, som f.eks. salmonella og campylobacter, som kan gøre mennesker syge, hvis de findes i maden. Maden bliver ikke fordærvet af sygdomsfremkaldende mikroorganismer. Man kan derfor ofte hverken se, lugte eller smage, hvis de er i maden.

Der findes bakterier overalt. Man kan ikke undgå, at nogle bakterier ender i maden – maden bliver mikrobiologisk forurenede. Nogle af bakterierne er harmløse, mens andre kan gøre mennesker syge.

Bakterier stammer fra jord, vand, dyr og mennesker. Animalske fødevarer, som f.eks. kød og mælk, udsættes især for bakterier fra dyrenes fordøjelseskana, næse og svælg samt huden, men bakterierne kan også stamme fra det foder, dyrene har spist, eller den strøelse og jord, dyrene har været i kontakt med. Hvilke bakterier, der er på fisk og skaldyr, afhænger af, hvilke bakterier der er til stede i vandmiljøet, hvor fiskene og skaldyrene har levet. Vegetabiliske fødevarer, som f.eks. krydderier, grønsager, frugter

og kornprodukter, udsættes især for bakterier, der naturligt er til stede i jorden, eller som er tilført jorden fra f.eks. vand og gødning.

Sygdomsfremkaldende mikroorganismer er også virus, f.eks. norovirus, som forårsager Roskildesyge. Virus vokser ikke i fødevarerne, men overføres som regel direkte til maden fra mennesker – via opkast eller afføring.

HVORDAN VOKSER BAKTERIER?

Bakterier kan under optimale betingelser vokse hurtigt. 1 bakterie kan blive til 1 million på 6 timer. De kan vokse ved temperaturer mellem 5° C og 65° C, men sygdomsfremkaldende bakterier vokser bedst mellem 20-40° C. De dør ikke ved frysning, men ligger bare i dvale. De dræbes ved opvarmning til 75° C. Nogle bakterier kan danne giftstoffer i maden, f.eks. hvis chili con carne eller kogte ris køles for langsomt ned. Giftstofferne forårsager kvalme og opkastninger eller diarré og mavesmerter. Mange af giftstofferne kan tåle høj varme, og ødelægges derfor ikke ved en varmebehandling.

Antallet og typen af bakterier i en fødevarer afhænger af, hvilken type råvare der er tale om og de tilstedeværende bakteriers evne til at overleve eller opformere sig under tilberedningen eller i det færdige produkt. Fødevarens kemiske sammensætning, som f.eks. fødevarens surhedsgrad og vandindhold, vil have stor indflydelse på, hvilke bakterier der kan være i fødevareren, og i hvilken grad de kan vokse.

Under forarbejdning og lagring udsættes fødevareren for forskellige temperaturforhold ved køling og varmebehandling. I nogle tilfælde vil tilberedningen reducere antallet af bakterier i produktet.

HVORDAN KAN FØDEVAREBÅRNE SYGDOMME UNDGÅS VED STØRRE UDENDØRS MUSIKARRANGEMENTER?

FOR AT FOREBYGGE UDBRUD AF FØDEVAREBÅRNE SYGDOMME VED STØRRE UDENDØRS MUSIKARRANGEMENTER ER DET VIGTIGT, AT DE FYSISKE RAMMER ER I ORDEN, SÅ DET ER MULIGT AT OPRETHOLDE EN GOD HYGIEJNE. DET VIL DOG I SIDSTE ENDE ALTID VÆRE EJEREN AF EN MADBOD, DER HAR ANSVARET FOR HYGIEJNEN I BODEN, HERUNDER AT SIKRE:

- at boden er indrettet, så der er tilstrækkelig plads til de enkelte arbejdsfunktioner,
- at der er det nødvendige udstyr til rådighed (f.eks. tilstrækkelig køle- og frysekapacitet), og
- at det er muligt at gøre ordentlig rent.

Derudover er det også ejerens ansvar at sikre, at de personer, der arbejder i boden, ved, hvordan de skal forholde sig, så maden ikke forurenes med sygdomsfremkaldende mikroorganismer.

HVAD KAN ARRANGØRERNE GØRE FOR AT UNDGÅ, AT DER OPSTÅR FØDEVAREBÅREN SYGDOM?

Arrangørerne af et større musikarrangement kan være med til at sikre, at der ikke opstår sygdom blandt publikum på grund af forurenede fødevarer ved at sørge for, at de boder, der stilles op, har været i kontakt med fødevareregionen, hvis dette er krævet (se ovenfor).

DERUDOVER SKAL ARRANGØRERNE SØRGE FOR, AT BASALE FORHOLD ER I ORDEN, HERUNDER F.EKS.:

- at der er adgang til et passende antal toiletter for det personale, der arbejder i boderne,
- at der er mulighed for at vaske hænder i forbindelse med toiletbesøgene, og
- at toiletterne løbende bliver holdt rene og pæne.

Hvis det er et arrangement af flere dages varighed, kan det være nødvendigt at sørge for, at der er rindende koldt og varmt vand af drikkevandskvalitet til rådighed for boderne (se ovenfor under vandforsyning).

FOTOGRAF: DAN EISING, SKANDERBORG FESTIVAL

Kapitel 8 **trafik og transportforhold**

I DETTE KAPITEL BEHANDLES FØLGENDE FORHOLD:

PLANLÆGNING OG TILRETTELÆGGELSE AF TRAFIK- OG TRANSPORTFORHOLD

- Arrangørens kontakt med tog-, bus- og taxaselskaber og offentlige myndigheder om planlægningen af trafik- og transportforholdene til arrangementet
- Kampagner om anvendelse af offentlig transport eller anden fælles transport
- Orientering om vejvisning/køreruter på arrangørens hjemmeside på internettet
- Etablering af vejnet på arrangementspladsen med bl.a. redningsveje
- Skiltning af kørselsveje til arrangementspladsen

SKILTNING PÅ OFFENTLIG VEJ, JERNBANE- OG BUSSTATIONER

- Vejvisning til arrangementspladsen, eventuelt på flere sprog
- Midlertidig trafikregulering, hastighedsbegrænsning mv.

KØRENDE FÆRDSEL

- Særlige redningsveje for redningsberedskabet og politiets køretøjer
- Hvem har adgang til kørsel på pladsen, eventuelt tidsbegrænsninger
- Skiltning og lys på køreveje

TRAFIKREGULERING

- Er der behov for trafikregulering uden for pladsen
- Er der behov for trafikkontrollører ved adgang til/fra arrangementspladsen

PARKERING

- Behovet for pladser til parkering af biler, busser, motorcykler, cykler mv.
- Særlige parkeringspladser for redningsberedskabet, politiet mv.
- Særskilte parkeringspladser for kunstnere, gæster, medarbejdere mv.
- Skiltning og lys på parkeringspladser

REDNINGSVEJE

- Til- og frakørselsveje for beredskabskøretøjer, politi mv.
- Opsamlingssteder (ventepladser) i tilknytning til redningsveje

GÅENDE

- Etablering af sikre veje/stier for gående

TRUCKS OG ANDRE SÆRLIGE KØRETØJER PÅ ARRANGEMENTSPLADSEN

TOGTRAFIK

- Sikring af tilstrækkelig kapacitet som følge af forøget passagerantal
- Etablering af midlertidigt trinbræt, yderligere ud-/indgange, skiltning mv.

BUSTRAFIK

- Sikring af tilstrækkelig kapacitet som følge af forøget passagerantal, særkørsel mv.
- Behov for særlige holde- og vendepladser

TAXA

8.1. PLANLÆGNING OG TILRETTELÆGGELSE AF TRAFIK- OG TRANSPORTFORHOLD

Planlægning af trafik- og transportforhold i forbindelse med større arrangementer bør indgå i tilrettelæggelsen af sikkerheden. I trafikplanlægningen indgår overvejelser om afviklingen af trafikken på selve arrangementspladsen bl.a. for at minimere risici ved blandet trafik af køretøjer og gående, og for at undgå forstyrrelse af trafikken uden for arrangementsområdet.

Trafikplanlægningen må sikre en betryggende og fleksibel afvikling af trafikken til og fra arrangementet samt sikre, at publikum, medarbejdere, mediefolk, kunstnere, redningsmandskab, politi m.fl. ledes hen til og får adgang til de rigtige indgange/porte. Herom henvises særligt til kapitel 10 om brandsikkerhed og redningsberedskabet.

Arrangøren bør overveje, om der efter omstændighederne er behov for kampagner over for publikum om at anvende offentlige transportmidler eller fællestransport med henblik på at mindske det øvrige trafikpres.

På arrangørens hjemmeside på internettet kan orienteres om eventuelt vejarbejde, p-pladser, shuttlebusser, vejvisning/køreruter, GPS-adresse og om oversigter over jernbanestationer, holdepladser for taxa og busser mv. Med hensyn til muligheden for fællestransport kan der henvises til baser på internettet f.eks. www.pendlerservice.dk, hvor der er mulighed for at etablere fællestransport i biler.

Tog-, bus- og taxaselskaber skal sammen med arrangøren overveje deres egen planlægningsprocedure for at sikre, at de på betryggende vis kan håndtere det potentielt forhøjede antal passagerer i forbindelse med arrangementet. Arrangøren bør derfor orientere dem om arrangementet.

Det er vigtigt, at de selskaber, der står for transporten af publikum, også overvejer planer i tilfælde af f.eks. forsinkelser og aflysninger eller nedbrud i transporten. I overvejelserne bør i øvrigt indgå passende ind- og udgange fra stationer, vejledning af passagerer på perroner og trinbræt, fodgængerbroer og tunneller, holdepladser mv.

Der bør foretages en omhyggelig planlægning af håndtering af den øgede passagermængde f.eks. i form af midlertidige køsystemer og kommunikation af rejseinformation ved hjælp af bl.a. højtalersystemer, skiltning og informationsmedarbejdere.

I den forbindelse bør overvejes skiltning på flere sprog – bl.a. engelsk og tysk.

I overvejelserne bør ligeledes indgå etablering af et vejnet på pladsen, redningsveje, samt alternative veje, hvis indgange/porte og det øvrige vejnet på eller uden for arrangementspladsen måtte blive blokeret.

ARRANGØREN BØR UDFÆRDIGE EN SÆRSKILT PLAN FOR TRAFIK- OG TRANSPORTFORHOLD. EN SÅDAN PLAN KAN F.EKS. INDEHOLDE EN BESKRIVELSE AF:

- skiltning på offentlig vej,
- kørselsadgang,
- trafikregulering,
- køretøjers parkering og tilrettelæggelse af parkeringsforhold,
- redningsveje,
- forhold for gående og bevægelsehæmmede,
- tilrettelæggelse af kørselsforhold og anlæggelse af midlertidige veje på arrangementspladsen,
- forhold for trucks og andre køretøjer på arrangementspladsen og
- offentlig transporttilrettelæggelse, herunder trafik med tog, bus og taxa.

En række forskellige myndigheder vil som oftest skulle inddrages i forbindelse med planlægningen af trafik- og transportforhold. Det gælder f.eks. kommunen, amtet, Vejdirektoratet og politiet.

Det vil derfor ofte være hensigtsmæssigt tidligt i planlægningen at drøfte de relevante trafik- og transportforhold med vedkommende myndighed med henblik på at sikre en løbende koordinering med den øvrige del af arrangementet – bl.a. i forhold til arrangementspladsens indretning. Ved større arrangementer vil det kunne være en fordel at udpege en koordinator for trafikplanlægningen, som kan varetage samarbejdet med kommunen, amtet, Vejdirektoratet og politiet.

8.2. SKILTNING PÅ OFFENTLIG VEJ, JERNBANE- OG BUSSTATIONER MV.

Arrangøren bør i god tid før afviklingen af et større arrangement overveje behovet for midlertidige færdselsmæssige foranstaltninger.

I overvejelserne bør bl.a. indgå vejvisning til arrangementet, orienterende parkeringshenvisninger, bus/taxa/korttidsparkering, trafikregulerende foranstaltninger, vejspærringer/ændring af vejforløb, midlertidig nedtagning/tildækning af færdselstavler, midlertidig hastighedsbegrænsning, opsætning af andre skilte til regulering af trafikken mv.

Arrangøren må sikre sig, at der er tilstrækkeligt med vejskilte, og at de er lette at se – også i mørke.

Det bør overvejes, om skiltningen også skal være på et andet sprog end dansk, f.eks. engelsk og tysk, og om der bør indkøbes egentligt skiltemateriale hos leverandører af vejskilte.

Arrangøren bør være opmærksom på, at det er den pågældende vejmyndighed og politiet, der har kompetencen til at træffe beslutninger om færdselsmæssige foranstaltninger med henblik på f.eks. regulering af trafikken.

8.3. KØRENDE FÆRDELSE

Det er vigtigt at minimere den kørende trafik på arrangementspladsen for at begrænse risikoen for færdselsuheld, og det bør efter omstændighederne overvejes helt at forbyde kørende trafik i de mest publikumsaktive perioder, sådan at kun nødvendig servicekørsel (sanitetsassistance mv.) og redningsberedskabets og politiets køretøjer har adgang.

Der bør under alle omstændigheder etableres hastighedsbegrænsning på pladsen og etableres en særlig adgang for produktionskøretøjer for at mindske risikoen for ulykker ved hurtig kørsel eller kørsel med store, tunge køretøjer.

Det bør planlægges, hvordan leverandørkøretøjer kan køre ind og ud af pladsen på en betryggende måde i opbygnings- og nedrivningsfasen.

Eventuelle midlertidige veje bør i al slags vejr være eller kunne gøres brugbare med en passende hård overflade til gående og køretøjer. Arrangøren bør have med i overvejelserne at anvende køreplader, grus, flis eller andet egnet midlertidigt vejmateriale, som kan begrænse eller afværge ødelæggelse af den eksisterende jordoverflade.

Det kan være nødvendigt for arrangøren at foretage en kapacitetsanalyse for at sikre den nødvendige tilkørsels- og parkeringskapacitet. I den forbindelse bør arrangøren være opmærksom på, at kødannelser ved indgange/udgange til pladsen kan forårsage blokering af trafikstrømmen med store ulemper og risici til følge for bl.a. publikum og den almindelige trafik, ligesom det kan hindre beredskabskøretøjer i at komme frem.

Det bør overvejes at etablere kørselstilladelser/parkeringstilladelser til publikum, medarbejdere, leverandører og myndigheder m.fl. for at hindre uvedkommende trafik på arrangementspladsen.

Metoder for afvikling af trafikale kødannelser på pladsen behøver også omhyggelig overvejelse og planlægning. I planlægningen bør derfor indgå eventuelle alternative veje og adgange ved udkørsel, som kan anvendes, hvis indgange/porte, redningsveje og det øvrige vejnet på pladsen og udenfor bliver blokeret eller på anden måde ufarbart.

Ved færdsel i de sene aften- og nattetimer bør alle gang- og køreveje på pladsen være forsynet med lys.

8.4. TRAFIKREGULERING

Efter forhandling med politiet bør arrangøren sikre sig det nødvendige personale og materiel til afvikling af trafikken.

Personalet bør være iført iøjnefaldende beklædning og skal være kvalificeret til at udføre trafikkontrolarbejde. Trafikregulering på færdselslovens område kan udelukkende udføres af politiet eller af politiet uddannede og godkendte personer.

Arrangøren bør sikre, at der etableres god kommunikation mellem trafikkontrollører på arrangementspladsen og uden for pladsen, så trafikstrømmen til og fra pladsen under alle forhold kan afvikles på en fleksibel og betryggende måde.

8.5. PARKERING

I trafikplanlægningen må indgå, *hvor* meget personale og materiel, og *hvilke* metoder der skal anvendes til parkering (pladsbehov, trafikkontrollører, skiltning, afspærring, udstyr mv.).

Der bør overvejes adskilte parkeringsområder for publikumstrafik, medarbejdere, køretøjer for handicappede eller andre personer med særlige behov (tæt på pladsen), busser, campingvogne og lignende, motorcykler, cykler, gæster (VIP's), politi og beredskabspersonale.

Der bør planlægges ekstra parkeringsfaciliteter, enten på pladsen eller på et passende sted uden for pladsen, dels for at kunne betjene eventuelle yderligere gæster, dels for at have ekstra faciliteter, hvis planlagte arealer bliver uanvendelige.

Parkeringspladser bør generelt placeres i en passende afstand fra camping- og teltområder.

Det kan være nødvendigt at etablere toiletfaciliteter på parkeringsområderne. Det er desuden nødvendigt at være opmærksom på, at visse køretøjer kræver tilslutning/adgang til el, vand, kloak mv.

Parkeringsområder mv. skal være tilstrækkeligt belyst, skiltet og markeret, således at køretøjer let kan findes, når arrangementet slutter, eller i en nødsituation.

Ved større arrangementer bør der eventuelt opsættes skilte, der viser parkeringsarealet i forhold til den øvrige arrangementsplads.

Tydelig skiltning, der viser udkørselsretningen og eventuelle alternative udkørsler bør overvejes, så man undgår kødannelser og trafikpropper på grund af tvivl om vejen fra parkeringsarealerne.

Arrangøren og politiet kan eventuelt indgå aftale om proceduren for borttransport af køretøjer, som efterlades ulovligt parkeret, eller som henstår direkte til fare eller ulempe for den øvrige trafik i området. Det kan indgå i en sådan aftale, hvem der forestår borttransport af køretøjer, der fjernes efter ulovlig parkering, leje/lån af plads til opbevaring af køretøjerne, samt proceduren når ejeren/brugeren af et køretøj henvender sig til arrangøren/politiet for at få udleveret sit køretøj.

For at lette borttransport og genudlevering af biler kan det overvejes at etablere et område til opbevaring af ulovligt parkerede biler i tilknytning til parkeringsområder. Ejeren eller brugeren er med stor sandsynlighed i området, og der vil derved kunne spares tid og penge for både bilejer og myndigheder.

8.6. REDNINGSVEJE

Planlægningen af til- og frakørselsmuligheder for beredskabskøretøjer samt etablering af redningsveje på arrangementspladsen skal foregå i tæt samarbejde med det lokale redningsberedskab og politiet.

Det ideelle vil være, hvis visse veje på arrangementspladsen kun anvendes til kørende trafik af service- eller beredskabsmæssig karakter.

Redningsveje skal give ambulancer, brandkøretøjer og politiets køretøjer mulighed for at komme så tæt på et uhelds- eller skadested som muligt.

Vejene skal kunne bære vægten af bl.a. brandmateriel.

Arrangøren må rådføre sig med det lokale redningsberedskab vedrørende specifikation af adgangsveje, redningsveje og ventepladser og indarbejde disse i den samlede plan for trafik- og transportforholdene.

Det er også vigtigt at gøre rede for tildelte samlingssteder for beredskabskøretøjer i planen for trafik- og transportforholdene.

8.7. GÅENDE

Arrangøren bør planlægge trafikken, så der er betryggende ind- og udgange for gående.

Hvor adgang til fods er vanskelig, bør alternative ordninger for adgangsmuligheder overvejes, f.eks. opsamling af gående i busser.

Der bør overvejes specielle ordninger for handicappede deltagere, som ikke selv er i stand til at gå langt.

I planlægningen bør man undgå, at ind- og udgangsveje for gående krydser parkerings- og trafikområder. Hvor dette ikke er muligt, bør der etableres passende trafikkontrolforanstaltninger for at forebygge færdselsuheld, når eksempelvis publikum til fods krydser busvendepladser eller lignende.

8.8. TRUCKS OG ANDRE SÆRLIGE KØRETØJER PÅ PLADSEN

Arrangøren bør sikre sig, at ingen medarbejder får lov til at føre en truck eller andet køretøj, der kræver særlig tilladelse, medmindre den enkelte er uddannet og godkendt til dette (har truckcertifikat og/eller kørekort til den pågældende kategori af køretøj), og at enhver fører af et lejet køretøj skal have sit navn påført lejekontrakten forud for kørsel.

Hvis en truck lejes, skal arrangøren kontrollere, at det leverede udstyr er i sikker og forsvarlig stand inden brugen.

Der kan også være brug for andre særlige køretøjer på pladsen. Det kan være f.eks. traktorer, løftekøretøjer/kraner eller køretøjer til levering af udstyr rundt på pladsen.

Brugen af sådanne køretøjer på pladsen skal omhyggeligt planlægges og overvåges for at forebygge, at der sker ulykker som følge af forkert brug og betjening af køretøjerne eller som følge af andre samtidige aktiviteter på arrangementspladsen.

ROCKPHOTO, ROSKILDE FESTIVAL

8.9. TOGTRAFIK

Arrangøren bør om fornødent rådføre sig med togoperatører (f.eks. DSB, Arriva og/eller lokalbaner) om at indsætte særtog eller forøge den normale kapacitet for at tilpasse togtrafikken til arrangementets behov og for at begrænse behovet for parkering på og uden for arrangementspladsen.

Muligheden for at udbyde kombineret arrangements/togbilletpakke bør overvejes. Afstanden mellem togstationer og arrangementsstedet samt tilstedeværelsen af busforbindelser til/fra arrangementet bør også indgå i overvejelserne.

Information om omfanget af tog-service kan opsættes i toget og på stationen/perronen efter aftale med togoperatørerne (f.eks. DSB, Arriva og/eller lokalbanerne).

Arrangøren bør i samarbejde med stationslederen overveje muligheden af at placere servicepersonale på stationer/perroner, der kan anvise alternative muligheder for transport til arrangementet.

Arrangøren bør ligeledes rådføre sig med togoperatørerne (f.eks. DSB, Arriva og/eller lokalbanerne) om, hvor mange personer stationen/perronen på ethvert tidspunkt maksimalt har plads til.

8.10. TRINBRÆT

Hvis der i forbindelse med et større arrangement eventuelt etableres særskilt trinbræt for publikum til arrangementet, bør et sådant være bemandedt med personale.

Personalet bør være iført iøjnefaldende beklædning.

Der må udarbejdes en særlig instruks for dette personale, hvis primære opgaver vil være at varetage sikkerheden ved togankomst og –afgang og sikre, at perronkanten friholdes for mennesker.

Ved togankomst vil opgaven også kunne være at lede publikum til billetombytnings/billet-salgsstederne eller eventuelt direkte ind på arrangementspladsen.

I perioden fra sidste togafgang om aftenen til første togankomst om morgenen bør der afsættes sikkerhedspersonale til at føre tilsyn med trinbrættet/perronarealet.

Indgangen til trinbrættet fra arrangementspladsen vil efter omstændighederne kunne foregå gennem indgangssluser, hvor der er placeret en indgangsmølle eller personale med henblik på optælling af gæster, der går ind på trinbrættet for at tage med toget. Optællingen kan sikre, at adgangen til trinbrættet midlertidigt kan stoppes, så der ikke kommer flere ind på perronarealet, end der er plads til i toget.

Arrangøren kan eventuelt indgå aftale med togoperatørerne (f.eks. DSB, Arriva og/eller lokalbanerne) om, at der placeres en supervisor på trinbrættet.

Supervisoren bør hjælpe togføreren ved togafgang – være i telefonisk kontakt med kommandoposten – samt være i kontakt med tilsvarende supervisor på nærmeste station.

Supervisoren kan løbende foretage en vurdering af, at der ikke er flere personer på trinbrættet, end et tog kan rumme – og i samarbejde med personalet foretage en midlertidig lukning for adgang til trinbrættarealet.

8.11. BUSTRAFIK

Omhyggelig planlægning af ankomst og afgang for busser og lignende kan reducere trængslen ved begyndelsen og slutningen på et større arrangement.

Der bør sammen med busselskabet(-erne) gøres omhyggelige overvejelser om ruter for bustrafikken til og fra arrangementet.

I planlægningen af bustrafikken må indgå holdepladser, parkeringsområder og tilkørselsveje for så vidt muligt at mindske behovet for at skulle vende busser mv. – bl.a. ved at etablere ensrettede busbaner. Der bør endvidere sørges for skiltning for bussens holdeplads og afgangstider.

Busser har brug for brede og lettilgængelige ind- og udkørsler til de særlige p-områder, såvel som for store holde- og vendepladser.

I planlægningen af bustrafikken skal det overvejes, om der efter drøftelse med vejmyndigheden og politiet kan sikres fri gennemkørsel for busser.

Det kan være nødvendigt at etablere toiletfaciliteter på parkeringsområder for busser.

Busselskaber vil efter forhandling med arrangøren ofte kunne indsætte busser til særkørsel mellem den lokale station/busterminal og arrangementspladsen.

8.12. BOBUSSE

Arrangøren bør være opmærksom på, om der må forventes at være behov for at etablere særlige parkeringsområder for bobusser. Der bør – så vidt muligt – være et område for parkering af bobusser, der er adskilt fra parkering af andre køretøjer.

I forbindelse med placeringen og indretningen af et parkeringsområde for bobusser bør arrangøren være opmærksom, at et sådant særligt parkeringsområde for bobusser bør være placeret i nærheden af sanitetsforhold.

Om etablering af særskilte telt- og caravanområder, hvor der opstilles campingvogne, campingbiler, bobusser mv., henvises i øvrigt til kapitel 10 om brandsikkerhed.

8.13. TAXA

Arrangøren bør i trafikplanlægningen tage højde for etablering af taxaholdepladser uden for arrangementspladsen efter drøftelse med myndighederne og det/de lokale hyrevognsselskaber.

FOTOGRAF: DAN EJSING, SKANDERBORG FESTIVAL

Kapitel 9 installationer, lyd, lys og special effects

I DETTE KAPITEL BEHANDLES FØLGENDE FORHOLD:

BEGRÆNSNING AF RISICI FOR SKADER VED PÅVIRKNING AF LYD

- Lyden bør bedømmes af kompetente personer
- Høreværn eller ørepropper til medarbejdere
- Overvejelser om anvendelse delay-lyd

BEGRÆNSNINGER I LYDNIVEAU

- Behov for aftaler med kunstnere om begrænsninger i lydniveauet
- Er der fastsat et maksimalt støjniveau for arrangementsområdet

INSTALLATIONER

- Installationer og myndigheders godkendelse af installationer af f.eks. el, VVS mv.
- Hvem har adgang til kørsel på pladsen, eventuelt tidsbegrænsninger
- Anden særlig tilladelse til anvendelse af lys, der lyser op i luften

9.1 BEGRÆNSNING AF RISICI FOR SKADER VED PÅVIRKNING AF LYD

Lydpåvirkninger kan udgøre en risiko for hørelsen både for såvel publikum som de, der arbejder under arrangementet. Lyd kan endvidere medføre gener uden for arrangementsområdet, og der må foretages den nødvendige kontrol af lydniveauet både under prøver og under afholdelsen af arrangementet. Det tilrådes at placere scenen sådan, at lyden sendes bort fra de omliggende områder, hvor flest ellers ville kunne blive generet.

FOR AT BEGRÆNSE MULIGE SKADER VED LYDPÅVIRKNINGER KAN FØLGENDE TILTAG OVERVEJES:

- sørg for, at kompetente personer med det rette udstyr foretager en bedømmelse af lyden,
- tilvejebring information og vejledning om lydeffekter til medarbejdere og publikum på arrangementet,
- tilskynd til beskyttelse af hørelsen for publikum og medarbejdere i form af hørevern eller ørepropper,
- overvej om der – afhængig af arrangementets varighed og karakter – skal laves en kampagne om beskyttelse af hørelsen, og
- overvej anvendelsen af delay-lyd, som mindsker lydstyrken og forbedrer lyd kvaliteten for den del af publikum, der står bagest i forhold til scenen.

9.2 BEGRÆNSNINGER I LYDNIVEAU

Arrangøren må også overveje, om der er behov for at aftale eventuelle grænser for lydniveauet med kunstnerne.

Det må altid undersøges, om der er fastsat et maksimalt støjniveau for arrangementsområdet.

9.3 INSTALLATIONER

Endvidere må man være opmærksom på, at en del installationer (el, VVS mv.) skal udføres af autoriseret personale, og at installationer tillige kan kræve godkendelse af offentlige myndigheder.

9.4 SPECIAL EFFECTS

Laserlys, andre lys og special effects kræver ofte tilladelse fra myndighederne.

Anvendes der lys i luften, skal luftfartsmyndighederne kontaktes.

JUSTITSMINISTERIET

Kultur
MINISTERIET

FOTOGRAF: HANS CHR. GABELGAARD, TØNDER FESTIVAL

Kapitel 10 kunstnere

I DETTE KAPITEL BEHANDLES FØLGENDE FORHOLD:

KUNSTNERNES ADFÆRD OG ANSVAR

- Sikkerhedsmæssige forhold i relation til kontrakten mellem arrangør og kunstner
- Arrangøren og kunstnerens gennemgang af forløbet af den planlagte koncert
- Sikkerhedsmæssige foranstaltninger som følge af særlig adfærd hos de enkelte kunstnere
- Arrangørens oplysning om kunstnerens forpligtelser under koncerten

GENEREL INFORMATION

- Anvisning af kørsel, parkering, check-in, sceneforhold, omklædning mv.
- Beskrivelse af arrangementet, teknisk udstyr, tidspunkt for optræden, seneste sluttidspunkt mv.
- Sikkerhedsmæssige foranstaltninger under den pågældende kunstners arrangement

KUNSTNERNES OMRÅDE OG OMKLÆDNING

- Behov for særlige omklædnings- og opholdsrum, toiletforhold mv. for kunstnere
- Afgrænsning/indhegning af kunstneres område

ANKOMST OG AFGANG

- Behov for særlige ind-/udgange, parkeringsforhold for kunstnere, teknikere m.fl.
- Transport af kunstneres udstyr og bagage

MEDARBEJDERE OG GÆSTER

SIKKERHED FOR KUNSTNERE

- Modtagelse af kunstnerne på arrangementspladsen
- Gennemgang af den planlagte koncert, besigtigelse af sceneområdet og sikring af enighed om kommunikationsveje mv.

KUNSTNERNES HJÆLP I NØDSITUATIONER

- Information til kunstnerne om, at de ikke skal håndtere eventuelle nødsituationer, og information om, hvem der i givet fald har kompetence til at inddrage kunstnerne i tilfælde af en nødsituation

10.1. KUNSTNERNES ADFÆRD OG ANSVAR

I kontrakten mellem en arrangør og en kunstner/et band bør relevante forhold vedrørende sikkerheden i forbindelse med arrangementet være beskrevet.

Arrangøren bør i rimelig tid forud for den planlagte koncert i detaljer gennemgå sikkerhedsforholdene på og omkring scenen med kunstnerne. Det bør gøres kunstnerne klart, at på koncertdagen kan forholdene ikke ændres.

Arrangøren bør i detaljer med kunstnerne gennemgå det påtænkte forløb af den planlagte koncert. Oplysninger om, hvorvidt der kastes noget ud til publikum, om kunstnerne går ud blandt publikum, om publikum inviteres op på scenen mv., skal indhentes af arrangøren, således at det er muligt at øge "beredskabet" visse steder under koncerten og forebygge en adfærd, der kan indebære en risiko.

Anvender kunstnerne "special effects", skal dette meddeles til og godkendes af arrangøren og eventuelt tillige af myndighederne.

Kunstnerne må oplyses om de forpligtelser, de har i forhold til arrangøren, publikum og andre, herunder om arrangøren eller de lokale myndigheder har særlige regler for publikumsadfærd (f.eks. forbud mod Crowd Surfing eller anden potentiel farlig adfærd).

10.2. GENEREL INFORMATION

FØR ET ARRANGEMENT BEGYNDER, VIL DET OFTE VÆRE NØDVENDIGT ELLER HENSIGTSMÆSSIGT OGSÅ SKRIFTLIGT AT INFORMERE KUNSTNERNE OM BL.A. FØLGENDE:

- hvordan kunstnerne når frem til pladsen og et kort over pladsen, der viser indgange, "Check In"- sted, scener, sceneplaner, omklædningsrum osv.,
- en beskrivelse af arrangementet, åbningstider for adgang til pladsen, soundcheck-tider, tidspunkt for optræden og seneste sluttidspunkt, scenens opbygning, teknisk udstyr osv.,
- arrangementets sikkerhedsforanstaltninger og arrangørens sikkerhedsansvarlige under kunstnerens arrangement, og
- orientering om adgangstegn, kørsel mv.

10.3. KUNSTNERNES OMRÅDE OG OMKLÆDNING

Arrangøren bør sørge for, at omklædnings- og opholdsrum er vejrbestandige, godt oplyste og sikre. Det bør overvejes at etablere toiletforhold tæt ved eller direkte på scenen.

Kunstnernes område bør være afgrænset eller indhegnet, så det kan sikres, at ingen uvedkommende får adgang til området.

10.4. ANKOMST OG AFGANG

Der bør være særlige ind- og udgange for kunstnere, teknikere m.fl., således at disse ind- og udgange ikke kan benyttes af publikum. Derved undgås, at der opstår trængsel blandt publikum for at komme tæt på kunstnerne. Parkering for kunstnere bør også være adskilt fra publikumparkering og bør være tæt ved omklædningsrummene eller scenen. Der bør være medarbejdere til rådighed med udstyr til at transportere kunstnernes udstyr og bagage. Hvor der er risiko for betydelig publikumsopmærksomhed, bør man forsøge at holde kunstnernes køretøjer helt uden for publikums synsvidde. Der bør tilføres ekstra sikkerhedspersonale til området, hvis der er formodning om, at kunstnerne vil tiltrække betydelig opmærksomhed.

Kunstnernes rute til og fra arrangementsstedet bør nøje gennemgås med kunstnernes repræsentanter.

10.5. MEDARBEJDERE OG GÆSTER

Det bør sikres, at det kun er medarbejdere, der er på arbejde de pågældende steder, der får adgang til kunstnerområderne. Dette gælder især scene- og bagsceneområder. Antallet af medarbejdere, der samarbejder med kunstnerne, bør holdes på et minimum, og der bør etableres specifik adgangstilladelse i forhold til deres opgaver. Giver der adgang til mediefolk, gæster mv., kan det overvejes at gøre deres adgangstilladelser sted- og tidsbegrænsede.

10.6. SIKKERHED FOR KUNSTNERNE

Det bør planlægges, hvordan kunstnerne skal modtages og checke ind, når de ankommer til sceneområdet, og hvordan/hvornår nødvendige adgangstilladelser udstedes.

Straks ved ankomst bør der være kontakt mellem arrangementets/scenens produktionsansvarlige og sikkerhedsansvarlige samt en repræsentant for kunstnerne. Disse bør gennemgå den planlagte koncert og besigtige sceneområdet, så det sikres, at de nødvendige forholdsregler er taget, forstået og accepteret af kunstnerne, og at kommunikationsvejene fungerer.

Kunstnerne og deres personale bør i ugerne før ankomsten være informeret om arrangørens sikkerhedsforanstaltninger i forhold til kunstnerne. Det bør endvidere sikres, at kunstnerne er bekendt med nødprocedurer, og hvor der findes lægehjælp.

10.7. KUNSTNERNES HJÆLP I NØDSITUATIONER

Kunstnerne og deres repræsentanter kan med fordel medvirke til at sikre, at arrangementet forløber som en god og sikker oplevelse. Kunstnerne bør vide, at de ikke selv må udøve eller opfordre til adfærd, som arrangøren har forbudt publikum (f.eks. Stage Diving, Crowd Surfing mv.)

Det er vigtigt, at kunstnerne informeres om, at de *ikke* skal håndtere eventuelle nødsituationer. Kunstnerne må i nødvendigt omfang instrueres om deres *eventuelle medvirken* ved nødsituationer forud for arrangementets begyndelse og om, hvem der i givet fald har kompetence til at inddrage dem i tilfælde af en nødsituation.

FOTOGRAF: DAN EISING, SKANDERBORG FESTIVAL

Kapitel 11 **brandsikkerhed, fyrværkeri mv.**

DETTE KAPITEL BEHANDLES FØLGENDE FORHOLD:

PLANLÆGNING OG LEDELSE

- Planlægning
- Ledelse og kommunikation

PLADSENS INDRETNING

- Beskrivelse og tegningsmateriale
- Forsamlingstelte og selskabshuse til højst 150 personer
- Forsamlingstelte og selskabshuse til flere end 150 personer
- Campingområder
- Salgsområder

MUSIKSCENER OG ANDEN UNDERHOLDNING

BRANDSLUKNING OG BRANDSLUKNINGSMATERIEL

FYRVÆRKERI OG ANDRE BRANDFARLIGE EFFEKTER

INSTALLATIONER

ANVENDELSE AF SPORTSARENAER TIL ARRANGEMENTER

BEREDSKABSPLANLÆGNING

BYGGETILLADELSE TIL TELTE

11.1 INDLEDNING

Kapitlet, der indeholder specifikke råd og vejledning til arrangøren vedrørende brand-sikkerhed, har til formål at forklare, hvilke brandforebyggende krav der stilles til musikarrangementer, der afholdes i det fri. I kapitlet anvendes en del begreber og fagudtryk. Herom henvises til ordlisten bagest i vejledningen.

De brandforebyggende krav skal sikre frie og tilstrækkelige flugtveje, der giver alle tilstedeværende personer mulighed for at bringe sig i sikkerhed i tilfælde af brand. Endvidere skal kravene sikre, at risikoen for at brande opstår, og at brande breder sig, formindskes mest muligt, og at der er forsvarlige rednings- og slukningsmuligheder i tilfælde af brand.

11.2 PLANLÆGNING OG LEDELSE

I forbindelse med store arrangementer er planlægning og ledelse to vigtige elementer for et succesfuldt arrangement.

11.2.1 PLANLÆGNING

Arrangører af store arrangementer skal i god tid, ca. 6-9 måneder før afholdelse, sende en ansøgning om afholdelse af arrangementet til politiet. Politiet og kommunalbestyrelsen (redningsberedskabet) giver en betinget tilladelse under forudsætning af, at der senere fremsendes en endelig ansøgning bilagt en beskrivelse af arrangementet og målfaste tegninger (risikovurdering).

I den efterfølgende planlægningsfase er det vigtigt, at arrangementets ledelse tager kontakt til de relevante myndigheder, herunder til politiet, den præhospitale leder og kommunalbestyrelsen (redningsberedskabet). (Se i øvrigt afsnit 11.3 med hensyn til ambulanceveje). Det er også af stor betydning, at der afholdes kontaktmøder med myndighederne, idet myndighederne kan oplyse om, hvilke regler der gælder, og hvordan praksis er for de enkelte områder.

Ifølge TF gælder der en ansøgningsfrist på 30 dage, men da redningsberedskabet allerede i planlægningsfasen har været inddraget, bør der i princippet blot være tale om en formsag, når man når frem til ansøgningstidspunktet. Etableres kontakten for sent, vil det kunne medføre, at arrangementet eller dele af arrangementet ikke kan gennemføres, idet de krav, redningsberedskabet opstiller, ikke kan opfyldes inden afviklingen af arrangementet.

Den i ansøgningen vedlagte beskrivelse (risikovurdering) skal bl.a. indeholde en brand-sikkerhedsmæssig vurdering. I relation til brandsikkerheden er det nødvendigt at tage hensyn til arrangementets karakter. Forhåndsviden om det publikum (antal og adfærd), som arrangementet henvender sig til, er en værdifuld information ved en risikovurdering.

Erfaringerne viser, at en bestemt gruppe af publikum har en særlig risikobetonet adfærd, som kan kræve, at der skal træffes passende foranstaltninger, som f.eks. samlet placering på campingområdet og udsættelse af ekstra vagtpersonale.

I forbindelse med ansøgningen er det afgørende, at der er én navngiven arrangør eller en af arrangøren udpeget leder, idet denne person kan gøres ansvarlig for, at TF overholdes.

Yderligere kan det være relevant, såfremt der er tale om et arrangement af flere dages varighed, at indrette områder til parkering, camping, kogepladser og andre servicefaciliteter. Der skal etableres et brandberedskab med opstilling af brandslukningsmateriel og mulighed for alarmering af redningsberedskabet samt udarbejdes ordensregler. Arrangørens beskrivelse (risikovurdering) om brandsikkerhed skal godkendes af redningsberedskabet. Er der deltagere, som overnatter i telt, campingbiler, bobusser eller lignende, skal der som hovedregel etableres adskilte telt- og caravanområder.

Desuden er det normalt, at der uanset arrangementets varighed opstilles salgsboder. Der skal i givet fald planlægges salgsområder, som skal godkendes af redningsberedskabet.

Den brandsikkerhedsmæssige beskrivelse bør indeholde en beskrivelse af, hvilke forholdsregler arrangøren har truffet for at gøre brandsikkerhedsniveauet acceptabelt. Vurderingen bør beskrive brandværnsforanstaltningerne for pladsens enkelte områder og for arrangementsområdet som helhed:

- Områder med forsamlingsstelte og selskabshuse
- Campingområder
- Salgsområder
- Friområder
- Områder tilgængelige for publikum
- Scener og bagområder

11.2.2 LEDELSE OG KOMMUNIKATION

Det er også af afgørende betydning for den brandmæssige sikkerhed i forbindelse med et arrangement, at der er en god kommunikation mellem ledelsen af arrangementet og redningsberedskabet og mellem myndighederne indbyrdes.

Informationen til publikum samt publikums oplysninger til redningsberedskabet i tilfælde af en nødsituation er andre vigtige elementer, når kommunikationsbehov og -metoder skal vurderes.

INFORMATION TIL PUBLIKUM

Ved overvejelser om og udarbejdelse af informationsmateriale til publikum bør redningsberedskabet inddrages. I informationsmaterialet kan der f.eks. indgå oplysninger om ordensregler, placering af brandslukningsmateriel og alarmering.

Af information til publikum kan nævnes kortmateriale, der viser placeringen af flugtveje, flugtskilte, opslag om ordensregler, brandslukningsmateriel, kogepladser og affaldscontainere. Der kan endvidere være tale om orientering om brug af åben ild, forbud mod at medbringe møbler og lignende brandbare genstande samt forbud mod at medbringe fyrværkeri i campingområder.

Publikum skal endvidere være orienteret om anbringelsessteder for telefon, radio eller andet kommunikationsmiddel til alarmering af brandvæsenet. Publikum skal ligeledes være orienteret om, hvordan brandvæsenet alarmeres, f.eks.: "Ring 1-1-2, meddel hvad der er sket, hvor det er sket, hvem du er, og hvor mange personer der er kommet til skade."

INFORMATION OG INSTRUKTION AF PERSONALET

Der skal ligesom for publikums vedkommende gives information til personalet i form af kortmateriale, der viser placeringen af brandslukningsmateriel, placeringen af flugt- og redningsveje samt anbringelsessteder for telefon, radio eller andet kommunikationsmiddel til alarmering af brandvæsenet.

Det er meget vigtigt, at personalet er vidende om flugtvejsforholdene, idet det kan være påkrævet, at publikum skal have hjælp til at komme i sikkerhed.

Personalet skal ligeledes være orienteret om, hvordan brandvæsenet alarmeres. I forsamlingsstelte og selskabshuse med plads til flere end 150 personer skal der på steder, hvor personalet færdes, opsættes en brand- og evakueringsinstruks, der som minimum skal beskrive, hvordan alarmering af brandvæsenet foretages, hvordan personalet orienteres om den opståede nødsituation, og at personalet skal sørge for, at gæsterne kommer i sikkerhed. Personalet skal instrueres om indholdet af en sådan instruks.

Det brandslukningsmateriel, der kræves opstillet forskellige steder på pladsen og i forsamlingsstelte, skal kunne anvendes af personalet til at begrænse brandens udbredelse, inden redningsberedskabet ankommer. Dette forudsætter, at brugerne er bekendt med brandslukningsmateriellet og dets anvendelse.

Brugerne af brandslukningsmateriel, som f.eks. vagtpersonalet på campingområderne, bør derfor gives undervisning i elementær brandbekæmpelse, herunder brugen af brandslukningsmateriel. Redningsberedskabet kan være behjælpeligt hermed.

INFORMATION TIL REDNINGSBEREDSKABET

Redningsberedskabet skal være orienteret om, hvordan arrangøren eller den ansvarlige leder samt andre ansvarspersoner umiddelbart kan kontaktes under hele arrangementet.

11.3 PLADSENS INDRETNING

I planlægningsfasen skal der også træffes beslutning om en egnet plads til arrangementet, herunder vurderes, om den er egnet brandsikkerhedsmæssigt. I vurderingerne skal der endvidere tages hensyn til pladsens placering i forhold til køretid for redningsberedskabet og ambulanceberedskabet, herunder placeringen i forhold til sygehuse i området. Da arrangøren skal forholde sig til ambulanceveje, skal det huskes, at ansøgning og beskrivelse skal fremsendes til den præhospitale leder iht. afsnit 11.2.1.

Pladsens nærmere anvendelse og opdeling i delområder skal planlægges og vurderes som en helhed. Alle områder skal nøje placeres i forhold til hinanden. Der skal således være tilstrækkelige arealer til redning og slukning i alle delområder, ligesom der skal være gode tilkørselsforhold.

Fælles for alle områder er flugtvejsforholdene, som skal sikre, at alle personer – publikum, frivillige eller andet personale, som er tilknyttet arrangementet – har uhindret mulighed for at komme til et sikkert område væk fra en brand og anden truende ulykke.

Dette gælder for såvel personer, som opholder sig indendørs i f.eks. telte og selskabshuse, som for personer, der opholder sig udendørs i afspærrede områder.

I forbindelse med en evakuering vil de fleste personer vælge den vej, de er kommet ind af. I tilfælde af at vejen er spærret, skal det tydeligt fremgå hvilken flugtvej, som herefter er mulig at anvende. Det er derfor vigtigt med en tydelig flugtvejsmarkering.

På pladsen skal der ved hver udgang opsættes flugtvejsskilte. Størrelsen på flugtvejsskilte skal være sådan, at publikum fra et hvilket som helst sted på pladsen klart kan se et flugtvejsskilt. Et flugtvejsskilts størrelse kan findes ud fra følgende formel:

Læseafstand = $H \times Z$; H: højden på skilt, Z: konstant (100 for eksternt belyst skilt og 200 for internt belyst skilt). Skiltenes størrelse kan dog variere efter forhold på pladsen.

Såfremt selve pladsen eller delområderne er omgivet af hegn og benyttes efter mørkets frembrud, skal alle flugtvejsskilte være belyste. Belysningen skal kunne fungere i mindst en halv time efter en eventuel strømafbrydelse.

Hvis der på pladsen opstilles forsamlingsstelte, hvor der kan være mange mennesker samlet, skal det sikres, at flugtvejene fra teltet kan føre helt til det fri.

Under arrangementet skal pladsen regelmæssigt rengøres for affald og andet brandbart materiale. Der henvises til brandteknisk vejledning nr. 29 udgivet af Dansk Brand- og sikringsteknisk Institut.

Opstilling af konstruktioner på pladsen, som er udført af brandbart materiale, skal godkendes af kommunalbestyrelsen. Der henvises til dette kapitels afsnit 10.

11.3.1 BESKRIVELSE OG TEGNINGSMATERIALE

Til brug for ansøgningen til redningsberedskabet skal der udarbejdes en beskrivelse af pladsen samt pladsens inddeling i forskellige anvendelsesområder. Beskrivelsen skal være bilagt målfast tegningsmateriale.

Tegningsmaterialet skal bestå af mindst et oversigtskort over hele pladsen (se fig. side 8) samt detailplaner over delområder, placeringen af forsamlingsstelte og selskabshuse, salgsområder, campingområder (herunder teltområder og caravanområder), parkeringsområder, scener, bagområder samt serviceområder.

11.3.2 FORSAMLINGSTELTE OG SELSKABSHUSE TIL HØJST 150 PERSONER

Forsamlingsteltes teltdug skal være brandmæssigt egnet.

Selskabshuses vægge og lofter skal have overflader af mindst klasse K1 10 D-s2, d2 [klasse 2-beklædning]. Såfremt der anvendes teltdug som loftsbeklædning i et selskabshus, skal teltdugen være brandmæssigt egnet.

Fra forsamlingstelte og selskabshuse skal der være mindst 2 udgange, hver med en fri bredde på mindst 0,8 m og en fri højde på 2 m, placeret i forsamlingsteltets eller selskabshusets modstående ender. Udgange må ikke camoufleres, men skal tydeligt fremtræde som udgange og skal kunne passeres i flugtretningen uden brug af nøgle eller særligt værktøj. Såfremt der anvendes snoretræk eller lignende som lukkesystem, skal udgange være fuldt åbne i driftstiden.

Over eller umiddelbart ved udgange skal der anbringes flugtvejsskilte udført i overensstemmelse med bestemmelserne i Arbejdstilsynets bekendtgørelse om sikkerhedsskiltning og anden form for signalgivning.

El-installationerne skal opfylde kravene i stærkstrømsbekendtgørelsen.

11.3.3 FORSAMLINGSTELTE OG SELSKABSHUSE TIL FLERE END 150 PERSONER

Opstilles forsamlingstelte til flere end 150 personer, skal den ansvarlige arrangør eller en af denne udpeget leder for teltet sørge for, at der føres en driftsjournal om egenkontrol af flugtveje, flugtvejs- og panikbelysning, brandslukningsmateriel samt om instruktion af personalet i teltet mv.

To eller flere forsamlingstelte eller selskabshuse, der opstilles i en indbyrdes afstand på mindre end 5 m, betragtes som ét forsamlingstelt eller selskabshus.

Forsamlingsteltes teltdug skal være brandmæssigt egnet.

Selskabshuses vægge og lofter skal have overflader af mindst klasse K1 10 D-s2, d2 [klasse 2-beklædning]. Såfremt der anvendes teltdug som loftsbeklædning i et selskabshus, skal teltdugen være brandmæssigt egnet.

Ved planlægningen af placeringen af forsamlingstelte og selskabshuse bør der i høj grad tages hensyn til flugtvejsmulighederne ikke blot ud af teltet, huset, men også væk fra teltet, huset helt til det fri.

Forsamlingstelte og selskabshuse på over 50 m² til flere end 150 personer skal godkendes af redningsberedskabet inden opstillingen på pladsen. Såfremt der skal opstilles borde og stole i teltet/huset, skal ansøgningen vedlægges en pladsfordelingsplan.

Fælles for forsamlingstelte og selskabshuse er kravene til flugtveje og brandslukningsmateriel.

I forsamlingstelte og selskabshuse skal det fremgå, hvor mange personer der maksimalt må være i teltet. Dette kan enten ske i form af en godkendt pladsfordelingsplan eller et opslag med det maksimalt tilladelige antal personer, som må gives adgang til forsamlingsteltet eller selskabshuset. Flugtvejenes bredde er bestemmende for antallet af personer, som må opholde sig i teltet/huset. Det maksimalt tilladelige antal personer, som må gives adgang til teltet/huset, skal svare til den samlede bredde af flugtvejene, målt på det smalleste sted, således at 1 person svarer til 1 cm flugtvejsbredde. I et telt, hvor der er 2 udgange på hver 2 m bredde, må der derfor maksimalt gives adgang til 400 personer under hensyntagen til indretningen.

For forsamlingstelte og selskabshuse samt sektioner i disse, der indbefatter udgange, og som er fremstillet efter 31. december 2005, gælder dog, at hver udgang skal have en fri bredde på mindst 1,2 m.

I forsamlingstelte og selskabshuse skal der endvidere installeres godkendt flugtvejs- og panikbelysning, som ved en eventuel strømafbrydelse skal kunne fungere i mindst en halv time.

El-installationerne skal opfylde kravene i stærkstrømsbekendtgørelsen.

Hvis der i forsamlingstelte eller selskabshuse opsættes barrierer i forbindelse med f.eks. "crowdcontrol", er det vigtigt, at barriererne ikke ændrer på flugtvejene, og at der stadig er forsvarlige rednings- og slukningsmuligheder i tilfælde af brand. Opsættes der barrierer i teltet/huset, medfører det krav om pladsfordelingsplan, som skal godkendes af kommunalbestyrelsen (redningsberedskabet).

11.3.4 CAMPINGOMRÅDER

Ved arrangementer, der indebærer camping, har arrangøren også en pligt til at sørge for, at der på ethvert tidspunkt er fornødent vagtpersonale på området til at sikre, at ordensreglerne bliver overholdt. Det vil bl.a. sige, at der ikke bruges åben ild på steder, der ikke er godkendt hertil, og at flugtvejene holdes frie for telte eller andet.

Campingområder skal placeres og indrettes og benyttes i overensstemmelse med TF. I den forbindelse skal arrangøren tage stilling til hvor mange overnattende personer, områderne skal anvendes af.

Forsamlingsstelte og andre telte på over 50 m² må højst benyttes til overnatning af 20 personer.

På campingområderne kan der etableres områder med servicefaciliteter til betjening af publikum. Såfremt der opstilles salgskoder i sådanne områder, gælder kravene til salgsområder.

Affald på campingområder vil typisk være ensbetydende med meget brandbart materiale. Der bør derfor udarbejdes en plan for, hvordan renovationen klares. Dette sker bl.a. ved opstilling af affaldscontainere efter redningsberedskabets anvisninger. Da området er et publikumsområde, kan det være forbundet med vanskeligheder at få folk til at anbringe affaldet i containere. Det må derfor også indgå i planen, at der skal foretages en jævnlig oprydning på området, ligesom affaldet må køres væk fra pladsen mindst en gang om dagen.

Det kan endvidere være nødvendigt at sikre de opstillede containere mod ildspåsættelse.

Tilkørselsforholdene til campingområderne skal tilpasses således, at redningsberedskabets køretøjer kan komme uhindret frem til de enkelte områder. Således skal der ved udformningen af tilkørselsveje tages hensyn til højde, bredde, vægt og svingningsradier af redningsberedskabets køretøjer.

Hvis teltene placeres med en indbyrdes afstand på mindst 3 m kan de enkelte områder have en størrelse på max. 1000 m².

Det kan imidlertid være vanskeligt at fastholde afstandskravet på 3 m, og derfor er det tilladt, at teltene placeres uden indbyrdes afstandskrav, mod at hvert teltområde ikke overstiger 500 m². I caravanområder er det ikke muligt at fravige afstandskravet på 3 m mellem campingenhederne, og området må ikke overstige 500 m².

Overnatningscontainere kan opstilles i caravanområder, hvis det samlede gulvareal ikke overstiger 50 m², flugtveje og redningsåbninger overholder bestemmelserne i Bygningsreglementet, at der i hvert soverum opsættes en røgalarm og at rumopvarmning kun sker med elvarme. Overnatningscontainere må ikke stables eller sammenbygges i højden.

Hvert teltområde skal være omgivet af friarealer på mindst 5 m, dog således at friarealet skal være mindst 10 m, hvis et teltområde grænser op til en kogeplads.

Da brug af åben ild i campingområderne ikke er tilladt, vil det ofte være nødvendigt at oprette særlige kogepladser. Fra kogepladser til omkringliggende områder skal der være friarealer på mindst 10 m.

Brandberedskabet på campingarealerne fastsættes af redningsberedskabet.

I campingområderne skal publikum have mulighed for at alarmere redningsberedskabet i forbindelse med brand. Der skal placeres telefoner, radio eller anden form for kommunikationsmiddel på campingområderne, og disse skal tydelig markeres efter aftale med redningsberedskabet.

Såfremt campingområderne har et samlet areal på over 50.000 m² eller har flere end 2.500 overnattende personer, kan redningsberedskabet stille yderligere krav om brandforebyggende foranstaltninger efter en brandmæssig risikovurdering.

Eksempler på disse krav kan være:

- Udarbejdelse af beredskabsplan
- Udvidet brandberedskab
- Yderligere opdeling af campingområderne
- Opstilling af brandvagtårne til at overskue campingområder
- Maksimal størrelse på telte
- Særlige ordensregler

11.3.5 SALGSOMRÅDER

Salgsområder kan forekomme flere steder på pladsen, f.eks. i musikområder, campingområder eller i selvstændige områder. Salgsområderne er serviceområder for publikum og består af områder med boder, hvor der tilberedes mad, og boder, hvor der alene foregår handel.

Erfaringerne viser, at hvor der tilberedes mad, anvendes der oftest F-gas. Det er derfor vigtigt, at der i planlægningsfasen tages højde for mulige F-gas-depoter, herunder at placeringen af depoterne opfylder de afstandskrav, som gælder efter de Tekniske forskrifter for F-gas.

Salgsområder med boder, hvor der tillige tilberedes mad, skal endvidere adskilles fra publikum, da der i disse områder er en større mængde brandbart papiraffald.

Affald må ikke anbringes i nærhed af salgsboderne, men skal anbringes i de opstillede containere. Dog må der i eller ved den enkelte salgsbod placeres én affaldscontainer med et rumindhold på højst 1 m³ til brug for mindre mængder af affald, herunder brændbart. Affaldscontainere skal tømmes mindst 1 gang dagligt.

I planlægningsfasen bør der tages hensyn til tilkørselsforholdene for køretøjer, som skal afhente affald, da containerbiler bruger en del plads.

For at sikre en høj brandsikkerhed i salgsområderne skal flugtvejsforholdene for personalet og publikum være gode, og afstandsforsholdene for affaldscontainere og F-gas-anlæg og -depoter skal overholdes. For at opretholde den høje brandsikkerhed kan det være nødvendigt at etablere en form for vagtordning i hvert salgsområde.

Salgsområderne skal opdeles i delarealer på maksimalt 1.000 m², som skal være omgivet af 10 m brede friområder. Friområdets bredde kan dog reduceres til 5 m, hvis den udvendige overflade af salgsboderne er udført som mindst klasse K1 10 B-s1, d0 [klasse 1-beklædning]. Friområdets bredde kan tillige reduceres til 5 m under forudsætning af, at der etableres et egentligt slukningsberedskab efter aftale med redningsberedskabet.

Salgsbodernes samlede facadelængde skal for hver 50 m adskilles af 3 m brede friområder, medmindre der etableres et egentligt slukningsberedskab efter redningsberedskabets bestemmelse. Forsamlingstelte og selskabshuse på over 50 m² kan anvendes som salgsboder under forudsætning af, at forsamlingsteltet eller selskabshuset ikke anvendes til flere end 50 personer.

Da der som oftest færdes et stort publikum i salgsområderne, skal der endvidere tages højde for, at disse områder skal have en størrelse, som kan sikre personalet, der arbejder i salgsboderne. Salgsbodernes bagområder skal være klart afspærret for publikum, og alle flugtveje fra de enkelte salgsboder skal have udgang til bagområderne.

Parkering i salgsområder er ikke tilladt med undtagelse af højst 2 køretøjer pr. bod. Endvidere er det ikke tilladt at campere eller overnatte i salgsområdet. Redningsberedskabet kan dog tillade overnatning af højst 2 personer med tilknytning til den enkelte salgsbod under forudsætning af, at der etableres en ordning med fast vågen vagt, der skal foretage rundring i området efter redningsberedskabets anvisninger.

11.4 MUSIKSCENER OG ANDEN UNDERHOLDNING

Opstilling af tribuner, herunder scene- og tilskuerkonstruktioner mv. i fri luft, som anvendes i forbindelse med sports-, musik- eller lignende arrangementer, er omfattet af byggeloven. Bygningsarbejdet må ikke påbegyndes uden byggetilladelse fra kommunalbestyrelsen (se afsnit 3 om pladsens indretning).

Scener skal opstilles på en sådan måde, at de ikke hindrer publikums adgang til flugtvejene. For udstyr, der anvendes i tilknytning til indendørs opstillede scener, som f.eks. fortæpper, mellemtepper, bagtepper, kulisser, sætstykker og dekorationer, gælder der særlige krav til materialernes brandmæssige egenskaber. Såfremt der anvendes materialer, der let kan antændes, såsom bomuld, papir eller hessian, skal disse brandimprægneres, jf. Beredskabsstyrelsens bekendtgørelse om driftsmæssige forskrifter for hoteller mv., plejehospitaler, forsamlingslokaler, undervisningslokaler, dagsinstitutioner og butikker.

Bagområderne, der typisk anvendes af personale og kunstnere, bør være adskilt fra publikum. Indretningen af sådanne områder vil være meget forskelligartet, idet anvendelse af telte, vogne, lastvogne mv. indgår heri. Dette betyder, at flugtvejsforholdene kan være vanskelige at overskue. Områderne anvendes af personer, der som oftest ikke er stedkendte, hvorfor det tilrådes, at der opsættes flugtvejsskilte med anvisningspile, der tydeligt markerer retningen til sikre områder.

Der skal opstilles brandslukningsmateriel efter anvisning af redningsberedskabet.

11.5 BRANDSLUKNING OG BRANDSLUKNINGSMATERIEL

Ved afholdelse af festivaler og andre udendørsarrangementer kan redningsberedskabet kræve, at redningsberedskabet selv eller andre, som redningsberedskabet har bemyndiget hertil, skal være til stede på pladsen som brandvagt. Endvidere kan det bestemmes, at der skal være brand- og redningsmateriel til stede på pladsen. Udgifterne hertil skal afholdes af arrangøren.

Brandslukningsmateriel skal være i overensstemmelse med Arbejdstilsynets regler om indretning af trykbærende udstyr.

Brandslukningsmateriel skal kontrolleres og efterses efter gældende regler. Brandslukningsmateriel skal anbringes synligt og være let tilgængeligt. Anbringelsesstederne skal afmærkes i overensstemmelse med Arbejdstilsynets regler om sikkerhedsskiltning.

For at sikre den optimale mulighed for at slukke eller standse udbredelsen af en brand er det nødvendigt, at der er installeret det rigtige brandslukningsmateriel til formålet.

Ved el-installationer skal anbringes mindst en håndildslukker i henhold til TF.

I større forsamlingsstelte og selskabshuse skal der ved flugtvejsudgange opstilles mindst et håndsprøjtebatteri eller en trykvandslukker i henhold til TF, således at der maksimalt er 25 m til nærmeste håndildslukker.

I lokaliteter med opvarmning anbringes et håndsprøjtebatteri eller en trykvandslukker i henhold til TF samt et brandtæppe ved hver flugtvejsudgang.

11.6 FYRVÆRKERI OG ANDRE BRANDFARLIGE EFFEKTER

I planlægningsfasen skal arrangøren tillige være opmærksom på, om der under arrangementet af de optrædende eller af andre skal anvendes fyrværkeri, andre pyrotekniske artikler, brandfarlige effekter eller åben ild på scenen eller udendørs.

I fyrværkerilovgivningen er fyrværkeri defineret ved en række kategorier. Enhver anvendelse af fyrværkeri til underholdningsbrug, der er konstrueret til professionel anvendelse som f.eks. scenefyrværkeri og festfyrværkeri til udendørs brug, kræver tilladelse fra det stedlige kommunale redningsberedskab. Dette fyrværkeri må kun anvendes af en godkendt festfyrværker, og anvendelsen skal ske i overensstemmelse med bestemmelserne i Sikkerhedsstyrelsens bekendtgørelse om fyrværkeri og andre pyrotekniske artikler. Der gælder bl.a. specifikke afstands- og sikkerhedskrav.

Anvendelse af godkendt nytårsfyrværkeri uden for perioden 1. december til 5. januar må kun foretages af en godkendt festfyrværker. For brug af godkendt nytårsfyrværkeri gælder ikke krav om tilladelse til anvendelse, men krav om at det bliver anmeldt (senest 14 dage før) til det stedlige beredskab. Redningsberedskabet har efter fyrværkerireglerne mulighed for inden for et nærmere afgrænset område enten helt at forbyde enhver anvendelse af fyrværkeri i det fri i en nærmere angiven periode, eller at fastsætte nærmere vilkår herfor. En betingelse herfor er, at det på grund af ekstraordinære forhold skønnes nødvendigt for at formindske risikoen for brand.

Arrangøren bør derfor i god tid før arrangementet (senest 14 dage før) tage kontakt til det stedlige kommunale redningsberedskab, hvis der skal opnås tilladelse til brug af fyrværkeri. Hvis de optrædende ønsker at bruge andre effekter, f.eks. anvendelse af gasgeneratorer til frembringelse af ildkugler og tilsvarende, er det vigtigt, at der i god tid fremsendes dokumentation for disse aggregaters opbygning og en sikker anvendelse.

Det skal fremgå af ansøgningen, hvordan risikoen for skader på personer og værdier samt gener for det omgivende miljø minimeres. Det skal endvidere fremgå af ansøgningen, hvordan arrangøren vil opfylde afstands- og sikkerhedskravene. Det er ikke tilstrækkeligt udelukkende at anføre sikkerhedsafstande. Større arrangementer tiltrækker en større forsamling af mennesker og en vurdering af risici ved det enkelte arrangement er nødvendig.

Udenlandske festfyrværkere, som ønsker at anvende professionelt fyrværkeri i Danmark, skal forinden arrangementet (senest 30 dage før) anmelde erhvervet til Sikkerhedsstyrelsen, jf. bekendtgørelsen om gensidig anerkendelse. Sikkerhedsstyrelsen udsteder herefter godkendelse som festfyrværker, som skal kunne fremvises til det stedlige beredskab.

Det er efter Beredskabsstyrelsens tekniske forskrifter for forsamlingsstelte, selskabshuse, salgsområder og campingområder, som ikke er omfattet af campingreglementet, ikke tilladt at anvende fyrværkeri i campingområder.

11.7 INSTALLATIONER

Der forefindes ofte en række forskellige installationer, der har betydning for brandsikkerheden, f.eks. el-, gas- og vandinstallationer. Generelt er det sådan, at disse installationer skal overholde gældende regler på det enkelte område: El-installationer skal

overholde bestemmelserne angivet i stærkstrømsbekendtgørelsen, og gasinstallationerne skal overholde bestemmelserne i Gasreglementet.

I forbindelse med tilberedning af mad og opvarmning af f.eks. telte ønskes ofte anvendt F-gas. Her skal man som arrangør være opmærksom på Beredskabsstyrelsens regler for opbevaring og håndtering af oplag og anlæg med F-gas (Tekniske Forskrifter for F-gas). Det er vigtigt, at der udarbejdes en samlet plan over placeringen af disse anlæg samt de tilhørende oplag af gasflasker, idet der skal ske en godkendelse heraf hos redningsberedskabet.

Endvidere kan det være en fordel for både arrangøren og redningsberedskabet, at det er den samme installatør, der foretager godkendelsen af alle installationerne, idet godkendelses- og koordineringsarbejdet herved lettes meget.

11.8 ANVENDELSE AF SPORTSARENAER TIL ARRANGEMENTER

De seneste år er det blevet mere og mere almindeligt at anvende sportsarenaer og lignende til arrangementer og begivenheder, som de oprindeligt ikke har været tiltænkt til. Dette kan give nogle problemstillinger vedrørende bl.a. flugtveje, som man skal være opmærksom på. Man kan som arrangør påregne at skulle lave en beskrivelse af arrangementet (risikovurdering), som ved andre store arrangementer.

Stadioner er normalt indrettet med flugtveje fra tilskuerpladserne på tribunerne, og der kan derfor opstå problemer, når man anvender plænen som publikumsområde. Her skal man især være opmærksom på flugtvejenes antal og bredde samt afstanden til nærmeste flugtvej.

Som i forsamlingsstelte og selskabshuse kan det være nødvendigt at opsætte barrierer/multibarrieresystemer i forbindelse med f.eks. "crowdcontrol". Her er det vigtigt, at barriererne og multibarrieresystemerne ikke ændrer på flugtvejene, og at der stadig er forsvarlige rednings- og slukningsmuligheder i tilfælde af brand eller panik. Opsættes der barrierer i en sportsarena, medfører det som oftest krav fra kommunalbestyrelsen (redningsberedskabet) om en pladsfordelingsplan.

Multibarrieresystemer er ofte indrettet med en smal indgang og udgang for at sikre, at der ikke kommer flere mennesker ind i området foran scenen, end sikkerheden tillader. Det skal sikres, at disse mennesker hurtigt og forsvarligt kan forlade området, som multibarrieresystemet omkranser, og videre til det fri i tilfælde af en nødsituation.

Det kan være nødvendigt med større flugtvejsskilte i forbindelse med anvendelse af plænen som publikumsområde, da skiltene skal kunne ses fra det fjerneste punkt på plænen. Skiltene skal være udført i overensstemmelse med Arbejdstilsynets regler for sikkerhedsskiltning, hvori der henvises til DS 734 del 1 og 2. Se også afsnit 3.

Udvendigt ved flugtvejsdøre er det vigtigt, at der er den nødvendige plads til at kunne modtage det antal mennesker, arrangementet er dimensioneret til, ellers vil der kunne opstå en prop i flugtvejene. Det kan være en fordel at have vagtpersonale ved udgangene, som kan hjælpe med at få folk væk fra området uden for udgangene. Man skal være opmærksom på, at ved anvendelse af plænen til publikumsområde, kan et stadion rumme et væsentlig større antal personer end under den sædvanlige drift.

Ud over problemstillingerne angående flugtveje kan det være nødvendigt at forholde sig til, hvordan man vælger at planlægge indgange, udgange, salgsboder, toiletfaciliteter osv., så der ikke kommer for mange modsatrettede menneskestrømme, da dette vil kunne besværliggøre folks bevægelighed og dermed skabe panik.

Yderligere kan det også være nødvendigt at overveje, om man skal etablere præhospitale foranstaltninger i forbindelse med et arrangement af denne karakter.

11.9 BEREDSKABSPLANLÆGNING

I forbindelse med større arrangementer bør der udarbejdes en beredskabsplan, således at paratheden over for uønskede hændelser optimeres. Et egentlig krav herom kan også fremsættes af redningsberedskabet.

En beredskabsplan kan have et meget varieret indhold alt efter arrangementets størrelse og art. Det vigtigste for en sådan plan er dog, at den er let forståelig og direkte anvendelig.

En beredskabsplan angående brandmæssige forhold kunne eksempelvis have følgende indhold:

- Formål, herunder samarbejde med relevante myndigheder
- Beredskabsorganisation
- Personalets kvalifikationer
- Alarmering og kommunikation
- Evakuering, flugtveje, samlingssted(er), slukningsmateriel og førstehjælpsudstyr
- Håndtering af medier
- Personaleinstruktion
- Øvelser
- Instrukser

11.10 BYGGETILLADELSE TIL TELTE

Når man ønsker at opsætte et telt, en tribune, en scene eller lignende, skal man være opmærksom på, hvorvidt bygge-loven finder anvendelse.

Bygge-loven finder som udgangspunkt alene anvendelse på faste bygninger og konstruktioner. Bygge-loven gælder dog også ved flytbare konstruktioner, hvis disse ønskes benyttet, som om de var faste konstruktioner. Transportable konstruktioner kan eksempelvis være telte, tribuner, scener mv.

Det betyder, at hvis et telt ønskes benyttet som en bygning, og der i den forbindelse vil være mange personer, der opholder sig i teltet samtidigt, vil bygge-loven gælde, og der skal derfor søges om byggetilladelse, inden teltet sættes op. Dette fremgår af bygge-lovens § 2, stk. 3.

Byggetilladelse skal søges hos den kommune, hvor teltet ønskes opsat. Ved vurderingen vil kommunen blandt andet se på, om det vil være sikkerhedsmæssigt forsvarligt at sætte teltet op. Det er altid en konkret vurdering, som kommunen skal foretage. Ved vurderingen kan det således have betydning, hvilket formål konstruktionen skal bruges til, hvor mange mennesker, der skal benytte konstruktionen, hvor og hvordan konstruktionen er placeret i forhold til omgivelserne osv.

Når man har fået byggetilladelse, kan man begynde at sætte konstruktionen op. Man må dog ikke tage teltet eller andet i brug, før man har fået en ibrugtagningstilladelse af kommunen. Kommunen kan tjekke, om teltet er sat op i overensstemmelse med byggetilladelsen. Først når kommunen har udstedt en ibrugtagningstilladelse, må teltet tages i brug.

Hvis kommunen bliver opmærksom på et ulovligt forhold i henhold til bygge-loven, skal kommunen sørge for, at forholdet blive bragt i orden. Det kan ske ved, at kommunen udsteder et påbud til bygningsejeren om at lovliggøre forholdet.

Hvis en midlertidig konstruktion er opstillet og taget i brug, uden at der er indsendt en ansøgning om byggetilladelse til kommunen, kan kommunen gribe ind. Kommunen kan blandt andet gribe ind ved at udstede en standsningsmeddelelse i henhold til bygge-loven. Herefter kan konstruktionen kun lovligt tages i brug igen, når der er givet byggetilladelse.

Man skal være opmærksom på, at bygge-loven også finder anvendelse, hvor en bygning ønskes brugt til andre formål, end det der er givet byggetilladelse til. Som det eksempelvis er nævnt under pkt. 10, skal der søges om byggetilladelse, såfremt man ønsker at anvende en sportsarena til afholdelse af en koncert, og der ikke er meddelt tilladelse til dette i den oprindelige byggetilladelse.

Mindre telte og pavilloner, der sættes op i private haver til brug for bryllupper og andre private begivenheder, vil normalt ikke falde ind under bygge-lovens anvendelsesområde.

ROCKPHOTO, ROSKILDE FESTIVAL

Kapitel 12 præhospitalt beredskab

DETTE KAPITEL BEHANDLES FØLGENDE FORHOLD:

DET PRÆHOSPITALE BEREDSKAB

- Er der behov for, at arrangøren selv stiller et supplerende beredskab til rådighed, ud over det daglige kommunale og regionale præhospitale beredskab

VURDERING AF RISIKO OG SÅRBARHED

- Publikums sammensætning, adfærd, arrangementspladsens beskaffenhed mv.
- Hvilke typer ulykker vil der kunne være risiko for
- Ulykkesfrekvensen
- Omfanget af nødvendig præhospital indsats

KENDSKAB TIL LOKALOMRÅDETS EKSISTERENDE PRÆHOSPITALE BEREDSKAB

- Kontakt mellem arrangøren og den ansvarlige for regionens præhospitale indsats
- Arrangørens indhentelse af oplysninger om, hvilket præhospitalt beredskab, der stilles til rådighed fra regionens side ved ulykke og sygdom

VURDERING AF BEHOV FOR SELV AT STILLE ET BEREDSKAB TIL RÅDIGHED

- Overvejelser for arrangøren om selv at opbygge et beredskab
- Ledelse af arrangørens eget beredskab

SAMARBEJDE MED LOKALOMRÅDETS PRÆHOSPITALE BEREDSKAB

- Klarhed over opgave- og ansvarsfordeling mellem arrangørens beredskab og det regionale præhospitale beredskab
- Retningslinier for kommunikationen mellem de to beredskaber og aktivering af det samordnede beredskab i tilfælde af en ulykke
- Kommunikation til andre myndigheder f.eks. politi i tilfælde af en ulykke
- Kriseterapeutisk beredskab og opfølgning

12.1. DET PRÆHOSPITALE BEREDSKAB

I tilfælde af akut opstået sygdom eller ulykke, aktiveres det præhospitale beredskab via 1-1-2 centralen. Afhængig af den konkrete melding sendes en eller flere ambulancer, eventuelt suppleret med sundhedsfaglig assistance i form af akutbil, lægebil og/eller lægehold. Arrangøren bør undersøge og holde sig orienteret om, hvordan det præhospitale beredskab er i det område, hvor arrangementet skal finde sted med henblik på vurdering af, om der evt. bør etableres eget beredskab.

12.2. VURDERING AF RISIKO OG SÅRBARHED

Arrangøren må foretage en vurdering af *risici* og *sårbarhed* som grundlag for tilrettelæggelsen af, hvilket præhospitalt serviceniveau der skal kunne tilbydes deltagerne i arrangementet.

Ved vurderingen af *risikoen* bør indgå publikums sammensætning, publikums forventede adfærd, pladsens beskaffenhed mv., og hvilke typer af ulykker der kan være risiko for. Endvidere bør indgå f.eks. forventet ulykkesfrekvens, herunder hvor mange mennesker der må kunne forventes impliceret, samt hvor ofte de forskellige typer af ulykker vil kunne risikere at indtræffe.

Det er af betydning for vurderingen af den nødvendige præhospitale indsats, hvilke konsekvenser en ulykke vil kunne medføre, herunder *om* der er tale om personer, der er røgpåvirkede, forbrændte eller fastklemte, *om* karakteren af personskaderne som f.eks. sår, store og komplicerede brud og kvæstelser, og *om* der er skader på mange mennesker samtidig, panikreaktioner, chokerede mv.

Sårbarheden over for ulykker og sygdom afhænger af, hvilken personkreds der deltager i arrangementet, herunder deltagernes alder og forventede helbredstilstand.

I vurderingen af sårbarheden bør indgå en vurdering af den forventede frekvens af spontan sygelighed, idet der i alle større arrangementer (afhængig af deltagerkredsen) – rent statistisk – vil kunne forventes et vist antal hjertetilfælde, astmaanfald mv.

12.3. VURDERING AF BEHOV FOR SELV AT STILLE BEREDSKAB TIL RÅDIGHED

Regionerne er ikke forpligtede til at stille et særligt beredskab til rådighed for arrangøren, men er til gengæld forpligtet til at dimensionere sygehus- og ambulanceberedskab til at håndtere såvel store som små ulykkes- og katastrofetilfælde, herunder hvad der måtte kunne opstå i forbindelse med større publikumsarrangementer.

På baggrund af den foretagne vurdering af risici og sårbarhed ved arrangementet sammenholdt med kendskabet til det regionale præhospitale beredskab i det pågældende lokalområde må arrangøren derfor vurdere, hvorvidt og – i givet fald i hvilket omfang – arrangøren skal opbygge et eget beredskab.

Et arrangements eget beredskab kan f.eks. bestå af personer med kendskab til førstehjælp som f.eks. samaritter, sygeplejersker, læger, ambulancepersonel mv.

Ved opbygning af “et eget beredskab” bør forventninger vedrørende indsatsen afstemmes efter de muligheder, de involverede personer har i kraft af uddannelse og udstyr til at varetage opgaven.

Ved arrangementer over en vis størrelse bør der altid være en samaritterbemandet førstehjælpsstation.

12.4. KENDSKAB TIL LOKALOMRÅDETS EKSISTERENDE PRÆHOSPITALE BEREDSKAB

Arrangøren skal via politikredsen fremsende risikovurdering og beredskabsplan til den præhospitale leder i regionen med henblik på en vurdering af, om der fra regionens side skal etableres et beredskab ud over det sædvanlige. For at få kendskab til, hvilken præhospital indsats der fra regionens side stilles til rådighed ved ulykke og sygdom, kan arrangøren – som udgangspunkt – rekvirere regionens præhospitale plan, der beskriver områdets beredskab, herunder samarbejdet med politiet, det kommunale beredskab, ambulancetjeneste mv.

Den regionale præhospitale indsats varierer fra område til område – også internt i den enkelte region. Der kan bl.a. være tale om indsats med lægebil, udsendelse af lægehold, udsendelse af praktiserende læge og/eller sygeplejerske, udsendelse af hurtigrespons-enheder bemandet med ambulancepersonale samt udsendelse af ambulance. Endvidere har der været eksempler på, at nogle sygehusejere har etableret fremskudte skadestuer ved et større arrangement for derved at lette presset på sygehusets skadestue og på ambulancekapaciteten.

Afstanden til nærmeste sygehus med akut modtagelse, sygehusets størrelse og udrustning er af betydning for, hvor hurtigt eventuelt tilskadekomne og akut syge kan komme under behandling på sygehuset.

Ved kontakten med den ansvarlige for regionens præhospitale beredskab opnås ikke alene kendskab til, hvilket beredskab regionen kan stille til rådighed ved ulykke eller akut sygdom. Der opnås også kendskab til, om regionen agter at tage særlige beredskabsmæssige forholdsregler i forbindelse med arrangementet som f.eks. ekstra bemanning på sygehuse, mere ambulanceberedskab, fremskudt skadestue mv.

12.5. SAMARBEJDE MED LOKALOMRÅDETS BEREDSKAB

Arrangementets eget beredskab skal være sammenhængende med det eksisterende regionale præhospitale beredskab i lokalområdet, og der bør være klarhed over opgavefordelingen mellem arrangementets eget beredskab og regionens præhospitale beredskab (hvem – hvad – hvornår – hvor længe).

Der bør være entydighed i ledelsen af arrangementets eget beredskab. Der bør herunder være klarhed over, hvilke opgaver der påhviler den ansvarlige for arrangementets beredskab (planlægning, uddelegering af ansvar, kommunikation mv.).

Arrangøren bør overveje at indgå aftaler med myndigheder (f.eks. politi, redningsberedskabet og den ansvarlige for regionens præhospitale beredskab) om samarbejde i tilfælde af ulykker.

Disse aftaler kan være aftaler om retningslinier for alarmering af det samordnede beredskab, retningslinier for skadestedsindsats, retningslinier for medicinsk koordination, retningslinier for kriseterapeutisk beredskab og opfølgende analyse af hændelsesforløbet.

Der bør sikres en velfungerende, let tilgængelig kommunikation mellem regionens og arrangørens præhospitale beredskab. Det vil være med til at sikre, at den rigtige hjælp sendes frem så hurtigt som muligt.

ROCKPHOTO, ROSKILDE FESTIVAL

Kapitel 13 evaluering og opfølgning

I DETTE KAPITEL BEHANDLES FØLGENDE FORHOLD:

FORMÅL OG BEHOV FOR EVALUERING OG OPFØLGNING

- Hvorfor evaluering og opfølgning
- Hvad bør arrangøren sikre sig i forbindelse med evaluering og opfølgning

HVORNÅR FORETAGES EVALUERING OG OPFØLGNING (HERUNDER DELEVALUERINGER)

- Inden arrangementet fastsættes formen og emnerne for evalueringen
- Fastsætte tidspunkter inden arrangementet for, hvornår evaluering, herunder devaluering, og opfølgning skal finde sted

HVEM DELTAGER I EVALUERING OG OPFØLGNING

- Udpege en ansvarlig for evalueringen
- Hvem skal deltage; f.eks. medarbejdere, repræsentanter fra myndighederne, samarbejdspartnere, kunstnere mv.
- Er der behov for, at arrangøren udpeger ansvarlige for devalueringer
- Skal der uddannes særlige personer til at stå for evalueringsprocessen

HVILKE INFORMATIONER SKAL INDSAMLES TIL EVALUERING OG OPFØLGNING

- Hvem indsamler informationerne
- Hvordan indsamles og dokumenteres informationerne (notater, rapporter mv.)
- Hvorfra indhentes informationer; f.eks. medarbejdere, myndighederne, samarbejdspartnere, kunstnere mv.

OPFØLGNING

- Er der behov for justeringer og forbedringer for resten af arrangementet/-fremtidige arrangementer
- Udarbejdelse af fortegnelse over evalueringer, dokumentations- og rapporteringsmateriale (erindrings- og erfaringsbank)
- Motivation af medarbejdere

13.1. GENERELT OM FORMÅL OG BEHOV FOR EVALUERING OG OPFØLGNING

Evaluering og analyse er en vigtig kilde til information om, hvordan sikkerheden kan forbedres ved lignende arrangementer fremover. Derfor bør der i alle tilfælde gennemføres en systematisk erfaringsindsamling, ligesom alle involverede arrangører og myndigheder i størst muligt omfang bør dele og nyttiggøre de indhøstede erfaringer.

Erfaringer fra store og tilbagevendende arrangementer med mange mennesker, hvor der er sket ulykker og dødsfald, viser imidlertid, at der ikke altid efterfølgende har været gennemført systematiske evalueringer og analyser. Sådanne evalueringer er imidlertid en vigtig kilde til information om, hvordan sikkerheden kan forbedres ved lignende arrangementer fremover.

Ofte har der været foretaget analyser, men uden at der er sket dokumentation heraf, hvilket har betydet, at det har været vanskeligt at anvende erfaringerne eller fremlægge dokumentation. Det kan ikke understreges ofte nok, at *evaluering og opfølgning* efter succesfulde arrangementer såvel som efter hændelser og ulykker samt *dokumentation og rapportering* heraf er særdeles betydningsfuld.

EKSEMPEL:

Fredag den 30. juni 2000 ca. kl. 23.30 var der forsamlet ca. 50.000 tilskuere foran Roskilde Festivals Orange Scene. Orkesteret "Pearl Jam" var begyndt på sin koncert kort efter kl. 22.30. Vejret var regnfuldt, køligt og blæsende. Koncerten startede ganske normalt. Foran scenen stod publikum meget tæt, og allerede kort efter koncertens start var vagterne ved frontheget travlt beskæftiget med at hjælpe tilskuere ud fra området foran scenen. Der var både tale om tilskuere, der fik maset sig frem til frontheget, og tilskuere, der crowdsurfede op til frontheget. Dette var ikke usædvanligt.

Blandt publikum nærmest frontheget var der megen skubben og masen. Forskellige steder i nærheden af frontheget væltede tilskuere – eller blev væltet omkuld. De kom dog op igen. Nær frontheget ud for midten af scenen væltede et antal tilskuere omkuld. Andre faldt eller blev skubbet ind over de liggende, og nogle crowdsurfere faldt ligeledes ned blandt de liggende. De, der lå nederst, kunne ikke komme op igen, og de, der opholdt sig ganske nær de faldne, observerede ikke, at der var noget galt.

Dette fortsatte et stykke tid, uden at nogen reagerede. Fra frontheget og scenen var det meget svært nøjagtigt at se, hvad der egentlig var sket både på grund af mørket og vejret, men også fordi det foran scenen nærmest var tåget på grund af vanddamp fra publikum.

Kort efter blev der imidlertid løftet livløse tilskuere ind over frontheget. Der blev slået alarm, og efter nogen tid blev musikken stoppet, mens flere livløse personer blev bragt ind over frontheget. Et stort redningsarbejde gik herefter i gang. Ved ulykken omkom 8 unge mænd, og endnu en ung mand døde få dage efter uden at være kommet til bevidsthed. Dødsårsagen var for alle kvælning på grund af sammenpresning af brystkassen.

Ulykken på Roskilde Festivalen i 2000 gav efterfølgende anledning til et stort og omfattende udrednings- og evalueringsarbejde, der sammen med en lang række inden- og udenlandske erfaringer kom til at danne grundlag dels for forskellige praktiske forbedringer og dels for udarbejdelsen af denne vejledning.

Det er vigtigt at gennemføre en grundig evaluering – også når det er gået godt.

Alle de aktiviteter og tiltag ved et arrangement, der har været anvendt for at sikre, at arrangementet skulle blive en succes, herunder med hensyn til publikums sikkerhed, bør gennemgås og evalueres for at identificere *dels* områder, hvor de gennemførte planer har været hensigtsmæssige og effektive, *dels* områder hvor ændringer og forbedringer vil være nødvendige.

ARRANGØREN BØR:

- sikre skriftlig rapportering og dokumentation af alle evaluerings- og analysekonklusioner,
- sikre at evalueringen gennemgår alle elementer i arrangementet – både de, der gik godt, og de, som gik mindre godt. Enhver hændelse, der har eller kunne have ført til personskader eller andre ulykker (“near misses”) evalueres,
- involvere i hvert fald nøglepersoner, men gerne det samlede personale i gennemgang og vurdering af arrangementet og motivere til diskussion af alle spørgsmål, detaljer og problemstillinger, herunder også om sikkerheden for publikum, medarbejdere, kunstnere, leverandører, relationen til myndigheder m.fl.,
- identificere, kortlægge og dokumentere enhver “undervejs-ændring” af arrangementet, f.eks. i organisationsstrukturen, publikums reaktioner eller sammensætning, indretning af arrangementspladsen, trafikale forhold mv.,
- identificere metoder til forbedring af arrangementet, ledelsesstrukturen, kommunikationen, sikkerheden for publikum mv., og
- indsamle “feedback” fra alle involverede i arrangementet, herunder såvel arrangørens egne medarbejdere som samarbejdspartner (firmaer, myndigheder m.fl.) om håndteringen af konkrete hændelser.
- samle ovenstående i en samlet, skriftlig evalueringsrapport.

13.2. HVORNÅR FORETAGES EN EVALUERING OG OPFØLGNING

Evalueringen af arrangementet bør senest finde sted umiddelbart efter – eller snarest efter – afslutningen af arrangementet. Derved sikres, at alle situationer, hændelser og problemstillinger erindres bedst ved evalueringen.

Det bør imidlertid overvejes at lave evalueringer efter hver af arrangementets delbegivenheder. Derved opnås de bedste muligheder for at vurdere opståede hændelser, problemer og spørgsmål *dels* i forhold til det igangværende arrangement, *dels* i forhold til næste arrangement eller begivenhed. Evalueringen giver herefter mulighed for at ændre eller justere sikkerhedsforanstaltninger, planer og procedurer mv.

Under evalueringen bør der udarbejdes et referat eller en rapport til brug for den endelige gennemgang og samlede evaluering af arrangementet.

Uanset hvilken indgangsvinkel man vælger til gennemgang og evaluering af arrangementet, bør arrangøren inden arrangementets begyndelse slå fast, at evalueringen skal finde sted og fastlægge formen samt tidspunktet for gennemgangen og evalueringen.

Det kan være hensigtsmæssigt at skemalægge gennemgange og evalueringer, f.eks. emnemæssigt, dagligt eller ugentligt. Det gælder både for såvel positive som negative hændelser og for de mere rutineprægede hændelser, samt for de hændelser der f.eks. kan opstå i forbindelse med planlægningen og opbygningen af arrangementet.

13.3. HVEM SKAL INVOLVERES

Generelt bør alle væsentlige funktioner i arrangementet inddrages i gennemgangen og evalueringen.

Der bør udpeges en ansvarlig person for hele evalueringsarbejdet.

Afhængig af arrangementets størrelse kan det være hensigtsmæssigt at udpege og eventuelt uddanne særlige personer, der skal stå for evalueringsprocessen med henblik på at forbedre effektiviteten og effekten. Er der mange mennesker involveret i evalueringsprocessen, kan det være hensigtsmæssigt at opdele processen i hovedområder, der efterfølgende sammenholdes og vurderes af ledelsen på grundlag af referater eller rapporter fra de enkelte hovedområder.

Arrangøren bør tillige overveje at foretage en evaluering sammen med de eksterne samarbejdspartner som f.eks. leverandører, politi, redningsberedskab, vejmyndigheder, sundhedsmyndigheder mv.

13.4. HVILKE INFORMATIONER SKAL INDSAMLES?

Indsamlingen af informationer før eller under arrangementet kan foregå på mange måder, og indsamlingsmetoden bør med mellemrum vurderes og opdateres.

INFORMATIONSKILDER KAN VÆRE:

- evalueringsmøder under og efter dele af arrangementet (rapporter/referater),
- båndoptagelser af radiokommunikation mv.,
- rapporteringssystem til løbende beskrivelse af hændelser mv.,
- indsamling af notater mv. fra møder, udfyldte kontrolskemaer med noter fra personalets kontrol af væsentlige funktioner og sikkerhedsmæssige foranstaltninger,
- dokumentationssystem til dokumentation af arrangements forløb, uheld/-ulykker samt hændelser, der kunne have resulteret i personskader eller andre ulykker (“near misses”), samt dokumentation i øvrigt af såvel positive som negative hændelser under arrangementet, og
- dokumentation af sundheds- og sikkerhedsanalyser udført af eget personale eller af myndigheder.

13.5. OPFØLGNING

På grundlag af de indsamlede informationer vil gennemgangen og evalueringen give mulighed for en vurdering af *dels* om planerne og procedurerne for håndteringen af arrangementets mange detaljer og ikke mindst af om publikums sikkerhed er tilstrækkelig og acceptabel, *dels* om det er nødvendigt med justeringer og forbedringer, herunder om der er behov for justering af risikoanalysen og sikkerhedsvurderingen for fremtidige arrangementer.

Som støtte for den fremtidige planlægning bør der løbende føres en fortegnelse over evalueringer, dokumentations- og rapporteringsmateriale. En sådan fortegnelse er vigtig som “erindrings- og erfaringsbank” især ved ændringer og udskiftninger blandt personalet.

Det er vigtigt, at alle medarbejdere er engagerede i evalueringen også med henblik på at skabe forståelse for, at den bedste metode til at opnå optimal kvalitet er at *forebygge* fejl og problemer i stedet for først at blive opmærksom på fejl og problemer efter, at de er opstået. I den forbindelse udgør måling og rapportering af fejl, problemer og forbedringer en væsentlig forudsætning for vedvarende kvalitetsforbedringer.

ROCKPHOTO, ROSKILDE FESTIVAL

Bilag 1

bidrag fra samfundsforsker Johannes Andersen

En beskrivelse af unges festivalkultur
unge, krop og fællesskab

En musikfestival eller en stor koncert kan være et højdepunkt for mange unge. En mega-fest, en uventet musikalsk udfordring, en intens oplevelse af fællesskab eller et helt specielt personligt kick. Nogen forbereder sig i flere måneder til en enkelt begivenhed ved flittigt at dyrke forventningens glæde, eksempelvis med musik af den kunstner, som man skal høre. Andre når i løbet af et år at opleve en stribe koncerter eller indtil flere festivaler. Først og fremmest fordi man værdsætter og får meget ud af denne form for oplevelser.

MUSIKKEN

Det centrale omdrejningspunkt for festivaler og koncerter er naturligvis musikken. Den fungerer både som samlingssted og som et vigtigt udtryksmiddel, når unge vil kommunikere til hinanden og til det omgivende samfund. Sådan har det været siden rockens begyndelse i 1950'erne, selv om de musikalske udtryk med jævne mellemrum skifter retning og opdyrker nye virkemidler.

1950'ernes rock'n roll blev udfoldet på dansesteder, hvor unge par kunne dyrke de seneste udgaver af moderne dans. Det skete til en musik, der med intense rytmer satte gang i hele kroppen. Samtidig fik man sig måske også en ny kæreste. For en aften, for en uge eller måske for hele livet. Det talte man meget om bagefter på gadehjørnet eller i bilen, mens man ventede på en ny omgang rock'n roll i dansehallen. På denne måde vendte rocken op og ned på både dansen, unges fællesskaber og kærlighedens muligheder.

Disse tendenser blev båret videre og forstærket op gennem 1960'erne, hvor rock-musikken fik ny energi fra især engelske rock-grupper, der med jævne mellemrum sang om ulykkelig og lykkelig kærlighed. Men det passede godt til den nye opfattelse af kærlighed og romantik, hvor det bestemt ikke gjorde noget, hvis man først forsøgte sig lidt frem, før man fandt den 'eneste ene'.

På den måde kom musikken til at udtrykke unges forestillinger, drømme og håb om et fremtidigt samfund, hvor det var de unge selv og deres måde at være sammen på, der skulle sætte dagsordenen. Et af de forhold man i forlængelse heraf efterhånden blev mere og mere kritiske overfor, var de voksnes idé om, at et godt samfund er ét, hvor man forbruger mere og mere. Kronet med passende status-symboler. Derfor blev rock-musikken mere og mere kritisk i sit udtryk, og mange unge opdyrkede i forlængelse heraf alternative muligheder for udfoldelse af fællesskab og samliv. Eksempelvis gruppearbejde, kædedans og kollektiv.

På den måde kom rock-musikken til at fungere som omdrejningspunkt og dynamo for et ungdomsoprør, hvis væsentligste perspektiv var, at der er forskel på unge og gamle (dem over 30 år): De gamle lever efter omgivelsernes traditioner og forventninger, mens de unge i stigende udstrækning vil til at bestemme tingene selv. Både i forhold til samfundet (mere demokrati) og i forhold til deres egen tilværelse (mere selvbestemmelse). Eksempelvis i forhold til hvordan man skal se ud, hvordan man skal bo og hvor man vil arbejde.

Op gennem 1960'erne fik ungdomskulturen flere og flere selvstændige udtryk, og bredte sig til flere og flere unge. Man dominerede ikke bare dansestederne og forsamlingshuse, men flyttede også ind i hallerne, medierne og ud i gadebilledet. Man var for alvor i gang med at forme sin egen kultur, identitet og fællesskab. Noget der i 1969 fik et stærkt symbolsk udtryk i form af festivalen i Woodstock, med dens tidstypiske slogan peace & love & music, og 1 million deltagere. I Danmark blev de nye ideer til Thy-lejren i 1969, og to år senere så de første rigtige festivaler dagens lys i Danmark, bl.a. i Roskilde.

Mens 1960'erne fungerede som en periode med opbrud, blev 1970'erne præget af eksperimenter, hvor rock-musikken og ungdomskulturen hele tiden søgte nye veje, der hver for sig pegede i mange forskellige retninger. I den ene ende designede pladeselskaber orkestre og musik, der var målrettet mod et bestemt publikum. Rock og ungdomskultur var blevet til industri og underholdning. I den anden blev der eksperimenteret med musikalske udtryk, stoffer og politiske paroler. Rock og ungdomskultur var også oprør og sociale fællesskaber. En spænding og et modsætningsforhold, der har præget rock og ungdomskulturelle udtryk lige siden.

I slutningen af 1970'erne markerede punk-kulturen nye grænser og muligheder, idet den forsøgte at bryde med både det kommercielle og det selvhøjtideligt selvsmagende i de efterhånden veletablerede og tomme udtryk for oprør. Nu skulle man være på. Selv. Uanset om man kunne spille eller ej, så skulle man spille. Og uanset om man kunne danse eller ej, så skulle man danse. Det centrale for punkens aktiviteter var heftige kropslige energiudfoldelser, støttet af hårde rytmer og sanseligt samvær. Punkken satte for alvor kroppen og de kropslige fællesskaber i centrum, udfoldet i små rustikke rum og på storbyens kriseprægede gadehjørner.

Især i 1980'erne blev det at være ung ikke længere opfattet som noget nyt, noget oprørsk eller noget anderledes. De unge blev nu mest af alt betragtet som en forbrugsgruppe med egen kultur og egne forbrugsmønstre. Ligesom andre grupper og lag i samfundet blev det. Derimod blev nogle af de unges udtryk gjort til idealer, som det var værdt at stræbe efter. Hvad enten det var den unge krop (via motion eller plastikkirurgi), de mange muligheder (via livslang uddannelse) eller det mest rappe tøj. Eksempelvis blev punk-tøjet gjort til moderne selskabstøj af førende designere. Og den toneangivende politiske og kulturelle holdning blandt unge var nykonservatisme.

De unges kropsdyrkelse nåede op gennem 1980'erne og 1990'erne nye dimensioner. I diskotekerne foldede dansen sig ud til laserlys og dance-musik, mens den på gaden blev til break-dance, båret frem af rap-musikken. Begge steder præget af tunge og maskinelle rytmer. Samtidig voksede musik-industriens centrale rock-navne sig ud over almindelige fysiske grænser. Således blev stadion-rock det almindelige, når der skulle spilles live. Med alt hvad det indebærer af stor-industri, globalisering og kalkulerede underholdningsindsatser. Alt sammen båret frem af det nye centrale medie, nemlig videoen. Ikke mindst takket være MTV, der startede i 1981.

På alle områder foregik der noget, der på en eller anden måde var interessant og spændende. Noget, som mange gerne ville have indsigt i eller prøve af. Men det var af gode grunde vanskeligt at nå det hele. Faktisk har festivaler siden 1990'erne været den bedste mulighed for at opleve de mangfoldige indtryk. Derfor blev musik-festivaler meget populære i netop denne periode.

UNGE SOM PUBLIKUM

I 1960'erne blev fokuseret meget på modsætningen mellem unge og gamle. En modsætning der var afgørende for udbredelsen af opfattelsen og oplevelsen af de unge som en selvstændig gruppe. Derfor var ungdomskulturelle udtryk i denne periode centreret om to dimensioner: Dels at lægge afstand til de gamle, dels at komme hinanden meget ved som unge. Noget der blev udfoldet konkret gennem dyrkelsen af alternative sociale fællesskaber.

De unges kulturelle og sociale fællesskaber blev i denne periode i høj grad bekræftet gennem aktiviteter og symboler, der markerede viljen til at gøre tingene anderledes, på tværs af normale konventioner. Eksempelvis gennem frisure, alternative pladeselskaber, ungdomsforeninger, produktionsfællesskaber, tøj, happenings, demonstrationer, boformer, familieformer, muligheder for samliv osv. Hvor det centrale er ønsket om, overfor omverdenen, at demonstrere at man godt kan selv – endda på en anden måde. Det at være ung i 1960'erne og 1970'erne var altså ensbetydende med, at man opfattede sig som noget særligt, og at man derfor ikke nærrede noget ønske om at overtage de etablerede tankesæt og symboler.

I løbet af 1970'erne og især 1980'erne blev det mere og mere almindeligt at opfatte de unge som en selvstændig gruppe med retten til, mulighederne for og evner til at forme deres egen tilværelse. Side om side med, at andre grupper gør det samme. Det at være ung opfattes herefter ikke som noget specielt anderledes, selv om unge godt nok har lidt mere energi, og er lidt friskere til at lave nye ting, end de lidt ældre. Hvilket betyder, at de ældre godt kan gøre som de unge, hvis de har vilje og lyst.

Dette perspektiv på ungdom bredte sig både blandt de unge selv og i samfundet generelt. Med den afgørende konsekvens, at så kan de unge i stigende udstrækning kaste sig ud i aktiviteter og dele synspunkter, der er vigtigt i sig selv, uden at de samtidig skal bruges til at demonstrere, at man er anderledes. Dvs. synspunkter og aktiviteter, som de unge selv finder er vigtige eller betydningsfulde. Et forhold der især afspejler sig i en mere og mere intens kropsdyrkelse, der i stor udstrækning har præget ungdomskulturen siden slutningen af 1970'erne. Tendensen har imidlertid mange andre udtryk, eksempelvis kulturelle fænomener sammenfattet under overskriften nå-generationen, en udbredt dyrkelse af post-modernisme, osv.

Pointen er, at det de unge især siden 1980'erne beskæftiger sig med, primært har noget med dem selv at gøre. Når de skal træffe valg om uddannelse, fritid eller fællesskaber, så ser de først og fremmest på sig selv, for at finde ud af, hvad og hvordan det kan tillægges betydning. Samfundet eller bestemte fællesskaber spiller i denne forbindelse kun begrænset betydning, selv om ingen helt kan sige sig fri af eksempelvis modens lunefulde indflydelse.

Det gælder i stor udstrækning også for begivenheder som en rock-festival og en større rock-koncert. Her skal man til fest, og slappe af med venner og bekendte. Her skal man opleve nogle af tidens store musiknavne. Kendt fra medier og de seneste hits. Her skal man måske lige afprøve nogle af de aktiviteter i forbindelse med en koncert,

man har set på de nyeste musik-videoer. Aktiviteter der gør lige netop dette orkester til noget særligt, fordi der opstår et særligt tæt samspil mellem band og publikum. Eksempelvis fordi man har nogle specielle ritualer, der gør en koncert med netop dem til noget særligt. Her skal man virkelig mærke, at man er til, og at der er noget ved livet. Med den pointe, at hvis man virkelig skal opleve noget, skal man sætte sig selv på spil. Og det kan man ikke mindst ved hjælp af kroppen.

KROPSDYRKELSE

Den individuelle kropspyndelse har mange udtryk. Elastikspringet hvor man skal suse mod jorden i rasende fart. Tivoliaktiviteter hvor man skal drøne rundt på hovedet og baglæns i meget høj hastighed. Tatoveringer på ben, ryg og især omkring de mere intime kropsdele. Rejsen til fjerne dele af verden, hvor ingen har været før. Gennem deltagelse i koncerter og på musik-festivaler, osv.

I forlængelse heraf er kropslige fællesskaber nøglen til de store oplevelser på festivaler og til koncerter. Hvor man selv satser, hvor andre er med på vognen, og hvor man giver plads og muligheder for disse intense aktiviteter. Konkret kan det antage mange forskellige former.

Det opfattes således som en positiv oplevelse, hvis man i området foran scenen maser hinanden tæt, og på den måde etablerer et kropsligt kollektiv, der dels følger musikken, dels omslutter den enkelte – på godt og ondt. Man er tvunget til at følge med i kollektivets bevægelser, og man bliver normalt hjulpet af kollektivet, hvis man kommer ud af takt. Her dyrkes netop de fælles bevægelser og fornemmelsen af at kunne suse og bevæge sig uden personlig kontrol.

Dette fællesskab får en ekstra dimension, hvis man samtidig synger med for fuld hals. Så mærker man, at man er i de rette omgivelser. Man er blandt kendere og specialister, der åbenbart ved hvad det drejer sig om, og som oven i købet også kender teksterne ind og ud. Hvilket gør fornemmelsen af fællesskab endnu tættere. Her er man ikke bange for at snakke med vidt fremmede, når koncerten er slut, og man vil dele den svedige begejstring med andre.

I dette kropslige fællesskab er der efterhånden tradition for, at den enkelte også kan forsøge sig med mere individuelle aktiviteter. Eksempelvis stage-diving, hvor man springer fra scenen ud i publikum, og crowd-surfing, hvor man kravler eller svømmer rundt oven på publikum. Begge disse former for individuel kropslig udfoldelse er efterhånden blevet forbudt ved de fleste rock-arrangementer.

Voldsom dans i en mindre gruppe, hvor kroppe eksempelvis bankes hårdt mod hinanden til musikkens rytme, hører også til forholdsvis almindelige aktiviteter. Det kræver plads, hvad man ofte får, fordi der er tryk på, og det kan også gøre ondt, hvilket imidlertid kan være en del af pointen. For netop på denne smertefulde måde mærker man jo fællesskabet, og viser samtidig, at man selv godt tør satse på det. En anden måde at få plads på er i øvrigt, at man giver sig til at pisse på stedet. Hvis tre fyre begynder på det, så flytter omgivelserne helt sikkert lidt på afstand. Til stor morskab for gruppen og dem der står lidt længere borte.

Dance-musikken dyrker den næsten permanente dans som nøglen til det kropslige fællesskab. Her er de individuelle udfoldelsesmuligheder større i kraft af at man ikke maser hinanden sammen i en bestemt retning foran eksempelvis en scene. Målet nås først når man oplever, at man giver slip på sig selv og bliver en del af fællesskabet. Et fællesskab med den samme puls, rytme og fælles bevægelse i retning af det indre rum. Her kan man godt få en fornemmelse af, at rytmen åbner for nogle menneskelige urkræfter eller urinstinkter dybt nede i kroppen. Man opnår nærmest en trance-tilstand, hvilket netop er meningen med denne form for fællesskab.

FORSKELLIGHED OG FÆLLESSKAB

Som det fremgår er der mange forskellige former for kropsudfoldelser og fællesskaber forbundet med koncerter og festivaler. Ved koncerter med enkelte kunstnere er publikum som regel forholdsvis målrettede. De ved, hvad de selv går efter, og de har en vis forventning om, at det gør det øvrige publikum også. Her er der masser af muligheder for at raffinere fællesskabet, så det eksempelvis kommer til at ligne det, man ser på video med det pågældende koncertnavn.

Ved en festival med flere orkestre er publikum lidt mere spredte. Hvilket også kan aflæses i publikums aktiviteter. Når et orkester går på scenen, vil dets tilhængere søge mod scenen, og her giver man den som regel hele armen. Man er i fri luft, der er gang i den, og man skal ikke hjem bagefter. Man kan kort sagt virkelig gå til den. Lidt længere borte finder man de nysgerrige, der måske har hørt om orkestret, og som lige

vil høre lidt mere. Eller dem, der skal høre et par navne mere den dag, og som derfor holder lidt igen på energien. Længst væk finder man dem, der er til fest, og som derfor har gang i endnu en kasse øl, eller dem der er på vej til noget andet.

De mangfoldige interesser og muligheder forudsætter en adfærd, der giver plads til både forskellighed og fællesskab. Der skal være plads til, at nogen giver den en ekstra skalle, til at nogen virkelig giver sig hen, til at nogen bare kigger, og til at dem der har fået for meget, kan komme lidt på afstand af det hele. Der skal være plads til mangfoldighed i interesser og udtryk, og til at forskelligheden virkelig kan finde en scene til egen udfoldelse.

Samtidig skal der være plads til fællesskab. Uden det er forskelligheden ikke meget værd. I disse sammenhænge skal man dele nogenlunde de samme normer om tolerance og åbenhed overfor hinanden, og så skal man have tillid til, at man langt hen har fælles mål. Man skal kunne gøre noget i tillid til, at de andre vil gøre det samme, når de kommer i en lignende situation. Man skal have tillid til, at selv om man maser hinanden sammen i et tæt fællesskab omkring en scene, så hjælper man hinanden, hvis noget går galt. Man skal have tillid til, at selv om det går hedt til, så accepterer man, at de andre også skal være der. Åbenhed, tolerance og tillid er med andre ord fundamentale elementer i den fornemmelse for fællesskab, der er grundlaget for markering af individuel forskellighed i forbindelse med koncerter og festivaler. Åbenhed, tolerance og tillid er kort sagt fundamentet for de kropslige fællesskaber, mange unge med jævne mellemrum går efter i dag.

MODERNE UNGDOMSKULTURER

Der kan peget på mange grunde til, at moderne ungdomskulturer med jævne mellemrum kredser om kroppen, og sætter sig selv på spil i forskellige kropslige fællesskaber. Eksempelvis er der ingen tvivl om, at unge er lidt mere dumdristige og fanden-i-voldske end de lidt ældre. Der er heller ikke tvivl om, at unge ofte kan gejle hinanden op til at gøre noget, der overskrider nogle af de grænser, man normalt omgiver sig med. Noget der givetvis har fået mange til at tage turen op i tårnet til deres første elastikspring, eller til at crowd-surfe første gang.

Men samtidig er der noget mere fundamentalt på spil, som relaterer sig til de grundlæggende betingelser for det at være ung i et moderne samfund. De unge befinder sig til daglig i en verden, domineret af institutioner, der først og fremmest benytter sig af ord. Man stiller spørgsmål, formulerer strategier, indlærer begreber osv. Jo flere ord man kan, jo bedre er man i stand til at begå sig i den moderne institutionaliserede verden. En verden der i øvrigt fylder meget i de unges liv, i form af skole, fritidsinstitutioner, ungdomsklubber, fritidstilbud osv. Jo bedre man klarer sig i forhold til institutionernes forventninger om de rette ord på det rette tidspunkt, jo lettere kan institutionerne tilbyde de unge sikkerhed og tryghed.

Det er der en del unge, der har det helt fint med. De gør hvad de kan for at blive bedre til at tackle de mange ord i institutionernes verden. Men de institutionaliserede ord er ikke nok. Med jævne mellemrum skal de have et frikvarter, hvor de lige skal ud på den anden side af ordene, eksempelvis til en fest eller en festival, hvor man kan opleve livet gennem især kroppen. Der er også unge, der ikke rigtigt kan finde sig til rette i de mange ord. De søger derfor deres egne autonome rum, som i høj grad også kan være præget af kropslig intensitet. Moderne unge lever med andre ord i større eller mindre udstrækning i en spænding mellem hoved og krop. Mellem ord og adrenalin. Mellem det at sætte ord på personlige valg og opsøge intense kropslige oplevelser. Med større eller mindre intensitet.

MED KROPPEN SOM FRIKVARTER

En del unge går som sagt efter institutionernes sikkerhed og tryghed, ikke mindst inden for uddannelsessystemet. Her kan man vælge en uddannelse, som man dels selv synes er spændende og som man samtidig tror kan udgøre en vis garanti for et godt arbejde, når uddannelsen er færdig. Det er i hvert fald hvad institutionernes professionelle ansatte lover. Det er her man finder de pæne piger og de flinke drenge, der gør som man skal i gymnasiet, og som fortsætter deres uddannelsesforløb i andre 'skoler', eksempelvis på universitet.

I dette univers spiller fordybelse ikke nogen særlig rolle. Måske er der noget der viser sig at være spændende, og så kan man godt gøre en ekstra indsats her. Ellers er normen, at man finder ud af hvad der forventes hvis man skal have en god karakter, og så forsøger man at leve op til disse forventninger. En stor del af de unge udvikler oven

i det evnen til at afkode de mere moralske og professionelle forventninger i institutionerne. Det gør dem i stor udstrækning i stand til, med egne ord, at sige lige netop det, som institutionen gerne vil høre. Om de unge mener det selv eller ej, er sådan set lige gyldigt. De ved bare, at det giver pote i institutionerne, og så kommer man videre med succes.

I stigende udstrækning står det imidlertid klart, at livet i institutionernes abstrakte og meget talende univers ikke altid er nok. Flere og flere har brug for at overskride institutionernes mange ord, velmenende samtaler og personlige valgmuligheder for en kortere eller længere bemærkning. Derfor går de efter et frikvarter.

Hvilket dybest set vel nok handler om, at det kan være svært at finde sig selv i netop dette univers. Derfor udvikler en del af disse unge en praksis, hvor man så at sige forlader det institutionelle liv, når man forlader institutionen. Selvfølgelig skal der læses 'lektier', og selvfølgelig kan der være noget der hele tiden skal gøres, men når det er overstået, går man i gang med helt andre projekter.

Her spiller aktiviteter, der vægter dyrkelsen af sig selv og sin egen krop en vigtig rolle. Hvad enten det er i sportens verden, gennem heftige drukturer, på en Roskilde Festival, til techno-parties eller bare almindelig fest og ballade, hvor man gennem ironisk omgang med tidligere tiders mode og stil kan føre sig frem, mens man oplever en herligt boblen i maven. Med den helt centrale pointe, at den meget omfattende udvikling af institutioner til varetagelse af en lang række af tilværelsens problemer har åbnet op for et behov hos de unge, hvor det drejer sig om at opleve sig selv i noget, de kan opfatte som en 'virkelig og nærværende situation'. Hvor de kan opleve noget der er virkeligt og sandt, fjernt fra institutionernes abstrakte sprog og univers. Her benytter man med andre ord kroppen som muligheden for at få et frikvarter og opleve en ikke-sproglig autenticitet sammen med andre.

KROPPEN SOM AUTONOMI

For nogle af de unge kommer jagten på det autentiske og på de kropslige fællesskaber til at udgøre det centrale omdrejningspunkt. Derfor bryder de mere eller mindre radikalt med institutionernes mange ord og valgmuligheder. De nægter at træffe de valg, som institutionerne forventer af dem. De vælger i stedet et liv for sig selv. De vælger autonomi.

Nogen bruger tiden på at spille musik. Eksempelvis meget kropsnær og intens musik, hvor man virkelig kan få det autentiske frem. Det er oven i købet musik, hvis tekster tit tematiserer bruddet med de mange ord i institutionerne. Det er således ikke tilfældigt, at man kan støde på sange med titler som *By, by brain* og *sanglinier med fuck you* i alverdens afskygninger. Andre bruger tiden på at opdyrke noget, de finder er spændende, dvs. noget der kriller dem lidt i maven, hvad enten der forbindelsen mellem Marilyn Manson og Søren Kierkegaard, Anders And's udvikling fra Barks til de nutidige tegnere, et højskoleophold eller en længere rejse til fjerne sletter i Afrika.

Denne strategi for en 'reel og nærværende tilværelse' spiller tilsyneladende en central rolle for mange unge i dag. Der er eksempelvis ret mange, der tager en pause, når de er færdige med gymnasiet, ligesom der er en forholdsvis stor gruppe, der forlader uddannelsessystemet midt i et forløb og giver sig i kast med mere autentiske gøremål, eksempelvis musikken. Her supplerer man til dagen og vejen gennem et job på en café, burgerbar eller understøttelse.

I denne strategi genfindes modsætningen mellem hoved og krop, men her er det primært kroppen, der satses på. Enten i nærheden af kroppens grænser, eller i mere stille sammenhænge, hvor det pirrer lidt i kroppen, når man oplever noget spændende. Det kropslige kan altså udfoldes i en mere eller mindre stærk kombination med intellektuelle dyder og indsigter.

Pointen er, at begge de ovennævnte strategier skal ses som en afspejling af de grundlæggende udviklingstendenser i det moderne samfund. Det stigende antal institutioner til løsning af samfundsmæssige opgaver og deres vægtning af ord, valg og atter ord fører til dels en institutionsorienteret strategi, hvor man 'nøjes' med intense kropslige frikvarterer på eksempelvis en Roskilde Festival, dels til en strategi, hvor man jager det autentiske, fjernt fra institutionernes abstrakte refleksivitet. Her satses der lidt mere på det kropslige, så en enkelt tur på en festival er næppe nok her.

FORBRUG SOM PIRRING

Nu er det langt fra alle unge, der udfolder hovedparten af deres tilværelse i eller på kanten af uddannelsesinstitutionerne. Der er mange, der i stedet kaster sig over eksempelvis de institutioner, der tilbyder et solidt forbrug af forskellige varer og produkter, der opleves som nogen der giver tryghed eller en spændende oplevelse.

Det er her, man finder unge på jagt efter den romantiske familie, hvor man eksempelvis gør børn og hjem til det centrale omdrejningspunkt for både sikkerhed og oplevelse af nærvær. Der er også andre mulige projekter for en romantisk familie-strategi, eksempelvis venner, have og bilen.

Det er her, man finder unge, der etablerer sig alene og herfra skifter rundt fra det ene nære forhold til det næste. Den ene dag står den på aerobic, den næste på boksning og den næste igen på en hyggelig aften med en god ven.

Det er også her, man finder unge, der dyrker et heftigt forbrug af underholdning. Det dækker alt lige fra chips (hvis man er sulten for sjov) over fodbold, video-aftener med vennerne og til heftige aftener på dansestederne, med underlægningsmusik af disco-dronninger og Michael Jackson. I disse aktiviteter ligger en pirring af en kropslighed, som har klare paralleller til det ovennævnte.

Her satser man kort sagt på forbrugets muligheder for udvikle en strategi, der skal sikre både tryghed og autensitet. Først og fremmest gennem udformningen af en livsstil. Forbruget er nøglen til noget større, men er samtidig så flygtigt, at det hele tiden

kan gøres til genstand for en ny indsats. Godt hjulpet på vej af skiftende moder. Det betyder, at man også gerne vil vise sig frem. Man har brug for scener, som man kan optræde på. Hvad enten det er danse-gulvet, festivalens myldrende pladser eller tv-skærmens tilbud om 15 minutters berømmelse.

STAMMEKRIGERE

Rundt om i det danske samfund finder man også eksempelvis spredte grupper af unge med hund. De dyrker måske de billige øl, det danske vejr og de kommunale bænke, ofte i forlængelse af offentlig bistand. Her finder man unge, der enten er overladt til det daglige fællesskab omkring parkernes beruselse, eller som evner at udvikle fællesskaber i form af stammer.

I disse stammer udvikler man egne værdier og symboler, og hvis man virkelig skal opleve, at man er til, sker det ikke sjældent gennem en fremhævelse af egne værdier på bekostning af andres. Det uskyldige eksempel på disse stammekrigere er moderne fodboldtilskuere. Det minder en del om en uskyldig leg, når man for sjov håner hinanden. Men erfaringerne viser, at der bliver kortere og kortere fra legens ironiske omgang med voldens udtryk, til voldens indtog i legen. Hvilket igen kan handle om at sætte sin egen krop på spil. Ikke mindst hos rockerne, der er et andet eksempel på disse stammekrigere.

FÆLLESSKABER MELLEM 'NÆRVÆRENDE VIRKELIGHED', INTENSITET OG SELVDESTRUKTIVITET

De ovennævnte eksempler på aktuelle ungdomskulturer demonstrerer tydeligt den centrale spænding mellem hoved og krop, som de fleste unge lever med i dag. En spænding der gør, at man den ene dag løser komplicerede matematikopgaver eller køber fint tøj, mens man den næste placerer sig i et masende fællesskab helt oppe foran scenen, til en koncert med et af yndlings-orkestrene. Og her holder man sig ikke tilbage, fordi man på denne måde får en oplevelse af noget, der er nærværende og vigtigt. Af at man er til og tilstede som et virkeligt individ. En fornemmelse, de mange ord og det nye tøj kun sjældent kan give.

De forskellige grupper dyrker selvfølgelig ikke den samme musik. Men flere af dem vil som regel være til stede samtidigt ved de store festivaler. Hvilket blot gør viften af forskellighed endnu større og mere spændende.

I et samfund, hvor der lægges mere og mere vægt på ord, personlige valg og endnu flere ord, viden og netværk med masser af kommunikation, bliver kropslige udfordringer og udfoldelser i stigende udstrækning en mulighed for at opnå oplevelser, der for den enkelte opleves som noget særligt, som noget 'virkeligt' og som et sted, hvor man virkelig selv er til stede. Et forhold der har stor betydning for, at musik- og

ungdomskulturer i stigende udstrækning præges af kropslighed og intense kropslige aktiviteter. Lige fra seksualitet over energiudladning til direkte smerte. Det er nærmest som om kroppen i kortere eller længere perioder fungerer som et muligt frirum for intense personlige oplevelser og manifestationer i det moderne samfund. Godt hjulpet på vej af musikalske og kunstneriske udtryk. Det gælder især for unge, men fænomenet breder sig mere og mere.

Intensiteten i en koncerts eller festivals kropslige adfærd kan variere meget, afhængigt af eksempelvis musik, publikum og tidspunkt. Hos kunstnere, der lægger stor vægt på netop tætte kropslige aktiviteter kan der ofte opstå en høj grad af intensitet og dynamik blandt publikum. Ikke mindst fordi det netop kan være det, publikum gerne vil opleve i forbindelse med den pågældende kunstner. Det er derfor, man har stillet sig helt oppe foran ved scenen. Tilsammen skaber disse interesser og adfærdsmønstre en fysisk intensitet og dynamik, der spiller en central rolle for en stor del af deltagerne i forbindelse med en koncert eller en festival. Det giver muligheder for en oplevelse af, at man er tæt på. At man er med lige dér, hvor tingene virkelig sker. Som individ i et tæt fællesskab.

Der er imidlertid tale om fællesskaber og kollektive kræfter, der kan blive så stærke, at de samtidig kan udgøre en fare for omgivelserne, eksempelvis publikum. Moderne ungdomskultur udfolder således ikke bare sociale og kropslige fællesskaber, der kan fungere som punktvisse fristeder, men åbner samtidig for potentielt selvdestruktive elementer. En spænding man altid må være opmærksom på i forbindelse med rockkoncerter og festivaler.

BESKRIVELSE AF NOGLE AF DE MERE CENTRALE PUBLIKUMSAKTIVITETER:

CROWD SURFING OG BODY SURFERS: En person, der lægger sig oven på publikum, og herfra bliver båret frem og tilbage. Der er nærmest tale om en svømmende bevægelse i et menneskehav.

STAGE DIVING: En person springer ud fra scenen og bliver grebet og båret af publikum. Herfra fortsætter bevægelsen ofte som crowd surfing.

MOSHING OG SLAM DANCERS: Personer danser rundt mellem hinanden og støder kroppen mod hinanden med større eller mindre kraft. Eksempelvis ved at slå brystkasserne mod hinanden. Varieres med store armbevægelser, der nemt kan ende i slag på kroppen af andre og skubben af personer ind i hinanden eller ind i omgivelserne.

HEAD BANGING: Dans hvor det centrale er kraftige og voldsomme bevægelser af hovedet i op og nedgående bevægelser. Kombineres ofte med Moshing.

BØLGER OG TRAIN: Publikumsgrupper der bevæger sig i samme retning. Enten som en 'bølge', hvor en større gruppen bevæger sig i samme retning, uden at nogen kan standse bevægelsen. Eller personer i en lang række, som med en vis kraft bevæger sig i samme retning mellem det øvrige publikum. Eksempelvis for at opnå en bedre plads blandt publikum.

ROCKPHOTO, ROSKILDE FESTIVAL

Bilag 2 **eksempel på**

**en sikkerheds- og risikovurdering
om trafikforhold i forbindelse med
et musikarrangement**

Eksempel på sikkerheds- og risikovurdering af et nærmere afgrænset emne – trafik – i forbindelse med f.eks. et musikarrangement, der strækker sig over flere dage, og hvor der ud over selve arrangementspladsen også er parkerings- og campingarealer.

”For andre eksempler på ”omsorgs- og sikkerhedsanalyse” se www.roskilde-festival.dk”

EMNE: TRAFIK

SIKKERHEDSFORANSTALTNINGER OG OVERVEJELSER

TRAFIKREGULERINGS- PERIODE

Arrangementet begynder den og slutter den

Der vil være åbent for camping og parkering i perioden – (åbnes 2 dage før arrangementet begyndelse og lukkes 2 dage efter)

Trafikregulering finder sted i perioden fra åbning af campingpladsen og indtil lukning af samme.

AFGRÆNSNING AF ARRANGEMENTS- OMRÅDE

(Er området afgrænset effektivt, så der ikke opstår øget trængsel, masen eller lignende, fordi der kommer langt flere deltagere end beregnet ud fra billetsalget mv.?)

Hele arrangementsområdet er indhegnet og under opsyn. Hegnene, der anvendes, er cirka ... cm høje og er med små masker, således at man ikke kan få fat i hegnet og derved ikke umiddelbart kan kravle over hegnet.

DELOMRÅDER

(Er der risiko for uvedkommende trafik og dermed øget risiko for færdselsuheld mv.?)

I arrangementsperioden er vej x og y spærret for gæster. Kun relevant trafik til musikarrangementet kan benytte vejene i arrangementsperioden.

(Er der geografiske forhold, der har indvirkning på trafiksikkerheden?)

Tæt på campingareal ... ligger der en dyb andedam. For at sikre mod, at publikum falder i dammen, er den afskærmet med hegn, og der er indsat opsynspersonale. Herefter vurderes risikoen i forbindelse med andedammen som værende lav.

(Er der taget højde for jordbundsforhold mv., så trafikken kan glide støt, og så publikum ikke risikerer at falde over unødige forhindringer mv.?)

Området ... er anvendt som parkeringsplads. Jordoverfladen i området var meget ujævn, hvorfor der er anvendt jord og grus til udjævning af området. Herefter vurderes risikoen i forbindelse med færdsel i området som værende lav.

EMNE: TRAFIK**SIKKERHEDSFORANSTALTNINGER
OG OVERVEJELSER****SKILTNING**

(Er der fornøden skiltning, så arrangementets deltagere ledes den rigtige vej hen til arrangementspladsen, uden at der opstår trafikpropper eller lignende?)

Der er i samarbejde med ... politi, ... amt, ... kommune og Vejdirektoratet udarbejdet planer for skiltningen på offentlig vej.

(Er det sikret, at alle arrangementets deltagere forstår og kan se skiltningen?)

Skilte med tekst er udarbejdet på engelsk, tysk og dansk og er alle belyst om natten.

ADGANG

(Er der taget højde for, at uvedkommende ikke kan komme ind til arrangementet, og at publikum ikke medbringer forbudte genstande?)

Der foretages adgangskontrol ind til arrangementsområdet.

(Er der eventuelle særlige behov for kørestolsbrugeres adgang?)

Der er etableret en særlig adgang for kørestolsbrugere.

KØRSELSTILLADELSER

(Er der sat effektive begrænsninger for kørsel på arrangementspladsen, så risikoen for færdselsuheld mindskes?)

Der er indført generelt kørselsforbud på arrangementspladsen. Der er dog udstedt parkerings- og kørselstilladelser til relevante medarbejdere, leverandører og myndigheder. Leverandører må kun køre på pladsen om morgenen indtil kl. ... Vagterne ved indgangene fører kontrol med kørselstilladelseerne.

**TRAFIKREGULERINGS-
PERSONALE**

(Er der udpeget kompetente medarbejdere til at regulere trafikken – og er de godkendt af politiet?)

Under hele arrangementet assisterer politiets ordenskorps og politihjemmeværnskompagni ... med trafikregulering. Personalet heri har været anvendt ved tidligere års arrangementer og anvendelsen af dem er godkendt af ... politi.

(Hvilken kvalifikation skal medarbejderne have, og hvordan kan man identificere medarbejderne?)

Trafikpersonalet fungerer som "vejvisere" og er bekendt med trafik-, parkerings- og camping-situationen. Personalet er iført orange overtræksveste.

EMNE: TRAFIK**SIKKERHEDSFORANSTALTNINGER
OG OVERVEJELSER****REDNINGSTJENESTE**

(Er der indgået aftaler med redningstjenester om assistance til nødstedte bilister og til bortfjernelse af køretøjer, der spærrer for trafikken?)

Falck, der medbringer bjergningskøretøjer, er til stede under hele arrangementet. Ud over at assistere biler, der f.eks. ikke kan starte, er Falck også til rådighed ved bortfjernelse af biler.

(Er der aftalt noget om yderligere assistance i nødsituationer?)

Endvidere vil Falck assistere i forbindelse med uforudsete opgaver, nødsituationer mv.

KOMPETENCE

(Har arrangøren afklaret med politiet, hvem der regulerer trafikken og på hvilke områder?)

Arrangementet er af ... politi bemyndiget til på arrangementsområdet i arrangementsperioden at udføre trafikregulering efter gældende regler.

REDNINGSVEJE MV.

(Er der taget højde for, at såvel ambulancer som brandslukningskøretøjer skal kunne nå frem til ulykkessteder rundt om på arrangementsområdet?)

Der er i samarbejde med det lokale redningsberedskab ... og ... politi kortlagt redningsveje (samt alternative ruter) til ambulance- og brandslukningskørsel. Trafikken reguleres således, at redningskøretøjer altid har højeste prioritet.

TOGTRAFIK

(Er der indgået aftale med togoperatører (f.eks. DSB, Arriva og/eller lokalbaner) om at få stillet ekstra tog til rådighed, så publikum kan komme nemt frem til arrangementet og undgå trafikkaos, selv om der kommer langt flere passagerer til området end normalt?)

Der er på strækningen – indsat ekstra tog i arrangementsperioden.

(Er der sørget for medarbejdere til at håndtere publikum på stationerne? Hvordan identificeres disse medarbejdere?)

På station ... er der indsat servicepersonale, der hjælper med at fordele publikum i hele perronnens længde, så perronen ikke bliver overfyldt, og med at være publikum behjælpelig i alle situationer. Servicepersonalet er iført gule overtræksveste.

(Er der tydelig og detaljeret information til publikum om togtider?)

Togtider mv. vil fremgå af arrangementsprogrammet og opslag på forskellige informationssteder på arrangementsområdet og på både station og

EMNE: TRAFIK**SIKKERHEDSFORANSTALTNINGER
OG OVERVEJELSER****BUSTRAFIK**

(Er der sørget for transportmuligheden fra station til arrangementsområde, så der ikke opstår trafikkaos der?)

Der er på strækningen station – arrangementsområdet indsat ekstra busser i arrangementsperioden.

(Er der klar og tydelig information til publikum om bustider?)

Bustider mv. vil fremgå af arrangementsprogrammet og opslag på forskellige informationssteder på arrangementsområdet og på station

**VED OPMÆRKSOMHEDS-
SKABENDE HÆNDELSER
OG ULYKKER**

(Er der aftalt nærmere med politiet om trafikregulering mv. i nødsituationer?)

Politiet anviser kørselsruter til og fra et eventuelt ulykkessted.

SAMLET VURDERING

**RISIKONIVEAUET I FORBINDELSE MED
TRAFIK VURDERES EFTER DE NÆVNTE
TILTAG SOM VÆRENDE LAVT**

ROCKPHOTO, ROSKILDE FESTIVAL

Bilag 3 eksempel på

**en sikkerheds- og risikovurdering
af én scenes forhold i forbindelse
med et musikarrangement**

Eksempel på sikkerheds- og risikovurdering af et nærmere afgrænset emne – Scene A – vedrørende et musikarrangement, der strækker sig over flere dage, og hvor programmet fortrinsvis består af rockmusik.

EMNE: SCENE A

SIKKERHEDSFORANSTALTNINGER OG OVERVEJELSER

GENERELT

UNDERHOLDNINGSPERIODE

Arrangementet begynder den og slutter den

Der vil være adgang for publikum foran scenen i perioden kl.... til kl. ... (hver dag fra 2 timer før første koncert til 2 timer efter sidste koncert).

PUBLIKUMS AREAL VED SCENE A

(Hvor meget plads vil der være til publikum, og kan de komme hen til scenen fra flere veje/indgange?)

Arealet foran scenen er på ... m² og vurderes at kunne rumme personer.

Der er adgang til arealet foran scenen fra campingområde..., ... og ... samt fra indgang

GODKENDELSE

Scenen bliver gennemgået sammen med ... politi, ... brandvæsen m.fl., og gennemgangen danner baggrunden for myndighedernes tilladelse til arrangementet. Der kan ikke foretages ændringer i forhold til de af myndighederne godkendte planer uden forudgående skriftlig godkendelse.

BARRIERESYSTEM

(Er der etableret et barriersystem for at mindske det pres, der kan komme fra publikum som følge af en stor publikumsmængde, og som kan reducere et eventuelt pres fra dynamikken i publikumsmængden som følge af Moshing, Train mv.?)

Foran scenen ud til publikum er der etableret et dobbelt barriersystem, jf. tegning. Afstanden mellem scene og barriersystemet er ... meter.

I barriersystemet er der som udgangspunkt plads til ... personer, men det beror på en konkret vurdering, der bl.a. afhænger af publikumsintensiteten, om der under den enkelte koncert reelt er plads til det antal personer. Antallet af personer, der lukkes ind i barriersystemet, håndtælles ved de indgange, der er etableret i hver side.

Ved indslusningen sørges der for, at dette forløber stille og roligt. Medarbejderne i barriersystemet sørger for, at publikum ikke løber, men bevæger sig stille og roligt.

(Fortsættes næste side)

EMNE: SCENE A**SIKKERHEDSFORANSTALTNINGER
OG OVERVEJELSER**

(Kan personalet i barrieresystemet se, hvad der foregår blandt publikum, så de kan gribe hurtigt ind og f.eks. løfte folk op over barriererne og væk fra menneskemængden, hvis der opstår problemer?)

**OVERVÅGNING MV.
AF PUBLIKUM**

(Er der taget højde for, at publikum kan ses, selv når der er tale om en stor menneskemængde, og når det bliver mørkt?)

VAND

(Er der taget skridt til at imødegå risikoen for, at publikum pga. pres, varmepåvirkninger mv. dehydrerer?)

Det er ikke tilladt for publikum i barrieresystemet at medbringe større genstande som f.eks. flag, kasser, tasker mv.

Barriererne, der anvendes, er af typen ... og er ... cm høje og afrundet på toppen.

Barrieresystemet er udformet sådan, at personalet er i direkte kontakt med publikum inde i barrieresystemet og med publikum, der står forrest op til barrieresystemet.

De barrierer, der anvendes i barrieresystemet, har en lille afsats, som personalet i systemet kan træde op på og derved få et bedre udsyn over publikum. Det er indskærpet over for personalet, at de ikke skal stå på afsatsen hele tiden, idet dette kan forringe publikums udsyn.

Der er etableret en udkigspost højt oppe på scenen, hvorfra det er muligt at se ud over publikum.

Der er etableret et kamerasystem, der overvåger publikum, så personalet på afstand kan se detaljer i publikumsmængden. Endvidere er der etableret et infrarødt kamerasystem, der kan se publikumsmængden i mørke.

Et antal medarbejdere er udstyret med politygter (MAG-lights), som kan bruges til at lokalisere eventuelle problemer og til at dæmpe publikum med ved hjælp af en kraftig lysstråle.

Der er etableret rindende vand i barrieresystemet, således at der kan udleveres vand til publikum.

EMNE: SCENE A**SIKKERHEDSFORANSTALTNINGER
OG OVERVEJELSER****PUBLIKUM**

(Er der overblik over det forventede antal publikum mv., så arrangementspladsen kan indrettes derefter og antal vagter mv. afpasses efter det?)

Antal af publikum mv. afhænger af, hvilket band der spiller, og forventes at variere mellem ...og personer.

ALDERSGRUPPE

(Hvilken aldersgruppe forventes publikum at være i – kommer der børn eller ældre mennesker med særligt beskyttelsesbehov?)

Publikums alder forventes at være mellem ... og ... år. Der forventes således ingen børn eller ældre mennesker.

ADFÆRD

(Kan det forventes, at publikums adfærd og opførsel vil indebære, at enkelte personer bliver udsat for pres mv., hvorved der kan opstå utilpashed, vejrtrækningsproblemer, dehydrering mv.? Gribes der ikke ind i tide i sådanne situationer, kan konsekvenserne heraf være personskade og i værste fald dødsfald.)

Publikumsadfærd ændres løbende og kan ikke med 100 % sikkerhed forudsiges.

Der er imidlertid tale om moderat rockmusik og der forventes ikke voldsom adfærd. Der forventes ikke Crowd Surfing, Moshing, Trains mv., men personalet er forberedt herpå, hvis det skulle opstå.

INFORMATION

(Informeres publikum om god opførsel mv. under arrangementet, så risikoen for voldsom adfærd mv. nedsættes?)

Publikum informeres forud for og under arrangementet gennem programmet, opslag ved indgange, meddelelser via storskærme mv. om god publikumsadfærd.

Der er et generelt forbud mod destruktiv publikumsadfærd, og der er forbud mod Moshing, Train og Crowd Surfing (dog ikke hvis det af sikkerhedsmæssige grunde skønnes nødvendigt).

FORBUD

(Er der behov for at forbyde enkelte former for adfærd, der kan udgøre en kendelig risiko, f.eks. Crowd Surfing?)

Overtrædelse af et sådant forbud medfører en advarsel, idet pågældendes adgangsbånd udskiftes med et nyt armbånd, der indeholder en advarselsmarkering. Gentagen overtrædelse af forbud medfører bortvisning.

EMNE: SCENE A

SIKKERHEDSFORANSTALTNINGER
OG OVERVEJELSER

KOMPETENCEFORDELING

(Er der fuldstændig klarhed over fordelingen af ansvar og opgaver i relation til sikkerheden på og omkring scenen, så alle ved, hvem der skal gøre hvad i hvilke situationer?)

Ansvar for planlægningen af scenens sikkerhedsforanstaltninger mv. varetages af den udpegede *sikkerhedsansvarlige* for Scene A.

Stage Manager tager sig hovedsageligt af kunstnernes koncerter (instrumenter, lyd, lys, koncertlængde mv.) Stage Manageren arbejder primært på eller bag scenen.

Den sikkerhedsansvarlige tager sig hovedsageligt af sikkerheden på og foran scenen (publikumsområdet). Den sikkerhedsansvarlige er ansvarlig for sikkerhedspersonalet, dvs. medarbejderne i barriersystemet mv., for sikkerhedskommunikationen og den sikkerhedsmæssige afvikling af koncerten. Det er den sikkerhedsansvarlige, der har kompetence til at træffe beslutning om pauser i eller afbrydelser af koncerten. Endvidere har han beføjelse til i nødsituationer at aktivere nødberedskabet, udsende advarselsmeddelelser til publikum mv.

Den sikkerhedsansvarlige har en stedfortræder, så der er sikkerhed for, at der til enhver tid er en person med den sikkerhedsansvarliges kompetence til stede.

Kompetence og ansvarsfordeling er nedskrevet i detaljer i et særskilt bilag, som medarbejderne har fået kopi af, og som på forespørgsel kan forevises for relevante myndigheder.

KOMMANDOVEJE

(Er der risiko for, at vigtige informationer ikke når frem i tide?)

Er der fastlagt utvetydige kommandoveje, så alle medarbejdere ved, hvem de skal videregive relevante oplysninger til for at imødegå potentielt fareskabende situationer – f.eks. få stoppet musikken hurtigt, hvis nogle blandt publikum falder og bliver mast?)

Den sikkerhedsansvarlige har direkte kontakt til arrangementets kommunikationscenter og til arrangementets centrale beredskabskontor.

Endvidere har han bl.a. direkte radioforbindelse til følgende:

Den sikkerhedsansvarlige, stedfortræder. 2 scenemedarbejdere, der er placeret i hver side af scenen. 1 medarbejder på scenens overvågningspost. ... holdledere med hver ... barrieremedarbejdere under sig. 1 holdleder for medarbejderne i mixertårn. ... læge/r.

Alle medarbejder på og omkring scenen er klar over, at den sikkerhedsansvarliges beslutninger skal følges.

I tilfælde af nødsituationer er den maksimale kommandovej på 3 led:

Barrieremedarbejder ► barriereholdleder ► den sikkerhedsansvarlige.

EMNE: SCENE A

SIKKERHEDSFORANSTALTNINGER
OG OVERVEJELSER

KOMMUNIKATION

(Er der valgt de efter forholdene mest hensigtsmæssige kommunikationsmidler, så risikoen for dårlig eller manglende kommunikation mindskes?)

Det primære kommunikationsmiddel er arrangementets radiosystem. Radioudstyret er med øreknølemikrofoner, der kan suppleres med høreværn, og som fungerer under stort lydtryk. Radioudstyret er en integreret del af arrangementets øvrige kommunikationssystem.

Der er etableret en selvstændig kanal på radioanlægget til brug for sikkerhedskommunikation på scenen.

Der er udarbejdet en særskilt plan for radiofordeling og fordeling af radiokanaler.

(Er der sørget for, at medarbejderne ved, hvordan man bedst kommunikerer via det valgte radiosystem?)

Medarbejderne har gennemgået en kommunikationsøvelse, således at de er trænet i at kommunikere i korte og præcise sætninger og kun med relevant indhold.

Endvidere er alt ledelsespersonale og den sikkerhedsansvarlige udstyret med mobiltelefoner, og der findes fastnettelefoner og telefax på produktionskontoret og på arrangementets centrale beredskabskontor.

KOMMUNIKATION
MED PUBLIKUM

(Er det planlagt, hvordan kommunikationen med publikum skal ske under arrangementet, herunder i eventuelle nødsituationer?)

Der er forud for arrangementets begyndelse udarbejdet meddelelser til publikum, der kan anvendes i eventuelle nødsituationer. Endvidere er der lavet meddelelser på flere sprog, som kan vises på scenens storskærme under en koncert, f.eks. "step back" og "don't push".

Det er understreget overfor medarbejderne, at god dialog med publikum og en rolig adfærd fra medarbejdernes side skaber den bedste stemning blandt publikum, så de reagerer hurtigere og mere beredvilligt på instruktioner fra medarbejderne.

TESTNING AF UDSTYRET

(Er der taget højde for tekniske fejl og lignende?)

Forud for arrangementets begyndelse er kommunikationsudstyret mv. afprøvet.

EMNE: SCENE A**SIKKERHEDSFORANSTALTNINGER
OG OVERVEJELSER****MEDARBEJDERE**

(Er der tænkt nærmere over medarbejderstabens sammensætning?)

Personalet i barrieresystemet er sammensat, så der er både god fysisk og psykisk kapacitet under en koncert. Personalet er endvidere sammensat, så erfaringer og kvalifikationer er sikret bedst muligt.

ANTAL

(Er der tilstrækkeligt mange medarbejdere i forhold til publikums antal, forventede adfærd mv.?)

Der er i alt ... antal medarbejdere omkring scenen, herunder sikkerhedsansvarlig(e), holdledere mv.

KVALIFIKATIONER

(Hvordan sikres det, at medarbejdernes kvalifikationer er tilstrækkelige til, at de kan udføre de nødvendige sikkerhedsmæssige opgaver bedst muligt?)

Alle medarbejdere, der arbejder i barrieresystemet er kvalificerede hertil. De har alle gennemgået et ... timers kursus, der omhandler arrangementets sikkerhedsstruktur, kompetencer, kommandoveje og kommunikation med publikum. Endvidere indeholder kurset instruktion i løfte- og bæreteknik, informationer om mulig publikumsadfærd – Crowd Surfing og anden potentiel farlig publikumsadfærd – samt tegn og symptomer, man skal være opmærksom på hos publikum. 90 % af medarbejderne har minimum 3 års erfaring.

BEKLÆDNING

(Kan medarbejderne identificeres hurtigt af publikum og andre?)

Medarbejdere i frontzonen er iført farvede arrangementsveste, hvorpå der er en trykt tekst, der angiver den enkeltes funktion, f.eks. "sikkerhedsansvarlig", "Security Manager" el.lign.

ARBEJDSKEMA

(Er der udarbejdet et vagtskema for medarbejderne, så der ikke opstår tvivl om, hvornår de pågældende skal være på vagt, med risiko for at de pågældende ikke møder på vagt, og der opstår underbemanding?)

Der er udarbejdet et vagtskema for alle medarbejdere, der er tilknyttet scenen.

ALKOHOLPOLITIK

(Er der risiko for berusede medarbejdere, der ikke er i stand til at vurdere publikums adfærd og gribe ind i potentielle nødsituationer?)

Også for frontzonemedarbejdere gælder arrangementets alkoholpolitik for medarbejdere. Man må således ikke under en vagt indtage alkohol eller andet, som påvirker evnen til at udføre arbejdsopgaven. Det er endvidere ikke tilladt at påbegynde sin vagt under indflydelse af alkohol eller andet, der påvirker evnen til at udføre arbejdsopgaven.

EMNE: SCENE A**SIKKERHEDSFORANSTALTNINGER
OG OVERVEJELSER****REDNINGSVEJE/
NØDUDGANGE**

(Er der taget højde for, at det formodede antal publikum, kunstnere, medarbejdere m.fl. skal have mulighed for at forlade sceneområdet hurtigt i en nødsituation?)

Redningsveje og nødudgange er skiltet, belyst og bemandet, og bliver gennemgået af konferencieren i begyndelsen af et arrangement.

Set fra publikums side, er der til venstre for scenen en naturlig ind- og udgang på ca. ... m. Til højre er der etableret en nødudgang på ca. ... m. Der er endvidere etableret nødudgange, der leder gennem campingarealerne.

Det sikres løbende under arrangementet, at redningsveje og nødudgange ikke er blokeret.

**NØDSTRØM/
NØDBELYSNING**

(Hvordan sikres belysning og lyd i tilfælde af strømudfald, så publikum om nødvendigt kan informeres om eventuelle forholdsregler i nødsituationer?)

Der er i tilknytning til scene A etableret en nødstrømsgenerator, der kan levere strøm til nødbelysning og til lydanlæg, der kan bruges til kommunikation med publikum.

Som nødbelysning anvendes en del af scenelyset, der er bevægeligt, og som kan rettes mod publikum i tilfælde af nødsituationer.

Nødstrømsgeneratoren afprøves løbende under arrangementet.

BEREDSKAB**LÆGE OG SAMARITTER**

(Er der det fornødne antal læger og samaritter til stede i forhold til det forventede publikumsantal mv.?)

Umiddelbart bag ved scenen er der etableret en skadestue bemandet med ... læger og ... sygeplejersker.

REDNINGSTJENESTE

(Er der behov for ambulancer?)

Under koncerterne er der stationeret en ambulance ved siden af skadestuen.

BRANDMATERIEL

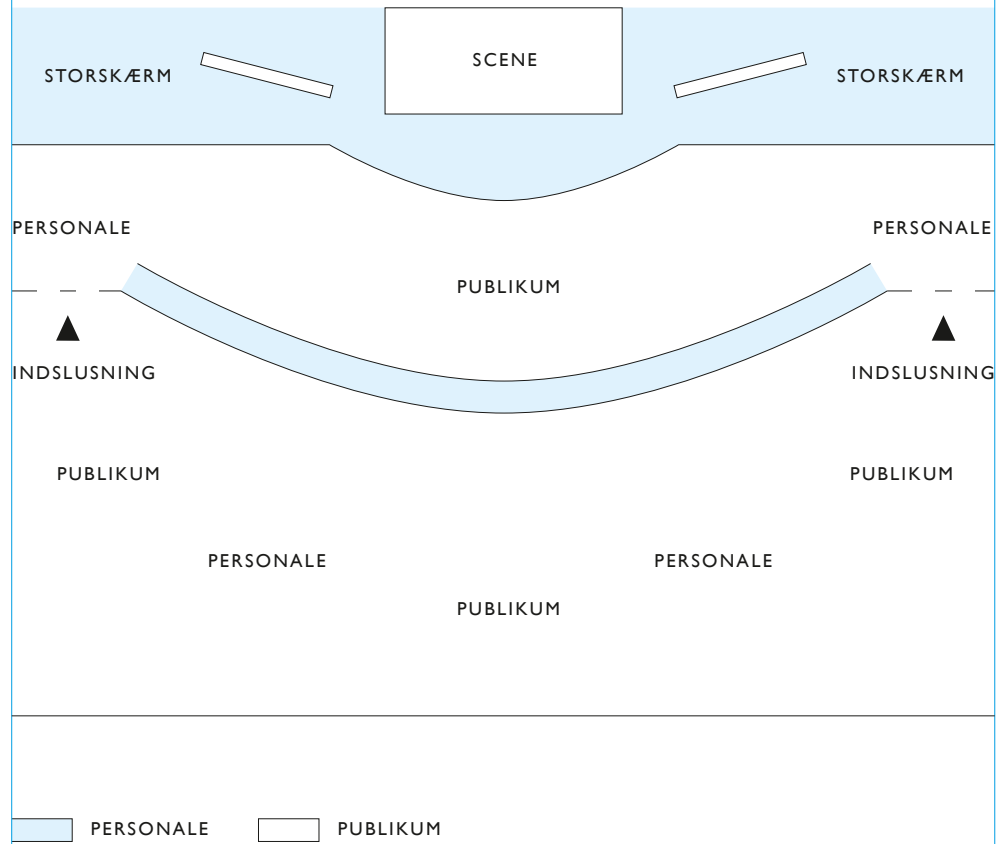
(Er der taget højde for, at eventuelle brande hurtigt kan bekæmpes?)

Der findes brandmateriel til scenen efter Beredskabschefens direktiv. Scenen er gennemgået og godkendt af brandmyndighederne.

SAMLET VURDERING

**RISIKONIVEAUET I FORBINDELSE MED
SCENE A VURDERES EFTER DE NÆVNTE
TILTAG SOM VÆRENDE LAVT**

SCENE A: BARRIERESYSTEM OG STORSKÆRME

ROCKPHOTO, ROSKILDE FESTIVAL

Bilag 4 **samlet punkttopstillet oversigt**

**over indholdet af hver af
sikkerhedsvejledningens kapitler**

KAPITEL I. PLANLÆGNING AF SIKKERHED

I DETTE KAPITEL BEHANDLES FØLGENDE FORHOLD:

ARRANGEMENTETS SIKKERHEDS - OG RISIKOVURDERING

- Hvilke forhold indgår i udarbejdelsen af en samlet sikkerheds- og risikovurdering
- Hvornår er der behov for justering og opdatering af sikkerheds- og risikovurderingen
- Hvem skal orienteres om sikkerheds- og risikovurderingen og eventuelle justeringer heri
- Koordinering med eksisterende sikkerhedsforanstaltninger for arrangementspladsen

ARRANGEMENTETS FASER

- Fase 1 – forberedelsen
- Fase 2 – opbygningen
- Fase 3 – afviklingen
- Fase 4 – nedtagningen

ORGANISERING AF SIKKERHEDSINDSATSEN

- Uddelegering af kompetencer og opgaver
- Tilrettelæggelse af sikkerhedsindsatsen mv.

SIKKERHEDSPERSONALE

- Hvilket ansvar og kompetencer har sikkerhedspersonalet
- Udarbejdelse af en logbog eller anden form for registrering af kompetencerne for sikkerhedspersonale
- Generelle betingelser for sikkerhedspersonale

PLANLÆGNINGSMØDER

- Hvem skal have kendskab til planernes indhold
- Hvem bør deltage i planlægningsmøder
- Hvornår skal der afholdes møder
- Drøftelse af sikkerheds- og risikovurdering i øvrigt

OVERVÅGNING OG TILSYN

- Etablering af proaktive og reaktive overvågningssystemer
- Dokumentation af information opnået ved overvågning og tilsyn

EVALUERING OG JUSTERING AF SIKKERHEDSINDSATSEN

- Indhentelse af oplysninger til brug for evaluering

FORBINDELSE TIL LOKALE MYNDIGHEDER

- Indhentelse af fornødne tilladelser
- Planlægningsmøder

KAPITEL 2. SIKKERHEDS- OG RISIKOVURDERING

I DETTE KAPITEL BEHANDLES FØLGENDE FORHOLD:

UDARBEJDELSE AF EN RISIKOVURDERING

- Identifikation af de risici, der er forbundet med arrangementet, dvs. identificerede forhold og situationer, som kan indebære risiko for f.eks. skade på mennesker og/eller materiel
- Vurdering af årsag til og størrelse af disse risici
- Vurdering af hvem og/eller hvad der kan være udsat for en eventuel skade
- Vurdering af skadens alvorlighed, karakter og omfang

UDARBEJDELSE AF EN SIKKERHEDS – OG RISIKOVURDERING

- Kategorisering af de identificerede risici i høj, middel og lav risikogruppe
- Vurdering af, hvilke sikkerhedsforanstaltninger der er truffet for at fjerne, begrænse eller kontrollere de identificerede risici
- Vurdering af, hvilke yderligere sikkerhedsforanstaltninger, der er behov for at iværksætte med henblik på enten at fjerne, begrænse eller kontrollere de identificerede risici

DOKUMENTATION AF SIKKERHEDS – OG RISIKOVURDERING

- Er den skriftlige sikkerheds- og risikovurdering egnet til at danne grundlag for myndighedernes vurdering af arrangementet
- Er den skriftlige sikkerheds- og risikovurdering egnet til at formidle videre til relevante medarbejdere m.fl. i forbindelse med den praktiske tilrettelæggelse og gennemførelse af sikkerhedsindsatsen

LØBENDE EVALUERING AF SIKKERHEDS - OG RISIKOVURDERING

- Evaluering og tilpasning af sikkerheds- og risikovurdering i forbindelse med planlægningen af arrangementet
- Evaluering og tilpasning af sikkerheds- og risikovurdering under gennemførelsen af arrangementet

KAPITEL 3. ARRANGEMENTSPLADSENS INDRETNING

I DETTE KAPITEL BEHANDLES FØLGENDE FORHOLD:

OVERORDNEDE HENSYN VED INDRETNING AF ARRANGEMENTSPLADSEN

VURDERINGEN AF ARRANGEMENTSPLADSENS EGNETHED

- Terræn og jordbundsforhold
- Veje og stier, til- og frakørselsforhold, skiltning mv.
- Geografisk placering f.eks. i forhold til boligområder, offentlig transport, redningsberedskab og sygehus
- Særlige faciliteter og installationer

INDRETNING AF ARRANGEMENTSPLADSEN

- Hvor stor kapacitet har arrangementspladsen
- Adgangsveje til arrangementspladsen
- Ind-/udgange – skal der være særskilte ind-/udgange for redningsberedskab, politi, kunstnere m.fl.
- Synslinier og spredning af publikum
- Storskærme
- Skråninger på arrangementspladsen
- Observationssteder
- Behov for etablering af faciliteter bag scenerne

POLITI, BRANDVÆSEN OG AMBULANCE

- Særskilte ind-/udgange og veje til redningskøretøjer og politi
- Opsamlingssteder for tilskadekomne (ventepladser), læge- og førstehjælpssteder mv.

MEDARBEJDERE OG GÆSTER /VIP'S

STØJ

- Placering af scener og andre lydkilder f.eks. i nærheden af boligområder
- Overvejelser i forbindelse med anvendelse af delay-lyd system

CATERING OG VARESALG

- Krav om særlig godkendelse fra myndigheder
- Overvejelser om placering af f.eks. catering og barer

OMGIVENDE HEGN

- Formål med indhegning af arrangementspladsen
- Overvejelser om hel eller delvis indhegning af arrangementspladsen
- Personalekontrol som alternativ eller som supplement til indhegning

SKILTNING OG INFORMATION

- Formålet med skiltning og information
- Effektiv skiltning og information

SANITETSFACILITETER

DEN ENDELIGE PLADSINDRETNING

KAPITEL 4. HEGN OG BARRIERER

I DETTE KAPITEL BEHANDLES FØLGENDE FORHOLD:

FORMÅL OG ANVENDELSE AF HEGN OG BARRIERER

FRONTBARRIERER

- Hvad er formålet med frontbarrierer
- Er der behov for frontbarrierer ét eller flere steder på arrangementspladsen
- Hvordan skal frontbarriererne udformes og konstrueres
- Hvilke forhold skal tages i betragtning ved udformningen og konstruktionen af frontbarrierer
- Kontrol af barrierens konstruktion mv.

FRONTZONEN

- Hvordan skal frontzoneområdet udformes og indrettes
- Er der tilstrækkeligt udsyn for såvel frontzone personalet som for publikum
- Hvem skal have adgang til frontzoneområdet
- Skal der være adgangskontrol ved frontzonens ind-/udgange
- Hvordan ledes publikum fra frontzoneområdet tilbage til arrangementspladsen
- Hvilke opgaver har frontzonepersonalet
- Er personalet i frontzonen tilstrækkeligt kvalificeret
- Skal frontzonepersonale være særligt uniformeret med f.eks. ens veste
- Skal der udarbejdes arbejdsplaner for frontzonepersonalet
- Hvordan sikres, at der altid er tilstrækkeligt med personale i frontzonen

KORRIDORSYSTEMER / FINGERBARRIERESYSTEMER

PODIER

SIDEBARRIERER

KAPITEL 5. INFORMATION, KOMMUNIKATION OG MEDIEHÅNDTERING

I DETTE KAPITEL BEHANDLES FØLGENDE FORHOLD:

FORMÅL OG BEHOV FOR INFORMATION, KOMMUNIKATION OG MEDIEHÅNDTERING

- Tilrettelæggelse af information og kommunikation
- Hvad skal der informeres om, hvem skal informeres og hvem informerer
- Hvor, hvornår og hvordan skal information gives

RISICIVED MANGELFULD INFORMATION OG KOMMUNIKATION

INFORMATIONSTEDER OG – MÅDER

- Information inden og under arrangementet
- Plakater, skilte, informationstavler, søjler mv.
- Ind-/udgange og nødudgange/flugtveje
- Programmer, pjecer, annoncering i pressen mv.
- Storskærme, lystavler, internet TV/radio
- Nødstrømsanlæg
- Medarbejderes “uniformering”

KOMMUNIKATIONS – OG KOMMANDOVEJE

- Sikkerhedsmæssig organisationsopbygning
- Hvem har ansvaret for kommunikation til f.eks. publikum, personale, myndigheder

KOMMUNIKATIONSUDSTYR

- Alarmer, megafoner, højtaleranlæg, lokalt radiosystem, fastnettelefoner mv.
- Udarbejdelse af checkliste med kommunikationsforhold i nødsituationer
- Fastlæggelse af terminologi for prioritetsopkald som f.eks. alarmopkald

BEHOV FOR ETABLERING AF ET KOMMUNIKATIONSCENTER

- Kommunikationscenterets opgaver og udstyr
- Hvem skal være repræsenteret i kommunikationscenteret
- Kommunikationscenterets placering på arrangementspladsen

INFORMATION TIL PUBLIKUM, MEDARBEJDERE OG MYNDIGHEDER

- Forudgående information (og instruktion) inden arrangementet
- Løbende information under arrangementet
- Akut information om f.eks. nødsituationer

INFORMATIONSHÅNDTERING VED STØRRE OPMÆRKSOMHEDS- SKABENDE HÆNDELSER OG ULYKKER

- Hvem har kompetencen til at give information
- Hvilke informationer skal der gives og hvornår
- Hvordan sikres en præcis, effektiv og hurtig information

MEDIEHÅNDTERING

- Hvem er medieansvarlig
- Mediestrategi f.eks. i forbindelse med opmærksomhedsskabende hændelser mv.
- Hvornår kan der være behov for at afholde pressemøde

KAPITEL 6. PUBLIKUM

DETTE KAPITEL BEHANDLES FØLGENDE FORHOLD:

PUBLIKUMSPROFIL OG DYNAMIKK EN I EN MENNESKEMÆNGDE

- Hvilke forhold skal overvejes i forbindelse med en større menneskemængde
- Hvilke faktorer kan påvirke en menneskemængdes bevægelse og dynamik
- Hvilken viden bør arrangøren sikre om f.eks. kunstneres adfærd, publikumsprofilen mv.
- Betydning i forhold til sikkerhedsforanstaltninger

ADGANGSFORHOLDENES BETYDNING FOR PUBLIKUMSADFÆRD

- Hvilke forhold bør arrangøren have fastlagt rutiner for inden arrangementets begyndelse
- Instruktion af medarbejdere
- Hvilke særlige forhold skal iagttages ved indgangene til arrangementspladsen
- Hvilke forhold har betydning for arrangørens billetpolitik

ADGANGSPOLITIK ENS BETYDNING FOR PUBLIKUMSADFÆRD

- Hvilke forhold har betydning for indgangshastigheden og håndteringen af menneskemængden i indgangsområdet

UACCEPTABEL PUBLIKUMSADFÆRD

- Hvilken betydning vil uacceptabel publikumsadfærd kunne have
- Hvordan skal der reageres overfor uacceptabel publikumsadfærd

KAPITEL 7. FØDEVARESIKKERHED

DETTE KAPITEL BEHANDLES FØLGENDE FORHOLD:

LOVGIVNING

HVEM HAR ANSVARET ?

FØDEVAREREGIONEN

- Autorisation eller registrering
- Midlertidige og lejlighedsvisse arrangementer
- Kontakt inden opstart

EGEN KONTROL

- Hvad er egenkontrol
- Hvilken type boder skal lave egenkontrol

INDRETNINGEN AF BODER

- Overvejelser inden opstart
- Materialevalg
- Bodens størrelse
- Faciliteter i forbindelse med boden
- Indretning, hvis der skal tilberedes mad

FORHOLDSREGLER VED HÅNDTERING AF FØDEVARER

- Opbevaring af fødevarer
- Modtagekontrol
- Tilberedning
- Salg og servering
- Opvask, rengøring og desinfektion
- Skadedyrssikring
- Krav til personale
 - Personlig hygiejne
 - Arbejdstøj
 - Hygiejneuddannelse

FØDEVARESIKKERHED

- Sygdomsfremkaldende mikroorganismer
- Hvordan kan man undgå fødevarebåren sygdom

KAPITEL 8. TRAFIK OG TRANSPORTFORHOLD

I DETTE KAPITEL BEHANDLES FØLGENDE FORHOLD:

PLANLÆGNING OG TILRETTELÆGGELSE AF TRAFIK- OG TRANSPORTFORHOLD

- Arrangørens kontakt med tog-, bus- og taxaselskaber og offentlige myndigheder om planlægningen af trafik- og transportforholdene til arrangementet
- Kampagner om anvendelse af offentlig transport eller anden fælles transport
- Orientering om vejvisning/køreruter på arrangørens hjemmeside på internettet
- Etablering af vejnet på arrangementspladsen med bl.a. redningsveje
- Skiltning af kørselsveje til arrangementspladsen

SKILTNING PÅ OFFENTLIG VEJ, JERNBANE- OG BUSSTATIONER

- Vejvisning til arrangementspladsen, eventuelt på flere sprog
- Midlertidig trafikregulering, hastighedsbegrænsning mv.

KØRENDE FÆRDSEL

- Særlige redningsveje for redningsberedskabet og politiets køretøjer
- Hvem har adgang til kørsel på pladsen, eventuelt tidsbegrænsninger
- Skiltning og lys på køreveje

TRAFIKREGULERING

- Er der behov for trafikregulering uden for pladsen
- Er der behov for trafikkontrollører ved adgang til/fra arrangementspladsen

PARKERING

- Behovet for pladser til parkering af biler, busser, motorcykler, cykler mv.
- Særlige parkeringspladser for redningsberedskabet, politiet mv.
- Særskilte parkeringspladser for kunstnere, gæster, medarbejdere mv.
- Skiltning og lys på parkeringspladser

REDNINGSVEJE

- Til- og frakørselsveje for beredskabskøretøjer, politi mv.
- Opsamlingssteder (ventepladser) i tilknytning til redningsveje

GÅENDE

- Etablering af sikre veje/stier for gående

TRUCKS OG ANDRE SÆRLIGE KØRETØJER PÅ ARRANGEMENTSPLADSEN

TOGTRAFIK

- Sikring af tilstrækkelig kapacitet som følge af forøget passagerantal
- Etablering af midlertidigt trinbræt, yderligere ud-/indgange, skiltning mv.

BUSTRAFIK

- Sikring af tilstrækkelig kapacitet som følge af forøget passagerantal, særkørsel mv.
- Behov for særlige holde- og vendepladser

TAXA

KAPITEL 9. INSTALLATIONER, LYD, LYS OG SPECIAL EFFECTS

I DETTE KAPITEL BEHANDLES FØLGENDE FORHOLD:

BEGRÆNSNING AF RISICI FOR SKADER VED PÅVIRKNING AF LYD

- Lyden bør bedømmes af kompetente personer
- Høreværn eller ørepropper til medarbejdere
- Overvejelser om anvendelse delay-lyd

BEGRÆNSNINGER I LYDNIVEAU

- Behov for aftaler med kunstnere om begrænsninger i lydniveauet
- Er der fastsat et maksimalt støjniveau for arrangementsområdet

INSTALLATIONER

- Installationer og myndigheders godkendelse af installationer af f.eks. el, VVS mv.
- Hvem har adgang til kørsel på pladsen, eventuelt tidsbegrænsninger
- Anden særlig tilladelse til anvendelse af lys, der lyser op i luften

KAPITEL 10. KUNSTNERE

DETTE KAPITEL BEHANDLES FØLGENDE FORHOLD:

KUNSTNERNES ADFÆRD OG ANSVAR

- Sikkerhedsmæssige forhold i relation til kontrakten mellem arrangør og kunstner
- Arrangøren og kunstnerens gennemgang af forløbet af den planlagte koncert
- Sikkerhedsmæssige foranstaltninger som følge af særlig adfærd hos de enkelte kunstnere
- Arrangørens oplysning om kunstnerens forpligtelser under koncerten

GENEREL INFORMATION

- Anvisning af kørsel, parkering, check-in, sceneforhold, omklædning mv.
- Beskrivelse af arrangementet, teknisk udstyr, tidspunkt for optræden, seneste sluttidspunkt mv.
- Sikkerhedsmæssige foranstaltninger under den pågældende kunstners arrangement

KUNSTNERNES OMRÅDE OG OMKLÆDNING

- Behov for særlige omklædnings- og opholdsrum, toiletforhold mv. for kunstnere
- Afgrænsning/indhegning af kunstnernes område

ANKOMST OG AFGANG

- Behov for særlige ind-/udgange, parkeringsforhold for kunstnere, teknikere m.fl.
- Transport af kunstnernes udstyr og bagage

MEDARBEJDERE OG GÆSTER

SIKKERHED FOR KUNSTNERE

- Modtagelse af kunstnerne på arrangementspladsen
- Gennemgang af den planlagte koncert, besigtigelse af sceneområdet og sikring af enighed om kommunikationsveje mv.

KUNSTNERNES HJÆLP I NØDSITUATIONER

- Information til kunstnerne om, at de ikke skal håndtere eventuelle nødsituationer, og information om, hvem der i givet fald har kompetence til at inddrage kunstnerne i tilfælde af en nødsituation

KAPITEL 11. BRANDSIKKERHED, FYRVÆRKERI MV.

DETTE KAPITEL BEHANDLES FØLGENDE FORHOLD:

PLANLÆGNING OG LEDELSE

- Planlægning
- Ledelse og kommunikation

PLADSENS INDRETNING

- Beskrivelse og tegningsmateriale
- Forsamlingstelte og selskabshuse til højst 150 personer
- Forsamlingstelte og selskabshuse til flere end 150 personer
- Campingområder
- Salgsområder

MUSIKSCENER OG ANDEN UNDERHOLDNING

BRANDSLUKNING OG BRANDSLUKNINGSMATERIEL

FYRVÆRKERI OG ANDRE BRANDFARLIGE EFFEKTER

INSTALLATIONER

ANVENDELSE AF SPORTSARENAER TIL ARRANGEMENTER

BEREDSKABSPLANLÆGNING

BYGGETILLADELSE TIL TELTE

KAPITEL 12. PRÆHOSPITALT BEREDSKAB

I DETTE KAPITEL BEHANDLES FØLGENDE FORHOLD:

DET PRÆHOSPITALE BEREDSKAB

- Er der behov for, at arrangøren selv stiller et supplerende beredskab til rådighed, ud over det daglige kommunale og regionale præhospitale beredskab

VURDERING AF RISIKO OG SÅRBARHED

- Publikums sammensætning, adfærd, arrangementspladsens beskaffenhed mv.
- Hvilke typer ulykker vil der kunne være risiko for
- Ulykkesfrekvensen
- Omfanget af nødvendig præhospital indsats

KENDSKAB TIL LOKALOMRÅDETS EKSISTERENDE PRÆHOSPITALE BEREDSKAB

- Kontakt mellem arrangøren og den ansvarlige for regionens præhospitale indsats
- Arrangørens indhentelse af oplysninger om, hvilket præhospitalt beredskab, der stilles til rådighed fra regionens side ved ulykke og sygdom

VURDERING AF BEHOV FOR SELV AT STILLE ET BEREDSKAB TIL RÅDIGHED

- Overvejelser for arrangøren om selv at opbygge et beredskab
- Ledelse af arrangørens eget beredskab

SAMARBEJDE MED LOKALOMRÅDETS PRÆHOSPITALE BEREDSKAB

- Klarhed over opgave- og ansvarsfordeling mellem arrangørens beredskab og det regionale præhospitale beredskab
- Retningslinier for kommunikationen mellem de to beredskaber og aktivering af det samordnede beredskab i tilfælde af en ulykke
- Kommunikation til andre myndigheder f.eks. politi i tilfælde af en ulykke
- Kriseterapeutisk beredskab og opfølgning

KAPITEL 13. EVALUERING OG OPFØLGNING

I DETTE KAPITEL BEHANDLES FØLGENDE FORHOLD:

FORMÅL OG BEHOV FOR EVALUERING OG OPFØLGNING

- Hvorfor evaluering og opfølgning
- Hvad bør arrangøren sikre sig i forbindelse med evaluering og opfølgning

HVORNÅR FORETAGES EVALUERING OG OPFØLGNING (HERUNDER DEEVALUERINGER)

- Inden arrangementet fastsættes formen og emnerne for evalueringen
- Fastsætte tidspunkter inden arrangementet for, hvornår evaluering, herunder deevaluering, og opfølgning skal finde sted

HVEM DELTAGER I EVALUERING OG OPFØLGNING

- Udpege en ansvarlig for evalueringen
- Hvem skal deltage; f.eks. medarbejdere, repræsentanter fra myndighederne, samarbejdspartnere, kunstnere mv.
- Er der behov for, at arrangøren udpeger ansvarlige for deevalueringer
- Skal der uddannes særlige personer til at stå for evalueringsprocessen

HVILKE INFORMATIONER SKAL INDSAMLES TIL EVALUERING OG OPFØLGNING

- Hvem indsamler informationerne
- Hvordan indsamles og dokumenteres informationerne (notater, rapporter mv.)
- Hvorfra indhentes informationer; f.eks. medarbejdere, myndighederne, samarbejdspartnere, kunstnere mv.

OPFØLGNING

- Er der behov for justeringer og forbedringer for resten af arrangementet/
-fremtidige arrangementer
- Udarbejdelse af fortegnelse over evalueringer, dokumentations- og
rapporteringsmateriale (erindrings- og erfaringsbank)
- Motivation af medarbejdere

FROCKPHOTO. ROSKILDE FESTIVAL.

Bilag 5 **ikke udtømmende oversigt**

**over retsregler, der kan være
relevante i forbindelse med
planlægning og tilrettelæggelse
af et musikarrangement**

(der henvises i øvrigt til bl.a. www.retsinfo.dk)

EKSEMPLER PÅ RELEVANTE RETSREGLER

Det skal understreges, at oversigten ikke er udtømmende, ligesom oversigten ikke kan forventes at være opdateret efter sikkerhedsvejledningens udgivelse.

Arrangøren har ansvaret for at gøre sig bekendt med gældende lovgivning, der gælder for det konkrete arrangement. Arrangøren henvises i øvrigt til bl.a. at søge oplysninger om gældende ret på Retsinformations hjemmeside www.retsinfo.dk.

JUSTITSMINISTERIET:

- Bekendtgørelse nr. 502 af 17. juni 2005 om offentlige forlystelser med senere ændringer.
- Lov nr. 444 af 9. juni 2004 om politiets virksomhed med senere ændringer.
- Lovbekendtgørelse nr. 1190 af 10. november 2007 om forbud mod tvovervågning mv. med senere ændringer.

FORSVARSMINISTERIET:

- Beredskabsloven, jf. lovbekendtgørelse nr. 660 af 10. juni 2009.
- Bekendtgørelse nr. 553 af 21. juni 2001 om brandværnsforanstaltninger for forsamlingsstelte, selskabshuse, salgsområder og campingområder, der ikke er omfattet af campingreglementet.
- Beredskabsstyrelsens tekniske forskrifter for forsamlingsstelte, selskabshuse, salgsområder og campingområder, der ikke er omfattet af campingreglementet, jf. bekendtgørelse nr. 9761 af 18. oktober 2005.
- Beredskabsstyrelsens bekendtgørelse nr. 212 af 27. marts 2008 om driftsmæssige forskrifter for hoteller m.v., plejehjem, forsamlingslokaler, undervisningslokaler, daginstitutioner og butikker.
- Bekendtgørelse nr. 1444 af 15. december 2010 om tekniske forskrifter for gasser med senere ændringer.

ØKONOMI- OG ERHVERVSMINISTERIET:

- Byggeloven, jf. lovbekendtgørelse nr. 1185 af 14. oktober 2010.
- Elektricitetsrådets stærkstrømsbekendtgørelse med senere ændringer.

- Bekendtgørelse nr. 514 af 16. oktober 1981 om forskrifter for udførelse af gasinstallationer (Gasreglementet). Bekendtgørelsen administreres af Danmarks Gasmateriel Prøvning (DGP).
- Bekendtgørelse nr. 1423 af 16. december 2009 om krav til fyrværkeri og andre pyrotekniske artikler.

BESKÆFTIGELSESMINISTERIET:

- Arbejdstilsynets bekendtgørelse nr. 518 af 17. juni 1994 om sikkerhedsskiltning og anden form for signalgivning med senere ændringer.
- Arbejdstilsynets bekendtgørelse nr. 743 af 23. september 1999 om indretning af trykbærende udstyr med senere ændringer.
- Arbejdsmiljøloven, jf. lovbekendtgørelse nr. 1072 af 9. juli 2010 med senere ændringer.
- Beskæftigelsesministeriets bekendtgørelse nr. 559 af 17. juni 2004 om arbejdets udførelse med senere ændringer. Beredskabsstyrelsens tekniske forskrifter for forsamlingsstelte, selskabshuse, salgsområder og campingområder, der ikke er omfattet af campingreglementet, jf. bekendtgørelse nr. 9761 af 18. oktober 2005.
- Beredskabsstyrelsens bekendtgørelse nr. 212 af 27. marts 2008 om driftsmæssige forskrifter for hoteller m.v., plejehjem, forsamlingslokaler, undervisningslokaler, daginstitutioner og butikker.
- Bekendtgørelse nr. 1444 af 15. december 2010 om tekniske forskrifter for gasser med senere ændringer.

ØKONOMI- OG ERHVERVSMINISTERIET:

- Byggeloven, jf. lovbekendtgørelse nr. 1185 af 14. oktober 2010.
- Elektricitetsrådets stærkstrømsbekendtgørelse med senere ændringer.
- Bekendtgørelse nr. 514 af 16. oktober 1981 om forskrifter for udførelse af gasinstallationer (Gasreglementet). Bekendtgørelsen administreres af Danmarks Gasmateriel Prøvning (DGP).
- Bekendtgørelse nr. 1423 af 16. december 2009 om krav til fyrværkeri og andre pyrotekniske artikler.

BESKÆFTIGELSESMINISTERIET:

- Arbejdstilsynets bekendtgørelse nr. 518 af 17. juni 1994 om sikkerhedsskiltning og anden form for signalgivning med senere ændringer.
- Arbejdstilsynets bekendtgørelse nr. 743 af 23. september 1999 om indretning af trykbærende udstyr med senere ændringer.
- Arbejdsmiljøloven, jf. lovbekendtgørelse nr. 1072 af 9. juli 2010 med senere ændringer.
- Beskæftigelsesministeriets bekendtgørelse nr. 559 af 17. juni 2004 om arbejdets udførelse med senere ændringer.

JUSTITSMINISTERIET

Ko 1 + 2
MINISTERIET

FOTOGRAF: BJARNE HYLDGAARD, SKAGEN FESTIVAL

Ordliste

ordliste

ORDLISTE

ARRANGØREN: Enkeltperson eller organisation, der planlægger og styrer arrangementet.

BEKLÆDNING KLASSE K1 10 B-S1, D0: Brandteknisk betegnelse for byggemateriale, der refererer til den europæiske klassifikationsstandard EN 13501. Som eksempel på klasse K1 10 B-s1, d0 [klasse 1 beklædning] kan nævnes 9 mm gipskartonplade.

BEKLÆDNING KLASSE K1 10 D-S2, D2: Brandteknisk betegnelse for byggemateriale, der refererer til den europæiske klassifikationsstandard EN 13501. Som eksempler på klasse K1 10 D-s2, d2 [klasse 2 beklædning] kan nævnes 9 mm spånplade, 9 mm træfiberplade eller 9 mm krydsfinerplade.

BEREDSKABSSTYRELSEN: Styrelse under Forsvarsministeriet.

BRANDMÆSSIGT EGNET: Et materiale betragtes som brandmæssigt egnet, når det ved brandpåvirkning ikke brænder eller er svært at antænde, samt at røgudviklingen er minimal. Dokumentation for, at et materiale er brandmæssig egnet, fås f.eks. i form af en godkendelse fra Økonomi- og Erhvervsministeriet (en såkaldt MK-godkendelse), en prøvningsattest fra et anerkendt prøvningsinstitut eller en godkendelse fra ansvarlige myndigheder i andre EU- og EFTA lande.

BRANDSKEL: Konstruktion som gør det muligt at nedsætte de indbyrdes afstandskrav eller afstandskravene til friområder, f.eks. ved opsætning af klasse 1 beklædning eller 2 beklædning. Som alternativ til klasse 1 og 2 beklædninger kan der anvendes materialer klassificeret som henholdsvis K3-S1, d0 eller KD-S2, d2 efter det Europæiske klassifikationssystem.

CAMPINGENHED: Telt, campingvogn eller anden transportabel konstruktion som en campingbil og lignende.

CAMPINGOMRÅDE: Areal i det fri, der udlægges til brug for campingenheder og tilknyttede servicefaciliteter som toiletter, bade- og bruserum, kogepladser, affaldspladser m.v. og friområder.

CARAVANOMRÅDE: Den del af et campingområde, hvor der opstilles campingvogne, campingbiler, bobusser og lignende.

F-GAS: Flaskegas.

FLUGT VEJ: Friområde, der giver personer mulighed for fra et givent punkt i et forsamlingsstelt, selskabshus eller lukket område at flygte helt til det fri.

Bemærkning:

Døre og åbninger (dog ikke vinduer) betragtes som flugtveje.

FLUGTVEJSSKILT: Et sikkerhedsskilt (se fig. nedenfor), som giver anvisning vedrørende nødudgange og flugtveje.

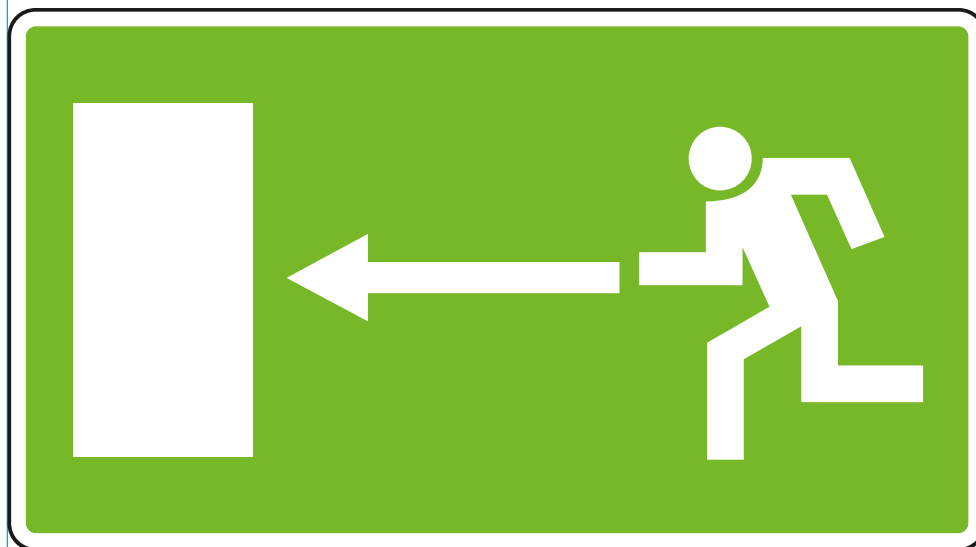

FIG:

Skiltet er grønt med piktogram og skal opfylde Arbejdstilsynets bestemmelser om sikkerhedsskiltning.

FORSAMLINGSTELT: Telt med master og barduner, stålrammer eller lignende, der anvendes som forsamlingslokalitet.

FRIOMRÅDE: Areal, der udlægges i campingområder og i salgsområder med henblik på at hindre, at brande breder sig, og for at sikre forsvarlige rednings- og slukningsmuligheder i tilfælde af brand.

HELT TIL DET FRI: Det område, hvor en person frit kan vælge den videre flugtretning (180°), og hvor man er i sikkerhed for brande eller andre truende ulykker.

INDBYRDES AFSTAND MELLEML TELTE: Den indbyrdes afstand mellem telte regnes fra bardun til bardun.

KLASSE 1 OG KLASSE 2 BEKLÆDNINGER: Brandtekniske betegnelser for byggematerialer, der refererer til Dansk Standard, DS 1065.2.

Bemærkning:

Som eksempel på klasse 1 beklædning kan nævnes ni mm gipskartonplade. Som eksempler på klasse 2 beklædninger kan nævnes ni mm spånplade, ni mm træfiberplade eller ni mm krydsfinerplade.

REDNINGSBEREDSKABET: Brandmyndigheden i den kommune, hvori arrangementet skal afholdes.

SALGSOMRÅDE: Areal i det fri, der udlægges til brug for salgsboder, der opstilles for midlertidig anvendelse.

SELSKABSHUS: Bygning med ydervægge af fast materiale (træ, stål mv.), der opstilles for midlertidig anvendelse som forsamlingslokalitet.

Bemærkninger:

Installationerne skal opfylde kravene i stærkstrømsbekendtgørelsen.

TELTOMRÅDE: Den del af et campingområde, hvor der opstilles telte.

TF: Forkortelse for Beredskabsstyrelsens tekniske forskrifter af 18. oktober 2005 for forsamlingstelte, selskabshuse, salgsområder og campingområder, der ikke er omfattet af campingreglementet.

NØDBELYSNING: Nødbelysning omfatter belyste skilte ved udgange i flugtveje og belysning af gulvarealer i flugtveje.

OVERNATINGSCONTAINER: Bygning med ydervægge af fast materiale (træ, stål m.v.), der opstilles for midlertidig anvendelse som overnatningslokaltet for højst 10 personer.

PANIKBELYSNING: Belysning der tænder ved strømsvigt og giver en minimum belysning, således at personer kan orientere sig i og om flugtveje.

PERSONBEGRÆNSNING: I forsamlingsstelte og selskabshuse skal det fremgå hvor mange personer, der maksimalt må være i teltet. Dette kan enten ske i form af en godkendt pladsfordelingsplan eller et opslag med det maksimalt tilladelige antal personer, som må gives adgang til forsamlingssteltet eller selskabshuset. Det maksimalt tilladelige antal personer, som må gives adgang til teltet/huset, skal svare til den samlede bredde af flugtvejene, målt på det smalleste sted, således at 1 person svarer til 1 cm flugtvejsbredde. I et telt, hvor der er 2 udgange på hver 2 m bredde, må der derfor gives adgang til 400 personer.

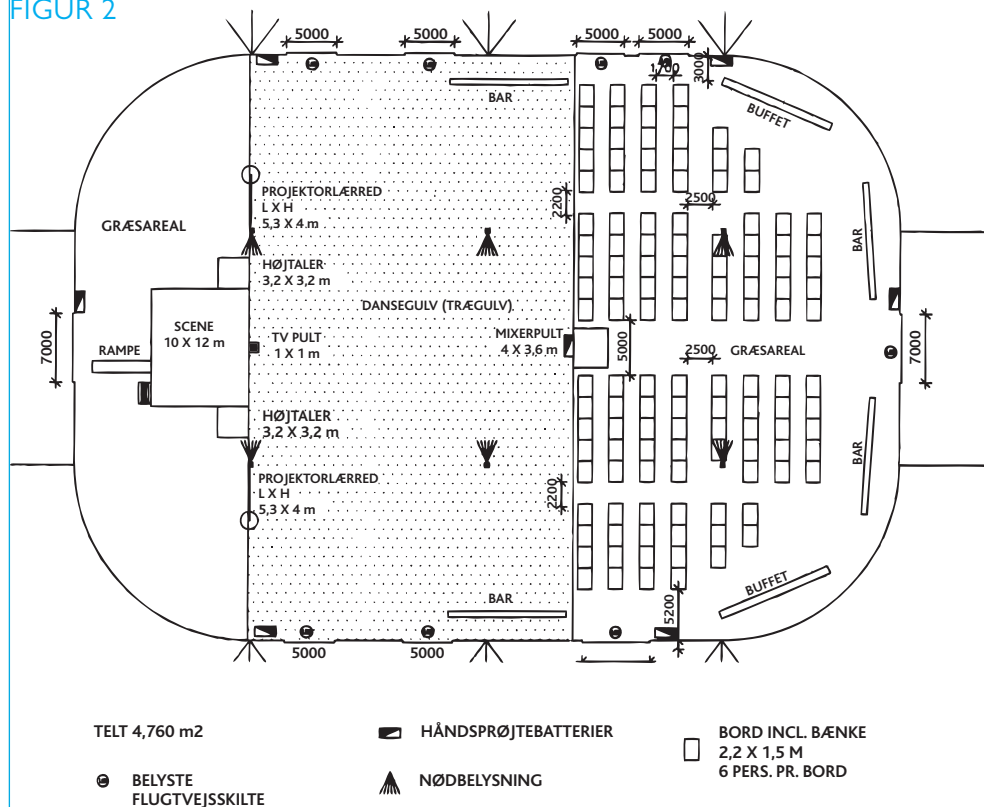
PLADSEN: Hele det område, som anvendes til arrangementet, herunder publikumsområder, bagområder og serviceområder.

PLADSFORDELINGSPLAN: Plan, der viser opstilling af stole, bænke, borde og andet inventar i forsamlingsstelte eller selskabshuse.

Bemærkning:

Et eksempel på en pladsfordelingsplan er vist i fig. 2.

FIGUR 2

JUSTITSMINISTERIET

Kultur
MINISTERIET

ROCKPHOTO, ROSKILDE FESTIVAL

Litteratur- og kildefortegnelse

LITTERATUR- OG KILDEFORTEGNELSE

Roskilde Politis redegørelse af 14. juli 2000 vedrørende ulykken under Roskilde Festival den 30. juni 2000 ca. kl. 2330.

Roskilde Politis redegørelse af 15. december 2000 vedrørende ulykken under Roskilde Festival 30. juni 2000.

Rapport af 18. december 2000 fra den af regeringen nedsatte arbejdsgruppe vedr. sikkerheden ved musikfestivaler, ISBN 87-90801-98-9.

Statsadvokaten for Sjællands redegørelse af 11. juni 2002 om ulykken på Roskilde Festival 2000.

Politimesteren i Aalborgs redegørelse af 3. april 2003 vedrørende Jean Michel Jarre-koncerten "Aero" i Gl. Vrå Enge den 7. september 2002.

Managing Crowds Safely, HSE Books, UK, second edition 2000, ISBN 0-7176-1834

The Event Safety Guide, HSE Books, UK, second edition 1999, ISBN 0-7176-2453-6

Indsatstaktiske retningslinier og samarbejdsprincipper, Beredskabsstyrelsen, 1999, ISBN 87-89121-73-2

Sikkerhedshåndbog for idrætsanlæg, Danmarks Idræts Forbund/Team Danmark, 1998, ISBN 87-90316-37-1

Du og publikumsmængden, folder udarbejdet af Roskilde Festival 2001.

www.roskilde-festival.dk

www.midtfynsfestival.dk

www.zyworld.com/onlinedetails/

www.crowdsafe.com

JUSTITISMINISTERIET

Ko 1+2
MINISTERIET

COLOURBOX, ROSKILDE FESTIVAL

Executive **summary**

EXECUTIVE SUMMARY

GUIDELINES ON SAFETY AT OUTDOOR MUSIC FESTIVALS AND SIMILAR EVENTS

BACKGROUND TO THE GUIDELINES

Following the tragedy at the 2000 Roskilde Festival, which claimed the lives of nine young men, the Danish Government appointed a Festival Committee, which produced a report in December 2000 on safety at music festivals.

In its report, the Festival Committee's recommendations included producing guidelines for charting the risk items that should be included in a risk assessment for music festivals and similar events. The committee also recommended that requirements be stipulated for the organisers of large music events like these to produce a risk assessment based on the guidelines. This risk assessment should provide a basis for the authorities to approve the event and its safety precautions.

Following up on the Festival Committee's recommendations, the Danish Ministry of Culture and the Danish Ministry of Justice set up a steering group, which was tasked among other things with cooperating with the relevant authorities on producing guidelines that could be used as a starting point for risk assessments made by organisers.

The guidelines on safety for outdoor music events were issued in September 2003. A follow-up group was then appointed, consisting of representatives of the Danish Ministry of Culture, the Danish Ministry of Justice and the festival industry. This group was tasked among other things with meeting after the end of each season in order to assess the need for any changes to the safety guidelines.

PURPOSE OF THE GUIDELINES

The purpose of the guidelines is to provide organisers of major music events with a tool that can be used to plan, organise and implement the events in a manner that is reasonably safe.

While the purpose of the guidelines is thus primarily to chart the risk items that should be included in safety and risk assessments for outdoor music events, the guidelines (or parts thereof) may obviously also be used in connection with the planning and implementation of other types of events in which there is a need to evaluate how the relevant event can be held in a manner that is reasonably safe.

It should also be emphasised that the safety guidelines do not represent an exhaustive description of the safety conditions that may be included in the assessment of how an event is to be organised and implemented. The guidelines describe a range of those conditions that are generally included in the assessment. The guidelines are therefore intended to be used as a catalogue of ideas regarding the questions and problems that, as a starting point, will naturally be considered in connection with the major outdoor music events with which the guidelines are primarily concerned.

It is hoped that these Danish guidelines on safety at outdoor music events will provide both organisers and relevant authorities with a tool allowing them to plan, organise and implement future music events in such a way that the burgeoning Danish music scene can continue to thrive, while giving the greatest possible consideration to the safety of participants.

WHO ARE THE GUIDELINES AIMED AT?

The guidelines are primarily aimed at organisers of outdoor music events, at which the public does not have fixed seats but can move around the area where the event is taking place, as is the case, for example, at many music festivals. While the guidelines are designed to apply directly to the organisers, it will be natural for them to be included in the basis for processing of cases by the authorities that have to give permission for these events to be held, including the police, the emergency services, the health authorities and other public sector authorities. To the extent that an organiser's safety and risk assessment contains a comprehensive description of the safety conditions at an event, this can provide a basis for the authorities to assess whether the relevant event can be held in a reasonably safe manner.

WHAT DO THE GUIDELINES INCLUDE?

Chapter 1 of the guidelines includes a more general description of the planning that must be undertaken in order to organise and implement an event in a manner that is reasonably safe. In connection with this, chapter 2 describes how a risk analysis and safety assessment can be carried out.

The safety and risk assessment must ensure that the event involves the minimum possible risk to the public and those employees, artists, suppliers and so on who are involved in the event in one way or another. It must cover all important conditions relating to the event, and must be adapted on an ongoing basis in the light of other planning of the event.

There are no specific requirements regarding the layout of either the safety or the risk assessment. Chapter 2 of the guidelines contains a model (the five-step model) as to how a safety and risk assessment can be undertaken.

1. Identify the risks associated with the event.
2. Identify the causes of these risks, who they may injure and what the extent of such an injury will be.
3. Assess the size of the risks, identify any safety precautions and decide on the safety precautions (and potentially any additional ones) that must be implemented.
4. Document the findings and the considerations that have been made.
5. Evaluate and revise if necessary.

The aim of the safety and risk assessment is that it should be comprehensive enough to form the basis of an assessment by the authorities.

The guidelines also include a more detailed description of the conditions that must generally be incorporated into the planning and the safety and risk assessment when putting on an event.

Chapter 3 thus contains a description of how a festival site etc. is laid out reasonably safely so that the public, in addition to the overall music experience, can participate in the event in a reasonably safe manner and so that the employees can help to ensure this experience for the public.

The use of fences and barriers is described in chapter 4. Fences and barriers should obviously be designed for their purpose, e.g. to divide the event site into smaller units and withstand pressure from the public.

Chapter 5 contains a description of the way that the organisers should prepare information, communication and media management. This should be included to ensure that the public and other people who are attending or present receive information about issues such as the layout of the event site, performance schedules and any programme changes. It is also an important element in connection with organising safety.

One of the fundamental elements of holding an event in a reasonably safe manner is how the public can be expected to behave in different situations, and the methods that the organiser and staff can employ to make the public behave in the most appropriate way in those situations that may arise during the event. Chapter 6 covers conditions relating to the public and managing the volume of people.

Chapter 7 is about food safety. The requirements that must be observed in accordance with food legislation are described, including the layout of food stalls, storage of food and hygiene conditions for the employees.

Chapter 8 describes how the organisation of traffic and transport conditions should be planned. This should also be included in safety-related organisation in order to minimise the risks associated with mixed vehicle and pedestrian traffic and to avoid disturbing traffic outside the event area.

Chapter 9 describes aspects of which the organisers must be aware in regard to installations, sound, lighting and special effects.

The behaviour and responsibilities of the artists are described in chapter 10. Contracts between an organiser and an artist/band should describe relevant conditions concerning safety in respect of the event.

Chapter 11 describes the conditions relating to fire safety, fireworks and so on. This chapter contains advice and guidelines for the organiser in regard to fire safety.

Prehospital services are described in chapter 12, including the fact that the organiser must undertake an assessment of risks and vulnerability as grounds for preparing the level of prehospital service that must be available to event participants.

Finally, chapter 13 covers evaluation and follow-up after the music event. Evaluations and analyses are important sources of information as to how safety can be improved at similar events in the future. This process should take place as soon as possible after the event is over, to ensure that all situations, events and problems are remembered as well as possible in the evaluation.

In addition to the aforementioned chapters, the guidelines contain several appendices. In Appendix 1, social researcher Johannes Andersen describes the festival culture of young people. Appendix 2 provides a sample safety and risk assessment of traffic conditions. Appendix 3 is a sample safety and risk assessment of conditions relating to staging. Appendix 4 provides an overview of the content of each chapter of the guidelines, and Appendix 5 contains certain relevant rules of law. The guidelines also include a glossary and a list of literature and sources.